

પુસ્તક પદ્મ.

અંક ૨-૩

Gujarat School Paper.

ગુજરાત શાળાપત્ર.

આરી-માર્ચ, સને ૧૯૨૮.

વિષય. અનુક્રમણિકા. પૃષ્ઠ.

૧. પાઠની નોંધ.... ૩૩
૨. પાઠની નોંધ સંબંધી સૂચનાઓ.
(મિ. નારજીભાઈ વાઘજીભાઈ પરેશ.) ... ૩૪-૪૧
૩. સ્ત્રીકેળવણી વિષે નિવેદન.
(નિમ્ન. ન્યુટન, લેડી સમી-૨-૩-૨.) ... ૪૪-૪૮
૪. વ્યાસના નાનાં બાળ. (મિ. પનેશ્વર દરેશ્વરિયે જોડી.) ૪૮
૫. સામાન્ય જ્ઞાન રસથાળ.
(મિ. હોદાલાલ દલાલદાસ પરેશ.) ... ૪૮-૫૨
૬. નીચેના પ્રશ્નોનું અભ્યાસકાર્ય.
(મિ. નીચેના પ્રશ્નોનું અભ્યાસકાર્ય.) ... ૫૨-૫૫
૭. પાઠની નોંધ. નિર્દેશિકા.
(મિ. ગોવિંદલાલ દરેશ્વર પરેશ, બી. એ.) ૫૫-૫૬
૮. મદાસ. (મિ. દરેશ્વર અમુલખરાજાવનનું વિવરણ.) ૫૬-૬૨
૯. મનુષ્યસૃષ્ટિ, અત્યુચ્ચ અને જગત્તરિકા. (મિ. વેણીરામ જી. ... ૬૨-૬૩
૧૦. કેળવણીખાતાની જરૂરિયાત, પાસ થએલ. ... ૬૪-૬૬
૧૧. વર્તમાનકાળના પરીણામ. ... ૬૪-૬૬

————— દુકમથી.

કેળવણીખાતાઓનાં નામ: ૧૯૧૪થી)

તન્ની અને પ્રકાશક (ખાતા, બી. એ.,

મિ. કેળવણી અરેશ્વરજી દાલેજી—અમદાવાદ.

પ્રિન્સિપલ, મે. રા. દેવિ રાખ્યા છે).

(સા' ૬૩ સ્ત્રીની)

આમદાવાદ—ચિરિત્ત દરિયાઈ મેલીલાદ મળીતાલે બાપુ
સી "સાવનનાથ" પ્રિ. પેશમાં છે.

એન. એમ. ત્રીપાઠી એન્ડ કંપની—મુંબઈ.

પતિવ્રતા સતીઓ (સચિત્ર) ...	૨-૦
અંશીની ગણી (સચિત્ર) ...	૧-૧૨
કોળ કાવિદાસ... ..	૧-૦
શીરોઝ માલાલ યાને દોલત ...	૨-૦
કુદરતનો કેહેર	૨-૦
પુત્રકુસરત મકાર... ..	૨-૦
એવેન ફનીયા	૧-૦
ધેલા ધાંચીનું કુટુંબ	૧-૪
રજયા એગમ	૧-૮
વહુને શીખામણ	૧-૦
કાવ્ય માધુર્ય	૧-૮
કાવ્ય મંજરી	૧-૦
કવિતા પ્રવેશ	૧-૦
દોહરો વાર્તાનું પંચાગ	૧-૮
ખસો " "	૩-૦
તેજ પ્રભા	૧-૧૨

Rosary of Litoryary

Wisdom... .. 1-0

જન્મન કવસરનું રણાસ રહસ્ય ૧-૦

આરોગ્યની કુંચી ... ૧-૦

મેરી મગમ ... ૧-૦

સુદર્શન ગદાવલી ... ૫-૦

પાંચ પ્રેમ કથા ... ૦-૧

ગત મેહેનત ... ૩-૦

ગ્રેકટીકલ એસ્ટ્રોલોજી ... ૨-૦

ગ્રહગણિત ... ૧-૦

દંજ... .. ૧-૮

ગુણ લક્ષ્મી (સચિત્ર) ... ૧-૪

ગુજરાતની જુની વાર્તા ... ૧-૧૨

કુસુમ કલા ... ૨-૮

લોડ એકનતા નિબંધ ... ૧-૮

ગુજરાતી નવલકથાનું સાહિત્ય ૨-૦

સીંગલ રોલર ડાટનજનો ૨-૦

મોક્ષ મંદીર	૨-૮
સી ધર્મ ગીતા	૧-૮
એક અપુર્વ લભ	૦-૮
કાઇસ્ટનું અનુકરણ	૦-૮
સંગીત રામાયણ... ..	૨-૦
કારોનેશન મ્યુઝીક ગાર્ડ	૧-૮
શ્રીમાન સુસાધીય	૧-૮
હું પોતે (ના. હે)	૨-૦
ગીલનું અંગ્રહ્ય મણી	૧-૪
વિમલા (નાયેલ)	૧-૪
મરીયમ.....	૧-૦
અપવાસ લા. ૧-૨	૨-૧૦
મણિ અને મોહન	૨-૦
દેશવ કૃતિ	૧-૮
ક્રીન્ડર ગાર્ટન... ..	૩-૦
મુંબઈમાં ચાલતા તો. હી. મો.	૨-૮
પ્રતિમા નાટક	૧-૦
કાવ્યપિયુષ	૦-૧
વિદ્વાન મંડળ અથવા વિ.	
દાન ભૂપણ... ..	૧-૮
એસ્ટરશીદનો પુનઃપ્રતિ ઉપદેશ. ૧-૦	
સ્રીઓની મહત્તા	૧-૮
નીલમ માણેકની મંત્રિતિ	૧-૮
પુનર્લભનો પદ્માત્પ	૨-૦
માઈનીક્ય એનજીનીયર્સ એકઠા.	
મીનેશન હન્ડ બુક	૧-૪
નવી જંદગી	૨-૦
પ્રપચ જળ	૧-૪
શિશુસંબોધમાળા લા.	
૧ થી ૩	૦-૧૪
હરીયા પારના દેશોની વાર્તા. ૨	
પાપ અને પદ્માત્પ લા. ૧-૨	૧-૮
પંચામૃત	૧
સચિત્ર અક્ષર બોધ	૦-૦

શિક્ષકો તેમજ શિષ્ય વર્ગમાં પ્રિય થઇ પડેલ,

સૃષ્ટિજ્ઞાન (ત્રીજી આવૃત્તિ).

ધોરણુ ૧-૨-૩-૪-૫-૬ ની વાંચનમાળાના ત્રીજા ભાગના વિદ્યાના પાઠોનું પ્રત્નોત્તર રૂપે સંપૂર્ણ વિવેચન ગ્રે. રા. ટ્રે. કા. ના શિક્ષણને મેડલ મેળવેલા બે રીનીયર ભારતરો પાસે તૈયાર કરાવેલા ધણા ઉપયોગી અને પ્રથ્સાપાત્ર થયા છે જેની ખાત્રી હુંક સમયમાં ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પડી તે છે તેમજ વ. કા. અને પ્રાવેશિક પરીક્ષાના ઉમેદવારની ઉપરાઉપરી આગણી થવાથી અમોએ

સૃષ્ટિજ્ઞાન યા વિદ્યાના પાઠો.

ઉપરનાજ શિક્ષકો પાસે સરળ ભાષામાં પ્રત્નોત્તર રૂપે તૈયાર કરાવી બહાર પાડયા છે. જેમાં જ્ઞાનમી ચોપડીના વિદ્યાના પાઠોનું સંપૂર્ણ વિવેચન-ટિપ્પણી આપ્યું છે, તથા પરીક્ષામાં પૂછાતા સવાલોનો પણ મંત્રદ કરવામાં આવ્યો છે, જેથી એના અભ્યાસ પછી ઉપર જણાવેલી પરીક્ષાઓમાં આ નિપયમાં નાપોત્ત વધારો ખીલકુલ સંભવ છેજ નહિ. વધારે પ્રથ્સા-સાની જરૂર નથી, શુક મંગાવી લેવાથી ખાત્રી થશે. કિંમત રૂ. ૪-૬ જમ્મા બંધ સેનારને સાફ કમીશન. ધોરણુવાર કિંમત નીચે મુજબ.

ખાજોપયોગી પ્રત્નોત્તર રૂપે સરળ સૃષ્ટિજ્ઞાન ધો. ૧ હું

(આ. ૧) કિંમત રૂ. ૦-૧-૬

„ ધોરણુ ૨ હું (આ. ૩) રૂ. ૦-૧-૦

„ ધોરણુ ૩ હું (આ. ૩) રૂ. ૦-૨-૦

„ ધોરણુ ૪ હું (આ. ૩) રૂ. ૦-૨-૦

„ ધોરણુ ૫ હું (આ. ૨) રૂ. ૦-૨-૬

„ ધોરણુ ૬ હું (આ. ૨) રૂ. ૦-૨-૬

„ ધોરણુ ૭ હું (આ. ૧) રૂ. ૦-૪-૬

પ્રત્નોત્તર રૂપે ભરતખંડનો સરળ ઇન્ડિક્સ (ધો. ૫) રૂ. ૦-૨-૦

(ધો. ૬) રૂ. ૦-૩-૦

કમીશન ટકા રૂપે આપવામાં આવશે.

પત્ર વ્યવહાર નીચેના સરનામે કરો:- મહિલાલ મુગલજીવ ઉપાધ્યાય

શુકેસર એન્ડ પબ્લીશર-મુ. પેટલાદ (વાયા આણંદ)

તા. ૬.—આ ઉપરાંત ધોરણુવાર નોંધે પણ અમોએ પ્રગટ કરી છે.

ધી ગુજરાત ઓરીએન્ટલ બુક ડીપો.

શીશીરોડ. રતનપોળના નાકે—અમદાવાદ.

ટેકસ્ટ બુકો.

ટેકસ્ટ બુકો—વાંચનમાળાઓ અને સઘળી ટેક્સ બુકો, હિન્દુ બુકો, નોટા, નકશા, સાધનની પટ્ટીઓ, રંગર, પુટ, ગ્રોઇંગ બુકો છાપેલો ને પ્રારી અને રકુલને ઉપયોગના સઘળા સાધનો અગો મોટા જગ્યામાં સળીએ છીએ અને પૂરતું કમિશન આપીએ છીએ.

કોપી બુકો.

નવી ઢળતી એક આના કોપી બુક નં. ૧ થી ૫, કેળવણી ખાતાએ પ્રાથમિક શાળાઓ માટે મંજૂર કરેલી કમિશન જગ્યાએ ખરીદનારને પૂરતું આપીએ છીએ. વધુ નંબરો તૈયાર થાય છે.

મુખગણિત.

ત્રણ ત્રણ આવૃત્તિઓ હુંક સમયમાં પૂરી થએલી. ભાગ ૧ કિં. ૦-૧-૦, ભાગ ૨ કિં. ૦-૧-૬. માણેકલાલ કાળીદાસ ભટ્ટક.

સરળ ડ્રોઇંગબુક.

ધોરણવાર ચિત્ર સાધેની ઉત્તમ પ્રકારની કામમાં સરળ હોવા સાથે કિંમતમાં ઘણીજ જૂજ.

પ્રાથમિક અંકગણિત.

કર્તા—કુંવરજી દાજભાઈ દેસાઈ

કિંમત ૦-૬-૦

કેળવણી ખાતાએ પ્રાથમિક શાળાઓ માટે ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજૂર થયું છે. કમિશન સાફ આપવામાં આવશે.

આ ઉપરાંત સઘળી બુકો, ડ્રોઇંગને લગતો સામાન વગેરે સળી કાઢે અને પૂર્ણ મંતોષ આપી કામ કરીએ છીએ. બહારગામના ઓરડર ઉપર અમલ કરી વી.પી. થી રવાના કરીએ છીએ. એક વખતે કામ કરવાની ખાત્રી થશે.

ગુજરાત શાળાપત્ર.

પુસ્તક ૫૭મું.

ફેબ્રુઆરી-માર્ચ, સને ૧૯૧૮.

અંક ૨-૩

પાઠની નોંધ.

જે શિક્ષકો પોતાનું કર્તવ્ય બરાબર સમજે છે તેઓ માને છે કે પૂર્વમાં પાઠની તૈયારી કર્યા વગર જવું એ ઈષ્ટ નથી. શિક્ષકને પોતાને ધણું સાફ જ્ઞાન હોય, વિષયોની માહિતી સારી હોય, છતાં તે વિષય કઈ પદ્ધતિથી છોકરાંઓ આગળ રજુ કરવાનો છે કે જેથી છોકરાંઓને વિચાર કરવાની દેવ પડે અને તેમને જ્ઞાન અંધારામાં સહેલું થઈ પડે, તે વિષે ને સારી પેઠે વિચાર ન કર્યો હોય તો બહુમા શિક્ષણનું કાર્ય સફળ નજ થાય. ટ્રેનિંગ કોલેજ સ્થાપનાના જે દેવ હોય છે: એક તો જુદા જુદા ધોરણ પરત્વે જુદા જુદા વિષયોની શિક્ષણપદ્ધતિનું જ્ઞાન આપવું; અને બીજું તે તે વિષયોનું સાફ જ્ઞાન આપવું. પહેલો દેવ પ્રધાન છે અને બીજો ગૌણ છે; કારણકે વિષયોનું જ્ઞાન તો શિક્ષક દેરલેકે અંશે ઘર આગળ પણ મેળવી શકે છે, પરંતુ જુદી જુદી પદ્ધતિઓનું મત્તજ અવલોકન કર્યા સિવાય તથા ખોલે તે પદ્ધતિ મનાશે કાગ કર્યા સિવાય પહેલો દેવ સાધી શકાતો નથી. આ મુખ્ય દેવ લક્ષમાં રાખીનેજ અચારનવાર આ શાળાપત્રમાં જુદા જુદા વિષયોના પાઠ આપવાની શૈલી દેખાડવામાં આવે છે, અને પાઠની અંપૂર્ણ અવગત સંદિગ્ધ નોંધ આપવામાં આવે છે, તેથી નોંધોનો બરાબર અભ્યાસ ને શિક્ષકો કરે તો તેવા વિષયોની નોંધ તેવાજ મોડેજ ઉપર પોતે આધારવાને દેરલેકે અંશે સક્તિમાન થાય.

પાઠની નોંધ ઉપરથી શિક્ષકમાં દેરલું જ્ઞાન છે, વિદ્યાર્થીઓની મુશ્કેલીઓ વિશે તેજે ઓ વિચાર કર્યો છે, તે મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને ર્થી ચતુરાર્થ બરેલી તૈયારીઓ તેજે કરી છે, તે પોતાના કાર્યની મદદતા સમજે છે કે કેમ વગેરેની તુલના સારી રીતે થઈ શકે છે.

આ કોલેજની પ્રેસિડેન્સિય રજૂના એક આંબ માસતરે શિક્ષકોની નેધિના અંબધમાં દેરલીકે વારતતિક દીકા કરેલી છે તે અંગે નીચે આપીએ છીએ. તે દીકા આ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી થઈ પડશે એટલુંજ નહિ પણ દરેક જે મોટી સંખ્યામાં અન્ય શિક્ષકો બદારથી અભ્યાસ કરીને આ કોલેજની વાર્ષિક પરીક્ષા આપવા આવે છે તેમને તથા બીજા શિક્ષકોને પણ દેરલેકે અંશે મદદપ થઈ પડશે.

પાઠની નોંધ સંબંધી સૂચનાઓ.

(લે. મિ. નારણભાઈ પાઠશાળાઈ પટેલ, ટ્રે. ડે. પ્રે. સ્કૂલ, અમદાવાદ.)

આ હુકમ લેખમાં શિક્ષકને પોતાના ધર્મમાં સદ્ગતા પ્રાપ્ત કરાવનાર છુદી છુદી આગતો પૈકી, શિષ્યવવાના વિષયને વગતી અગાઉથી, તેમાં જ નાની નોંધના સંબંધમાં કલક લખાયા છે.

જાણીત અને ઉત્સાહી શિક્ષકનું જાન દિનપ્રતિદિન વધતું આવતું જાય છે, તેથી તેને પોતાના ધર્મમાં સદ્ગતા પ્રાપ્ત કરવા માટે ઈર્ષ્ય ના ના માર્ગ સૂચી આવે છે, જ્યારે પોતે અગાઉ જે ઈર્ષ્ય શિષ્યવેલું હોય છે તેમાં ઈર્ષ્ય સુધારાવધારો કરવાનું મળી આવે છે, આથી એટલું તો નહીં થાય છે કે વિદ્યાન અને જનુભરી શિક્ષકન પણ શિષ્યવવાના વિષયને લગતી તૈયારી અનેક રીતે લાભદાયક છે, પાનિયર તો નથીજ, આ છે તો પછી તમારી શીખાઉ શિક્ષકને વર્ગમાં પોતાને જે વિષય શિષ્યવવાના હોય, તે વિષયોથી સાર્થક નીપીત કરીને તેમાંથી ક્યારેક લાભ મેળવે અને ઈર્ષ્ય પદ્ધતિથી શિષ્ય ના ધર્મો છે તે અગાઉથી નક્કી કરી નોંધવે લખીને વર્ગમાં જનુ કરી, એ જાણી છુદી દર્શાવવાની જરૂર રહેતી નથી જે શિક્ષક એ પ્રમાણે કરે તો નથી તે પોતાના ધર્મમાં વધારે સદ્ગતા પ્રાપ્ત કરી શકે તથા શિક્ષણના જીવના અભ્યાસીને નેન્ડ શિક્ષકને આ વાત અજાણી નથી તેમ છતાં પણ એના શિક્ષકોમાંનો વધારે લાભ એ શિક્ષકને જાણવો નથી, તેના અંગે જાણો પૈકી પ્રધાન જાણ શિક્ષકોની પ્રમતતા છે, એમ જેવું નાન્યાયરેલું કહેવારો નહિ. એ પ્રમતતા લેખમાં લખેલા જે આગળ નોંધાથી જ જમાની નથી; અને દૂર કરતાં માટે ખાતા તરફથી ખાસ ઈર્ષ્ય નીતિ જાળવવાની જરૂર છે, પણ આ સ્થળે એ જાણવું જાણી વિવેચન પણ મૂકીને ટૂંકામાં જાણના સંબંધોને માટે નોંધના મનધર્મમાં ઈર્ષ્ય સૂચનારૂપે લખવું ઉપયોગી થાય છે. આથી છે એ સૂચનાઓ શિક્ષકોને પણ ઈર્ષ્ય અંગે ઉપયોગી થશે.

પ્રથમ માને કહેવું જોઈએ કે પશ્ચાત્તઃકાલ પોતાના સ્વતંત્ર વિચારથી નોંધ લખતા હોય એમ જણાવું નથી. જો ત્યાં નેની લગભગ સધા નોંધા એકજ દાની અને ઈર્ષ્ય નીતિ વિચાર વિવાદની ઉત્તરારૂપ થાય છે. જનકરોએ જાણવું જોઈએ કે કોઈએ શીખવાના વિન વિન

નિયમો પૈકી શિક્ષણ .એ મહત્વનો વિષય છે, અને તેમાં પણ શિક્ષણ-
પદ્ધતિ એટલે ખાસ અગત્યની બાબત છે. સ્વયંસેવકોની શિક્ષણપદ્ધતિ બેનાનાં
બે સાધન છે, (૧) દ્યુતિપાઠ, અને (૨) તેને માટે તૈયાર કરેલી નોંધ.
પ્રથમ સાચી રીતે વિષયને લગતી તૈયારી કરનાર શિક્ષક સાથે પાઠ
ખાખી શકે છે, પરંતુ જે અન્યના આશ્રયથી નોંધ તૈયાર કરીને આવે છે
તે પોતાના કામમાં વોળે તેની સફળતા પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. ધણીક
વખત એમ જાણે છે કે સારી શિક્ષકતાના આયરો પણ આત્મશ્રદ્ધા બાદ
એની સાધારણ બાબતમાં પાતુ વાનવાર પગવળથી થતા સતતપણે લાભ
કેરવાની શક્તિ બાદ બેસે છે. માટે એક અગત્યની સૂચના એ ધ્યાનમાં
રાખવી કે કોઈપણ વિષયની નોંધ પોતાના સ્વતંત્ર વિચારથી અને પોતાની
મેથોડ દ્વારા બનાવે તેના મંગલમાં અને તેટલી પૂરવણી કરવાને
વાધો નથી.

આરંભમાં પદ્ધતિ બદલા માટે નમુના તરીકે જે ચાર નોંધો વાંચી
રી જરૂરી છે, પરંતુ જે લગને અનુસરવું અને પોતાને સૂચી આવતી
પદ્ધતિને ન સ્વીકારી એવું મર્ચ ખામ જવન નથી હાલમાં નોંધો લખ-
વામાં આવતી પદ્ધતિ પણ શિક્ષકની જ ઉપગમનેલી છે, માટે ભુલિયાળી
સ્વયંસેવકોએ કોઈ નવી નવી સુક્તિઓ અજમાવવા ચૂકવું નહિ. ઉદાહરણ
તરીકે મારે કે કોઈ રંગને શુન્યેખન (ડિટેશન)નો પાઠ શિખરનાનો છે
તાવારણ રીતે એ વિષય આ પ્રમાણે શિખરાય છે - પ્રથમ ઢંઢણ શબ્દોની
તેજાની વિદ્યાર્થિઓ પામે પ્રોડ પા લખારનામાં આવે છે, મોટે ભેદથી
જાનામાં આવે છે, અને થતી ખામીઓ સુક્તિપ્રયુક્તિથી સુધારનામાં આવે
આ પ્રમાણે પ્રથમ શબ્દો લખના આરંભમાં પછી શ્રુતવેખન લખાવવામાં
આવે છે. પછી લખેલુ શુન્યેખન જેઈ તેમના સામાન્ય દોષો લક્ષમાં રાખી
ફરિયાદમાં આવે છે અને તેમણે મર્ચ વખત ચોપડીમાંનો અમુક
રેખાક વાંચી જરાનું કહેરથી ઠીક પરિચય આવે તેમ હોય તો તેમ
જવાને વાંચો નથી વળી પા'માં આવના શબ્દો સાથે મંગલ રાખનાર
પીળા કેટલાક શબ્દો શિખરાયથી પણ શુન્યેખનનો અતીત હેતુ સફળ
તપ છે. આવી રીતે શિખરના લખાવી બેનાનો વખત કદાચ ન મળે
પણ વાંચો નથી વળી પહેલુ કે જીનુ ધોરણ હોય તો કોઈક વખત
અમુક અમુક પરિચિત શબ્દોનું ટેમન પર પ્રદર્શન કરી, બધાનું તે તરફ

ખ્યાન એવી એ ચીજોનાં નામ લખાવવાથી, પણ શ્રુતલેખનનો સાર્થક થઈ શકે છે.

બીજું એક ઉદાહરણ લઈએ. ધારો કે બાળવર્ગ કે પહેલા ધોરણમાં વાચન શિખવવું છે. આ વિષયમાં બાળકો સમજીને વાંચે છે કે કેમ તે તપાસવા માટે નીચે પ્રમાણે સુક્તિ અજમાવી શકાય:— કાગળની કેટલીક લાંબી પટ્ટીઓ રાખીને દરેક ઉપર અંકક વાક્ય લખીને શિક્ષક, વર્ગમાં લેતા આવવું. પછી તેમાંની અંકક કાપવી વિદ્યાર્થીઓના હાથમાં, મૂકી દેવી, અને સૂચના કરવી કે એ પટ્ટીમાં જે કંઈ લખ્યું હોય, તે મનમાં વાંચીને તેમાં જેમ કહ્યું હોય તેમ કરો. નમુના તરીકે એક છાકરો “તમારી ચોપડી ટેબલ પર મૂકો” એમ મનમાં વાંચીને વગર બોલે પોતાની ચોપડી ટેબલ પર મૂકી નય, તો તેણે ખરાખર સમજીને વાંચ્યું છે એમ સમજવું. બીજો છાકરો કાપલી ઉપરનું “બાગમાંથી શુભાખનું ફૂલ તોડી લાવી મને આપો” એ વાક્ય વાંચીને તેમાં બતાવેલી મૂર્તિ કરે તો તેણે ખરાખર સમજીને વાંચ્યું છે એમ કહી શકાય. વાચનની આ પદ્ધતિ અંગ્રેજીમાં ઑટો રીડિંગ (પોતાની મેજે વાંચવું) કહે છે.

આ પ્રમાણે જુદા જુદા વિષયોમાં પોતાને સહી આવે તેવી કાઠપલ્લી નવી સુક્તિ અજમાવવા તૈયાર રહેવું. આમ કરવાથી રહેલરોની શોધક શક્તિ અને તર્કશક્તિનો વિકાસ થશે.

નોંધ તપાસનાર ખાસ કરીને બે બાબતો ઉપર લક્ષ રાખે છે:— (૧) શિક્ષકનું શિખવવાના વિષયનું જ્ઞાન અને (૨) તેમાંના સ્વયંક પ્રશ્નો. આ ઉપરાંત ભાષા, વિરામચિહ્નો, અક્ષર, આદંભપ્રશ્નો, સહાયકારી પાઠ વગેરે બાબતો પણ નોંધના ગૌરવમાં વધારો કરે છે.

ઘણી વખત એમ કહેવામાં આવે છે કે ત્રીજા ચોથા ધોરણમાં અભ્યાસ કરતાં નાનાં બાળકોને શિખવવામાં બહુ વિદ્વાતાની કે ખૂબ તૈયારીની શી જરૂર છે? કદાચ આ દલીલમાં સત્યાંશ છે, પરંતુ તે સંપૂર્ણ સત્ય નથી; કેમકે ઘણી વખત શિક્ષક અજુકારી રીતે એવી ગુંચવણ ઉત્પન્ન બાળકોની શંકાનું સમાધાન કરી તેમનાં હૃદયપર પોતાને વિશે ઊંચા ભાવ ઉત્પન્ન કરી શકતો નથી, અને જે શિક્ષક શિષ્યનાં મન પર પોતાની વિદ્વાતાની ખાપ પાડવા શક્તિમાન થતો નથી, તે શિક્ષક તરીકેની પોતાની પ્રતિષ્ઠાનું રક્ષણ કરી શકતો નથી. “કુચમાં હોય તો હવામાં આવે.”

જો કહેવત પ્રમાણે શિક્ષકમાં વિશાળ જ્ઞાન હોય તો જ તે શિષ્યોને શિખવવા સક્તિ. વિદ્યાર્થીને જે પુસ્તક શિખવવાનું હોય તેટલાજ પુસ્તકનું જ્ઞાન શિક્ષકને માટે પૂરતું ગણી શકાય નહિ. તેણે જુદાં જુદાં અનેક પુસ્તકો વાંચી પોતાની જ્ઞાનમંપત્તિમાં વધારો કર્યો જતું જોઈએ, અને પછી એ પ્રમાણે પ્રાપ્ત જ્ઞાનના વિશાળ જ્ઞાનમાથી શિક્ષણશાસ્ત્રને અનુસરીને તથા બાળકોની શક્તિ-શક્તિ વિવેક કરીને જરૂર પૂરતું શિખવાયે તેને માટે અમાઉથી નોંધ તૈયાર કરવી. એ પ્રમાણે નોંધ તૈયાર નહિ કરી દશે તો વિદ્યાર્થીઓને બંધસ્થિત રીતે અને પદ્ધતિસર શિખવી શકાશે નહિ. જ્ઞાન હોય તો પદ્ધતિ સરેલાઈથી પ્રાપ્ત કરી શકાય; પરંતુ પદ્ધતિ ગમે તેની સારી હોય તોપણ જ્ઞાન વર્ગર એકઠા વિનાનાં સોએ મીઠા જેવી તે નકામી નીવડે છે. આ ઉપરથી અતીત થાય છે કે શિક્ષકના મન આવશ્યક ગુણોમાં તેની જ્ઞાનમંપત્તિ એ પ્રધાન વસ્તુ છે.

જ્ઞાન પછી બીજો નંબર પદ્ધતિનો આવે છે. પોતાનામાં વિષયનું જ્ઞાન હોવા છતાં પણ પદ્ધતિના જ્ઞાનને અભાવે ઘણાક શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં બહુ સફળ નીવડી શકતા નથી. પદ્ધતિમાં વિદ્યાર્થીઓના અધિકાર પ્રમાણે કેટલું શિખવતું એનો વિવેક કરવાની શક્તિ પણ સમાઈ જાય છે. અમુક વિષય શિખવવામાં કઈ કઈ બાબત સમાવવી, વિષયનો ક્યાથી આગળ કરવો, ક્યા ક્યા સમાસો પૂજ્યા, કઈ બાબત વિદ્યાર્થીને અજાણી છે, કેટલું પોતાને કહેવાની જરૂર પડે તેમ છે—એ વગેરે ઘણીક બાબતોનું શિક્ષકને જ્ઞાન હોવું જોઈએ. એ જાતનું જ્ઞાન શિક્ષકમાં અનુભવથી આવી જાય છે. માટે નોંધ તૈયાર કરતાં દરેક એકવરે સ્વતંત્રપણે બધી બાબતોનો વિચાર કરવાની જરૂર છે બીજાના મગજમાંથી નીકળેલા સવાલો ગોખી રાખનાર, શિખવતા વચમાંજ ગુચ્છવાઈ પડે છે—આવેલી મુશ્કેલી ખસેડી શકતો નથી, એ બાબત અનુભવીઓથી અજાણી નથી.

નોંધ લખના મંત્રી શાસ્ત્રીય વિવેચન શિક્ષણશાસ્ત્રમાં બહુ વિસ્તારથી થયેલું છે, એટલે અહીં એ વિષે લખવાની જરૂર નથી. અહીં તો માત્ર નોંધ લખવામાં ચતા સામાન્ય દોષો તરફ સર્વત્ર ધ્યાન ખેંચવું શકતા ધાર છું.

૧ ઘણાક સ્કોલરમાં એક સામાન્ય દોષ જોવામાં આવે છે કે તેઓ સખ્ત છૂટા પાડતા નથી, અને પાડે છે તેઓ પણ ઠેક મુઠી એક સરખા

નિયમ જાળવતા નથી. ઉવરનો કેટલોકવાગ ઉતાવળથી પૂરા કરી -
 દોષ તેમ, જેમનેમ કાળજી વગર લખી કાઢે છે. કેટલાક 'શિક્ષણરૂઢિ'
 'વર્ગવ્યવસ્થા,' 'શાંતિપૂર્વક,' 'નીતિબોધ' જેવાં સામાસિક પદોના અન્ય
 છુટા પાડે છે, ત્યારે કેટલાક 'જામ છે,' 'આવે છે,' 'દોડતો હશે,' 'લખ્યાં
 હતા' જેવાં ક્રિયાપદોમા 'છે,' 'હશે,' 'હતો' જેવાં સાહાય્યકારક ક્રિયાપદો
 સુધ્ધ રિયાપદોનું છુટા પાડવાનું બદલે એવાનું જણે છે.

૨. નેહણીમાં દોષ જો કે ઓછા જેવામાં આવે છે, અને તે મા
 બેદિકરાઈને લીધે (અને કઈક અજ્ઞાનને લીધે) થયેલા દોષ એમ જણા
 આવે છે. કાળજી રાખવામાં આવે તો 'પુનરાવર્તન' ને બદલે 'પૂનરાવર્તન'
 'શૈલી' ને બદલે 'શૈલિ,' 'શીલગુણસુત્રિ' ને બદલે 'શિલગુણસુત્રી,' 'પ્રાપ્તિ
 માત્ર' ને બદલે 'પ્રાપ્તિમાત્ર,' 'વ્યાવહારિક' ને બદલે 'વ્યવહારિક,
 'અદ્ભુત' ને બદલે 'અદ્ભૂત' 'અભદાન' ને બદલે 'અભોદાન,
 'દરેક છોકરાને' ને બદલે 'દરેક છોકરાઓને,' 'હરી રોક' ને બદલે 'હરી
 રોક' લખના જેવી સૂચો રુઢિ તાઈથી આટલી ઓકે તેમ છે.

૩. કેટલાક સંકલ્પને એક કદંગી ટેન જે પરીગઈ દોષ જે કે તેએ
 સખ્તે સખ્તે ટપક મૂકી દે છે; ત્યારે કેટલાક વાક્ય પૂર થયા છતાં પણ
 પૂર્ણ વિરામ મુકવાની દગ્ધાર રાખતા નથી પાઠનાં મથાળા, વિષયનું નામ
 કે પેતાનું નામ લખ્યા પછી પૂર્ણ વિરામ મુકવું જોઈએ; નોંધના પેટામ
 મુદ્દા દર્શાવનાં મદસમુદ્દા પછી પણ એ ચિહ્ન મુકવું જોઈએ. આ જો
 કેવળ બેદિકારીનોજ છે. એવે રથજે ચિહ્ન ન મુકવાની પદ્ધતિ ધોડા વખતથી
 અંગ્રેજમાં પ્રચાર પામતા લાગી છે, પરંતુ શુદ્ધતાની લાપાળાં એ નિયમ
 પ્રચાર પામ્યો નથી, ત્યાં મુઠી જુની પદ્ધતિનેજ અનુસરવું ચોખ્ખું છે.

પ્ર૦ સોલાપુર જતાવો, પ્ર૦ ચાવડા વસના છેજ્યાં સંજાનું નામ દો-
 એવા આચાર્ય વાક્યોને અંતે પૂર્ણ વિરામને બદલે પ્રશ્નચિહ્ન મુકવાનું
 જુલ ધણીની કતી જેવામાં આવે છે.

૪. નામેશ વખતમા અગુરુજ બ્રાજત શિખરી સકારો તેનો નિર્ણય
 કર્યા વિના લાંબી લાંબી નોંધ કાઢવામાં આવે છે, જેથી લખનારનો અંત
 તપાસનારનો મિથ્યા કાવશ્યેપ થાય છે; ગાદે જરૂર પૂતી મુદેસર નોંધ
 તૈયાર કરી જોઈએ. નોંધની અંદર "ટટાર બેસે," "ઝોગી ન કડે,"
 "ઝોપડી આખની બહુ પામે ન રાજે," "વર્ગના બધા છોકરા સાંભળ

ચુકે એવા મોટા અવાજે વાંચે, "લાવપૂરક વાંચે, " વિગ્રમચિહ્નો પ્રમાણે અંટાળીને વાંચે, " નગરે વગેરે સૂચનાઓ કઠીસ—આમ નોંધમાં લખવાની, કે એક જાણે સિલ્લટર કરી આપેલો નિયમ હોય તે પ્રમાણે લાંબા લાંબા પ્રાપણરૂપે દરેક વિષયના આરંભમાં સિખોને કઠી મંજાવાવાની ખીસકુલ જરૂર નથી. કારણ કે જેમ રોજને રોજ એ સંખ્દો જાળકાને કાને પંડાથી તેમના મનમાં સાધારણ થઈ જાય છે, અને તે સાંભળવા તરફ તેઓ ગેદરકાર રહે છે. આથી ક્ષોભરેલો જાને એ સૂચનાઓની જાણીતા રહેવું અને જરૂર પડે તેનું સ્મરણ કરવા તેનો અમલ કરાવવો એજ ક્ષત્રપ્રદ છે. સિખરવા માટે નક્કી કરેલા વિષયની નોંધ કાઠતા અગાઉ એ વિષય ફેટલો ચાલેલો છે, તેની વર્ણવિકાસ પામેલી સાદસ માટીની મેજવાની દરકાર નહિ રાખેથી, ઘણા ક્ષોભરે વિષય જાણે નવેસરથી સિખરવાનો હોય તેવી નોંધ તૈયાર કરી લાવ છે. તેથી આરંભપ્રસંગમાં ઘણો વખત જતો રહે છે, અને ખરેખર સિખરવાનું કઠી જાય છે, એક ક્ષોભરે મોઢા ધોર-જીભમાં "સામેલકાંતની વાર્તા" સિખરવાની નોંધમાં નીચે પ્રમાણે આરંભ પ્રશ્ન લખ્યા હતા.

પ્ર० આવકાવેલનો પહેલો સગન કોણ ?

પ્ર० વેગરાજ વિશે શું જાણો છો ?

પ્ર० વનરાજે તેના બાપનું સંત્ય શી રીતે ખાણું મેળવ્યું ?

પ્ર० વનરાજને કાણે કાણે મરત કરી હતી ?

પ્ર० યોગરાજ વિશે જે જાણતા પા તે કહો.

પ્ર० યોગરાજે હેમરાજને કપડો શા માટે આપ્યો હતો ?

વાંચનાર બેઠ સક્રો કે નિષ્ક્રિયા રાવાડેનો યોગ્ય હિતર મેજવાનાં વળી ફેટકાક સવાસ જવાનો યાચ એટલે એ પ્રશ્નોથીજ વખત પૂરો થઈ રહે તેમ છે. અનુર સિદ્ધક મુદ્દાના જે ચાર પ્રશ્નો પૂછી લઈ નવી વાર્તા સ્પિક રીતે વચમાં અટક્યા વિના કઠી જાય અને તેના ગર્ભવમાં પહોંચી છુટક સવાસો પૂછી, અને છેલ્લે એક એ છેલ્લાનો પાસે તે વાર્તા કહેવંસાથે લો ધણીજ સહે-લાઈથી નીમેલા વખતમાં પાક પૂરેપૂરે અને સારી રીતે શિખર્યા રહે.

ખ. વળી નોંધ એ શિખરવારને માગદર્યક અને તપાસનારો રખનારની તૈયારી અને કુશળતાની પરીક્ષા કરાવનારી રોચી બેઠકો, જેમ નોંધ તૈયાર કરનાર, સિખોનો અધિકાર ખાનમાં-ગ્રામી લખે છે, તેમ તપાસનાર

લખનારનો અધિકાર ધ્યાનેમાં રાખે છે, એ સ્કોલરોએ બ્રહ્મવું નોંધ્યું નહિ. પહેલા વર્ષના સ્કોલરની નોંધમાં અમુક વિષય ઉપર નોંધેલો વિસ્તાર હોય તેટલો જ બીજા વર્ષના સ્કોલરની નોંધમાં હોય તો તે દોષને પાત્ર ગણાય છે. - પહેલા વર્ષના સ્કોલરોને ગિફ્ટબુક્કલિની શરૂઆત હોય છે. આથી તેમને મહાવરો થતા સુધી અમુક અમુક સત્તાસો નોંધમાં લખવા પડે છે. તેવા બધા સત્તાસો આગળ વધેલા સ્કોલરોને લખવાની જરૂર નથી. એ બેઠા ધ્યાનમાં નહિ લખવાથી બીજા વર્ષના એક સ્કોલરની બાળવર્ગમાં 'પોપટ' વિષે પદાર્થપાઠ શિખવાની નોંધમાં નીચે પ્રમાણે આરંભ પ્રશ્નો લખેલા હતા.

૨ " પ્ર. આ શું છે ? પ્ર. એ શું બનેલું છે ?

પ્ર. એ શા કામમાં આવે છે ? પ્ર. આ પાંજરામાં શું છે ?

પ્ર. પોપટ ગિવાય બીજાં પાંજરામાં પૂરેલાં પક્ષી તમે જોયાં છે ?

પ્ર. ક્યાં ક્યાં જોયાં છે ? પ્ર. બીજાં બીજાં પક્ષીનાં નામ આપો. ત્યાર પછી પોપટની ચાંચ, પાંખ, પગ, ખુંટડી, વગેરે બતાવીશ અને કવી છે, ફટલા છે, અને રંગ કેવો છે, તે બરાબર જોવા કહીશ. અવલોકન કરાવી મુખ્ય વિષય ઉપર આવીશ."

આવા નિર્ણયક વિસ્તારને બદલે ત્રીજા વર્ષના આગળ વધેલા સ્કોલરોને માટે તો નીચે પ્રમાણે મંલિસમાં લખવું જ બચ ગણાય. -

"બધા બેઠા શિક્ષક એવી રીતે ટેબલ પર પોપટનું પાંજર મૂકી, પોપટનું આગળાણ કરાવી, તેના જુદા જુદા અવયવો તપાસવા વિદ્યાર્થીઓને કહીશ."

વળી એજ નોંધમાં રગનું લાન કરાવવા માટે નીચેના પ્રશ્નો લખ્યા હતા.

* એ પ્રશ્નોમાં "આ શું છે" નો જવાબ "પાંજરું" આવશે, એમ માની લઇને સઘળી પ્રશ્નપરપરા ચલાવી છે; પરંતુ તેને બદલે "આ શું છે" નો જવાબ "પોપટ" આવે તો શિક્ષકે ચોજેલા પ્રશ્નો નકામા થઈ જાય, અને બીજાં પૂછવાની જરૂર પડે. અર્થાત્ "આ શું છે." જોવા સંદેહ ઉત્તરવાળા પ્રશ્ન ઉપર ચ્યાપડી પ્રશ્નાવલિ નિરૂપયોગી છે. વળી "બીજાં બીજાં પક્ષીનાં નામ આપો." એ વાક્યમાંથી ફટલાં નહિ બીજાં પક્ષી પણ હોય છે એવો ખતિ નીકળે છે. આવા પ્રશ્નરતા દોષોનું વિવેચન કરવાથી વિષયાંતર અને લગણુ થઈ જાય માટે તે પડતું મરકે છે.

“ પ્ર૦ તમારામાંનો કોઈને ત્યાં પોપટ પાડ્યો છે ? પ્ર૦ તેનો રંગ કેવો છે ? પ્ર૦ આ પોપટનો રંગ કેવો છે ? પ્ર૦ ત્યારે પોપટનો રંગ કેવો છે ? પ્ર૦ લીલા રંગની બીજી વસ્તુઓનાં નામ આપો. આ ઉપરથી ફેરી, ફેળાં, જામદળ વગેરે કાચાં ફેળાંનો રંગ લીલો છે, ઝાડનાં પાંદડાંનો રંગ લીલો છે વગેરે દર્શાવીશ. ”

ઉપરના પ્રશ્નોથી શિષ્યવંશમાં ફેરી કૃત્રિમતા જણાય છે. પોપટ પ્રત્યક્ષ છે, છતાં તેનો રંગ બાળકોને શિષ્યવંશ માટે “ તમારે ઘેર પોપટ છે તેનો રંગ કેવો છે ? ત્યારે આનો રંગ કેવો છે ? ” એમ પૂછવાની શી જરૂર હતી ?

વાસ્તવિક રીતે લેંછએ તો ત્રીજા વર્ષના સ્કોલરને એવા પ્રશ્નો નોંધમાં લખવાનીજ જરૂર નથી. તેણે તો દુકાળમાં એટલુંજ લખવું લેંછએ કે—“ પોપટનો રંગ પૂછી તેવીજ લીલા રંગની બીજી વસ્તુઓનું સ્મરણ કરાવીશ. ”

એજ પ્રમાણે પોપટની ‘ સાંચ ’ના સંબંધમાં નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું—

“ આપણે શા વડે ખાંધએ છીએ ? જ૦ મોં વડે.

પ્ર૦ પોપટ શા વડે ખાય છે ? જ૦ “ મોં વડે ખાય છે ” એમ કહેશે તો ક્યુત્ત રાખી સાંચ અને મોં વચ્ચેનો ભેદ સમજાવીશ, અને એને ‘ સાંચ ’ કહે છે તે કહીશ. પ્ર૦ આપણે ખાતી વખતે વસ્તુ શા વડે પકડીએ છીએ ? પ્ર૦ પોપટ શા વડે પકડે છે ? પ્ર૦ સાંચ આગળથી ફેરી છે ? પ્ર૦ સાંચનો રંગ કેવો છે ? પ્ર૦ બીજી લાલ વસ્તુનાં નામ આપો. ત્યાર પછી પોપટની સાંચનો આકાર કેવો છે તે બોડ ઉપરથી બતાવીશ. ”

આંધ્ર પ્રકાશનો વિસ્તાર ન કરતાં “ સાંચ લાલ રંગની, આગળથી વળેલી, તે અણીદાર છે, એ પ્રત્યક્ષ અવમોહનથી દર્શાવીશ. રંગનું વધારે માત્ર આપણે સારૂ લાલ રંગની વસ્તુઓનાં નામ પૂછીશ. ” આટલી હદીકત શિશુશૃંગીનીના ખાનામાં લખી હોત તો બસ હતું; અને એજ પ્રમાણે બીજા અવધનોના સંબંધમાં લખ્યું હોત તો નોંધ મુદેસર લખેલી ગણાત.

છેવટ, આશા છે કે સ્કોલરે નોંધ લખતાં ઉપર દર્શાવેલી કેટલીક અવધારૂં સૂચનાઓ ધ્યાનમાં લેશે, તો કેટલાક સામાન્ય દોષોનું અવશ્ય નિવારણ થઈ નોંધનું ગૌરવ વધશે.

સ્ત્રીકેળવણી વિષે નિર્ણય.

(લેબલ—મિસ ન્યુટન, લેડી સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, એમ. ઈ. મિશન

શીમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ, ગોધરા.)

—સુંદરીઓ અને સદૃશરૂપો, હું એક અમેરિકન હોવાથી મેં બાળકેળવણીથી માંડીને બધી કેળવણી અમેરિકામાં લીધી છે, ને તે દેશમાં શિક્ષક તરીકે અનુભવ મેળવ્યા પછી આ દેશમાં આવી, પ્રાથમિક કેળવણીથી માંડીને કોલેજના ત્રીજા વર્ષ સુધીનું કામ ચલાવ્યું છે; તેથી મને જે કંઈ અનુભવ મળ્યો તે જણાવવાની માની છું.

દેશને ચલતીના શિખર પર પહોંચાડનાર ઉત્તમ સાધન જે ગણાય છે, તેમાં અતિ ઉત્તમ સાધન સ્ત્રીકેળવણી છે. એના વગર દેશની ઉત્તરિ કદી ચનાર નથી, કારણકે દેશની ઉત્તરિનો આધાર ભવિષ્યની પ્રજા પર છે, ને ભવિષ્યની પ્રજા ઉત્કૃષ્ટ થાય તેનો આધાર વધારે અંશે સ્ત્રી ઉપર છે. પછી માતા એ બાળક ઉત્પન્ન થયાનું ક્ષેત્ર તથા આદર્શ શિક્ષક છે. બાળક એ ત્રણ વર્ષમાં જેટલું શીખે છે તેટલું તેનો ભવિષ્યની જીંદગીમાં ચારિત્રતા પ્રાપ્ત થાય છે.

જો માતા કેળવણીથી હોય તો કેળવણીનો ખરો પાયો મજબુત નંખાશે ને પછી તેના ઉપર બાકીની ધમારત પણ મજબુત થશે.

જેમાંક તથા અમેરિકા દેશમાં સ્ત્રીકેળવણી પ્રારંભ થઈ આખીને તેને અતિ અગત્યની ગણવામાં આવે છે. આ દેશમાં પણ જુના વંશમાં સ્ત્રીકેળવણી પર ખૂબ લક્ષ આપવામાં આવતું એમ મેં ઘણું સ્થળે વાંચ્યું છે. અમારા દેશમાં સ્ત્રીઓને બહુ માન આપવામાં આવે છે. તેની વૃત્તિઓને દબાવી દેવામાં આવતી નથી, તેને હક્કી ગણવામાં આવતી નથી, અને કોઈ કામને માટે નાલાયક માનવામાં આવતી નથી. તેને પુરોના જેટલું જ જ્ઞાન આપવામાં આવે છે; તેથી સ્ત્રીઓ જ્ઞાનવાન હોઈ ભવિષ્યની પ્રજાને ઉછેરવાનું તેમ સોંકલિતનું તથા સમાજસેવાનું ઘણું કામ સારી રીતે કરે છે, ને બાળકોને પ્રાથમિક કેળવણી આપવાનું તો બહુ જ કામ ત્યાં

* આ નિર્ણય ગુજરાત પહેલી સંસાર સંધારા કોન્ફરન્સમાં ગોધરા એમ. ઈ. મિશન શીમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજનાં લેડી સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ મિસ ન્યુટને વાંચ્યો હતો.

શ્રીઓજ કરે છે. તેમ જાંચી કૃષ્ણવણીના ધણાખરા કામમાં તે પુષ્કળ મદદ આપે છે. પ્રથુ જો સ્ત્રીને દલકી, ગુલામડી, ઘરકામ કરનારી ઘસી, ઝાળાનું ટાંકણું, હેવાન વગેરે વિગેવણીને લાયક ગણવામાં આવે, તો પછી ભવિષ્યની પ્રજામાં તેવાજ ગુણો આવે એ સ્વાભાવિક છે, ને જો એમ થાય તો દેશોદયની આશા ક્યાંથીજ રખાય !

ગુજરાતમાં ઇ. સ. ૧૮૨૬ માં શ્રીકૃષ્ણવણી, દાખલ કરવામાં આવી અને લગભગ ૯૦ વર્ષ થયાં તે દરમ્યાન ધણા વખતથી આ વિષય ચર્ચવામાં આવે છે, છતાં આ દેશમાં કૃષ્ણવણી કેટલે દરજ્જે પહોંચી છે તે જોઈએ, તથા બીજા દેશોની જોડે તેના થોડા મુકાબલો કરીએ. અમેરિકામાં ગામેગામ નિશાળ છે, અને સેકંડે સોએ ૧૦૦ મનુષ્યને લખતાં વાંચતાં આવડે છે. જાપાનમાં એક દરતાં વધારે જાતની નિશાળ દરેક ગામમાં છે, ને તેમને ત્યાં જરૂરિયાત પ્રમાણે જુની જુદી જાતની કૃષ્ણવણી આપવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાનમાં સેકંડે ૨૦ ગામમાં પ્રાથમિક નિશાળ છે, એટલે ૫ ગામ વચ્ચે એક પ્રાથમિક નિશાળ છે, અને કન્યાશાળા તો ૪૫ ગામે એક છે, આ દેશમાં મોટી ઉમરની સ્ત્રીઓમાં સેકંડે જેને લખતા વાંચતાં આવડે છે. મુંબઈ ઇલાકામાં હજારે ૧૪ હોટલ અંગ્રેજી ભણેલા છે, ત્યારે સ્ત્રીઓ હજારે જે અંગ્રેજી ભણેલી છે. ગુજરાતમાં એક હજારે ૬ સ્ત્રી અંગ્રેજી ભણેલી છે, ને આખા ગુજરાતમાં ફક્ત ૪ સ્ત્રીઓ ઇંગ્લિશમેટ છે. આ ઉપરાંત જણાય છે કે આ દેશ સ્ત્રીકૃષ્ણવણીમાં ધણો પછાત છે. તેની ઉન્નતિ કરવા તરફ મંપૂર્ણ ધ્યાન આપવું જોઈએ. અને દરેક દેશી માણસે તે કૃષ્ણવણીને અટકાવનાર ક્યાં ક્યાં કારણો છે, તથા તેની અભિવૃદ્ધિ શું કરીએ તો યાય તેનો મંપૂર્ણ વિચાર કરવો ઘટે છે.

હિંદુસ્તાનમાં શ્રીકૃષ્ણવણીની ધણી જરૂર છે. તો તેને માટે હિંદુસ્તાનના લોકોએ પોતેજ તેને વધારતા, ગંભાળતા તથા આગેવાની ભરેલો ભાગ લેવાં લક્ષ આપવું જોઈએ. કન્યાશાળામાં કેવી રીતે શિક્ષણ આપાયછે, કન્યાઓ તથા શિક્ષકોને શી મુશ્કેલી છે, કઈ કામની જાણાઓ કન્યાશાળામાં જોઈની આવે છે, ને તેમ થવાનું કારણ શું છે, વગેરે બાબતોનો તપાસ કરવો એ દરેક નાગરિકની ફરજ છે. સરકારની ધ્વજા એવી છે કે જો લોકો કૃષ્ણવણી આપવાનું કામ પોતાને માથે લેશે, તો સરકાર તે કામ માટે નાણાંની તથા ઇન્સ્પેક્શન વગેરેની મદદ આપી સારો રસ્તો જતાવશે.

માટે દેશના લોકોએ જાતે આ કામમાં નોણાંતો તથા સમયનો અવશ્ય ભોગ આપવો જોઈએ, ને આખા દેશમાં કેળવણીની વૃદ્ધિ કરનાર ચાંપતા પ્રયાસ લેવા જોઈએ. જ્યાં સુધી બીજા ઉપર આધાર રાખી બેસીશું, ત્યાં સુધી સંતોષકારક પરિણામ આવી શકશે નહિ.

આ દેશમાં સ્ત્રીકેળવણીને અટકાવનાર કારણો ત્રણ મુખ્ય છે. પ્રથમ તે કન્યાકેળવણીને અટકાવનાર બાળલગ્ન છે. બાળા ૧૨-૧૩ વર્ષની થાય એટલામાં તે બીચી માતિના તેને પરણાવી દે છે, ને તેથી કેળવણી આપવાનું કામ અટકી પડે છે. બાળલગ્નથી બીજાં ઘણાં નુકસાન થાય છે પરંતુ તેનું વિવેચન કરવું અહીં અરથાને ગણાય; પણ બીચી જાતની કેળવણી લેવામાં તે ઘણા અટકાવ કરનાર મોટામાં મોટી બાંધત તે બાળલગ્ન છે. ખ્રિસ્તી લોકોમાં બાળલગ્ન કરવાનો રિવાજ નથી તેથી હું નીચેના આંકડા ઉપરથી જાણી શકીશ કે બીચી જાતની કેળવણીમાં ખ્રિસ્તી છોડીઓનું વિશેષ પ્રમાણ છે. હિંદુસ્તાનમાં ૩૩ કરોડ માણસની વસ્તી છે, તેમાં ૩૦ લાખ ખ્રિસ્તીઓ છે. એટલે બીજી વસ્તીના પ્રમાણમાં ૧૧૦ માણસોએ એક ખ્રિસ્તી છે, તોપણ બીચી જાતની કેળવણીમાં તેનું પ્રમાણ નીચે પ્રમાણે છે. ૧. અંગ્રેજ હાઈસ્કૂલમાં ખ્રિસ્તી છોડીઓની સંખ્યા કુલ સંખ્યાનો ૧ છે. ૨. યુનીવર્સિટીમાં ખ્રિસ્તી છોડીઓની સંખ્યા કુલ સંખ્યાનો ૩ છે. ૩. ટ્રેનિંગ કોલેજોમાં ખ્રિસ્તી છોડીઓની સંખ્યા કુલ સંખ્યાનો ૬ છે. ૪. મેડિકલ કોલેજમાં ખ્રિસ્તી છોડીઓની સંખ્યા કુલ સંખ્યાનો ૫ છે. ૫. હસ્તકામમાં ખ્રિસ્તી છોડીઓની સંખ્યા કુલ સંખ્યાનો ૧ ભાગ છે. યજ્ઞ આ પ્રમાણે પાસ્ટી લોકોમાં બાળલગ્ન થતાં નથી, તેથી તેમની કન્યાઓ બીચી કેળવણી લઈ શકે છે, તેનું પ્રમાણ પણ વસ્તીના પ્રમાણમાં સાફ છે. માટે બાળલગ્નનો અટકાવ થવો જોઈએ.

આ સિવાય સ્ત્રીકેળવણીને અટકાવનાર બોટા વિચાર છે; જેમકે સ્ત્રીને લેણદારની શી જરૂર છે? તેને ક્યાં ક્યાં જવું છે, કે ક્યાં નોકરીમાં જવું છે- એવાં બોલનારા કેળવણીનો ખરો અર્થ શું છે તે સમજતા નથી. કેળવણીની વ્યાખ્યા હર્બર્ટ સ્પેન્સરે આપેલી છે, તે સર્વમાન્ય થયેલી છે. તે એ છે કે જીવનના સર્વ વ્યવહાર માટે આપણને લાયક કરવાં, એ કેળવણીનો મુખ્ય હેતુ છે. આ દુનીયાનો સર્વ વ્યવહાર ગરબર ચલાવવા માટે આપણા શરીરને તથા મનને કેવી રીતે કસવાં, સંતતિ કેમ ઉછેરવી, નાગરિક તરીકે

આપણી દુરુજ શી છે, ને તે કેવી રીતે સમજવી ને બંધવવી, કુદરતમાં ને ને સુખનાં સાધનો ઈશ્વરે આપેલાં છે, તે સર્વનો કેવી રીતે ઉપયોગ કરવો; દુઃખમાં આપણી સર્વ શક્તિઓ આપણા પોતાના તેમજ અન્યના કલ્યાણને માટે કેવી રીતે વાપરવી, એ સર્વ બાબતનું જ્ઞાન મેળવવું, એ સર્વ બાબતનો કૃષ્ણવણીમાં સમાવેશ થાય છે; માટે કૃષ્ણવણીનો ખરો અર્થ સમજી એવી ખોટી માન્યતાવાળા લોકોને ખરો ખ્યાલ આપવો, જોઈએ, વળી જુનાં ચાલને વળગી રહેવાની આ દેશમાં ખાસ ટેવ છે. જુના ચાલ-માંથી ને નુકસાનકારક હોય તે તજવા ને કાયદાકારક માલમ પડે તે દાખલ કરવા એ નીતિ જાપાને દાખલ કરી તો અર્ધાંજ સૈકામાં દુનીયાનાં સુખરેલા દેશોમાં, તેની ગણના થઈ. ને શ્રીકૃષ્ણવણી કાયદાકારક છે ને ખીજાં સુખરેલા દેશોએ તે સ્વીકારી છે, ને તેનાં મીઠાં ફળ તેઓએ ચાખ્યાં છે, તો આપણો જુનો ચાલ કે ને હમણાં આપણને અધોગતિએ પહોંચાડે છે, તેનો ત્યાગ શા માટે ન કરવો ? આ ઉપરાંત શ્રીકૃષ્ણવણીને અટકાવનાર આચાર અને વહેમ પણ છે.

શ્રીકૃષ્ણવણી સારી સ્થિતિમાં ન હોવાનું જીજ્ઞાસુ એક કારણ એ પણ છે કે જાયા અને પ્રતિષ્ઠિત કુટુંબની ને જીજ્ઞાસુ જ્ઞાન ધરાવનાર દે-ડ શ્રી-શિક્ષકો મળી શકતી નથી; કેમકે લોકોમાંનો ધણો ભાગ શિક્ષકના ધંધાને હલકો સમજે છે ને તે ધંધામાં ધ્યાન આપતા નથી. પણ શિક્ષણનો ધંધો સૌ ધંધામાં જાયો, વધારે જમણ અને દુધારે પવિત્ર છે. ને ધંધાથી બાળકના શરીરની અને મનની સર્વ શક્તિઓ કૃષ્ણવાય અને છાંદગીમાં ઉપયોગી હરકોઈ કૃત્ય કરવા તથા મંકટો દૂર કરવા બાળક શક્તિમાન થાય એવો કલ્યાણકર્તા અને પરાપકારી ધંધો સૌથી જાયો ગણાય. તેમાં શો સંશય ! વળી આ ધંધા ઉપર દેશની ઉન્નતિનો આધાર છે. માટે આવા ઉત્તમ ધંધાને હલકો ગણવો એ તેમ ગણનારની તથા તેમ સમજનારની ખોટી ભૂલ છે. સુખરેલા દેશોમાં શિક્ષકનો ધંધો ધણો જ માનવાળો ગણાય છે.

એક સરકારી ઇન્સ્પેક્ટર પોતાના રિપોર્ટમાં જણાવે છે કે શ્રીઓને જાણી કૃષ્ણવણી આપવાનું કામ તથા હલકાં વર્ણને કૃષ્ણવણી આપવાનું કામ મિથાનેરી લોકો સારી રીતે કરે છે. આ દેશમાં તો ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે જીજ્ઞાસુ જ્ઞાન ધરાવનાર દે-ડ શિક્ષકની ખામી છે; ને ગવર્નમેન્ટ ડિપાર્ટમેન્ટમાં પણ શ્રીકૃષ્ણવણી માટે સારી કૃષ્ણવાએલી ને જીજ્ઞાસુ જ્ઞાન ધરાવનારી શ્રી.

શિક્ષકોને તેટલા પ્રમાણમાં નથી. પરંતુ હિંદુસ્તાનમાં મિશનરી બાઈબલો પોતે જાતે જાંચી દેખવણી પામેલી હોઈને છોડીઓને જાંચી દેખવણી આપવાનું કામ પોતે જાતે કરે છે. તે લેદા જેવું ખંતથી કામ કરે છે તેણે જ કામ આ દેશની સ્ત્રીઓ પોતે જાતે જાંચી દેખવણી હોઈને પોતાની દેશ ભગિનીઓને માટે કરવા જ્યાં સુધી તૈયાર થશે નહિ, ત્યાં સુધી આ દેશની શ્રીકૃષ્ણવણીની ઉન્નતિ થઈ શકશે નહિ. ઉપર મ જે આકાશ ખિસ્તી લોકોની જાંચી દેખવણીના ખતાબ્યા છે, તે ઘણે ભાગે પછાત રહેલ કામના છે. તેમને મિશનરી લેદા ભણાવે છે, દેવ કરે છે અને જાંચી કામનાં પ્રમાણમાં પણ વધારે આગળ પડતા કરે છે. જે આટલો બધો પ્રયત્ન ઉચ્ચ કામને માટે કરવામાં આવે છે, તે યશુંજ સાઈ રૂજ આવશે એવી આશા છે.

હવે મારે અભ્યાસક્રમ વિષે ચોક્કસ કહેવાનું છે, તે એ છે કે, બીજા દેશોમાં સ્ત્રીઓનો અભ્યાસક્રમ તે દેશની સુધરેલી સ્ત્રીઓને તૈયાર કરે છે, ને તેમાં ખાસ કરીને ગૃહવ્યવસ્થા, સ્ત્રીવેદક, બાળરક્ષણ, સુધાવર્ધ, પાકશાસ્ત્ર વગેરે વિષયોને યોગ્ય સ્થાન આપવામાં આવે છે. આ દેશમાં પણ તેમ થવાની જરૂર છે. દેખવણી, લીધા પછી સ્ત્રી ગૃહકાર્યમાં નર્મણી દેખાય તો તે શ્રીકૃષ્ણવણી અધુરી છે. સ્ત્રીને આ સંસારમાં જે જે કામ કરવાનાં છે, તે ને કામમાં અલણ સ્ત્રીઓ દરતા દેખવણી પામેલી સ્ત્રીઓ વધારે ખજરદાર અને દાર્પકાર્ય થવી જોઈએ. જાપાન અને અમેરિકા જેવા સુધરેલા દેશમાં આ નીતિનો સ્વીકાર કરવાથી ત્યાંની સ્ત્રીઓ સંસારી દરેક કામમાં વધારે ખજરદાર છે. વળી કન્યાશાળાઓમાં સ્કૂલકમિટી પણ સ્ત્રીઓની જ હોવી જોઈએ. અહીં કન્યાશાળાના મેળાવડામાં હું જઈ છું તો ભાગ્યેજ કોઈ સ્ત્રી ભાગ લેતી નજરે પડે છે. આમારો દેશમાં એમ નથી, પણ સ્ત્રીઓ પોતે જ તેવા મેળાવડા કરે છે, ને તેમાં ભાગ લે છે. આથી નિશાળની હેડમિસ્ટ્રેસ તથા આસિસ્ટન્ટ શિક્ષિકાઓને ગામંતી બાઈબલ સાથે વધારે ગાદીગ્રંથો અપાય છે, ને તેથી તેઓ ગામના લોકોની સ્ત્રીઓને પોતાની દીકરીઓને નિશાળે ભણવા મોકલવાનું સમજતી શકે છે. પણ પુરોહીની સાથે તે પ્રમાણે તે કરી શકતી નથી. વળી સ્કૂલની હેડમિસ્ટ્રેસોએ ગામના લોકોની પછાત કામની સ્ત્રીઓને આવા મેળાવડા વખતે ઉપદેશ આપવો જોઈએ, અને વળી કન્યાશાળાને માટે ઇન્સપેક્ટરો ને સ્ત્રીઓ

હોય, તો આ કામમાં વિશેષ મદદ મળશે. આ ઇન્ડ્રોદ્યેષે પ્રેમ આમની શ્રીઓને ઉપદેશ આપ્યો છે, અને નિશાળની હેમિન્ડ્રેસે આ બાબત-
ના ઇંદ્રોદ્યે પ્રમાણ કર્યો છે, તે બાબત પણ તપાસ કરવો જોઈએ. વળી
હી શ્રીશિવકોને સ્ફુલ્લોદ્યેના પુરુષ મેળવે તરફથી પણ ધણી કનડમત
પાય છે, એવું ધણે કહેલું છે. આમાંના ધણા મેળવે વનતેજ
વું જાન ધરાવનાર તથા જિયા વિચારના હોતા નથી. તેઓને શ્રીકેળવણી
આ શ્રીઓની મહત્તા વિશે જાણ્યા અભિપ્રાય હોતા નથી. અંગેની શાળાની
વચરમાં આ ધણી મોટી ખાલી છે. તે દૂર દરવાને પણ આવા ઇન્દ્ર-
સના આગેવાનોએ પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

ઈન્દ્રોદ્યે અને અંગેરિકામાં જે છોકરાઓમાં માનસિક અને શારીરિક
તેજાવતા કે ખોટ હોય તેની વૈદિક તપાસ કરવામાં આવે છે, તથા બીજાં
જાતિ છોકરાઓમાં કયા રોગની અસર હાલમાં થઈ છે, અને ભવિષ્યમાં
કે રોગ વધે એવું કહી છે કે કેમ તેની તપાસ કરવામાં આવે છે. આ
જાના ર્થાનિક ઇન્દ્રોદ્યે નિશાળોની આવી તપાસ કરતા નથી ને તેથી
જાણી ઉપયોગી બાબતો વિશે સાંપના ઉપાયો લેવામાં આવતા નથી.
જાણી તરીકે એક છોકરી તોતું બોલતી હતી, ને તેના શિક્ષકે તેને શુદ્ધ
કેન્દ્રાર કરાવવા માટે મણી મહેનત લીધી છતાં પણ તેના ઉન્દ્રાર મુઘર્ષા
નહિ, ને જેવટ દંડાળોને તે છોકરીને નિશાળ છોડી દીધી. પરંતુ એક વખત
બીજા દરદને માટે ઇન્દ્રોદ્યે તેનું મોં તપાસ્યું ત્યારે તેની છલની નીચે એક
સ અનિયમિત રીતે સંધાએત માલમ પડી. ઇન્દ્રોદ્યે તેના વાલીને જણાવી
બાળક બચ્ચિત કરી, તેથી તે છોકરી તોતું મરી ગઈ. પ્રથમથીજ
જે ઇન્દ્રોદ્યે છોકરાં તપાસ્યાં હોત તો શિક્ષક તથા છોકરીને જે હાથમારી
મોગવંચી પડી હતી તે મોગવંચી પડત નહિ, તથા તે છોકરી અપણુ રહેત નહિ.

મોદેસર ક્યેએ, શ્રીઓને માટે જુદા અભ્યાસક્રમ રચી શ્રીઓને
માટે ખાસ પાઠશાળા રચાવી છે. તે પર પણ આ કામમાં ઇસારા છે.
શ્રીઓને ઉન્દ્ય કેળવણી આપવાને માટે જુદા દેશીઓને હાથે ચલા આવા
પ્રયાસ બહુજ વખાણવા યોગ્ય છે. મુજબતમાં પણ મુદેન તથા અંમદવાદમાં
જાવા પ્રયાસ આવુ થવા છે, ને થવું સારું છે. આ બાબતમાં મારી આ
વચના લોકોને એક સલાહ છે કે તેમણે અને તો મુદેપ અંગેરિકા જઈ,
માથ શ્રીઓને હાથે ચાલતી અંરથાની મુદાકાત લઈ નવો અનુભવ મેળવવો

અથવા તેમ ન બને તો ત્યાંથી અનુભવી સ્ત્રીઓને બોલાવી પેતાની નિશાળા બતાવી, તેમની પાસેથી ઉપયોગી ક્ષયનાઓ મેળવી પેતાની શાળામાં સુધારા વધારા કરવો. એકજ સીલે ન ચાલતાં નવાં નવાં અનુભવો લેવા. ઠગવણી એક પ્રયોગ છે, અને અમુકજ પદ્ધતિ પરિપૂર્ણ છે, એમ માની ન લેતાં નવા નવા અનુભવો લેવાની ખાસ જરૂર છે, માટે જાતે નવા પ્રયોગો કરવા, તેમ એક બીજાના અનુભવ પરથી વધારે શીખવું એવી મારી સ્વતંત્ર સ્ત્રીઓની શાળા ચલાવનારને ખાસ લક્ષ્યમણુ છે. ઉપર પ્રમાણે જો તમે બીજા અનુભવી પાસેથી વધારે જ્ઞાન મેળવો તો તમે કૃતેહમંદ થશોજ.

વ્હાલાં નાનાં બાળ.

(રમનાર-ધનેશ્વર હરમોર્ચિદ જોશી-ગોધરા.)

ગુણવંતી ગુજરાત, અમારી ગુણવંતી ગુજરાત. એ રોગ.

વ્હાલાં નાનાં બાળ, અહા ! આ વ્હાલાં નાનાં બાળ;

અતિ છે એનાં મુખ પ્રેમાળ, અહા ! આ વ્હાલાં નાનાં બાળ;

ગૌર ગુલાબી મુખની સુરખી, એંદ કરતાં ચઢી જાય;

વણુ નિમિત્તનું હાસ્ય નીરખી, અંતર દાઢાં યાય.

અહા ! -૧

હૃદય પટ છે શુદ્ધ અતિશે, ક્રોમજ અપરંપાર;

કાલી કાલી બોલી મધુરી, ઉપજાવે અતિ પ્યાર.

અહા ! -૨

અત તાતને બેટી મૂડતાં, ઓળાં ઓળાં યાય;

ઉગજકાયી આદર અર્પે, હૈં દરખ ન માય.

અહા ! -૩

રીસ ન કરજો એની સંગે, જનને અતિ પ્રેમાળ;

હૃદયે હૃદય આદર અર્પો, કરજો એની સંભાળ.

અહા ! -૪

સિદ્ધકો ને ધર્મ ખરો છે, બાળ ઉપરનો પ્રેમ;

કર્તવ્યનિષ્ઠા ખૂબ વિચારી, સાધો તમારી નેમ.

અહા ! -૫

સામાન્યજ્ઞાન-રસરાજ.

(લેખક:-મિ. હોદાવાલ કદાનદાસ પટેલ, હેડમાસ્ટર. મ્યુ. સ્કૂલ નં. ૨, મુરત.)

હાલો પારો ખાવો અન્ન, તેવું છે ચોરીનું ધન;

ઉપર પ્રમાણે પ્રાયમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટેની જુની હોપ-સીરિઝની વાચનમાળામાં તો આ રસરાજ-ધારાના સ્વભાવનું કવિ શામળભટે

ચીતરેણું એક ચિત્ર માત્ર દર્શાવે તરીકે આપ્યું છે. એ સિવાય હોપમાળામાં બીજા કાંઈ ઉદાહરણો નહીં આપ્યાં તેનું નામ નથી. પરંતુ હાલની વાસના-માળામાં, જ્યારે ઉષ્ણતામાપક અને વાયુભારમાપક યંત્રો બનાવવામાં એ ચીજના ઉપયોગની વાત લખાઈ છે, ત્યારે એના વિશે હવે શિક્ષકને વિશેષ માહિતીની જરૂર છે.

પારો પ્રવાહી હોવાથી સંસ્કૃતમાં એને રસ કહે છે અને એના મિશ્રણથી બનેલી દવાઓ રસાયન તરીકે ઓળખાય છે. જ્યારે કાવ્ય શાસ્ત્રના રસોમાં શૃંગારરસને સંસ્કૃત આલંકારિકાંએ રસરાજ કહ્યો છે, ત્યારે પારો દવામાં ઘણો ઉપયોગી હોવાથી વૈદકશાસ્ત્રમાં વૈદ્યરાજેએ તેને પણ રસરાજ એને રસેશ્વર કહ્યો છે. એના ગુણ અને ઉપયોગ ઉપર રચાયેલાં પ્રસ્તુતો રસરાજસુદીર અને રસેશ્વરમહિમાને નામે મશહુર છે.

પ્રાચીન સમયથી પારો લોકોના જાણવામાં છે. પહેલાં કિમીઆગરો એમ સમજતા હતા કે પારો એ પ્રવાહી રૂપું છે; અને તેથી તેઓ એવી આશા રાખતા કે તેને કોઈપણ પ્રકારે ધન સ્થિતિમાં લાવીએ તો તેનું રૂપ થાંધાં બની જાય. આવી ભ્રાણ્યથી તેઓ એ ધાતુને ગરમ કરી તેની વરાળ એકઠી કરી ઠંડી પાડતા, પણ તેથી એ ધાતુ કંઈ પોતાનું પ્રવાહી રૂપ બદલતી નહિ. હાલનાં કિમીઆગરો પણ પારાનું રૂપ બનાવી આપવાનું કદી ભોળા લોકોને હગવાની દિગ્ગજ રાજે છે; પરંતુ બ્રિટિશ સરકારના મુસોલ્યમાં તેઓ તત્ત્વ પકડાઈને શિક્ષા પામે છે: તેથી એવા ગુના હાલમાં કવચિત્તજ બને છે. રૂપ બનાવવાની ખોટી આશાના પ્રયોગથી પણ લાભ એ થયો કે પારાની જુદી જુદી ધાતુ સાથેની મેળવણીથી જુદાં જુદાં રૂપો ઉત્પન્ન થયાં; અને વૈદકશાસ્ત્રીઓને અનુભાસથી માલમ પડ્યું કે પારાનું બીજી ધાતુઓની સાથે રસાયન કરવાથી તે કેટલાક રોગોને નાબુદ કરવાનું સામર્થ્ય ધરાવે છે.

પારો એ એક પ્રવાહી ધાતુ તત્ત્વ છે. કુદરતમાં એ નર્ચો જડતો નથી. કેટલીક વખતે ખાણોના પોલાણમાં ગોળીઓના રૂપમાં એ શુદ્ધ રૂપે મળી આવે છે અથવા, તોપણ ઘણે-ઘણે તો ગંધક સાથે મળેલી સ્થિતિમાં જ જડે છે. આ સ્થિતિમાં તેને દિગ્ગોલક કે પારાનો સંક્રાંતિ કહે છે. દિગ્ગોલકની મુખ્ય ખાણો કાલિદોર્નિયામાં, ન્યુઆદમાડન અને ન્યુઆઈડ્રિયામાં, તેમજ રપેનમાં મન્ચામાં અને આસ્ટ્રિયામાં આઈડ્રિયામાં છે. પારાની ખાણોમાં કામ કરનાર મનુષ્યોના રોજ ઘણો ભારે હોપ છે, કારણકે અમુરોનાં

શરીરમાં પારો ધીમે ધીમે પ્રવેશે છે; અને તેમને કંપવા ચર્ધ હાય, પણ, મોં ખેંચાઈ જઈ તેમનું આયુષ્ય ટુંકું થાય છે.

હિંમચાકના પથરોને ખાણમાંથી કાઢવા પછી એક વાસણમાં ખૂબ ગરમ કરે છે, તેથી પારો વરાળ ચર્ધને ઉડી જાય છે. તેને નળી પાટી

વાસણમાં લઈ જઈ કરો પાડે છે, એટલે તે જુદો પડી પોતાનું પ્રવાહી રૂપ ધારણ કરે છે. શુદ્ધ પારો દેખાવમાં એપેલા રૂપા જેવો ધોળો ને ચકચકિત હોય છે. તેમાં વાસ નથી, તેમજ તેના પર હવા કે પાણી કંઈ અસર કરી શકતાં નથી; પણ જો ભેગવાળો પારો હોય તો હવામાંના ઑક્સિજન તેની સાથે ગળી ધીમે ધીમે ક્ષયતો જાય છે. આથી કરીને જુદા મુકેવા પારા ઉપર જો આણું પડે તો જાણે તે, જલદું કે તે પારો શુદ્ધ નથી. એકબે પારો જમીન ઉપર દેખાય તો તે ગોળ ગાંઠીઓનું રૂપ ધારણ કરે છે; પણ જો કાંઈ ધાતુના ભેગવાળો હોય તો દોળાવાથી થતી ગાંઠીઓ ગોળ ન હોતાં છેડેથી પાતળા થતી લંબગોળ આકારમાં હોય છે, તેમજ જો તેને કાચ કે ચીનાઈ માટીના વાસણ ઉપર મૂકીએ તો તે પર આસમાની રંગનો ઘચ પડે છે. પારો અંચળ હોવાથી દોળાઈ ગયા પછી પાછો ભેગો કરવાને બહુ અડચણ પડે છે; પણ સોની દંદા ઝાળવા માટે છેડેથી ત્રણ વાંલી જૂંજળી રાખે છે તે વડે શીખી લઈ બહુ સહેલથી ભેગો કરી શકાય છે.

આત્માર સુધીમાં જણાએલા પ્રવાહી પદાર્થોમાં એ સૌથી લાંબે છે. એનું વિશેષ ગુણ ૧૩-૬ છે. એ સાધારણ ઉષ્ણતામાનમાં એટલે કે આપણા દેશના ગરમ હવામાં તેમજ યુરોપમાંની કંડી હવામાં પણ પ્રવાહી રહેજ રહે છે; પાંચ ધ્રુવ પ્રદેશની નજીક એ ધનસ્થિતિમાં આવે છે. સાધારણ રીતે એમ જણાએલું છે કે ચીનમાં એ ૭૯° ફારનહાઈટ ઉષ્ણતામાને તે ધનરૂપ ધારણ કરે છે અને ૬૫° ફારનહાઈટ ઉષ્ણતામાને વરાળ ચર્ધ ઉડી જાય છે. પારાની વરાળ ઝેરી છે. જ્યારે પારો ધનસ્થિતિમાં હોય છે, ત્યારે બીજા ધાતુઓની પેઠે એનામાં પણ ચિક્કશ આવવાથી દીપ્તિ અને ખેંચીને તેનાં પતરાં અને તાર બનાવી શકાય છે.

કેટલીક ઔષધીઓમાં પારાનો ઉપયોગ ખાસ થાય છે. બીજા પદાર્થો નેડે એને ભેગવાથી રસકપૂર, રસપુષ્પ વગેરે પારાની રચક ગોળીઓ બને છે. રસકપૂર કે પારાનાં ફૂલોનાં દવામાં ઉપયોગ થાય છે, પણ તે એ

જાતનું હાલજીવું એર છે. ઔદિસજન સાથે પારો મળ્યાથી ચોખ્ખું હિંગબોટ અથવા સતી પારંભરમ બને છે. તે દવાના કામમાં આવે છે પણ બીજી જાતનો હિંગબોટ જે પારો તથા ગંધક મળીને થાય છે, તે દવાના કામમાં ન વપરાતાં ફક્ત લાલ રંગ તરીકે જ કામમાં આવે છે. પાગનું કલોચાર્ન સાથેનું મિશ્રણ શરીરના સેન્દ્રિય લાગના દાહવાણ પર લગાડવામાં આવે છે. તેજ પ્રમાણે દોરડાં, લાકડાં ને કેનવારાના નમુના સાચવવાને તેના પર લગાડેથી તે સળતા નથી. પારાનો મધ્યમ ગરુમક ઉપર બહુ અકસીર ઘલાજી તરીકે મેનાય છે. ઘણાંખરાં દરદો ઉપર, તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આંતરકામાં ગાંઠ પડી, સોજો, અને ચાંદી ઉપર પારાની ઔષધી વપરાય છે. પણ જો તે પ્રમાણમાં વધારે લેવાય તો મોંનું નીતરવું, જીભપર સોજો, દાંતનું હાલવું, દાંતના પારાનું સુગ્ર આવવું, ઝાડો, ચામડીનાં દરદો, હાડકાંમાં સોગ પગેરે મિલ્લો જણાય છે, અને વખતે વધારે એર ચઢી મરણ પછી નીપજે છે. પારાનું મારણુ પણ જો અપરિપક્વ હોય તો તે ખાધાથી પૂરી નીકળે છે, અને કાયદા કરતાં ગેરકાયદા વધારે થાય છે.

દવા મિત્રાય યમો અને હુન્નરોમા પણ તેનો ઉપયોગ વધારે થાય છે. કલાઈ અને પારાનું મિશ્રણ કાચ પર ચલાવવાથી ચારમી કે ચાટલું બને છે. એ બનાવવાને માટે પ્રથમ કલાઈના વસ્ત્ર જેના પતરા ઉપર સંભાળથી પારો પીંછી વડે પાથરીને તેની ઉપર એક નરમ કાગળ પાથરે છે. પછી તેના પર કાચ મૂકી દયાળુ કરી કાગળ, જેથી લે છે, એટલે વધારાનો પારો હોય છે તે બદારની હચમચા પરચોટા માથે મળી બદાર નીકળી જાય છે. પછી થોડા દિવસ કાચ ઉપર વજન રાખી મૂકે છે, એટલે કલાઈ અને પારાનું મિશ્રણ કાચની સાથે ચોંદી જઈ ચારસી તૈયાર થાય છે.

બીજી ધાતુ પર સોના કે રૂપાનો દોળ ચલાવવો હોય, ત્યારે સોના કે રૂપા સાથે પારાના મિશ્રણનું પાણી કરી તે રસવાની ધાતુને લગાડે છે, એટલે પારો વહેવાથી મિશ્રણ બીજી ધાતુ ઉપર ચડી જાય છે. પછી તેને તાપમાં ચૂકવાથી પારો ઉડી જઈ સોના કે રૂપાનો દોળ વળખી રહે છે.

પારો પ્રવાહી છે છતાં બીજી ધાતુ સાથે મળવાથી તેનો પ્રવાહી ગુણ નાશ પામે છે, અને બીજી ધાતુને પણ તે નરમ બનાવી દે છે. તેના બીજી ધાતુઓ સાથેના આવા આકર્ષણના ગુણને લીધે અન્ય પદાર્થોના

બેગવાળી ધાતુઓને તેમાંનો બેગ દૂર કરી શુદ્ધ બનાવવામાં તે ધણી ઉપયોગી છે. બેગને દૂર કર્યા પછી ધાતુ સાથે પારો મળેલો હોય, તેને તપાવવાથી હિડી જઈ બેગવાળી ધાતુ તદ્દન શુદ્ધ થઈ જાય છે.

પારો ગરમીથી ઝટ ફૂલે છે અને દહીથી સ્પર્શાય છે તેથી, તેમજ તે પ્રવાહી અને ભારે હોવાથી કાચને વળગી જતો નથી અને હવામાં ફેરાતો નથી, નફર થતો કે હિડી જતો નથી તેથી વિદ્યાનાં યંત્રો બનાવવામાં તે વધારે ઉપયોગી છે. ગર્ભભાષક અને વાયુભારભાષક યંત્રો શી રીતે બનાવાય છે, તેનું જાણકારને જ્ઞાન ક્રમવાચક યોગ્ય વિવેચન પાંચમી મોપડીમાં આપેલું છે, જેથી અને તેની પુનઃક્રિયા કરવાની જરૂર નથી.

પાંદડાં.

(લે. ડૉ. નીલકંઠરામ ડાલાભાઈ એલ. એમ. એન્ડ એમ.,
પ્રિન્સિપલ, વિક્ટોરીઆ અંધશાળા, મુમર્બી.)

મહેતાજી—પાંદડાં ક્યાંથી મળે વાર ?

સાંકળનંદ—ઝાડ છોડવા અને વેલા ઉપર પાંદડાં હોય છે.

મહેતાજી—પાંદડાં ઝાડ, વેલા અને છોડવાને શા કામનાં હશે વાર ?

ત્રિકમજી—એ તેમને શગગાર છે.

મહેતાજી—ડીક. ઝાડને તે બીજી શી રીતે ઉપયોગી છે ?

જીવણુ—એ ઝાડના ફેફસાં છે.

ખોડા—ફેફસાં એટલે શું ?

મહેતાજી—આપણી તથા ગાય, ભેંસ, પક્ષી વગેરેની છાતીમાં ફેફસાં છે, તે વડે તે શ્વાસ લે છે અને મેલે છે; અને તેમાં લોહી ચોક્કસ ચાય છે.

જગો—ત્યારે પાંદડાં તે ઝાડનાં ફેફસાં કે ?

મહેતાજી—હા. જુદી જુદી જાતનાં પાંદડાંનો ઉપયોગ દાખલા આપી કહો.

ધરમસિંહ—પાંદડાં શક તરીકે ખવાય છે

કરસન—મુળાપત્તી, મેથી, તાંદળા, પોઈ, લણી, પતરવેળીઆ વગેરેનું શાક કરી ખાઈએ છીએ.

હરિ—વેદાં, બકરાં, હાંટ ધણી જાતનાં ઝાડનાં પાંદડાં ખાય છે.

ચોતી—કળ તમા આખરાના પાંદડાનાં પતરાળાં અને પડીઆ બને છે.

ચેત્તીઆ—ઝીઝી અને ટીંગરના પાતરાંની બીડીઆ બને છે.

લખો—તાગરવેલના પાંદડાં પાન તરીકે ખેંચાય છે.

રાણો—ખજુરીના પાંદડાંની શાવરણી, સાદડી, કાચળા, દાખડી, મંખા વગેરે બને છે.

તાનાલાલ—તાડનાં પાંદડાંથી જાંપરે બને છે.

મહેતાજી—વળી પાંદડાં દવા તરીકે વપરાય છે.

નરસિંહ—પેટમાં દુઃખે છે ત્યારે આકડાનાં પાંદડાં ખાંધે છે.

ચંદુ—સોનામુખીનાં પાંદડાં લુગાળ તરીકે લેવાય છે.

વાલો—છાકરાં પાંદડાંની પીપુડી બનાવે છે.

સાંકળચંદ—પાંદડાં ગોલા તરીકે તેરણ બાંધવામાં વપરાય છે.

નરસિંહ—મેદીનાં પાંદડાં દાઢ રંગના કામમાં આવે છે.

મહેતાજી—એરંડાનાં પાંદડાં બાંધવાથી ધાવણ છૂટે છે, તથા કાળીચી સરસથી બાળકો સેક સંધીવામાં કરે છે. લીમડાનાં પાંદડાંની ધુણી તાવમાં આપે છે.

સવાલ—આઝનો પાઠ શા વિશે છે?

જવાબ—પાંદડાં વિશે.

સ—પાંદડાં એ શું છે?

જ—૧ એ ઝાડ અને છોડવાનો સંગ્રહાર છે.

૨ એ ઝાડનું ઉપયોગી અંગ છે, અને તે દેક્કાનું કામ કરે છે.

સ—દેક્કાનું કામ કરે છે એટલે શું?

જ—જેમ માણસ ગાયના ગ્રાણી દેક્કાં વડે આસોઆસ લે છે, તે તથા લોહી શુદ્ધ થાય છે, તેમ ઝાડનો રસ પાંદડાંમાં આવી દવાના સંબંધમાં આવે છે તેમાંથી લાકડું, મેલો, ખાંડ, તેલ, સુગંધીદાર પદાર્થો વગેરે રાજ્ય પરમાં તેમજ વેપારમાં અને ધંધાધોરીમાં ઉપયોગી જન્યુસો બને છે.

પાંદડાં પાઠ ૨. બે.

સ—જ્યાં પાંદડાં એક આકારનાં હોય છે કે લુદા લુદા આકારનાં હોય છે?

જ—પાંદડાં લુદા લુદા આકારનાં હોય છે, અને તે આકાર એક બીજાથી એટલા તે લુદા છે કે જ્યાં આકારની લડીકત આપવી હકલ છે.

સ—જ્યાં પાંદડાંની ગાદઈ એક સખી છે ખરી કે?

જ—ના. વડ, દોરી, પોઈ વગેરેનાં પાંદરાં જાડાં હોય છે, ત્યારે પીપળો, તુગરી, લીમડો, આંબો વગેરેનાં પાંદરાં પાતળાં હોય છે.

સ—જ્યાં પાંદરાંની દાર એક સરખી હોય છે કે ?

જ—વડ, પીપળો, અને આકડાની દાર એક ધારી છે, ત્યારે લીમડાના પાંદરાંની દાર કરવત જેવી દાંતાવાળી હોય છે અને એરંડો અને ચપ્પાણીનાં બહુ વિભાગી અને વિચિત્ર છે.

પાઠ ૩ નો.

સ—જ્યાં પાંદરાં એક રંગનાં હોય છે કે જુદા જુદા રંગનાં ?

જ—જુદા જુદા રંગનાં હોય છે.

સ—યજ્ઞાં ખરાં પાંદરાંનાં રંગ કેવો છે ?

જ—લીલો.

સ—બીજાં કયા રંગનાં પાંદરાં જ્યાંમાં આવે છે ?

જ—સતો, પીળો, કાળો વગેરે રંગનાં.

સ—પાંદરાંમાં ભાત હોય છે ?

જ—હા, એ બહુ બહુ જાતની હોય છે (જમાલગોટા, કાંટન).

સ—જ્યાં પાંદરાંની વાસ એક સરખી હોય છે કે જુદી જુદી ?

જ—જુદી જુદી.

સ—દાખલા આપી સમજાવો.

જ—જમણનાં પાંદરાંની વાસ જુદી હોય છે, ત્યારે સીતાંજનાં પાંદરાંની વાસ જુદી હોય છે તેમજ નારંગી, મંતરાં, લીંબુની સુગંધીદાર વાસ છે. લીલી આદની વાસ પણ સારી છે. વળી કાચબી, કુદીનો વગેરેનાં પાંદરાંમાં ખાસ વાસ છે.

પાઠ ૪ થો.

સ—જ્યાં પાંદરાં એક સરખાં હોય છે ?

જ—નાહ.

સ—જાડાં પાંદરાંના દાખલા આપો.

જ—વડ, પોઈ, આકડો, ચોર, વગેરે.

સ—પાતળાં પાંદરાંના દાખલા આપો.

જ—લીમડો, પીપળો, આમલી, આંબો વગેરે.

પાઠ ૫ મા.

સ—આ પાંદરાં કઈ કઈ રીતે ઉપયોગી છે ?

જ—૧ ખોરાક તરીકે.

૨ ધંવાધારીની જલ્દમ તરીકે.

૩ દના તરીકે.

સ—આ પાંદડાં ખોરાક તરીકે કાને કામનાં છે ?

જ—જંતુ, જનાવર અને માણસને.

સ—પાંદડાંનો ખોરાક કયા જનાવર ખાઈને જીવે છે ?

જ—બકરાં, ઘેટાં, ઊંટ, હાથી વગેરે.

સ—કયા જંતુ પાંદડાં ખાઈ જીવે છે ?

જ—રેશમના કીડા અને બીજી કીડીઓ જેતુર, એરંડાઓ વગેરેનાં પાંદડાં ખાઈ જીવે છે અને તેમાંથી રેશમ વગેરે તાર પેદા કરે છે.

સ—માણસ પાંદડાં ખોરાક તરીકે વાપરે છે ? અને વાપરતા હોય તો તેના દાખલા આપો.

જ—કાથમી, કુદીનો, તુળમી, આહ, અજમો, મીંડો, લીમડો, અળવીનાં પાંદડાં, મૂળા, પોઈ, લણી, સુન્દ, મેથી, તાંદળાં વગેરે.

સ—ધધામા કયાં પાંદડાં વપરાય છે ?

જ—ઝીઝી, ટીમર, ખાખરો, ફનસ, મહુડો, કેળ વગેરેનાં પાંદડાંનાં પત્રાળાં, બીડીઓ અને પડીઆ બને છે. તાડ, ખલ્લુરી વગેરેના પખા, રમકડા, માદડીઓ અને ટંડીઆ બને છે.

સ—દના તરીકે કયાં પાંદડા કામમાં આવે છે ?

જ—આકડો, લીમડો, કાળીઓ સરમ, ધંતૂરો, તુળમી, તખાકુ વગેરે.

ગુણાકારમાં પાંતીનો ઉપયોગ.

(લેખક — મિ. મોહનલાલ દરજનન પંચોળી, રાજકોટ.)

કોઈપણ મંખ્યાના બે રીતે ભાગ પાડી શકાય. જેમકે $૨૪ = ૮ \times ૩$ અથવા $૧૮ + ૬$, તેમાં ૮ અને ૩ એ ૨૪ ના અવયવ છે; અને ૧૮ તથા ૬ એ એને ૨૪ ના દ્વિસા વિભાગ કે પાંતી (Aliquot parts) કહે છે.

ગુણકના અવયવ પાડીને જેમ ગુણાકાર ચર્ચ શકે છે તેજ પ્રમાણે તેના દ્વિસા કે પાંતી પાડીને પણ ગુણાકાર ખાસ પ્રમોગમાં ધરીજ સહેલાઈથી ચર્ચ શકે છે. જેમકે

દાખલો ૧ લો. ૫૩૪૭૯૭ ને ૪૯૭ થી ગુણો. —

તેમાં $૪૯૭ = ૭૦ \times ૭ + ૭$ છે. માટે પ્રથમ ૭ થી ગુણી તે ગુણો—

કારને ૭૦ થી ગુણવા, અને ત્યાર પછી તે બંને ગુણાકારોનો સરવાળો કરવો, એટલે તે રકમને ૪૯૭ થી ગુણવા બરાબર થશે.

૫૩૪૭૯૭

× ૭

૩૭૪૩૫૭૯ = ૫૩૪૭૯૭ ના ૭ ગુણા = મૂળના ૭ ગણા.

૨૬૨૦૫૦૫૩૦ = ૩૭૪૩૫૭૯ ના ૭૦ ગણા = મૂળના ૪૯૦ ગણા.

૨૬૫૭૯૪૧૦૯ = ૫૩૪૭૯૭ ને ૪૯૭ ગણા કર્યા

દાખલો ૨ નો. ૯૪૫૮૪ ને ૮૨૪૯૬ થી ગુણો.

તેમાં ૮૨૪૯૬ = ૮૦૦૦૦ + ૨૪૦૦ + ૯૬

” = ૧૦૦૦૦ × ૮ + ૧૦૦ × ૮ × ૩ + ૮ × ૩ × ૪ છે.

આટે ૯૪૫૮૪

× ૮૦૦૦

૭૫૬૬૭૨૦૦૦૦ = ૯૪૫૮૪ થી ૮૦૦૦૦ ગણા.

૨૨૭૦૦૧૬૦૦ = ૯૪૫૮૪ ના (૮૦ થી ૩) ૨૪૦૦ ગણા.

૯૦૮૦૦૬૪ = ૯૪૫૮૪ ના (૨૪ થી ૪) ૯૬ ગણા.

૭૮૦૨૮૦૧૬૬૪ = ૯૪૫૮૪ ના ૮૨૪૯૬ ગણા કર્યા.

આ પ્રમાણે કાર્ષિપણ ગુણકના બે કે ત્રણ લાગ પાડવાથી ગમે તેટલા આકના ગુણકનો ગુણાકાર બે કે ત્રણ હારથી કરી શકાશે. આ રીત પાછી કરવા સાફ નીચે મનોયત્ન આપવામાં આવ્યું છે. તે ગણવાથી આ રીતનો સારો મનાવવા થશે.

મનોયત્ન.

નીચેના ગુણાકાર બે હારથી ગણવાના છે.

૪૬૯૫૮ ને ૧. ૬૪૮, ૨. ૭૪૯, અને ૩. ૯૮૧ થી ગુણો. ૫૮૭૬૪ ને ૪. ૧૪૫૬, ૫. ૭૫૧૫, અને ૬. ૯૦૧૮ થી ગુણો. ૭૫૯૮૪ ને ૭. ૧૧૧૨૧, ૮. ૧૪૪૧૨, ૯. ૧૫૦૭૫, અને ૧૦. ૧૮૧૬૨ થી ગુણો.

નીચેના ગુણાકારો ત્રણ હારથી ગણવાના છે

૫૯૪૭૨૬ ને ૧૧. ૯૬૨૪૮, ૧૨. ૭૨૧૮૪, અને ૧૩. ૮૧૨૭૯ થી ગુણો. ૧૫૨૪૭૬૮ ને ૧૪. ૩૧૫૬૩૭, ૧૫. ૮૫૬૩૧૬ અને ૧૬. ૭૬૬૧૫ થી ગુણો. ૨૪૧૭૯૦૮ ને ૧૭. ૫૬૭૮૧૯, ૧૮. ૯૦૦૮૧૫૬, ૧૯. ૮૧૦૯૫૬૭ અને ૨૦. ૯૭૨૧૧૭ થી ગુણો.

મદ્રાસ.

(લેખક—સ. રા. હનુમ અમુવખેરાય દેસાઈ, બી. એ.)

મુમર્ઝ ઇલાકાના દરેક મોટા શહેરમાં ઉત્તર હિંદુસ્તાનના દરેક ભાગના લોકો આવી વસેલા છે અને તેમના પરિચયમાં આપણે આવીએ છીએ, તેથી તેમને વિશે થોડું વધુ ટૂંક જણીએ છીએ; પણ મદ્રાસ ઇલાકાના લોકો આ તરફ ભુજાનજ દોષ છે ને તે પણ મુમર્ઝ તળમાં, તેથી તેમને વિશે આપણને ટૂંક પણ માહિતી હોતી નથી.

બ્રહ્મોળમાંથી મળતુ જ્ઞાન અપૂર્ણ દોષ છે. મદ્રાસનાં જોવાવામક સ્થળો, ત્યાંના વનનીઓનો પહેરવેશ અને રીત રિવાજને વગેરે બાબતોની પૂર્ણ માહિતી નજરે જોનારને મા તેના જોનારનું કરેલુ જ્ઞાન સાંભળવાથી કે વાચનાથી આવે છે. સુરત મોટા મદિના મહારાજશ્રી સાથે ફરી જે જોયું છે અને જુણું છે તેનું વળું ન દુકમાં કરના વિચાર છે.

હિંદુસ્તાનના મુખ્ય શહેરોમાં તે ત્રીજે નજરે છે અને મદ્રાસ ઇલાકાની તે સ્થાનમાં છે. દક્ષિણ હિંદુસ્તાનના દેશોમાં જિનારા પર તે આવેલું છે. તેની લંબાઈ ૯ માઈલ છે ને વધુમાં વધુ પરોળાઈ ૩૬ માઈલ છે. તેનું ક્ષેત્રફળ ૨૭ ચો. માઈલ છે. તેની વસ્તી ૫,૧૮૬૬૦ માણસોની છે.

કોરામણ જિનારા પર સ્થાપાયેલી ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીની શાખાના અધિકારી મિ. ફ્રાન્સીસ રેએ વેંકાદ્રી નામના એક ચંદ્રસ્થ પામેથી કેટલીક જમીન વેચાતી હતી આ શહેર વસાવ્યું. આ વેચાણને વિજ્ઞાનગના રાજા શ્રીલાલમાએ બહાલી આપી હતી. જે શહેર ત્યાં વસાવનામાં આવે તે શહેરનું નામ પોતાના પિતા—ચેનાપા પરની ચેનાપટ્ટમ રાજાનું એવી, સરતે જમીન વેંકાદ્રીએ વેચી હતી. હજુ પણ તેજ નામથી લાના દેશી લોકો તેને જોળખે છે અને ધર્મપુસ્તકોમાં તેજ નામ લખાય છે. ત્યાં આગળ આર્મીનીયન લોકોએ ‘માદ્રદીઓ’ નામનું દેવળ બાંધ્યું હતું. પરંતુ દેશી ખખારીઓ આ નામથી તે જગ્યાને જોળખતા ને કદાચ તેના અપભ્રંશ મદ્રાસ થઈ ગયું હશે.

મદ્રાસના પ્રથમ બે ભાગ હતા—દેવી લોકો વસતા હતા તે ને ગોરા લોકો વસતા હતા તે. પહેલાને બ્લેક ટાઉન કહેતા ને બીજાને વ્હાઈટ ટાઉન કહેતા. હાલ બેંક ટાઉનને જ્યોર્જ ટાઉન કહે છે ને ‘વ્હાઈટ ટાઉન’ શબ્દ વપરાતો બંધ થઈ ગયો છે. જ્યોર્જ ટાઉન અને તેની આસપાસનાં પરાઓ

મળી હાલનું મંદ્રાસ થયું છે. આ પરંચોમાં મુખ્ય પરંચો. રાયપુરમ, દિપ્લી-
કેઈન, મયલાપુર, પેરીઆમેટ અને એગમેર છે.

મુંબઈની અંદર આવેલા જી. આઈ. પી. રેલ્વેના પ્રથમ સ્ટેશન બોરીબંદરથી
ઉપરની મંદ્રાસ મેઈલ મારફતે મંદ્રાસ જવાય છે. બીજી ગાડીઓ છે, પણ
આવી સુગમ ગાડી એક નથી. આ મેઈલ માને ઠાક ગાડી ૩૦ કલાક
મંદ્રાસ પહોંચે છે. સીધા બિતર્પા વગર મંદ્રાસ જવું હોય તો જોડે સાંક
લાયું લઈ લેવું જોઈએ; કારણકે સોલાપુર પછીના સ્ટેશનોએ હિંદુત્વ
ખાવાનું મળે છે તે મુંબઈ ઇલાકાના અને તેમાં ગુજરાતના લોકો ખાઈ
શકે એમ નથી. ત્રીજા વર્ગના ઉતારોએ ખાસ બિતર્પું જોઈએ; નહિતો
બે રાતનો તેમને ઉગ્ગરોજ થાય છે. ઠાક ગાડી રાતના નવ વાગ્યે
મુંબઈથી ઉપડે છે અને તે સોલાપુર સવારના આઠ વાગ્યે પહોંચે છે, ત્યાં
ચોવીસ કલાક ધર્મશાળામાં ગાળ્યા બાદ બીજે દિવસે તેજ ગાડીમાં નીકળી
ખપોરના ત્રણ વાગ્યે રાઈચુર પહોંચી ત્યાં રહી જવું. રાઈચુરમાં મંદ્રાસવાળા
શેઠ ગોવિંદદાસ ચતુર્બુજદાસની ધર્મશાળામાં બીજા ઘણી હોય છે, કારણ
કે તે વર્ગના ડબ્બા થોડા હોય છે. રાઈચુરથી નવા ડબ્બા જોડાય છે.
રાઈચુર આગળથી 'મંદ્રાસ અને સર્પન મરાઠા રેલ્વે'ની દૈનિક ચાર ચાલે છે.

અમે બધા સોલાપુર બિતરી મુકામ કરી પછી સીધા મંદ્રાસ ગએલા,
પણ તેમ કરવાથી અમને ઘણું વેઠવું પડ્યું. મંદ્રાજશ્રીએ તો સવારના
ખાઈ લીધેલું; પણ મેં ક્રૂર દૂધ પી લીધેલું ને રાઈચુરમાં હિંદુ રીફ્રેશમેન્ટ-
માંથી ખાણું મંગાવી ખાવાની આશા રાખી હતી. આ તરફની ટ્રેનો નિય-
મિત રીતે અનિયમિત હોય છે ને અમારી ટ્રેન રાઈચુર ખપોરને બદલે રાત્રે
પહોંચી. ટ્રેનના પાટા ઉપર તે વખતે તેજ હોલું હતું અને તેથી ગાડી
લપરડી જતા લાગી. પાછળથી બીજા ઇન્જનની મદદથી ધીમે ધીમે અમે
બે સ્ટેશન મુધી ગએલા. આ દરમિયાન ક્રૂર ચારજ કલાક થોડા થએલા.
રાઈચુર પર મારે માટે ભાત, ઠાંઠ, ને આમલી મરચાંનો ઉકાળો જેને
તેઓ 'કોલંજુ' કહે છે તે અને આટલી આમલી બસ ન હોય તેમ તેની સાથે
આમલી મરચાંનો કાવો જેને તેઓ ચાર યા કટ કહે છે તે આપ્યાં. સાથે
ગંધાતો અથાણું ને કાચાં કારાં શાકે હતાં. આ મુંદર, રસોઈમાંથી એક પણ
ચીજ ખવાય એવી નહોતી; તેથી માથે હાથ દઈ એ બધી બહાર પધરાવી
દીધી. આ ખાણું પચાવવા સારૂ છાશ પણ મળી હતી તે એકલી પી ગયો.

રોશન પંરના ખાવાનાજાની દુકાનમાં મળતી ચીજો ખાંડથી ભરપુર હતી, એટલે રાત ગમે તેમ કાઢવાનું નહીં કર્યું. પાસે સહેજ સુખંડી હતી તે ખાઈ પાણી પી ચૂકાવી લીધું. સવાર પડતાં એન્જન ટાટું થઈ ગયું. હવે એ કલાક ત્યાં થોભ્યા. રસ્તાની વચ્ચે એ કલાક કાઢતાં અમારો પ્રાણુ જવો બાકી રહેલો. '૭ થી ૯ વાગ્યા લગણુ ગાડી પડી રહી. બીજું એન્જન લેવા એક માણસ ચાલીને ગયો અને પાસેના રોશને જઈ તાર કરી તેણે એન્જન મંગાવ્યું ત્યારે અમારો સઘ ઉપડયો હવે તાપ પુષ્કળ ચડ્યો હતો. રસ્તે શૂન્ય ઉબળી ને તેને શાન્ત કરવા કેમો ને ફરી મળ્યાં તે ખાઈ લીધાં. છેવટે અમે સવારના છને બદલે બપોરે ચાર વાગ્યે મદ્રાસ પહોંચ્યા ને સાં ગયા બાદ ચાક્યાપાક્યા ચાન્ક વાગ્યે જમ્યા. આ ઉપરાંત ગાડીની અંદરનાં દુઃખોનો પણ પાર નથી રહેતો.

(અપૂર્ણ.)

મનુષ્યસૃષ્ટિ, સત્યયુગ અને જળપ્રસાવનનું વિવરણ.

(મિ. વેણીરામ ખીમજી દિક્ષિત, દેવડી ગાંધોળ.)

કોઈ પણ વ્યક્તિ પોતાની મેળે પોતાનું જન્મવૃત્તાન્ત જાણી શકતી નથી. આપણાં માતા-પિતા પામેથી તે કહીકન જ્ઞાનજ્ઞા વિના આપણે જન્મ ક્યારે થયો છે, અને હાલ આપણી ઉંમર કેટલા વરસની છે તે શી રીતે કહી શકાએ ? આટલી વાત ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે, મનુષ્ય જાતિની આજ સૃષ્ટિનું વિવરણ કોઈ પણ મનુષ્ય કરી શકે નહિ. તે કહીકન જો મનુષ્યસૃષ્ટિકર્તાજ આપણને કહી બતાવે તોજ આપણને તેનું જ્ઞાન થાય.

અન્યારે આપણે સૃષ્ટિ મંમંધે કેટલુંએક જાણીએ છીએ, તે આપણાં ઈશ્વરપ્રણીત ધર્મશાસ્ત્રો ઉપરથીજ જાણી શક્યા છીએ વિદ્યોગે કરીને યુગોપીય ધર્મચુરુઓ કરે છે, કે જગતકર્તાએ પૃથ્વી સરખા પછી કેટલેક કાળે એક મનુષ્યનું જન્મ ઉત્પન્ન કર્યું. તેમની ઉત્પત્તિ મળવે કાંઈ કાંઈનું એવું ધારણું છે, કે આ કાર્ય ઇસુ કાઈરટના જન્મ પહેલાં ૪૦૦૪ વરસ પહેલું થયું છે.

ઉપર જણાવેલા માનવ દમ્પતીમાંના પુરુષનું નામ 'આદમ' અને તેમની પત્નીનું નામ 'ઈવ' હતું. તેઓ સદ્ગાતમા કાંઈ અતિ રમણીય ઉદ્યાનમાં રહેતાં હતાં. આ સમયે ગેમ અને ચોક થું છે, તે તેઓ જાણતાં-

જ ન હતાં. પરંતુ જ્યારે તેમણે જન્મતકર્તાની આજ્ઞાનું ઉત્તરધન કરી, પાપ કર્યું, ત્યારથી તેમને મનુષ્યોકના જે જે દુઃખદાયક નિયમો છે તેને આધીન થવું પડ્યું.

દરેક જાતિ પોતાની જાતિની પ્રથમ અવસ્થાનું વર્ણન કરતાં તે અવસ્થાને સર્વોત્કૃષ્ટ વર્ણવે છે. આપણાં પુરાણોમાં જેવી રીતે સસ્યુગનું વર્ણન કરેલું છે, તેવું વર્ણન બીજી જાતિના લોકોના ધર્મગ્રંથોમાં પણ છે. 'ગ્રીક' લોકોએ એ સમયને 'સુવર્ણકાળ'નું નામ આપીને વર્ણવ્યો છે; અને ક્રિશ્ચિયન બાઇબલમાં તથા મુસલમાનોના કુરાનમાં એ સમયને આદમ અને ઇવનો 'યુન'—ઉદ્યાનમાં નિવાસનો કાળ કહ્યો છે.

એટલે વાસ્તવિક રીતે દલીએ તો મનુષ્યકાળ એ માનવજાતિની શૈશવાવસ્થા છે. હવે જેમ બાલ્યાવસ્થાની તમામ હદીકત આપણને ક્રમસર યાદ ન આવતાં તે ધટનાની છાપ આપણા સ્મૃતિ-પટ ઉપર સચોટ ચોરેલી હોય છે તેજ માત્ર સ્વમત્ત યાદ આવે છે, તેમ આપણા સસ્યુગનું વિવરણ કરતાં તેમાંની માત્ર જેવાર જાળતોજ સાક્ષીભૂત મળી આવે છે. તેમાં બધા કરતાં વિશેષ પ્રસિદ્ધ જળપ્રાવનનું વિવરણ છે.

પુરાણોક્તિ એવી છે, કે જ્યારે આ પૃથ્વી ઉપર અસુરો વધી પડ્યા, અને સનાતન ધર્મને મળામળી ઉઘેડી નાખ્યા તૈયાર થયાં, તથા મનુષ્યોના આચાર-વિચાર અત્યંત દુષ્ટ થઈ ગયા અને જ્યારે પૃથ્વી ઉપાડી શકાયો નહિ, ત્યારે જન્મતકર્તાએ આ ભાર ઉતારવાં માટે આખી પૃથ્વીને જળમાં ડુબાવી દઈ પૃથ્વી ઉપર વસતાં તમામ પ્રાણીઓનો નાશ કરી નાખ્યો. ઉપરની હદીકત સંબંધે જે જે પ્રાચીન જાતિઓની માન્યતા છે, તે નીચે દર્શાવી છે.

૧ આપણા પુરાણમાં કહેલું છે, કે ભગવાને મત્યાવતાર ધારણ કરીને વૈવસ્વત મનુને એક મોટી નૌકા બનાવવાનું દર્શાવ્યું; ત્યારે તેમણે નૌકા સ્ત્રી સર પ્રધારના છવોનું અઢક બેઠું અને સુપ્રસિદ્ધ સમ્રાટવિઓને સાથે લઈ તેમાં આરોહણ કર્યું કે તરતજ પૃથ્વી પ્રલયના જળમાં ડૂબી ગઈ.

૨ નાબીન 'કાલીય' જાતિના ઇન્દ્રિયાસમાં એવું કહેલું છે કે ઇશ્વરે મનુષ્યને સરત્તા પછી તેનાથી દશમા પુરુષના સમયમાં જળપ્રાવન થયું હતું. એ સમયે 'વિસુદ્ધસ' નામના કાષ્ઠ ધર્માત્મા તે દેશમાં રાજ્ય કરતા હતા. તેમણે એક 'વાને,' નામના કાષ્ઠ ગીન-નરાકૃતિના દેવતાના

કરમાનથી એક નૌકા બનાવી અને તે નૌકામાં દરેક જીવોનું એકેક યુગ્મ તથા પોતાનું કુટુંબ લઈ તેઓ સડયા કે તરતજ પૃથ્વી જળમાં ડૂબી ગઈ. ૩ મિસરી લોકોમાં પણ એ જળપ્રલયનું થોડું ઘણું વર્ણન પ્રચલિત છે. તેઓનાં માનવા પ્રમાણે એ વખતે ‘આસિરિસ’ નામે કાંઈ વ્યક્તિ સકુટુંબ બચવા પામી હતી.

૪ સિરિયાના લોકો ઘણા કાળ સુધી એક ગુફા બતાવીને કહેતા, કે આ ગુફાવાટે જળપ્રલયનું જળ પાતાળ સુધી પહોંચ્યું હતું. એ ઉપરથી એટલું તો સમજાય છે કે સિરિયાવાસીઓ પણ જળ-પ્રલયને માને છે. ખરા.

૫ ચીના લોકો અતિ પ્રાચીન છે. તેઓનાં શાસ્ત્રોમાં લખેલું છે, કે ચીનદેશમાં એક મહા જળ-પ્રલય થયો હતો. એ ભયંકર બનાવને સમયે માન ‘પયાનસુ’ નામેનો એક મનુષ્ય સકુટુંબ બચવા પામ્યો હતો, અને બીજાં બધાં તેમાં ડૂબી જઈ મરણ પામ્યાં હતાં. પરંતુ આ પ્રલય આખી પૃથ્વી ઉપર બેાપી ગયો હતો એવો ઉલ્લેખ તેમાં નથી.

૬ ગ્રીક લોકો જે જળ-પ્રલયનું વર્ણન કરી ગયા છે; પરંતુ એ પ્રલયો અમુક અમુક દેશમાંજ થયા હતા, આખી પૃથ્વી ઉપર નહિ. આ બંને પ્રલયમાં પહેલા પ્રલયમાં ‘ઓગાર્ધિજેસ’ અને બીજા પ્રલયમાં ‘ક્યુકેલિયન’ નામની બે વ્યક્તિજ બચવા પામી હતી.

૭ હિનિશીયન નામની એક અતિ પ્રાચીન જાતિનો ઇતિહાસ મળી આવ્યો છે; પરંતુ તેમાં જળ-પ્રલયનો ઉલ્લેખ નથી.

કિથિયનોના બાઈબલમાં કહેલું છે કે, ‘નોહા’ નામનો એક મનુષ્ય, તેના ત્રણ પુત્રો સેમ, હામ અને જફેત તથા તેમની સ્ત્રીઓજ ઇશ્વરના કરમાનથી નૌકા બનાવી તેમાં બેઠા કે તરતજ મહા-પ્રલય થયો. બાઈબલનું ‘૨પટ્ટીકરણ કરંતારમાંનાં’ વળી કેટલાક એમ કહે છે કે એ પ્રલય ઇસુ ક્રીષ્ટના જન્મ પહેલાં ૨૩૪૮ વર્સ ઉપર થયો હતો.

ઉપરની બધી દકીકત લિન્ન લિન્ન જાતિના લોકોનાં પુરાણોમાંની આખ્યાયિકામાંથી મળી આવેલી છે, પરંતુ આધુનિક પાશ્ચાત્ય પંડિતો વિજ્ઞાનશાસ્ત્રની આલોચના કરતાં કેટલાક સિદ્ધાંતો રચી કરીને કહે છે, કે મનુષ્ય હવે નાના જીવોની દૈર્ઘાન્તિના પરિણામેજ ઉત્પન્ન થયેલો છે, એટલે કે શરૂઆતથીજ મનુષ્યરૂપે સરગમએલ નથી. એ ઉત્પત્તિના કાળનું નિરૂપણ આસાધ્ય છે; કેમકે એ દૈત્યાત્વ કાંઈ એકજ સમયે અમવા કાંઈ

એકજ નિર્દિષ્ટ રચાને યદ્ય નથી. વળી તેઓ એમ પણ કહે છે, કે આસારે પૃથ્વી ઉપર જોડેલી જમીન અને પર્વતો બેવામાં આવે છે તે બધાં કાષ્ઠ વખત સમુદ્રમાં ડૂબેલાં હતાં, એથી એ રચાનો-ઉપર સમુદ્રમાં વસતા જીવો-નાં હાડપિંજર મળી આવે છે. તેથી સદજ-કલ્પના યાદ છે કે એકાંદ જળ-પ્રલય થયો હોયો બેધએ.*

કેળવણીખાતાની જાહેરખબરો.

જપ્ત થયેલાં પુસ્તકો વગેરે.

(ઉ. ભા. ના એ. ૪. સાહેબના તા. ૧૯ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૮ ના હુકમ નં. ૯૮૧૩ ઉપરથી.)

સને ૧૮૭૮ ની સી કસ્ટમ્સ એક્ટની રૂઢિએ સર્વને જણાવવામાં આવે છે કે સાન્ક્રાનિસરમાં ગદર હાખખાનામાંથી પ્રસિદ્ધ કરેલી, ઉર્દુ, શુરુમુખી અથવા દાર્દપિશુ ભાષામાં લખાએલા શુભાન્તર નામના ચોપાનીયાની દાર્દપિશુ નકલ જમીન યા દરીયા માં ખિટિશ હિંદુસ્તાનમાં લાવવાની નામદાર ગવર્નર જનરલ તરફથી મનાઈ કરવામાં આવે છે. (રિવન્યુ ખાતું, દિલ્લે મુબઈ, તા. ૫-૯-૧૭ નો હુકમ નં. ૧૦૭૬૬.)

મુબઈ સરકાર, જપુ. ડિ. ના નીચે જણાવેલા હુકમોથી સર્વને જણાવવામાં આવે છે કે હીચે લખેલાં પુસ્તક અને પાનીયાની બધી નકલો જ્યાં મળી આવે ત્યાં, સને ૧૯૧૦ ના ઇન્ડિઅન પ્રેસ એક્ટની રૂઢિએ નામદાર શહેનશાહ તરફથી જમ થયેલી જાહેર થઈ છે; કારણ કે બ્રિટિશ હિંદની સરકાર સામે ફિતુર કરવા તેમજ ખૂતી કૃત્યો કરવા અને બ્રિટિશ સરકારને દેખ અને વિરોધારને પાત્ર બનાવવા તેમાં લખાણ છે:-

(૧) 'જંગે તરાખલસ અહમારૂં ખૂતે નાકહ' (Tripoli war' otherwise known as 'Unjust Bloodshed vol I'), ઉર્દુ-ભાષામાં લખેલી ચોપડી; કર્તો-શેખ મહમદ અહસન-ઉલ-હક હન્દિ કવેકિતરિ ઉમિ; દિલ્હીમાં હક્કાલિ હાખખાનામાં હીજરી ૧૩૩૦ (સને ૧૯૧૨ માં) છાપેલી. સિદ્દીના ગ્રીફ કમિશનરે જમ કર્યું, કારણ કે તેમાં

કેટલાક જમ થએલા પુસ્તકોમાંથી ફરાર અને ઉતારા છે (કિને મુમર્ઝ ન્યુઝ ડિઝ તા ૨૩-૭-૧૭ નો હુકમ ન ૫૪૫૬).

(૨) 'સ્વામીન ભારત' નામનું જગાળીમા છાપેલું પાનીઉ જે 'વિશ્વ માનવ શાન્તિ પ્રયત્ની' (મનુષ્ય માત્ર શાન્તિ માટે પ્રયત્ન કરે છે) એ શબ્દોથી શરૂ થાય છે અને 'ઉત્તિષ્ઠ જાગૃત પ્રાપ્ય વરાસિવોદત્ત-વન્દે માતરમ્' (હો! બ્રહ્મત થાઓ અને વિદ્વાન પાસેથી શીખી જ્ઞાન મેળવો, વન્દે માતરમ્) એ શબ્દોથી પૂરૂ થાય છે નામદાર જગાળ સરકારે જમ કર્યું (કિને મુમર્ઝ ન્યુઝ ડિઝ તા ૫-૧૦-૧૭ નો હુકમ ન ૬૩૪૮).

(૩) 'Some words of instructions for Muhammadans and Hindus' (મુસલમાન અને હિંદુઓ માટે કેટલાક મોંઘ વચન) એ નામવાળું, હિંદુમા પાનીઉ નામદાર મધુકા પ્રતિની સરકારે જમ કર્યું.

(કિને મુમર્ઝ, ન્યુઝ ડિઝ તા ૬-૧૨-૧૭ નો હુકમ ન ૭૭૮૨.)

(ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૨-૧-૧૮ ના હુકમ ન. ૬૨૨૧ ઉપરથી)

બહિરે ખબર

મિ આદરજી કાનસજી મારતરની દરકન રિફક ઓપી મુખ ન ૧-૮ ની કિંમત જે આ ૧૧ હતી તે વધારી અઢી આન કન્વા મે ડિરેક્ટર સાહેબે મંજૂરી આપી છે.

જે નરી આવૃત્તિ કાઢવાની છે, તેનીજ કિંમતમાં વધારો કરવાનો છે. સામાન્ય વખતમાં જપાએલી નકલોની કિંમતમાં વધારો કરવાનો નથી.

(ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૫-૧-૧૮ ના હુકમ ન. ૬૩૧૧ ઉપરથી)

મેસર્સ ચીમનરાય સુનીરાય અને કંપનીએ પ્રસિદ્ધ કરેલી ભૂગોળ વિધાનાં મૂળતરચો લાગ ૨ નવીનરી (પાંચમી) આવૃત્તિ મે ડિરેક્ટર સાહેબે મંજૂર કરી છે લગાધના મળેગોને લીધે તે ૧૧ કિંમત રૂ. ૦-૭-૬ રાખવામાં આવી છે.

(ઉ. વા. નં. ગે. જો. છ. સાહેબના તા. ૨૧-૧૨-૧૭ ના હુકમ નં. ૮૯૫૩ ઉપરથી.)
જાહેર ખાખર.

સને ૧૯૧૭ ગાં ઉત્તર ભાગમાં લેવાએલી વર્ગીકરણના ફાઇનલ પરીક્ષામાં પાસ થએલા ઉમેદવારોની યાદી.

નં.	નામ, આપતું નામ અને અટક	ઉંમર	જામ આદમ ચંદેર	તાલુકો.	જિલ્લો.	મળેલા કુલ માર્ક.
૧	અમદાવાદ મધ્યસ્થળી.					
૨	* અહગામ્નીયાં જાનામીયાં રોલક.	૧૯	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	અમદાવાદ	૩૯૮
૩	હિમાભાઈ ચંદરભાઈ ખટેય	૧૫	અલવાલી	દ દસકોઈ	"	૩૯૬
૪	હાથુલા વીરાભાઈ સુરાસમા.	૧૫	વાગડ	ધધુકા	"	૩૮૦
૫	માણેશલાલ જામજિદદાસ સાલ.	૧૭	સાદરા	સાદરા	મહીકોઈ.	૩૭૩
૬	સુતીલાલ આસાભાઈ ખટેય.	૧૫	મીરાલી	દ. દસકોઈ	અમદાવાદ	૩૭૦
૭	ભાખારામ આમચારામ ખટેય.	૧૫	વીરગંગા	વીરગંગા	"	૩૫૮
૮	છેરાલાલ ન મનસુખ શાહ.	૧૫	ગાંધી	બામડ	મહીકોઈ	૩૫૭
૯	ગોરધનદાસ મોહનલાલ શાહ	૧૫	વાગડ	ધધુકા	અમદાવાદ	૩૫૫
૧૦	દેશવલાલ કુલવંદ શાહ.	૧૫	અસમાલી	દ. દસકોઈ	"	૩૫૧
૧૧	ભીખાલાલ ગુલાબચંદ વાવસાર.	૧૫	મોડાસા	મોડાસા	"	૩૪૪
૧૨	ભગવાન નાથાભાઈ ખટેય	૧૬	જલાલપુર વજીરા	ધોળકા	"	૩૩૫
૧૩	આસાભાઈ જોડણભાઈ ખટેય	૧૫	હીરાપુર	દ. દસકોઈ	"	૩૩૪
૧૪	મણીલાલ કાળીદાસ શાહ.	૧૫	લાલોદ	લાલોદ.	સાંજીપગા.	૩૨૯
૧૫	પુર્નલાલ હેમચંદ શાહ	૧૬	સારાની	બામડ	હિર	૩૨૬
૧૬	દેશવલાલ મણીલાલ ભાવસાર.	૧૫	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	અમદાવાદ	૩૨૪
૧૭	મણીલાલ મેમનંદ શાહ.	૧૬	વાગડ	ધધુકા	"	૩૨૩
૧૮	નાથાલાલ મોહાદાસ શાહ.	૧૫	ઉલરાણ	સાંજીપુર	મહીકોઈ.	૩૨૩

૪૩	માણસુંકર લીલાંગમ મવાડી.	૧૭	મોગસા	મોગસા	૨૮૭	અમદાવાદ
૪૪	રસુખમીયા લાલમીયા શેખ.	૧૮	સાઈબા	સાઈબા	૨૮૬	મહીકાદા
૪૫	દલસુખજી જગનલાલ વાળદ.	૧૯	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	૨૮૫	અમદાવાદ
૪૬	કાશીજી લીલાજી કાટવાળ.	૨૦	જાનુ	દ. દસકોઈ	૨૮૪	"
૪૭	હરિલાલ ગોપાળજી જોશી.	૨૧	વાલુકડ	ધોધા	૨૮૩	"
૪૮	છાતાભાઈ નેદીભાઈ પટેલ.	૨૨	કલુભા	દ. દસકોઈ	૨૮૨	"
૪૯	ગીરધરભાઈ મોતીલાલ શાહ.	૨૩	વળાદ	ઉ. દસકોઈ	૨૮૧	"
૫૦	ગદુરરાઈ લાસમેલાઈ વોરા.	૨૪	બાવળા	ધોળકા	૨૮૦	"
૫૧	ધુરિયરાઈ ઓતમભાઈ પટેલ.	૨૫	બાંચ	દ. દસકોઈ	૨૮૦	"
૫૨	ધસમાન સુલેમાન પટેલ.	૨૬	ધંધુકા	ધંધુકા	૨૮૦	"
૫૩	નર્મદાચંદર જગન્નાથ ગુકલ.	૨૭	ભડીઆદ	"	૨૭૯	"
૫૪	યુગ્નરાસ લક્ષ્મણાઈ પટેલ.	૨૮	કુહા	દ. દસકોઈ	૨૭૮	કાઠિયાવાડ
૫૫	શૈવકેશ નાનજી ચોઢાણ.	૨૯	મોટીકરાજ	વળા	૨૭૭	અમદાવાદ
૫૬	લાલસુંકર જોશી	૩૦	મોગસા	મોગસા	૨૭૬	મહીકાદા
૫૭	ભાઈસુંકર જોશી	૩૧	જોડાણા	કોસલ	૨૭૫	અમદાવાદ
૫૮	ભાઈસુંકર જોશી	૩૨	મોગસા	મોગસા	૨૭૪	"
૫૯	સાંકળચંદ મનસુખ સોની.	૩૩	ધંધુકા	ધંધુકા	૨૭૩	"
૬૦	વિશ્વનાથ વેળનાથ આચાર્ય.	૩૪	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	૨૭૨	ધર
૬૧	* મોહમદલીક ખાપુમીયા કાદરી.	૩૫	જોડાણા	બાંચ	૨૭૧	અમદાવાદ
૬૨	મોહનલાલ યાનાચંદ શાહ.	૩૬	ધોધા	ધોધા	૨૭૦	મહીકાદા
૬૩	યુસુફરાવ ખીરખાઈ તાણા.	૩૭	જાળડ	બાંચ	૨૬૯	અમદાવાદ
૬૪	ભોગીલાલ વિદુલદાસ શાહ.	૩૮	ભડીઆદ	ધંધુકા	૨૬૮	"
૬૫	ગુલાબભાઈ મગજભાઈ ગઢવી.	૩૯	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	૨૬૭	અમદાવાદ
૬૬	ધનપ્રભાઈ સરીકુણી શાસ્ત્રી.	૪૦	પાલણપુર	પાલણપુર	૨૬૬	"
૬૭	મણિલાલ ત્રિભોવન મોહ.	૪૧			૨૬૫	

૨૭૨	અમદાવાદ
૨૭૨	"
૨૬૯	"
૨૬૯	"
૨૬૯	"
૨૬૯	"
૨૬૬	"
૨૬૬	"
૨૬૬	"
૨૬૬	"
૨૬૬	"
૨૬૫	"
૨૬૫	"
૨૬૫	મલીકાશિ
૨૬૪	અમદાવાદ
૨૬૩	એમ
૨૬૧	અમદાવાદ
૨૫૯	મલીકાશિ
૨૫૯	અમદાવાદ
૨૫૮	"
૨૫૮	"
૨૫૭	મલીકાશિ
૨૫૪	અમદાવાદ
૨૫૪	"
૨૫૪	"
૨૫૩	"

ધોળા	ધોળા
દ. દસકોઈ	દ. દસકોઈ
ઉ. દસકોઈ	ઉ. દસકોઈ
દ. દસકોઈ	દ. દસકોઈ
"	"
વીરમગામ	વીરમગામ
ઉ. દસકોઈ	ઉ. દસકોઈ
દ. દસકોઈ	દ. દસકોઈ
ઉ. દસકોઈ	ઉ. દસકોઈ
દ. દસકોઈ	દ. દસકોઈ
ઉ. દસકોઈ	ઉ. દસકોઈ
વાસણા	વાસણા
ધોળા	ધોળા
મરીયાદ	મરીયાદ
ધોળા	ધોળા
માસપુર	માસપુર
ધોળા	ધોળા
દ. દસકોઈ	દ. દસકોઈ
"	"
વાસણા	વાસણા
ઉ. દસકોઈ	ઉ. દસકોઈ
મલીકાશિ	મલીકાશિ
ઉ. દસકોઈ	ઉ. દસકોઈ
મધુકા	મધુકા

વર્ણવી	વર્ણવી
વર્ણ	વર્ણ
અમદાવાદ	અમદાવાદ
"	"
કેહા	કેહા
કાસીકા	કાસીકા
વીરમગામ	વીરમગામ
અમદાવાદ	અમદાવાદ
પ્રતેલવાડી	પ્રતેલવાડી
અમદાવાદ	અમદાવાદ
કાસીકા	કાસીકા
રાયપુર	રાયપુર
સાદરા	સાદરા
ધોળા	ધોળા
વલેટવા	વલેટવા
બદરખા	બદરખા
માલપુર	માલપુર
ધોળા	ધોળા
અસવાલી	અસવાલી
ગામરી	ગામરી
સાદરા	સાદરા
અમદાવાદ	અમદાવાદ
ઝીરાણુ	ઝીરાણુ
અમદાવાદ	અમદાવાદ
બરવાળા	બરવાળા

૧૫	શાસચંદ નાનચંદ શાહ,
૧૬	સોમા, મધુરલાઈ પટેલ.
૨૦	પુરુષોત્તમ દેવાસકર ભટ્ટ.
૧૯	શીવલાલ રઘુદાસલાલ બાસ.
૧૬	વિવારામ ગોપાલજી પંડ્યા.
૧૬	ગોપાલ દસનલાઈ મકવાણા.
૧૬	ગોલાલાઈ વંદાવન નેશી.
૧૭	જીવજીલાલ ત્રીકમલાલ શાહ.
૧૭	પનાજી લોલાજી વાગેશ.
૧૭	અમળદુલા અલમદલાઈ શેખ.
૧૭	વનગાળી હમિદદાસ કમર.
૧૭	વિદ્યલાઈ મુસજીલાઈ પટેલ.
૧૭	ગજગોલ નેમદાસ શાહ.
૧૬	વિદ્યામણી અલીલાઈ મુમતા.
૧૬	દામોદર નેમદાસ શાહ.
૧૮	લક્ષ્મણજી ભેમજી રોડ.
૧૬	ગોરીસંકર દેવાસકર પંડ્યા.
૨૦	નવરંગલાઈ ન્હોગીરદાઈ મલોક.
૧૫	ગાશાબાઈ ભાઈલાલભાઈ પટેલ.
૧૫	શીવાભાઈ હરીભાઈ પટેલ.
૧૫	દાદાલાલ દેશવસાલ શાહ.
૧૬	હિમતલાલ જમનાદાસ મહેતા.
૨૪	જીવાભાઈ અમથાભાઈ ભાવસાર.
૨૪	ઉમરાવખાઈ અમરીખા શીલાન.
૧૬	મનેસખા અખલાલ શાહ.

६३	अंथावासं शणीदास पटेव.	१५	प	न	२५२	अमदावाह
६४	भीयांभाहं शेरमनमद रंगरेव.	१६	सादरा		२५२	मदीश
६५	भयीवास इस्वरचंद शाह.	१५	परदाव		२५२	अमदावाह
६६	आत्माशम सोमनाथ शुक्ल.	१७	अमदावाह		२५१	"
६७	देवशी नरचंद मधरी.	१५	सांतवपुर		२५१	पावव्यपुर
६८	नागर मगन मोह.	१५	पावव्यपुर		२५१	"
६९	नरनादास न्ददावाच तंजोणी.	१७	अमदावाह		२४९	अमदावाह
१००	महालाहं क्षत्रुभाहं रावण.	१६	रदाव		२४९	"
१०१	त्रेभदास परंगेतमदासराय शाह.	१६	वटवाच्य सीरी		२४९	शुद्धिआवाह
१०२	रतीवास इंदनवास लह.	१७	आनंदीआणा		२४९	अमदावाह
१०३	तस्वचंदुजेन मरदाहदुजेन सैयद.	१८	वटवा		"	"
१०४	पुठोतम विमोचन लह.	१७	असवासी		"	"
१०५	मुद्राबाहं दायीभाहं पटेव.	१५	उवारसद		"	"
१०६	नटराईकर दासराय निवेही.	१५	पाटी-		"	"
१०७	इयराभाहं इंदानदास व्यास.	१५	नराज		"	"
१०८	मोतीवास शीवसाध पटेव.	१६	वासव्या		"	"
१०९	मंगण आदाराय दाजीया.	१५	घोणडा		"	"
११०	रतीवास सगनवास शाह.	१७	धुधुडा		"	"
१११	मुस्तामहजेन पुंनलाहं शेण.	१५	अमदावाह		"	"
११२	*महमद मसाभाहं ज्योरा.	१५	धुधुडा		"	"
११३	इरीवास घोवाभाहं पटेव.	१६	बलोडा		"	"
११४	न्ददावाह मोहोनाच शाह.	१७	दणदरवास		"	"
११५	साभेसभा न्हगिरथां पडाव्य.	१७	वटवा		"	"
११६	नीदमदास नायासाह देवाहं.	१५	अमदावाह		"	"
११७	सोभाभाहं हरिबाहं सुवार.	१५	मुनासडी		"	"

૧૧૮	અમનલાલ ફકીરચંદ શાસણીઆ.	૧૫	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	૨૩૯	અમદાવાદ
૧૧૯	નગીનદાસ ભીખભાઈ શાહ.	૨૫	પેઠાપુર	બીકીકાશી	૨૩૯	મહીકાશી
૧૨૦	સુત્યનારાયણ નારાયણકર પંડ્યા.	૧૭	વહિલાળ	અમદાવાદ	૨૩૯	અમદાવાદ
૧૨૧	મધ્વાલીમ મસળ પટેલ.	૨૩	ધંધુકા	દ. દસકોઈ	૨૩૯	"
૧૨૨	રાવજીભાઈ ડાલોભાઈ પટેલ.	૧૫	ઉદારસદ	ઉ. દસકોઈ	૨૩૯	"
૧૨૩	ભોળીલાલ ડાંગરાજ સાગર.	૧૫	મોઝાસા	મોઝાસા	૨૩૭	"
૧૨૪	મોહનલાલ દહ્યાંદ ભાનસાર.	૧૬	ઝોયલા	બાયડ	૨૩૭	પડર
૧૨૫	મદમદુસેન યુસુફમીન મીરજી.	૧૬	વીરમગામ	વીરમગામ	૨૩૬	અમદાવાદ
૧૨૬	ચંચળભાઈ હિરાલાઈ કુંભાર.	૨૨	સાદરા	સાદરા	૨૩૬	મહીકાશી
૧૨૭	શ્રીકૃષ્ણ રણછોડ ભટ્ટ.	૧૫	મોઝાસા	મોઝાસા	૨૩૬	અમદાવાદ
૧૨૮	સુવોદ્ધ. જગાજી બારેયા.	૧૭	બદરખા	ધોળકા	૨૩૪	"
૧૨૯	કુળાજી વારજી. શાહરા.	૨૪	નારોલ	દ. દસકોઈ	૨૩૪	"
૧૩૦	અમીરભાઈ ફરજીભાઈ શેખ.	૨૦	ધોળકા	ધોળકા	૨૩૩	"
૧૩૧	જગનલાલ જમનીચંકર પંડ્યા.	૧૬	વહલાળ	મોઝાસા	૨૩૩	"
૧૩૨	હોટા ગોપાલ પટેલ.	૧૬	વચ	દ. દસકોઈ	૨૩૩	"
૧૩૩	રવાચંદ જગનલાલ શાહ.	૧૮	રણાસણ	રણાસણ	૨૩૩	મહીકાશી
૧૩૪	મુનીનાથ. ગંગારામ બધાસ.	૧૮	અમદાવાદ	ઉ. દસકોઈ	૨૩૨	અમદાવાદ
૧૩૫	પ્રસાદભાઈ નાથાભાઈ વડીયા.	૧૭	મંડલ	વીરમગામ	૨૩૨	"
૧૩૬	શંકરલાલ લાલુભાઈ શાહ.	૧૭	હળદરવાસ	ધોઝાસર	૨૩૨	મહીકાશી
૧૩૭	બાલકૃષ્ણ શીવશંકર ભટ્ટ.	૨૦	ધંધુકા	ધંધુકા	૨૩૧	અમદાવાદ
૧૩૮	જેશંકર મહીપતરામ જનશી.	૧૫	ધોળકા	ધોળકા	૨૩૦	"
૧૩૯	લીલાધર મહાદેવ પંડ્યા.	૩૨	સિદ્ધપુર	સિદ્ધપુર	૨૩૦	વડોદરા
૧૪૦	મોહનલાલ બાપુરામ ત્રીવેદી.	૧૬	ઉઝીઆ	મોતીજ	૨૨૯	અમદાવાદ
૧૪૧	ચંદુલાલ તાપીચંકર દવે.	૧૫	ધોળકા	ધોળકા	૨૨૯	"
૧૪૨	જેશલાલ વરાસામ દવે.	૧૫	ખરાલ	ધંધુકા	૨૨૯	"

૧૪૩	રતીલાલ જયશંકર ત્રિવેદી.	૧૬	ધિબદ્ધ	૨૨૮	અમદાવાદ
૧૪૪	કાળીદાસ નારણભાઈ પટેલ.	૧૫	આગડી	૨૨૬	"
૧૪૫	રણછોડદાસ લાલુભાઈ શાહ.	૧૫	અમદાવાદ	૨૨૫	"
૧૪૬	* અબ્દુસસીમીયા દાદામીયા દુસેતી.	૧૮	"	૨૨૫	"
૧૪૭	ગણપતરામ ગોવિંદરામ રાવળ.	૧૫	ગાંધી	૨૨૪	"
૧૪૮	મોહનલાલ ચતુર્ભુજ દવે.	૧૫	અમદાવાદ	૨૨૪	"
૧૪૯	બાળરભાઈ ઝીજીભાઈ પગી.	૧૯	મલીસા	૨૨૩	મલીકાશિ
૧૫૦	હાલાભાઈ ચુધાભાઈ પટેલ.	૧૬	નાયપુર	૨૨૩	અમદાવાદ
૧૫૧	કુમરશી દેવચંદ શાહ	૨૬	ખચ	૨૨૩	"
૧૫૨	મણીભાઈ મોતીભાઈ પટેલ.	૧૬	અસ્વાતી	૨૨૩	"
૧૫૩	વીરચંદ છગનલાલ શાહ.	૧૫	પાલડી કાંકન	૨૨૩	"
૧૫૪	સુનીલાલ મોનચંદ શાહ.	૧૬	ઉંદલુ	૨૨૨	કડી
૧૫૫	મગનલાલ વાગજી રાવળ.	૨૦	ભડીઆન	૨૨૨	અમદાવાદ
૧૫૬	મહમદઅલી ઈસા પટેલ.	૧૫	અમદાવાદ	૨૨૨	"
૧૫૭	મણિલાલ નટારાંકર પડ્યા.	૧૫	ધધુશ	૨૨૨	"
૧૫૮	દાહિદ કરીમ પિઝરા.	૧૬	વોચ	૨૨૨	"
૧૫૯	હુસેન અહારખાન સીધી.	૧૮	પાલજીપુર	૨૨૧	પાલજીપુર
૧૬૦	દીવલાલ ગજીજીડ શાહ.	૧૫	ઉભરાજી	૨૧૮	મલીકાશિ
૧૬૧	શાન્તિલાલ બાપાલાન ત્રિવેદી.	૧૫	અમદાવાદ	૨૧૭	અમદાવાદ
૧૬૨	હાલાભાઈ મીશરભાઈ પટેલ.	૧૫	મલીસા	૨૧૬	મલીકાશિ
૧૬૩	નાથલાલ મલજી દેવર.	૧૮	સામરા	૨૧૬	અમદાવાદ
૧૬૪	દેવાભાઈ હાલાભાઈ પટેલ.	૧૫	દાહોદ	૨૧૫	"
૧૬૫	રવિચંદર કરજીગડર ભટ્ટ.	૧૮	કુપડચલ	૨૧૫	"
૧૬૬	મોતીલાલ નારાયણશંકર અધ્યારે.	૧૬	ધધુશ	૨૧૨	"
૧૬૭	નાથજી મણિજી વાઘેલા.	૧૮	પેથાપુર	૨૧૨	મલીકાશિ

૧	ગંગાનાથ મધુરભાઈ શાંક.	૧૫	ચેલેલ	નડીયાદ	બે	૨૦૬
૨	જયનારીશંકર રણછોડ જોશી.	૧૮	ચોયલ	ખાપડ	બે	૨૦૬
૩	ગંગજી ગયમજી કાકાર.	૧૫	વનપરડી	વીરમગામ	બે	૨૧૨
૪	નડીયાદ મધ્યસ્થળ.	૧૫	નડીયાદ	નડીયાદ	"	૨૦૦
૫	હિરાગાઈન ટરીમભાઈ.	૧૫	ચક્રાસી	"	"	૨૦૨
૬	પટેલ ધોરીભાઈ જોરાવાઈ.	૨૨	આબંદ	આબંદ	"	૨૯૧
૭	આરંગ કાકારભાઈ વાઘજી.	૨૦	કરમસદ	"	"	૩૮૩
૮	પ્રીસ્તી રણછોડ કેશવ.	૧૮	આબંદ	જોરસદ	"	૩૭૦
૯	લગત સોલાસ કુવાભાઈ.	૧૬	હળદરી	"	"	૩૬૮
૧૦	પ્રીસ્તી દેવદસ મુળા.	૧૭	નીચરાયા	કાસરા	"	૩૫૦
૧૧	પટેલ ઉમેદભાઈ ધોરીભાઈ.	૧૬	કાસરા	ગોહિમદાંવાદ	"	૩૪૬
૧૨	પટેલ શાલીદાસ લલ્લભાઈ.	૧૭	જેરા	આબંદ	"	૩૪૨
૧૩	પુરોહિત પુરપોત્તમ જગનલાલ.	૧૬	કરમસદ	નડીયાદ	"	૩૪૦
૧૪	વડવા કીશલાલ લલ્લભાઈ.	૧૫	નડીયાદ	જોરસદ	"	૩૩૯
૧૫	બાસા ઉમીપાસંકર ગોતીરામ.	૧૬	નીમરાયા	આબંદ	"	૩૩૯
૧૬	પટેલ જગનલાઈ બાબરભાઈ.	૧૬	અસારસા	નડીયાદ	"	૩૩૬
૧૭	પટેલ ગોતીલાઈ દેસાઈભાઈ.	૧૬	ચદનપુરા	જોરસદ	"	૩૩૬
૧૮	દેવે લક્ષ્મીચંદર કેશવલાલ.	૧૫	કાસરા	આબંદ	"	૩૩૬
૧૯	પટેલ ગણાભાઈ બકારભાઈ.	૧૫	નડીયાદ	જોરસદ	"	૩૩૬
૨૦	મધાર ગોકલદાસ દેવચાળાસ.	૧૭	આસોદર	આબંદ	"	૩૩૫
૨૧	કાકર મણીલાલ શંકરલાલ.	૧૫	ચીખોદા	નડીયાદ	"	૩૩૪
૨૨	શાંક પુનનાસ ગોતીલાલ.	૧૫	કમરી	જોરસદ	"	૩૩૪
૨૩	પટેલ લલ્લભાઈ મણીજીભાઈ.	૧૬	દુગડવા			
૨૪	પટેલ ગણાભાઈ જીવાલાઈ.					
૨૫	પટેલ ગોવિંદભાઈ મુળજીભાઈ.					

૭૨	બાસ મગનલાલ લલ્લુભાઈ.	૧૬	હિમરેઠ	આણંદ	૨૮૬	આણંદ
૭૩	દેસાઈ શીવપ્રસાદ મોતીલાલ.	૧૫	નડીઆદ	નડીઆદ	૨૮૭	નડીઆદ
૭૪	મકવાણા ઘેસ જોશલાલ (સી)	૧૪	આણંદ	આણંદ	૨૮૮	આણંદ
૭૫	બારેલા જીવાભાઈ જોશભાઈ.	૧૬	ભવાનીપુરા	બોરસદ	૨૮૨	બોરસદ
૭૬	પંડયા ચંદ્રવદન મગનલાલ.	૧૬	મરીડા	નડીઆદ	૨૮૧	નડીઆદ
૭૭	પટેલ જોશભાઈ, નાથાભાઈ.	૧૫	નડીઆદ	બોરસદ	૨૮૦	બોરસદ
૭૮	જોશી હોમલાલ મહાશંકર.	૧૯	વીરલ	માતર	૨૭૯	માતર
૭૯	દવે અંબાલાલ ખુશાલદાસ.	૧૯	નડીઆદ	નડીઆદ	૨૭૮	નડીઆદ
૮૦	ક્રીસ્તી અક્ષયવીરભાઈ પુનભાઈ.	૨૦	હિરેન	ખંભાત	૨૭૬	ખંભાત
૮૧	બારોટ ચુનીલાલ દરગોવદદાસ.	૧૭	મહુધા	નડીઆદ	૨૭૬	નડીઆદ
૮૨	દવે આણંદકર-રામચંદ.	૧૫	પીપસાતા	કપડવંજ	૨૭૫	કપડવંજ
૮૩	પગી જોશભાઈ અરેબરભાઈ.	૧૫	આંતરોલી	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૮૪	ભટ્ટ શંકરલાલ મોહનલાલ.	૧૭	બારકલીપુર	બોરસદ	૨૭૫	બોરસદ
૮૫	પરમાર કુંગર નાથભાઈ.	૧૮	રહેમી	નડીઆદ	૨૭૫	નડીઆદ
૮૬	પા. મંગળભાઈ લલ્લુભાઈ. (રહેમી)	૧૫	મહુધા	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૮૭	નાગરેભાઈ જોમાભાઈ.	૧૬	નડીઆદ	બોરસદ	૨૭૫	બોરસદ
૮૮	દવે રવીશંકર શીરાલાલ.	૧૫	ગામડી	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૮૯	પરમાર પીરર દાના.	૧૭	બોરસદ	બોરસદ	૨૭૫	બોરસદ
૯૦	શાહ તેવકલાલ નાથભાઈ.	૧૫	કુરીઆવી.	નડીઆદ	૨૭૫	નડીઆદ
૯૧	બાંદ્યા મંગળભાઈ હિરમતભાઈ.	૧૬	ચીખોદરા	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૯૨	પટેલ અંબાલાલ અવેરદાસ.	૧૮	અકિલાવ	બોરસદ	૨૭૫	બોરસદ
૯૩	ગણાભાઈ બાણાભાઈ.	૧૬	સરકપા	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૯૪	મહીજીભાઈ મનોરભાઈ.	૧૭	નડીઆદ	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૯૫	વાળંદ મગનલાલ પુરુષોત્તમદાસ.	૧૫	વડોદ	આણંદ	૨૭૫	આણંદ
૯૬	પટેલ મંગળભાઈ લલ્લુભાઈ (વડોદ)	૧૫			૨૭૫	

६७	" वाङ्मयि वासञ्जभाष्यं	१५	उत्तस्योग	नदीव्याह	२६७
६८	नवादी मणीकाव मयुरभाष्यं	१७	नरसंग	"	२६७
६९	प्रीस्ती सुनीलाव लक्ष्मणभाष्यं	१६	नदीव्याह	"	२६५
१००	पटव जगनभाष्यं गोपालभाष्यं	१५	इन्द्री	"	२६५
१०१	परमार वाङ्मयभाष्यं भास्वाभाष्यं	१८	गोरसह	गोरसह	२६४
१०२	शेष गुहागङ्गुसेन हासमभाष्यं	१६	मङ्गिया	नदीव्याह	२६४
१०३	सुधार गगनभाष्यं सोमाभाष्यं	१५	दासर	व्याख्येह	२६३
१०४	लक्ष्मी सोमेश्वर आर्जुनसंकर	१७	उभरेह	"	२६२
१०५	पटव पुरुषोत्तम शास्त्रभाष्यं	१८	जोड	"	२६२
१०६	सुद्ध वाङ्मयभाष्यं नेशास्त्रं	१५	व्याख्येह	"	२६२
१०७	पटव छनोलाष्ट दरीभाष्यं	१६	सख्योदरा	"	२६२
१०८	आदया सोमाभाष्यं परमत्संग	१६	दावाव	"	२६१
१०९	लक्ष्मी सुनीकाव नरीत्तम	२०	उभरेह	"	२६०
११०	सुद्ध लवानीश्वर वरदाशङ्कर	१५	त्रेहिमदावाह	"	२६०
१११	पटव मणीकाव नरसीकाव	१५	जोड	"	२५९
११२	सोमेश्वरी हरमान कुण्ड	१७	भोगर	"	२५९
११३	परमार ज्योत्स्न सामा	२०	वडताव	"	२५९
११४	हस्ताष्ट्योमनवाव वीराकाव	१६	दासर	"	२५८
११५	पटव भाष्यकाव दारभासाव	१६	अंधावज्ज	"	२५८
११६	शास्त्र जगन्नाथकाव नारज्युदास	१८	दासर	"	२५८
११७	आदय वाङ्मयभाष्यं नदीकाव	१८	नदीव्याह	"	२५८
११८	पटव गगनभाष्यं दारभासाव	१५	सख्योव	"	२५८
११९	पणी ज्वर सोमाभाष्यं	१८	अज्ञास	"	२५८
१२०	दामर भाष्यसंकर ज्योत्स्नभाष्यं	१६	इहकाव	"	२५८
१२१	आदया सुसुद्ध ज्योत्स्नभाष्यं	१७	गोरसह	"	२५१

૧૨૨	શ્રીસ્તી અહમદશાહ ચાંદશાહ.	૨	નડીઆદ	૨૫૧	નડીઆદ	૨૫૧	જેઝા
૧૨૩	પટેલ નાથાભાઈ મરવાભાઈ.	૧૭	અલીન્દયા	૨૫૧	માતર	૨૫૧	"
૧૨૪	વાધેલા સીવવેન્કટ નાથા.	૧૭	ખંભોલજ	૨૫૧	આણંદ	૨૫૧	"
૧૨૫	મલોદ અહમદ મહમદ.	૧૬	નડીઆદ	૨૫૦	નડીઆદ	૨૫૦	"
૧૨૬	પટેલ દેવાઈભાઈ ઈશ્વરભાઈ.	૧૫	"	૨૪૯	"	૨૪૯	"
૧૨૭	ખાંડોડ છાભાઈ શીવાભાઈ.	૧૬	તીસરાંથા	૨૪૯	બોરસદ	૨૪૯	"
૧૨૮	ભની મોતીલાલ વીરેશ્વર.	૧૬	જેઝા	૨૪૮	મેહિમદાવાદ	૨૪૮	"
૧૨૯	મહીડા દેશવજી ભુપતસિંહજી.	૧૮	"	૨૪૮	"	૨૪૮	"
૧૩૦	ખાંડેયા મોતીલાલ શીવાભાઈ.	૧૬	દ્રીઆની	૨૪૭	નડીઆદ	૨૪૭	"
૧૩૧	ખાંડોડ નેસીંગભાઈ સુખદેવભાઈ.	૧૫	તારાપુર	૨૪૭	ખંભોલ	૨૪૭	"
૧૩૨	પટેલ કાશીભાઈ લટખુલાઈ.	૧૫	નડીઆદ	૨૪૫	નડીઆદ	૨૪૫	"
૧૩૩	" પુરુષોત્તમ મોતીભાઈ.	૧૭	રંગાઈપુરા	૨૪૫	બોરસદ	૨૪૫	"
૧૩૪	સુતરીયા લાઈલાલ પુરુષોત્તમ.	૧૫	નડીઆદ	૨૪૫	નડીઆદ	૨૪૫	"
૧૩૫	વાલંદ કુલાલાલ આદાભાઈ.	૧૭	પંડોલી	૨૪૫	બોરસદ	૨૪૫	"
૧૩૬	ગોર પ્રમુલાલ મુળજીશાઈ.	૧૬	સીકુંજ	૨૪૩	મેહિમદાવાદ	૨૪૩	"
૧૩૭	પટેલ જીવેશ્વરભાઈ ધોરીભાઈ.	૧૬	બોરસદ	૨૪૩	બોરસદ	૨૪૩	"
૧૩૮	" પુલાલભાઈ ઈશ્વરભાઈ.	૧૭	સુણાવ	૨૪૩	"	૨૪૩	"
૧૩૯	" પુજભાઈ શીવાભાઈ.	૧૭	ગાના	૨૪૨	"	૨૪૨	"
૧૪૦	ખાંડેયા ચંકરેભાઈ માનજી.	૧૭	ખંભોલ	૨૪૦	આણંદ	૨૪૦	"
૧૪૧	ભગત માણેકલાલ ક્રીલાભાઈ.	૨૧	ઉમરેઠ	૨૩૯	ખંભોલ	૨૩૯	"
૧૪૨	નડીઆલાલા ઉદાલાલ ચુનીલાલ.	૧૬	અડાસ	૨૩૮	આણંદ	૨૩૮	"
૧૪૩	ખડયા સોમેશ્વર નેશારામ.	૧૮	મોડવા	૨૩૮	"	૨૩૮	"
૧૪૪	શાહ રજુછોડલાલ જવાભાઈ.	૧૬	આસોદર	૨૩૫	મેહિમદાવાદ	૨૩૫	"
૧૪૫	ગોસાઈ અમરીગર મતોડગર.	૧૯	સીંગલાલ	૨૩૪	બોરસદ	૨૩૪	"
૧૪૬	કાકર મોહનલાલ નેશાલાલ.	૧૬	"	૨૩૪	"	૨૩૪	"

૧૪૭	પટેલ નારાયણભાઈ દાદાભાઈ.	૧૬	ધિશ્યાલ	૨૩૨	ખેડા
૧૪૮	પંડ્યા ભગનીચંદર છોટાલાલ.	૧૭	ખેડા	૨૨૬	"
૧૪૯	બારોટ દામોદર નાથલાલ.	૨૩	ઉરેલ	૨૨૮	"
૧૫૦	દેસાઈ ચીમનલાલ પોનોર્થદ.	૧૭	ભાતર	૨૨૭	"
૧૫૧	દવે ભાઈલાલ છલાર્ધ.	૧૬	હિમરેડ	૨૨૫	"
૧૫૨	" કાળીદાસ શમસદર.	૧૫	જોરસદ	૨૨૪	"
૧૫૩	" સિંગ નરસીઆ દુસરીઆ.	૧૬	દાડગુડ	૨૨૪	"
૧૫૪	પટેલ આદિપચાઈ મુનદાસ.	૨૦	ચીખોદ્રો	૨૨૧	"
૧૫૫	દવે જગનલાલ નાથછભાઈ.	૧૬	વડતાલ	૨૨૦	"
૧૫૬	પટેલ ચતુર મોતીભાઈ.	૧૬	ચીખોદ્રા	૨૧૮	"
૧૫૭	" નારણભાઈ નાથાલાલ.	૧૫	ડભાણ	૨૧૮	"
૧૫૮	બારેયા મનુભાઈ મરદાર.	૧૬	દુરીઆલી	૨૧૭	"
૧૫૯	ભટ્ટ સોભાભાઈ જોરયનદાસ.	૧૬	દેવાતજ	૨૧૭	"
૧૬૦	ભટ્ટ રણભટ્ટલાલ માણુકલાલ.	૧૬	કાકર	૨૧૫	"
૧૬૧	ભાટર રણભટ્ટલાલ માણુકલાલ.	૧૬	હિમરેડ	૨૧૧	"
	વ્યાસ ધીરજસંગ રણજોડ.				
	ગોધરા ચેન્દર.				
૧	મોતીલાલ અમૃતલાલ ભટ્ટ.	૧૮	હિમરેડ	૪૩૯	ખેડા
૨	ચંદસંકર માણુસંકર શુક્લ.	૧૫	ગોધરા	૪૧૮	પંચમહાલ
૩	રંગા તેજ મનીઆ.	૧૫	ગરાકે	૪૦૬	"
૪	લાલા બાપુ રોઝ.	૧૫	ગરગામ	૪૦૨	"
૫	કરમચંદ લક્ષ્મણાઈ દોશી.	૧૭	લુણાવાડા	૩૭૬	રેવાકાંધિ
૬	મગનલાલ કુવરજી દેસાઈ.	૧૭	વેસમા	૩૭૦	વડોદરા
૭	ગોરયનદાસ અરુણલાલ પરીખ.	૧૮	ગોધરા	૩૫૭	પંચમહાલ.
૮	મુકેન્દરાય જગનલાલ વ્યાસ.	૧૮	"	૩૫૪	"
૯	અંબાલાલ મગનલાલ જ્વેશી.	૧૫	કાંલોલ	૩૪૮	"

૧૦	શ્રીધરરાવ દેશમરાવ પાર્શ્વકર.	૧૭	ગોધરા	ગોધરા	પંચમહાલ.	૩૪૩
૧૧	મગનલાલ મનસુખ નેહી.	૧૫	લુણાવાગ	લુણાવાગ	દેવાકીશ	૩૪૦
૧૨	મણજી નાયજી ઝોરી.	૧૬	નળવાઈ	દાહોદ	પંચમહાલ	૩૩૯
૧૩	ગોદનલાલ અમૃતલાલ નતી.	૨૨	કાલોલ	કાલોલ	"	૩૨૩
૧૪	ગોદનલાલ લલિતભાઈ મહેતા.	૧૫	"	"	"	૩૨૧
૧૫	રણછોડલાલ પુન્યલાલ શાહ.	૧૮	ગોધરા	ગોધરા	"	૩૧૬
૧૬	જેઠલાલ ભગવાન દોરી.	૧૫	અરબસ	દાહોદ	"	૩૦૯
૧૭	વલાખખાનજી જસવંતસીદજી ડાઘિયા.	૧૭	વાસજી	વાસજી	દેવાકીશ.	૩૦૭
૧૮	ગોવિંદલાલ મણિલાલ પરીખ.	૧૫	મેહેલોલ	ગોધરા.	પંચમહાલ	૩૦૭
૧૯	એલીઆચર વીરા પરમાર.	૧૯	વડોદરા કુમ્ભ	વડોદરા	વડોદરા	૩૦૪
૨૦	માણલાલ લલિતભાઈ ત્રાવેડી.	૧૬	લુણાવાગ	લુણાવાગ	દેવાકીશ	૩૦૩
૨૧	પુરુષોત્તમ દાહરામ પેડમા.	૧૬	જાતરાલ	કાલોલ.	પંચમહાલ	૨૯૯
૨૨	મહાસુખ લલિતભાઈ શાહ.	૧૫	ખાપાગ	મહીકીશ.	મહીકીશ	૨૯૫
૨૩	વલ્લભદાસ રસીકલાલ યોદી.	૧૫	કાલોલ	કાલોલ.	પંચમહાલ	૨૯૧
૨૪	સોનેચર કીરપાલકર દેઢાર.	૧૯	ગઢાર	સસરા.	એમ	૨૯૧
૨૫	ગોદનલાલ મગનલાલ શેઠ.	૧૫	સુંથરામપુર	સુંથ રામપુર.	દેવાકીશ	૨૯૦
૨૬	દાંડરભાઈ દેઢરભાઈ લુદાર.	૧૫	દેરાલ	કાલોલ	પંચમહાલ	૨૮૯
૨૭	ધિરસભાઈ ત્રીકમભાઈ પટેલ.	૧૮	અંતીયા	રાજપીથળા.	દેવાકીશ	૨૮૯
૨૮	પ્રલયંકર રણછોડ પાઠક.	૧૭	કંડાચ	કાલોલ.	પંચમહાલ	૨૮૯
૨૯	સોમાલાલ હનનલાલ ઉપાધ્યાય.	૧૬	ડીળા	ગોધરા.	"	૨૮૯
૩૦	અંબાલકર પ્રભાકર વ્યાસ.	૧૬	ગોધરા	"	"	૨૮૬
૩૧	નાવલા અનકાર ગોહીલ.	૧૮	કુંડી	ગોધરા.	"	૨૮૬
૩૨	ચંદુલાલ મગનલાલ મહેતા.	૧૫	વીરપુર	દાહોદ.	દેવાકીશ	૨૮૫
૩૩	ત્રીકુલદાસ ભાલચંદ શેઠ.	૧૮	ગોધરા	ખાલાસીનાર	પંચમહાલ	૨૮૩
૩૪	પ્રવેશલ જોશીરામ દેવે.	૧૫	લુણાવાગ	લુણાવાગ	દેવાકીશ	૨૮૨

૩૫	ગોવિંદલાલ દામોદરલાલ શાવસાર.	૧૫	વેળવપુર	શોલિલ.	૨૮૦	પંચમહાલ
૩૬	છત્રનલાલ શીવલાલ પટેલ.	૧૫	દણકુન્ડી	ગોધરા.	૨૮૦	"
૩૭	ગીરનારાંકર આપ્તજી પાંડે.	૧૫	દહિરા	"	૨૮૦	"
૩૮	મણીલાલ મણીશીકર હોમર.	૧૭	વેળવપુર	કોલોલ.	૨૭૮	દેવાકાંકિ
૩૯	મધુ મહેમંદ ગોખ.	૧૮	વીરપુર	આસાસીનોર	૨૭૮	વડોદરા
૪૦	ઉકત તીલા પરમાર.	૧૮	વડોદરા રૂપ	વડોદરા	૨૭૮	પંચમહાલ
૪૧	રજીવલાલ નેશાભાઈ પટેલ.	૧૭	ગોરવા	ગોધરા.	૨૭૬	દેવાકાંકિ
૪૨	ઉદા પુળા બીલ.	૧૬	સુમરાંસપુર	સુમ રામપુર.	૨૭૬	પંચમહાલ
૪૩	દેવલા દોદર એડી.	૨૦	નવાગચ	દોહોદ.	૨૭૬	દેવાકાંકિ
૪૪	જોગવલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાવ.	૧૫	ચલાલી	આસાસીનોર	૨૭૪	"
૪૫	ન્યાયમદમદખાન ગાયમદમદખાનપદાણી	૧૮	બાલાસીનોર	ગોધરા.	૨૭૨	પંચમહાલ
૪૬	પરોશરસીંગ લક્ષ્મણસીંગ દહિર.	૧૮	ડીંગા	"	૨૬૯	દેવાકાંકિ
૪૭	દલા રામજી સુતાર.	૨૦	મીયાલી	સુમ રામપુર	૨૬૬	પંચમહાલ
૪૮	મોદરલાલ લાલિલાલ પેડયા.	૨૦	સુમરાંસપુર	ગોધરા	૨૬૪	વડોદરા
૪૯	પ્રથવલાલ અંબાલાલ સોની.	૧૮	ગોધરા	વડોદરા.	૨૬૩	પંચમહાલ
૫૦	ભેન સુદર. પરમાર.	૧૭	વડોદરા રૂપ	કોલોલ	૨૬૨	દેવાકાંકિ
૫૧	લોકનલાલ શાળીચીકર પંડયા.	૧૫	સુરેલી	રામભીષળા.	૨૬૦	પુની.
૫૨	કમિરભાઈ રામલાલ પટેલ.	૧૫	ઉમદલા	દવેલી	૨૫૮	ખેડા
૫૩	રત્નિખાન સુલેખાનપાન પદાણી.	૨૦	પુના	નડીયાદ	૨૫૮	દેવાકાંકિ
૫૪	દેશવલાલ દારસીકર દને.	૧૬	મદુધા	લુણાવાડ	૨૫૮	પંચમહાલ
૫૫	માણલાલ જોગલાલ નેદી.	૧૬	લુણાવાડ	કોલોલ.	૨૫૮	"
૫૬	દેવસાર રમુનાથ પાંડે.	૧૫	કોલોલ	ગોધરા.	૨૫૮	દેવાકાંકિ
૫૭	નેશલાલ ગોરધન રોઠ.	૨૦	કાંકણપુર	લુણાવાડ	૨૫૮	પંચમહાલ
૫૮	મોદરલાલ. શાંકલાલ વ્યાસ.	૧૭	લુણાવાડ	કોલોલ.	૨૫૮	દેવાકાંકિ
૫૯	શ્રીપતિલ રતનસિંહ બારીયા.	૧૮	વેળવપુર		૨૫૭	પંચમહાલ

૬૦	હતીકેખાન મહમદખાન પકાણું.	૧૭	સુધ-રામપુર.	૨૫૭	રેવાકાંઠા
૬૧	દેવચંદર ભગવાન બંદીશી.	૧૭	હાલોલ	૨૫૬	પંચમહાલ
૬૨	બાળાચંદર ગુણવંતરામ દવે.	૧૮	સીસોદરા	૨૫૪	રેવાકાંઠા
૬૩	દયાબેન લખાભાઈ પટેલ.	૧૬	કલુખીનુસુવાડુ	૨૫૪	પંચમહાલ
૬૪	દલા અંબડા હડીવા.	૧૯	દાહોદ	૨૫૨	"
૬૫	મોહનજતી વરુણજતી ગોસ્વાઈ.	૧૫	કાલોલ	૨૫૧	"
૬૬	મોતીલાલ ગણપતરામ બાસ.	૧૬	ગોધરા	૨૫૧	"
૬૭	ધીરજશર્મા સાડુભાઈ ધોડેર.	૧૭	ડાંબા	૨૪૭	"
૬૮	મગનલાલ બગલાય નિવેદી.	૧૫	લુણાવાડા	૨૪૭	રેવાકાંઠા
૬૯	પુરુષોત્તમ ભોગીલાલ ભટ.	૧૬	દેલોલ	૨૪૬	પંચમહાલ
૭૦	નદવરનાથ મોતીલાલ પરીખ.	૧૫	કંઝરી	૨૪૬	"
૭૧	રતીલાલ ગણીલાલ ચાહ.	૧૫	નડીઆદ	૨૪૬	પ્રેમ
૭૨	જટાચંદર ભેદતીરામ ભટ્ટ.	૧૮	ઉમરેઠ	૨૪૫	"
૭૩	ચાવર કદારભાઈ શામરીઆ.	૧૭	બાકરોલ	૨૪૩	રેવાકાંઠા
૭૪	પુનમચંદ પુંગરામ પંડયા.	૧૬	નદીસર	૨૪૩	પંચમહાલ
૭૫	પ્રતાપચંદ ચંદરલાલ ચુડાણ.	૨૦	લુણાવાડા	૨૪૨	રેવાકાંઠા
૭૬	શનાભાઈ દામાભાઈ પગી.	૧૭	જન્તરાલ	૨૪૨	પંચમહાલ
૭૭	વલ્લભલાલ મયુરદાસ ચાહ.	૧૬	દાલોલ	૨૪૨	"
૭૮	સીરાબુદ્દીન ચરફુદ્દીન રોખ.	૨૧	ગોધરા	૨૪૨	"
૭૯	મણીશંકર મયુરભાઈ પંડયા.	૧૮	નદીસર	૨૪૧	રેવાકાંઠા
૮૦	ચંદ્રચંદર મણીચંદર ભટ.	૧૬	જલુગામ	૨૪૧	પંચમહાલ
૮૧	અનોપસિંહ નાથાભાઈ બારીઆ.	૧૭	કાલોલ	૨૩૭	"
૮૨	બળવંતસિંહ દાલાઈ બરોડ.	૧૮	"	૨૩૬	રેવાકાંઠા
૮૩	પુનમચંદ-જીયેજી દવે.	૧૫	લુણાવાડા	૨૩૬	"

८५	रतनसिद्धि, सालभसिद्धि, परगार,	१६	अलोच	अलोच	पंचमहास	२३६
८६	सखि, कुलेधर, लट्,	१७	कुलवाय	कुलवाय	देवाङ्गि	२३५
८७	सुनीमाव नरोत्तम गाङ्गी,	१७	कुचोर	सोन्पीपणा	"	२३५
८८	दन्तोज्ज्वल देवाङ्गि, महेता,	२१	अल्लोच	गोधरा	पंचमहास	२३५
८९	अलावत, लालिङ्ग, पुनःलिङ्ग,	१५	सोधासव	साम्बरी	मोहता	२३४
९०	वीरावसेन-दसतलार्ध वासुधवात्रा,	१५	होदद	होदद	पंचमहास	२३७
९१	विश्वनाथ भाणशंकर पंथा,	१८	वालिद	सोन्पीपणा	देवाङ्गि	२२७
९२	मण्डिभवास सोमेश्वर पंथा,	१५	गोधरा	गोधरा	पंचमहास	२२६
९३	मण्डिभवास सोमेश्वर लट्,	१८	उभरद	आर्षुद	मिना	२२५
९४	पुनःगोतम वीक्ष्यदास साद,	१६	भावासीतोर	भावासीतोर	देवाङ्गि	२२५
९५	व्यासिद्धि, जायन्त, आदीत्या,	१८	वेन्तपुर	अलोच	पंचमहास	२२४
९६	ननासीया देवाङ्गीया, कादरी,	२०	गोधरा	गोधरा	"	२२२
९७	ध्विन्तलार्ध भावाङ्गि, पट्टे,	१५	छदिर	सोन्पीपणा	देवाङ्गि	२२१
९८	इक्ष्वाङ्गीया मनुमीया, माजी,	१८	गोधरा	गोधरा	पंचमहास	२२०
९९	मण्डिभवास मण्डिभङ्गि, पादक,	१८	लाट्य	सोन्पीपणा	देवाङ्गि	२२०
१००	पुनःमसाद सादसास पुनःलिङ्ग,	१७	कुलवाय	कुलवाय	"	२१८
१०१	मण्डिभवास मण्डिभङ्गि, लोत्ता,	१५	छदिर	अलोच	पंचमहास	२१८
१०२	मण्डिभवास लोत्तासास लट्,	१७	अलोच	सुभारामपुर	देवाङ्गि	२१७
१०४	सावराङ्गि दन्तपन्नाम भावाङ्ग्या,	१७	सुभारामपुर	अलोच	पंचमहास	२१३
१०५	मण्डिभङ्गि, मण्डिभङ्गि, लोत्ता,	१६	अलोच	अलोच	"	२१२
१०६	पुनःमसाद मण्डिभङ्गि, पादक,	१८	मण्डिभङ्गि	गोधरा	देवाङ्गि	२११
१०७	पुनःमसाद मण्डिभङ्गि, लोत्ता,	१५	पानेय	सोन्पीपणा	"	२११
१०८	मण्डिभवास लोत्तासास लट्,	१५	भाटोद	मण्डिभङ्गि	सोन्पीपणा	२८३
१०९	मण्डिभवास लोत्तासास लट्,	१८	सोन्पीपणा	वागरी	लट्	२८५

રાજ્યપીપળા સ્ટેડ	૩૧૧
ભાદેય	૩૫૬
"	૩૫૭
"	૩૫૮
અમદાવાદ	૩૫૦
ભાદેય	૩૪૫
રાજ્યપીપળા સ્ટેડ	૩૩૫
ભાદેય	૩૩૪
"	૩૩૩
"	૩૩૬
"	૩૩૭
"	૩૩૬
બાસાસીતાર	૩૨૪
ભાદેય	૩૨૪
ખેડા	૩૨૪
ભાદેય	૩૧૪
"	૩૧૩
સુરત	૩૧૨
ભાદેય	૩૧૨
"	૩૦૬
"	૩૦૮
વડોદરા સ્ટેડ	૩૦૬
રાજ્યપીપળા સ્ટેડ	૩૦૬
ભાદેય	૩૦૫
"	૩૦૫

नदिह
 अंडदेवर
 आमेह
 अंडदेवर
 छ. हस्तकेह
 अंशुसर
 लालोह
 लक्ष्म
 " "
 " "
 " "
 " गंधास्तीनोर
 लक्ष्म
 आलुं
 लक्ष्म
 अंशुसर
 जलालपुर
 पागुरा
 अंशुसर
 लक्ष्म
 चेटलाह
 लालोह
 लक्ष्म.

१६	१७	१७	१८	१८	१९	१९	२०	२०	२१	२१	२२	२२	२३	२३	२४	२४	२५	२५	२६	२६				
रामिहारा	रामिहारा	ममलाह	मंगलेश्वर	सुरजेन	दलनवा	सारसा	साहपुर	मुहलतीर्य	भरम	पारणेत	भरम	वीरपुर	नासरा	लालेन	मंगलेश्वर	नलुसर	प्रायमडी	गंजिहारा	नलुसर	भरम	भुवेल	लालोह	पट्टमय	मारेला

દ્રોમદશાલ લીંગતત્તાલ લટ.
 બાહ્ય લગવાન પટેલ.
 પરભાતસંગ દાદાભાઈ ગોલીલ.
 ગીમનત્તાલ કીકાભાઈ વેલ.
 પ્રગલ્લાલ મણુકજન તપારી.
 ત્રિજોવાન ન્યુસામ-કાકર.
 દરીભાઈ પુનત્તાલ ભારીયા.
 નગીનચંદ ગરીચંદ સાત.
 વિશ્વનાથ ભાઈચંકર, જ્યોત્ઞા.
 હગનત્તાલ જ્ઞાતિદાસ દિટર.
 ચુનીતાલ હરજી રાવળ.
 ધીરજ્જ્વાલ યાજ્ઞદશાલ શેઠ.
 ચંદુલાલ દરગોવીંદ પાઠક.
 રણછોડભાઈ પ્રાગભાઈ પટેલ.
 હુમેરસીયા ભુલામીયા મલેક.
 જ્યોતપરામ માધવરામ ત્રેશી.
 જીવંતાભાઈ ચુસાભાઈ ઇલાહીમ પા.
 કોળીરાસ પુત્રોત્તમ પટેલ.
 પ્રાગભાઈ ત્રિભોવન પટેલ.
 રતીલાલ ગલ્લાભાઈ શાહ.
 હરિલાલ ત્રંજનદલાલ ત્રેશી.
 બાબર હિતમરામ લટ.
 હરિવશલ, ગણપતરામ પંડયા.
 મહમદ મુલેમાન મકન પટેલ.
 કુનાભાઈ બાપુભાઈ પટેલ.

૨૮	નોતીરામ ગુપ્તમંદીસ વૈરાળી.	૧૭	જોલા	અંકલેશ્વર	૩૦૩
૨૯	મહાગંધર લક્ષ્મીરામ જ્યેષ્ઠી.	૧૫	શુકલતીર્થ	ભરૂચ.	૩૦૩
૩૦	શીવચંદ્ર મગનલાલ ભટ્ટ.	૧૫	લસીટ	અંકલેશ્વર	૩૦૩
૩૧	ગોવિંદ હરિભાઈ ફાળી.	૧૫	દીવા	"	૩૦૩
૩૨	જમનાદાસ ભક્તિદાસ, બોઈ.	૨૦	ભરૂચ	ભરૂચ	૨૯૮
૩૩	પાન્ડુરાવ ભીમાજીરાવ મહાળન.	૧૭	ધામપુર	ગોલવણ.	૨૯૫
૩૪	મણીશંકર લલ્લુભાઈ ભટ્ટ.	૧૬	ગોમરી	વડોદરા સ્ટેટ	૨૯૨
૩૫	મગનલાલ ધોધાભાઈ પટેલ.	૧૫	મેળેરા	અમદાવાદ	૨૮૯
૩૬	છોટીઆ પાંડુઆ વસાના.	૧૫	દીવા	ભરૂચ	૨૮૯
૩૭	નોહનલાલ ત્રિભોવન પટેલ.	૧૬	કપીદા	"	૨૮૭
૩૮	સાકરલાલ જગનલાલ દેસાઈ.	૧૫	લસીટ	વડોદરા સ્ટેટ	૨૮૭
૩૯	મોતીભાઈ મયુરભાઈ પટેલ.	૧૬	દુધવાડા	પેડા	૨૮૬
૪૦	મુનીલાલ જોશલાઈ મેઝરી.	૧૭	કહેલાલ	ભરૂચ	૨૮૫
૪૧	વાસજીભાઈ શામળભાઈ પટેલ.	૧૬	નાલસા	અંકલેશ્વર	૨૮૫
૪૨	લક્ષ્મી જગા જોશલાલ.	૧૫	અંકલેશ્વર	"	૨૮૫
૪૩	ભગવાન રજુછોડ બંધારા.	૧૫	ભરૂચ	"	૨૮૩
૪૪	મગનલાલ ત્રિભોવન જ્યેષ્ઠી.	૧૮	સીસોદરા	રાજકોટ પળા સ્ટેટ	૨૮૧
૪૫	દયાળ પુનઢેડ.	૧૫	કલનવા	ભરૂચ	૨૮૧
૪૬	શીવા રામા પટેલ.	૧૭	વમલેશ્વર	"	૨૮૦
૪૭	ગેમા જીવરામ પટેલ.	૧૫	ખાલેતા	"	૨૭૮
૪૮	દાદારાલ જગનલાલ દાદીઆ.	૧૫	ભરૂચ	"	૨૭૭
૪૯	કીણભાઈ નારણદાસ બાઈ.	૧૬	"	"	૨૭૪
૫૦	આશાભાઈ જ્યેષ્ઠભાઈ પટેલ.	૧૯	નાલસા	"	૨૭૩
૫૧	ગાજરભાઈ સોમાભાઈ વાળંદ.	૧૯	ભરૂચ	"	૨૭૩
૫૨	કાશીરામ માણસંકર ખંડા.	૧૩	સાધીજોર	સુરત	૨૭૧

પંકે	શણ્ણોડનાલ નાથાલાલ હિપાખ્યામ.
પજ	મોહનસંગ એરમવા રાણા.
પપ	છગનલાલ નરસિંહ વાળંદ.
૧૩૬	ધુળાભાઈ બદલભાઈ બોમ્બી.
૧૩૭	ત્રેમા પરસોતમ ભગી.
૫૮	રામરાંકર ગોરીચંકર પેરયા.
૫૯	દેવાચંકર આનંદભાઈ નેશી.
૬૦	સોમચંકર અનસુખરામ પેરયા.
૬૧	* દક્ષિણાદિ સુસા છાત્રાદીમ પટેલ.
૬૨	* છિછાંતંકર પ્રાણુચંકર પેરયા.
૬૩	ચાકરભાઈ પરસોતમ પટેલ.
૬૪	રોકરભાઈ શુભાખસીંગ બારેરા.
૬૫	ભોગીનાલ રામચંદ બજવાલાલા.
૬૬	* અલી યુસફ મુસા પટેલ.
૬૭	રણછોડ કેસર પટેલ.
૬૮	મલિકજીનેન મલિકમકુલ પેટલાલી.
૬૯	નારણુ બેચર પટેલ.
૭૦	રતીલાલ જમીયતરામ દેસાઈ.
૭૧	ભોગીલાલ દીપચંદ સાંદ.
૭૨	ભાઈ બાપુ કાળા.
૭૩	નામજી ગોખળ વરલી.
૭૪	* યુસફ હિલ્મખાઈ મહમદ પટેલ.
૭૫	ચંદલાદર પ્રાણુચંકર પેરયા.
૭૬	* અખતરજી બાપુ હિસા પટેલ.
૭૭	ખજાલ પખાદીમ વળી પટેલ.

૨૦.	ઓજા	કરેલજી	વડોદરા સ્ટેટ	૨૭૦
૨૦	અણીર	ભરૂચ	ભરૂચ	૨૬૯
૧૮	દકારીઆ	"	"	૨૬૯
૧૭	નખિરા	ભરૂચ	"	૨૬૭
૧૮	દીગલોદ	"	"	૨૬૬
૧૧	રંબાડીઆ	લુંજાવાળા	રવાકાકા	૨૬૫
૧૫	કલાનવા	નંજુસર	ભરૂચ	૨૬૪
૧૫	ગળેરા	"	"	૨૬૪
૧૬	સીતપોન	ભરૂચ	"	૨૬૪
૧૬	કલાનવા	જલુસર	"	૨૬૩
૧૭	તોલિયા	"	"	૨૬૩
૧૯	નંજુસર	"	"	૨૬૧
૧૫	અંકલેશ્વર	"	"	૨૫૯
૧૬	જયાર	અંકલેશ્વર	"	૨૫૬
૧૫	સરભાણુ	ભરૂચ	"	૨૫૬
૧૬	અંકલેશ્વર	આમોદ	"	૨૫૬
૧૫	ઓભા	અંકલેશ્વર	"	૨૫૪
૧૯	ભરૂચ	"	"	૨૫૩
૧૫	ધમજીદ	ભરૂચ	"	૨૫૩
૧૭	અણીર	આમોદ	"	૨૫૨
૧૭	મહુલેજ	ભરૂચ	"	૨૫૨
૧૬	સારાદ	તેલાળા	"	૨૫૧
૧૭	ભાલોદ	નંજુસર	વડોદરા સ્ટેટ	૨૫૦
૧૬	મંતુભર	ભાલોદ	ભરૂચ	૨૪૯
૧૫	સમીની	ભરૂચ	રાજપીપળા સ્ટેટ	૨૪૪
		"	ભરૂચ	૨૪૩

૭૮	જોડાવાસ ગીરિપર પંડ્યા	૧૫	કલાતલા	૨૪૨	ભરૂચ
૭૯	મદમદ ઉમરજી એવાનજી પટેલ.	૧૫	જાધાર	૨૪૧	"
૮૦	મુસ્તફા ખાદરમીઆ ગેલેક.	૧૬	ભરૂચ	૨૪૦	"
૮૧	સાન્તિલાલ રતનલાલ ત્રવાડી,	૧૫	કપાવળ	૨૩૯	જોડા
૮૨	સુલેમાન મદમદ પડમાર.	૧૫	સામલોદ	૨૨૮	ભરૂચ
૮૩	ભાઈ બાપુ પટેલ.	૧૫	"	૨૨૬	"
૮૪	અહમદ હિમાયુન મદમદ પટેલ.	૧૫	સમની	૨૨૫	"
૮૫	* સુરેશ મુસા આદમ પટેલ.	૧૬	વરેલીઆ	૨૨૩	"
૮૬	* વસી ઉમરજી મદમદ પટેલ.	૧૮	દશાદરા	૨૨૨	"
૮૭	* મુસા અલી હિમા પટેલ.	૧૫	અડમેડ	૨૨૧	"
૮૮	નગીનલાલ નરસેતમ દેસાઈ.	૨૩	ભરૂચ	૨૧૦	"
૮૯	* અહમદ આદમ દુલાદીમ પટેલ.	૧૭	વાઘાલુ	૨૦૮	સુરત
૧	મુલાબલાલ લાલદાસ સાદ.	૧૫	કડોદ	૨૦૭	"
૨	લીમજી મુસા ધોરીઆ.	૧૮	રતવેરીકાલા	૨૦૬	"
૩	અહમદ દોરા જોખરી.	૧૫	તોચામા	૨૦૫	"
૪	કસનજી કંચારા જોખરી.	૧૮	વેડાળી	૨૦૪	"
૫	વસાલ લાજા ધોરીઆ.	૧૫	સયાલ	૨૦૩	"
૬	મણીચંદર મુજતરામ જોશી.	૧૫	અમલસાડ	૨૦૨	"
૭	કુંવર નાગર પટેલ.	૧૬	મુજરપોર	૨૦૧	"
૮	જોડુભાઈ જુલાલભાઈ દેસાઈ.	૧૬	કતારગામ	૨૦૦	"
૯	ગગનભાઈ શીશાભાઈ દેસાઈ.	૧૬	અખામા	૧૯૯	"
૧૦	જોડાલાલ જુબાલાલ મોદી.	૧૭	સુરત	૧૯૮	"
૧૧	મુળજી રાજાઈ ગમીક.	૨૦	કુદક	૧૯૭	"
૧૨	જોડાસન શીજલાલ પારેખ.	૧૫	જાયામા	૧૯૬	"

૩૩	રૂઢિચરણ ગામનાથ નાથક.	૧૫	તલાવચોરા	ચીખલી	૩૫૨
૩૪	બરેશ્વરનાથ ગુજાભાઈ પટેલ.	૧૫	મરખાચેર	ચોરપાડ	૩૫૧
૩૫	જગજીવલ વલ્લભ ગદેશી.	૨૧	મુસ્ત	ગોગથી	૩૫૦
૩૬	ભીમજીમાં વરધરામાન નાથક.	૧૮	અગ્યામા	જલાધપુર	૩૫૦
૩૭	ગુલામજીમાં વિકાસભાઈ દેસાઈ.	૧૮			૩૫૦
૩૮	રંજન ગોમરીના પટેલ.	૧૯	રંજેરીકાલા	ચીખલી	૩૫૫
૩૯	વંદનપ્રસાદ અંગારાન વિશ્વિન.	૧૫	અરયાન	વલસાડ	૩૫૪
૪૦	નરોનમ પનડ ખાલડલા.	૧૫	કાંચીરેર	ચોરપાડ	૩૫૪
૪૧	ભગતજીમાં દેવગજીમાં પટેલ.	૧૫	બારડોલી	બારડોલી	૩૫૪
૪૨	જગજીવર પતેજર રંજુલાલ.	૨૦	મીડવી	મીડવી	૩૫૩
૪૩	નારજી કુંવરજી દેસાઈ.	૧૮	દુકવાડા	પારડી	૩૫૩
૪૪	મણિસંકર બાણીકર મેઠ્યા.	૧૫	મુસ્ત	ગોરાથી	૩૫૨
૪૫	નરોનમજીમાં અમરજીવ પટેલ.	૧૫	ભાન્ડુત	ચોરપાડ	૩૫૭
૪૬	ભાનુજી વેલ્લમદ પંડ્યા.	૧૫	ચોરપાણી		૩૫૬
૪૭	સાધુલાલ શંભજી ખારસા.	૧૫	રરેર		૩૫૬
૪૮	વલ્લભરામ દુર્ગમજીમાં મીટી.	૨૧	તલાવચોરા	ચોરપાડ	૩૫૬
૪૯	રાધાજી બાપ પટેલ.	૧૭	જરવાથ	ચીખલી	૩૫૫
૫૦	નરનરિયાકર ડોડાંગાલ બાથ.	૧૫	કોમ્લ	વલસાડ	૩૫૫
૫૧	મણનંદ અણનગાન બાથ.	૧૫	નરપાણી	બારડોલી	૩૫૪
૫૨	ગાકર કમલિયા પ્રજી.	૧૫	માલગજી	ચોરપાડ	૩૫૨
૫૩	આદામજી વરગોપાલાસ ચાંદ.	૨૦	નરીઆદ	વલસાડ	૩૫૨
૫૪	બકચેકર મળાભાઈ રાઠ.	૧૫	ગુડી	નરીઆદ	૩૫૨
૫૫	નમીનદાસ ગોપાલરામ રંજાડીઆ.	૩૨	મુસ્ત	ચોરાથી	૩૫૨
૫૬	રેવુજી પંચનજી દેસાઈ.	૧૯		ચોરાથી	૩૫૭
૫૭	પૂજાભાઈ બીખાભાઈ પટેલ.	૧૫	અમરગાથી		૩૫૭

૩૮	પાયલા ઉડાં ગોધરી.	૧૭	રતનીચા	મોડવી	૩૨૬
૩૯	જગનજી નીંજાલાઈ દેસાઈ.	૧૫	દેવવાજા	પારડી	૩૨૫
૪૦	નીંજાલાઈ ખંડુલાઈ દેસાઈ.	૧૯	જલાલપોર	જલાલપોર	૩૨૨
૪૧	છાદેલાઈ નારણ જોશી.	૧૬	ભીમપોર	દમણ	૩૨૧
૪૨	મગનલાલ ગોરાલજી નાયક.	૧૫	વગડી	બારડોલી	૩૨૦
૪૩	કાનજી નીંજા પટેલ.	૧૬	મુળા	વલસાડ	૩૧૭
૪૪	જયદેવજી વાગવાનજી સુદસ.	૧૫	ઉટડી	"	૩૧૫
૪૫	જેદીચનદાસ જંમનાદાસ શાહ.	૧૫	કોડક	"	૩૧૪
૪૬	મગનલાલ ગણાલાઈ પટેલ.	૧૫	સુરત	"	૩૧૧
૪૭	ભીખાલાઈ પસંગજી વણી.	૧૬	સરભોલુ	"	૩૧૦
૪૮	દયાળજી વલ્લભલાઈ પટેલ.	૧૯	દેલવાડા	"	૩૧૦
૪૯	ગણાલાઈ આત્મારામ જોશી.	૧૬	કુમર	"	૩૦૯
૫૦	ગણાલાઈ પ્રભાતસિદ્ધિ પંડ્યાર.	૧૬	કાસમ	"	૩૦૯
૫૧	મુળજી ગોવિંદ પટેલ.	૧૫	કાસાડ	"	૩૦૪
૫૨	દયાળજી નયુભાઈ દેસાઈ.	૧૫	ઉમેરવાવ	"	૩૦૩
૫૩	દયાળજી વસનજી નાયક.	૧૬	ગમિર	વડોદરા	૩૦૩
૫૪	ગણા પ્રજાલ પટેલ.	૧૫	પીંજરાડ	સુરત	૩૦૩
૫૫	નરોત્તમ પ્રજાલ પટેલ.	૧૫	અગાજી	"	૩૦૧
૫૬	રતીલાલ વેલાલાઈ કુમ.	૧૫	સુરત	"	૩૦૧
૫૭	મોતીરામ આત્મારામ દિશિત.	૧૬	મોડવી	"	૩૦૦
૫૮	નયુભાઈ ભાનુસંકર જોશી.	૧૫	ઉટડી	"	૨૯૯
૫૯	દીપ્તિ કનલ પટેલ.	૧૬	અંબેડી	"	૨૯૮
૬૦	કાળીદાસ દલબાઈજી પટેલ	૧૫	ભાગડા	"	૨૯૬
૬૧	ગુલામલાઈ રણજીડજી નાયક.	૧૬	સુરત	"	૨૯૨
૬૨	દીલદારખાન રસુલખાન સાબરીન.	૧૫		"	૨૯૧

૧૩	ગાલાભાઈ મોતીરામ દરજી.	૧૮	ખરવાસા	ચોરાશી	૨૯૦
૧૪	નથુભાઈ કલ્પરામ પંડ્યા.	૧૮	પરીઆ	પારડી	૨૯૦
૧૫	ભગવાનદાસ જેઠીચનદાસ બક્ષી.	૧૫	સુરત	ચોરાશી	૨૯૯
૧૬	ગાલાભાઈ રસનજી નાયક.	૧૬	ગાંધી	જવાલપુર	૨૯૯
૧૭	નારજી ગાલાભાઈ નાયક.	૧૬	પ્રજાપોર	"	૨૯૯
૧૮	છોડીભાઈ મેકનજી દેસાઈ.	૧૬	ગોરગામ	વલસાડ	૨૯૫
૧૯	રાજુજી સોનીયા ગણીત.	૧૬	કલમકુઈ	ખારડોલી	૨૯૫
૨૦	ભાણીયા રવીઆ ધીળીઆ.	૧૬	સાબરપુર	સચીન	૨૯૪
૨૧	દરજીવન મેકનજી પટેલ.	૧૫	નરયાણ	ચોરપાડ	૨૯૪
૨૨	ગોવિંદજી રતનજી પટેલ.	૧૬	ધરિવોલી	ખારડોલી	૨૯૪
૨૩	પાર્વતીચંદ્ર તુળનચંદ્ર વ્યાસ.	૨૦	કોડ	"	૨૯૪
૨૪	વાલાભાઈ જોપાલજી પટેલ.	૧૫	ભાદા	ચોરાશી	૨૯૦
૨૫	ગણપતિચંદ્ર મસીચંદ્ર જોશી.	૧૬	સુરત	"	૨૭૯
૨૬	મણિભાઈ વ્યાપુભાઈ દેસાઈ.	૧૬	ગોર્ધા	સચીન	૨૭૫
૨૭	ગુલાબભાઈ મોરારજી નાયક.	૧૫	જવાલપુર	જવાલપુર	૨૭૩
૨૮	ભાખવરાવ ગણુજી ભિષે.	૧૭	વટાર	પારડી	૨૭૩
૨૯	પરગજી ગુલાબભાઈ પટેલ.	૨૫	નવસારી	વડોદરા માહાલ.	૨૭૨
૩૦	ભીમભાઈ જીવજી વસો.	૧૫	પરીઆ	સુરત	૨૭૧
૩૧	મહીપતસીંહ કાળાભાઈ મહીડા.	૩૦	નવસારી	વડોદરા માહાલ	૨૭૧
૩૨	મણિલાલ કિતમગમ વેદ.	૧૬	પલસાણા	સુરત	૨૬૯
૩૩	પરગજી કુંવરજી નાયક.	૧૬	મોરયાણ	"	૨૬૯
૩૪	ગાલાભાઈ આદિભાઈ ગોદાણુ.	૧૫	માણેકપુર	ચોરપાડ	૨૬૮
૩૫	રામચંદ ભગવાનસિંહ વાવડા.	૧૫	વવાણીઆ	ખારડોલી	૨૬૮
૩૬	અમરતાલ પ્રેમજી રાવળ.	૧૫	મુળા	ચોરપાડ	૨૬૮
૩૭	મણિલાલ જમનાદાસ બલસારી.	૧૬		ચોરપાડ	૨૬૮

૮૮	દગીમદાસ નરોત્તમદાસ સોઠ,	૧૫	સુરત.	ચોરાસી	સુરત	૨૧૭
૮૯	છાત્રુભાઈ નીજાભાઈ વધી,	૧૬	ઝેર	જલાલપુર	"	૨૧૭
૯૦	રામચંદ્ર પુરશોત્તમ જોશી,	૨૧	સુરત	ચોરાસી	"	૨૧૬
૯૧	ગાલાભાઈ રઘુદાસદેવદાસ,	૧૬	ગાલવા	વલસાડ	"	૨૧૬
૯૨	નરહરી જગન્નાથ ભદ્ર,	૧૮	વલસાડ.	ઝોલપાડ	"	૨૧૫
૯૩	બુલાભાઈ બીમભાઈ દેસાઈ,	૧૫	ઝોલપા	પારડી	"	૨૧૫
૯૪	જીગીઅતરામ કુલબરામ પંડ્યા,	૧૮	પરીઆ	ચોરાસી	"	૨૧૪
૯૫	જગન્નાથ સીવલાલ દેસમવાળા,	૧૫	સુરત	ધરમપુર	"	૨૧૩
૯૬	મંજુ સોનજી વપ્તજીઆ,	૨૧	કાકડવેલ	પારડી	સુરત ઝોજાસી	૨૧૩
૯૭	નારય ટેડીઆ પટેલ,	૧૫	પલસાળા	"	સુરત	૨૧૩
૯૮	ભગવાનજી લક્ષ્મભાઈ પટેલ,	૧૬	વટાર	જલાલપુર	"	૨૧૨
૯૯	મણીભાઈ નાગરજી નાયક,	૧૭	અમરામા	"	"	૨૧૧
૧૦૦	રઘુદાસજી કુંવરજી નાયક,	૧૫	અમસાડ	"	"	૨૧૧
૧૦૧	વસન ધનજી પટેલ,	૧૬	અટગામ	વલસાડ	"	૨૧૦
૧૦૨	મંગા જગા પટેલ,	૧૭	ઝંઝેલી	જલાલપુર	"	૨૧૦
૧૦૩	ગોલ્લર બુલા દોળી,	૧૬	પાથરી	વલસાડ	"	૨૧૦
૧૦૪	ગાલાભાઈ નીલોત્તમદાસ સાક,	૧૫	કોઠ	બારગેલી	"	૨૧૦
૧૦૫	સુરેભાઈ નાગરજી નાયક,	૧૫	ભામડા	વલસાડ	"	૨૧૦
૧૦૬	ચંપકલાલ ભાઈકર, ભદ્ર,	૧૫	સુરત	ચોરાસી	"	૨૧૦
૧૦૭	જેરામ પરજી પટેલ,	૧૫	વાડ	જલાલપુર	"	૨૧૦
૧૦૮	બીખાભાઈ વિશ્વનાથ પુરોહિત,	૧૬	કુમર	સચીન	"	૨૧૦
૧૦૯	ગાલાભાઈ સતરામભાઈ નાયક,	૧૮	ગણદેવા	ગીખમી	"	૨૧૦
૧૧૦	મગનલાલ પરાગજી નાયક,	૧૬	ખરવાસા	ચોરાસી	"	૨૧૦
૧૧૧	મણીભાઈ નીજાભાઈ નામક,	૧૬	લસાપુર	જલાલપુર	"	૨૧૦
૧૧૨	મણીશંકર સ્વીશંકર શુક્લ,	૨૬	કોઠ	બારગેલી	"	૨૧૦

૧૧૩	જમીયતરામ ગણેપતરામ ત્રાગડોલી,	૧૫	મોડવી	મોડવી	૨૫૬
૧૧૪	મંહારામ તુળનરામ હિપાધ્યામ,	૨૨	" વેળાસ	" જવાલપુર	૨૫૫
૧૧૫	વરમભભાઈ રજુહોડહ પટેલ,	૧૭	" સચીન	" સચીન	૨૫૫
૧૧૬	ધીરસીંહ દાનસીંહ પરમાર,	૧૮	વારા	" જવાલપુર	૨૫૪
૧૧૭	આપા હીરા પટેલ,	૧૫	ઝોલપાડ	" ઝોરપાડ	૨૫૨
૧૧૮	ભગવતીલોકર રીસકર ભટ્ટ,	૧૫	સોનવાડા	" પારડી	૨૫૨
૧૧૯	મુલાખભાઈ રજુહોડહ દેસાઈ,	૧૬	અખાસી	" જવાલપુર	૨૫૨
૧૨૦	ખંડુભાઈ કલ્યાણજી દેસાઈ,	૧૭	સુરત	" ઝોરાશી	૨૫૨
૧૨૧	નયનીતલાલ નરસોદરાસ પંડ્યા,	૧૮	હોરાપુર	" જવાલપુર	૨૫૧
૧૨૨	હરીભાઈ ભીખાભાઈ નાયક,	૧૫	આકરા	" જવાલપુર	૨૫૧
૧૨૩	વીરાભાઈ ગોપાળજી પટેલ,	૨૮	કગોદ	"	૨૫૦
૧૨૪	હીતસીંહ નરસીંહ દેસાઈ,	૧૬	આટ	"	૨૫૦
૧૨૫	વીરા કલોનજી પટેલ,	૧૫	સોલેજ	"	૨૪૬
૧૨૬	હોડેભાઈ ભગવાનજી નાયક,	૧૫	પરી	"	૨૪૬
૧૨૭	પરાગજી નાગરજી દેસાઈ,	૧૮	ધોજરાત	"	૨૪૮
૧૨૮	ત્રેમાભાઈ મીઠાભાઈ પટેલ,	૧૬	સુરત	"	૨૪૮
૧૨૯	અખદુલરામજી અળદુલરામ અંતરી,	૧૬	ભરવાલો	"	૨૪૮
૧૩૦	મોઝાભાઈ નાગરજી નાયક,	૧૬	સુરત	"	૨૪૮
૧૩૧	ખંડુભાઈ નારણજી દેસાઈ,	૧૮	કુંગરી	"	૨૪૮
૧૩૨	જીજીભાઈ નારણજી પટેલ,	૧૮	તરંગાલ	"	૨૪૬
૧૩૩	અમથા હોતા પટેલ,	૧૭	મોડવી	"	૨૪૫
૧૩૪	સ્તીનાસ જમીયતરામ ભટ્ટ,	૧૬	આમલરા	"	૨૪૪
૧૩૫	હોડેભાઈ નાગરજી નાયક,	૧૭	અમલસાહ	"	૨૪૪
૧૩૬	ગીરધરાલ ભગવાનદાસ પારખ,	૧૫	બારડોલી	"	૨૪૪
૧૩૭	અવેરભાઈ હિરજી પટેલ,			"	૨૪૨

૧૩૮	પરસોત્તમ ચૌંકર પટેલ.	૧૬	ધનજયપોર	જલાલપુર	૨૪૪
૧૩૯	નીજાભાઈ ગોાવદગ દેસાઈ.	૧૫	તરભોણ	બારડોલી	૨૪૭
૧૪૦	દલપતરાવ રેતનજી મહેતા.	૧૮	અમલસાડ	જલાલપુર	૨૪૨
૧૪૧	મહેન કાનજી પટેલ.	૧૭	ચાડવાસજી સુખા	"	૨૪૨
૧૪૨	નાયીભાઈ લલ્યભાઈ દેસાઈ.	૧૭	ખરસાડ	"	૨૪૦
૧૪૩	મગનલાલ અંકુભાઈ દેસાઈ.	૧૭	સુરત	"	૨૩૯
૧૪૪	મકતો નાનીઆ સુરતી.	૧૮	રાવલા	ગોરાશી	૨૩૯
૧૪૫	ચેલાભાઈ રામભાઈ પટેલ.	૧૭	દામમડી	સગીન	૨૩૮
૧૪૬	ગુલામસુલ્તામ છલ્મીખા શેખ.	૧૬	અંટગામ	જલાલપુર	૨૩૭
૧૪૭	હરી કુંવર પરમાર.	૧૬	કુદરી	મલસાડ	૨૩૭
૧૪૮	દલાનજીભાઈ દાસજીભાઈ પટેલ.	૧૫	બીમપોર	ગીખલી	૨૩૭
૧૪૯	નાગરજી પ્રાગજી નાયક.	૧૫	વલવાડા	સગીન	૨૩૭
૧૫૦	અંકુભાઈ આગજી નાયક.	૧૫	દહોલી	દેશિય.	૨૩૬
૧૫૧	દમાજી મળીભાઈ મહેતા.	૧૮	દેગામ	જલાલપુર	૨૩૫
૧૫૨	મગનલાલ ધીરજરામ પંડ્યા.	૧૭	પરીઆ	ગીખલી	૨૩૫
૧૫૩	ભીમરાઈ રણછીડાજી નાયક.	૨૩	મણદેવા	મોરોળ	૨૩૪
૧૫૪	મણપતરામ દેશવરામ ઉપાધ્યાય.	૧૬	વેલાળા	બારડોલી	૨૩૪
૧૫૫	સાજીસમીજી ખાન, વાજીમહેરાજખાનપ.	૨૩	વાડોડ	વલસાડ	૨૩૪
૧૫૬	જીજીભાઈ મોડાભાઈ રાવળ.	૧૯	ગોરગામ	ગોરાશી	૨૩૨
૧૫૭	ખડેરાવ ગોવિંદરાવ કારતે.	૧૫	સુરત	"	૨૩૧
૧૫૮	મગનભાઈ ગોરધન ધાંગી.	૧૮	કપડેયા	"	૨૩૧
૧૫૯	પરજીભાઈ નારજીરામ પટેલ.	૧૭	બારડોલી	"	૨૩૦
૧૬૦	મુળજી અપરોદિ દેસાઈ.	૧૬	કગદ	"	૨૨૮
૧૬૧	નારજી સીધાભાઈ પટેલ.	૧૭	સોનવાડા	"	૨૨૮
૧૬૨	હીળા રામા પટેલ.	૧૭	વલસાડ	"	૨૨૭

માથો

સુરત

વડોદરા ૨૮૮

સુરત

૧૬૩	ગોંડાભાઈ દુર્લભભાઈ નાયક.	૧૭	ખરવાસા	ચોરાશી	૨૨૭
૧૬૪	વક્ષભ રતનજી પટેલ.	૧૮	પીંજરત	ઝોરપાડ	૨૨૬
૧૬૫	મગનલાલ જીવજી દેસાઈ.	૧૬	ધમડાચી	વલસાડ	૨૨૫
૧૬૬	જયકૃષ્ણ ભાઈશંકર વ્યાસ.	૨૦	કેડેદ	બારડોલી	૨૨૪
૧૬૭	ભીમભાઈ ડાહ્યાભાઈ નાયક.	૧૬	હિરસારી	પારડી	૨૨૩
૧૬૮	છોટભાઈ સોમભાઈ નાયક.	૧૫	આદ	જલાલપુર	૨૨૨
૧૬૯	દુર્લભભાઈ ભગવતજી દેસાઈ.	૧૬	ચોરાઈ	પારડી	૨૨૧
૧૭૦	છોટભાઈ નરોત્તમભાઈ દેસાઈ.	૧૫	દરમલા	ઝોલપાડ	૨૨૦
૧૭૧	જ્ઞાનપ્રજ્ઞાન હોમોદપ્રજ્ઞાન પટેલ.	૧૮	અલીના	નડીયાદ	૨૧૮
૧૭૨	દુલભ વલ્લભ પટેલ.	૧૫	એલલ	ચીખલી	૨૧૭
૧૭૩	વિદુલભાઈ લક્ષ્મણાઈ પટેલ.	૧૭	અંબેડી	બારડોલી	૨૧૬
૧૭૪	ઝોજીવલાલ દુરગોવિંદ વ્યાસ.	૧૮	કેડેદ	"	૨૧૫
૧૭૫	કાના હરી પટેલ.	૧૭	સુનસાડ	જલાલપુર	૨૧૪
૧૭૬	દલપતભાઈ બુલાભાઈ નાયક.	૧૬	દીકળુ	ઝોરપાડ	૨૧૩
૧૭૭	દયાળજી ભાઈદાસ દેસાઈ.	૧૫	ભાંકુત	"	૨૧૨
૧૭૮	રતીલાલ દનારકાલાસ મહેતા.	૧૭	ચીખત્રી	"	૨૧૧
૧૭૯	શંકરભાઈ જીવેરભાઈ પટેલ.	૧૫	સુરત	"	૨૧૦
૧૮૦	જોવિંદજી ચોરાજી દેસાઈ.	૧૬	ઉટડી	"	૨૦૯
૧૮૧	મગનલાલ દામોદરદાસ ગાંધી.	૧૬	ઝોલપાડ	"	૨૦૮
૧૮૨	જીલામમોહમદ સાદીમીયાં શેખ.	૨૦	વલિડ	"	૨૦૭
૧૮૩	પાંગા હિમ ગાનીજી.		રમલા	સુરત એજન્સી	૨૦૬
	થાણા સોરઠર.			થાણા	૨૦૫
૧	કાંશીનાથ નારાયણ સુરી.	૧૫	બોરડી	"	૩૩૩
૨	મહાદેવ શીવરામ ધાણેકર.	૧૫	કલ્યાણ	"	૩૩૨
૩.	મોહનલાલ રેદરજી પરી.	૧૫	વસવાડ	"	૩૩૧

૪	સદાશીવ ગંધર, વાલીગમે.	આડલપુર	કલ્યાણ	૩૨૧
૫	છગન નોરાયણ ગોળી.	હિમરગામ	"	૩૦૪
૬	છગનલાલ જવેરલાલ મારવાડી.	ગોરડી	"	૨૯૮
૭	કીર્તિનાથ નારાયણ ચોખશી.	તેલ	કલ્યાણ	૨૮૮
૮	પરશુરામ ભાસ્કર ચોકર.	આડલપુર	ચાણી	૨૮૦
૯	રામચંદ્ર રૂપનાથ રાવે.	ગોરડી	"	૨૭૯
૧૦	શીવરામ બાલાજી ફલકર.	વસાઈ	"	૨૭૭
૧૧	ચિંતામણ વૈજનાથ ભીડે.	કરાડે	કલ્યાણ	૨૭૬
૧૨	વિનાયક ગણેશ દિલિત.	દેહેલું	ચાણી	૨૭૫
૧૩	નાના વાગન રાહિટ.	ગોરડી	"	૨૭૫
૧૪	હરિ વિક્રમ પોડે.	આડલપુર	"	૨૭૫
૧૫	સદાનંદ ચાન્તારામ વેઠક.	દેહેલું	કલ્યાણ	૨૭૩
૧૬	ભાસ્કર ભાઈ કામ્બલે.	પંચે	"	૨૬૬
૧૭	મદાદેવ બળવંત ખડિત.	જવાર	"	૨૬૬
૧૮	વાશુદેવ સદાસિવ જોખલ.	મુરબાદ	"	૨૬૫
૧૯	ગુલામખી ગુલામહુસેન મુ.	ભીવંડી	"	૨૬૫
૨૦	લક્ષ્મણ જગન્નાથ રોહિટ.	ચીનચાની	"	૨૬૩
૨૧	ગણેશ લક્ષ્મણ જોશી.	તીરે	"	૨૬૩
૨૨	રૂપનાથ દેશવ ચોરીલે.	દેહેલું	કલ્યાણ	૨૬૧
૨૩	ગડુભાઈ ભગવાનજી નાયક.	વસવાડા	ચાણી	૨૬૦
૨૪	ખંડુભાઈ ભીખાભાઈ નાયક.	"	"	૨૫૯
૨૫	પ્રીલીપ મુછન હોદીક.	પાપડી	"	૨૫૮
૨૬	યશવંત સીતારામ જમવંત.	ભીવંડી	"	૨૫૭
૨૭	નાના રતન મ્હોરે.	તરખડ	"	૨૫૭
૨૮	નારાયણ બાલકૃષ્ણ ગુરવે.	જેલપુર	"	૨૫૬

૨૯	ગણેશ લિખાણ રૂકડે.	૧૬	જવાર	જવાર	૨૫૬	"	રત્નોગિરિ
૩૦	શેકર ગણપત અસાશી.	૧૭	દુધન	જવાર	૨૫૭	"	યાજ્ઞા
૩૧	જયસીંગ મોહનરાવ યુકાણે.	૧૮	જવાર	વડે	૨૫૮	"	રત્નોગિરિ
૩૨	નિરૂલ ધોન્ડે પરીત.	૧૯	સોખડ	સાલીમ	૨૫૯	"	યાજ્ઞા
૩૩	ત્રીબેક મુખારામ પાટીલ.	૨૦	સાલીમ	ગોરહે	૨૬૦	"	રત્નોગિરિ
૩૪	ત્રીબેક આપાણ શેગરપુરે.	૨૧	ગોરહે	યાજ્ઞા	૨૬૧	"	યાજ્ઞા
૩૫	મહાદેવ વિઘનાથ ફેલકર.	૨૨	યાજ્ઞા	જવાર	૨૬૨	"	યાજ્ઞા
૩૬	ગોવરધનદાસ ધનલ રૂકડે.	૨૩	જવાર	બીવાડી	૨૬૩	"	યાજ્ઞા
૩૭	ચિત્તોમણ બાહિ આપરે.	૨૪	બીવાડી	શાકાપુર	૨૬૪	"	યાજ્ઞા
૩૮	નારાયણ લહેમણ ભદવ.	૨૫	શાકાપુર	સુરભાદ	૨૬૫	"	યાજ્ઞા
૩૯	નિરૂલ રામરૂખી ફેલકર.	૨૬	સુરભાદ	પંગરે	૨૬૬	"	યાજ્ઞા
૪૦	આણિ ગાફી સેલર.	૨૭	પંગરે	સોખડ	૨૬૭	"	યાજ્ઞા
૪૧	ગોપાલ ગજનન ગુજરે.	૨૮	સોખડ	રેહેલું	૨૬૮	"	યાજ્ઞા
૪૨	ગણપત અનોનળ ભદવ.	૨૯	રેહેલું	જવાર	૨૬૯	"	યાજ્ઞા
૪૩	રાજરામ ગાલ્લી રીન્ડે.	૩૦	જવાર	પામલુરસે	૨૭૦	"	યાજ્ઞા
૪૪	રઘુનાથ હરિ ભાગવત.	૩૧	પામલુરસે	યાજ્ઞા	૨૭૧	"	યાજ્ઞા
૪૫	શેકર રઘુનાથ ભંભેકર.	૩૨	યાજ્ઞા	બાદલપુર	૨૭૨	"	યાજ્ઞા
૪૬	ગોપાલ નારાયણ આયવલે.	૩૩	બાદલપુર	કરજત	૨૭૩	"	યાજ્ઞા
૪૭	વામન દાદીનાથ પોટનકર.	૩૪	કરજત	બીવાડી	૨૭૪	"	યાજ્ઞા
૪૮	વાસુદેવ પરશુરામ ભેદી.	૩૫	બીવાડી	સાલીમપુર	૨૭૫	"	યાજ્ઞા
૪૯	યશવંત બલવંત ભેદી.	૩૬	સાલીમપુર	ઉખરગામ	૨૭૬	"	યાજ્ઞા
૫૦	અંતોન હમા કોમ.	૩૭	ઉખરગામ	માણીકપુર	૨૭૭	"	યાજ્ઞા
૫૧	ધોન્ડે પુરેશોતમ પંડયા.	૩૮	માણીકપુર	કરજત	૨૭૮	"	યાજ્ઞા
૫૨	ચેડર ફરસે મારદારાવ.	૩૯	કરજત		૨૭૯	"	યાજ્ઞા
૫૩	દત્તાત્રય નામન બુવેર.	૪૦			૨૮૦	"	યાજ્ઞા

૫૪	ભાગ્ય દરિ કભાર.	૧૫	ગોખડ	૨૩૫	યાથી
૫૫	ધિન્નાથ ગોખ દાદા ગુસ્લા.	૨૬	ચીંચાની	૨૩૪	રત્નાગિરિ
૫૬	મદરત વાનન લાગવત.	૧૮	નીચડી	૨૩૩	યાથી
૫૭	વિતામળ આરકમ પાટીલ.	૧૭	ખારેકર	૨૩૨	"
૫૮	પદ્મન હીરા રા.ડ.	૧૬	દસલે	૨૩૧	"
૫૯	દતાનમ બાળકેશ્વ તાવડે.	૧૬	સાદાપુર	૨૩૦	દાલાબા
૬૦	બાલકેશ્વ એમક કાળે.	૨૩	ગુલગામ	૨૩૦	યાથી
૬૧	નીલકંઠ વિતામક દેવકર.	૨૫	બાદલપુર	૨૨૯	"
૬૨	વિનાયક નિલ્લ અગદો.	૧૭	જવાર	૨૨૮	"
૬૩	દતાનમ નારાયણ શ્રીરંગપુર.	૧૫	ચાલીમ	૨૨૮	"
૬૪	સમગંદ નારાયણ શ્રીરંગપુર.	૨૧	મુરબાદ	૨૨૮	"
૬૫	રામો ગુલા ભંડારી.	૧૭	ભારડી	૨૨૮	"
૬૬	અણિય સદમળ પતંગજો.	૧૮	સાદપુર	૨૨૮	"
૬૭	નંદર મુકેશ પાટીલ.	૨૧	ભીવાડી	૨૨૮	"
૬૮	દયાળજી ભગવાનજી તામક.	૨૧	વતવાડા	૨૨૮	"
૬૯	પુરુષોત્તમ એમક ભંડ.	૧૭	જવાર	૨૨૫	દાલાબા
૭૦	રામકેશ્વ એમક પદકર્ત.	૧૬	તુસદ	૨૨૫	યાથી
૭૧	રમુનાથ આપાજી વેત.	૧૭	દેહલુ	૨૨૫	રત્નાગિરિ
૭૨	સોરેશ્વ ભનન કદીકર.	૧૫	ભાવતલી	૨૨૪	યાથી
૭૩	ભાવકેશ્વ આજકેશ્વ દારડે.	૧૫	સાદાપુર	૨૨૩	"
૭૪	ગોવિંદ વિનાયક પાગર.	૧૫	ભીવાડી	૨૨૦	"
૭૫	દતાનમ સોરેશ્વર પાઠક.	૧૭	બાદપુર	૨૨૦	"
૭૬	પરશુરામ વિનાયક વેલ.	૧૮	ભીવાડી	૨૨૦	"
૭૭	દિગંજર રમુનાથ આપડ.	૧૫	જવાર	૨૧૯	"
૭૮	મણિદાસ દેવ પંડિત.	૧૫	ભીવાડી	૨૧૯	"

હતી વર્ગી શબ્દનલની પરીક્ષામાં પાસ થયેલા ઉપરોક્તોના નામ.

૭૯	રામા શાલા પવાર.	૧૯	માખદ	૫૩	૨૧૮
૮૦	લાલિ ખાન્ડ પાટીલ.	૧૬	માલીમ	માલીમ	૨૧૭
૮૧	નારાયણ જયરામ શાળવી.	૧૮	"	"	૨૧૭
૮૨	રઘુનાથ લાલ શીખી.	૧૭	ગોરડે	વડે	૨૧૭
૮૩	પરશુરામ મોરુ ચુરી.	૧૬	ચીંચાની	દેહેલુ	૨૧૬
૮૪	દુઆ કેતાન યોસલ.	૨૧	માણીકપુર	વસાઈ	૨૧૬
૮૫	સંકર ગળનન ત્વેરી.	૧૯	નટે	માલાડ	૨૧૫
૮૬	ત્રંબક બાળકોળ પ્રધાન.	૧૯	ભીવાંડી	ભીવાંડી	૨૧૪
૮૭	વિદુલ નાગોશેક તાલવળે.	૧૭	સુરખાદ	મરખાડ	૨૧૪
૮૮	ફકીર લિખારી બારી.	૧૮	ગોલવા	દેહેલુ	૨૧૩
૮૯	રશવ ચિતામણ સવે.	૧૯	ઉપર્યામ	"	૨૧૨
૯૦	ગોમાલ મહાદુ મહાર.	૧૯	તારાપુર	માલીમ	૨૧૧
૯૧	વિળ્યુ માલેશ્વર પરસેકર.	૨૦	વડે	વડે	૨૦૯
૯૨	રામચંદ્ર કનુ વઢે.	૧૭	ચાણા	સાલસેડ	૨૦૭
૯૩	ગુલામગાઉસ નાસીફદીન ડાઝ.	૧૮	ભીર્વાડી	ભીર્વાડી	૨૦૬
૯૪	ગણપત લક્ષ્મણ સાલત.	૧૯	ઉત્તન	સાલસેડ	૨૦૬
૯૫	દતાત્રય વિનાયક ફીરસાગર.	૧૬	આતર	જુનાર	૨૦૨
૧	ઉર્દુ ઉમરવાણે.			પુના	
૨	અમુતાદેર અદમદસન મોલ્લી.	૩૦	ચાણા	સાલસેડ	૨૯૫
	ગુલામગાઉસ અબ્દુલગાદર ઇચુ.	૧૮	નીચમપુર	ભીર્વાડી	૨૬૦
૧	કાઠીયાવાડ.			"	
૨	નરસિંહ પરસોતમ ખોડા.	૧૮	સોનાપદાદ	પ્રોળ	૩૩૪
	વેણીશંકર નેતાલાલ રાવળ.	૧૯	માણાવદર	માણાવદર	૨૭૪

ઉ. ભા. ના એન્ડ્રુશનલ ઇન્સ્પેક્ટરની ઓફીસ. સહી (D. S. Sovarkar)
તા. ૮, ડિસેમ્બર ૧૯૧૭, અમદાવાદ.

પુશાલદાસ ગોઠણદાસ પટેલની
ગુજરાતી.

ગુજરાતી કોપી બૂક.

નવા ધોરણોના ક્રમ પ્રમાણે ડિઝિટાઈઝેડ પદ્ધતિએ આ કોપીબુકની રચના કરવામાં આવી છે.

અહીંસા (૨૫૦) ઉપરાંત ખરીદનારને ૧૮૫૫ ટકા કમિશન મળશે. સમ્ય એજન્ડાસ. સુરત-કરસનદાસ નારણદાસ તથા લલુભાઈ નારણદાસ, ખીલીમોરા—રાજેશ્રી ધનજીભાઈ સાપુરજી દાદા, બરુચ-દેશાઈ અધર્શની કંપની, ગોધરા-સરસ્વતી બુક ડેપો, ઉમરેઠ-અમૃતલાલ દીરપા-ચંકર ભટ્ટ, આણંદ-આર. એમ. અધર્શની કંપની, નડીયાદ-નંદુ ગુજરાત બુક ડેપો, તથા હોટાલાલ ત્રિલોકદાસ. તથા ધી સરસ્વતી બુક ડેપો, વઢવાણ-જુ-જેયંદ તલકરી, રાજકોટ-ખેડેયર મેથળ, નવાનગર-હેમરાજ ભટ્ટજી, ભાવનગર-અમદુલ હુસેન આદમજી, મુંબઈ-એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપની, ગોંડલ-ચુનીલાલ યેકરશી.

અમારી પાસે ગવર્મેન્ટ સેન્ટ્રલ બુક ડેપોનાં સઘળાં પુસ્તકો તેના સર્વ હક સાથે આવેલાં છે, તે તથા ગુજરાતના ધણાખરા બહારીલા આદરેલાં પુસ્તકોની મોલ એજન્ડિસ છે, તે સિવાય ઘણી જાતના હાગળો, ફોટોગ્રાફી સામાન વગેરે મળશે.

ચીમનલાલ ચુનીલાલની કંપની, આસ્તોરીયા રોડ-અમદાવાદ.

પ્રોટેસ્ટર બેંકની રસમય દુકાનો.

(૧) અનંગલક્ષ્મ—(રાજાઓનાં પુસ્તકાલય માટે મેનૂર.) આવૃત્તિ બીજી.

પ્રો. બેંકની પ્રસ્તાવના સહિત.

કિંમત આઠ આના.

(૨) નીલનેત્રી—કિંમત આઠ આના.

મળવાનું દેશણું—અનુવાદક, સાકરલાલ અમૃતલાલ દવે, બી. એ, રિપ્લેટ, તેલંગ દાર્શનિક, ગોધરા.

રાહનરણાહી મુખગણિત-ગ્રાણવર્ગ, ઘો. ૧-૨-૩ અને ૪-૫ માટે ખાંચ ભાગમાં અંકગણિત સહિત. દરેકનો ૦/- રૂ. થા. ના પ્રખ્યાત માસિકે લખ્યાં છે. માટે ખાતરી કરો. એલ. યુ. ની કો. પુરાણનગર-રાજકોટ.

ત્રેમચંદ કરમચંદ શાહકૃત શાળાપયોગી પુસ્તકો.

(૧). સરળ દેશીનામાની પદ્ધતિ. ટેકસ્ટ બુક. ફે. આ ૨૭ મી. પ્રત ૮૭૦૦૦. ૫૫ ૧૪૪. કિં. ૩૧ આના. નામું શીખવાને ઉપયોગી પુસ્તક નીવડ્યું છે. સરકારે ઉર્દુમાં નામું તૈયાર કરવાને આ પુસ્તક પસંદ કર્યું છે. (૨). સરળ ગુજરાતી બાળવ્યાકરણ. આ. ૨૦ મી. પ્રત ૪૦૦૦૦. કિં. ૪ આના. એમાં વિષય ક્રમસર ગોઠવાયો છે, દરેક બાળક ખુલાસાવાર ને પદ્ધતિના નમુના સાથે છે. ઘણે ટુકાણે ટેકસ્ટ બુક છે. (૩). સરળ વ્યુત્પત્તિ જ્ઞાન પ્રકાશ. કિં. ૪ આના. સઘળી સાળાઓ અને ટ્રે. કોલેજોમાં લાઇબ્રરી ધનાય માટે મંજૂર છે. મે. રા. બ. હરગો-વિંદ્યાસ કાંઠાવાળા લખે છે કે "મિ. પ્રે. ક. ની વ્યુત્પત્તિ અત્યાર સુધીના વ્યુત્પત્તિના પુસ્તકોમાં એક સુવારો છે. તે કમવારની રચનાને લીધે ધો. ૬-૭ની જરૂરીઆતો પૂરી પાડે. કતાએ આ ઉપયોગી વિષય વિદ્યતાપૂર્વક અને સંતોષકારક રીતે વર્ણવ્યો છે." (૪). નવું સરળ ગુજરાતી. આ. ૬૬. પ્રત ૧૬૦૦૦ કિં. ૨ આના. એકજ ગુકમાં બાળવર્ગથી ધો. ૫ સુધીનો વિષય છે. આક ધાત પથ્ય તેમાં છે. ધો. ૩ જમાં આપેલાં એકમ પદ્ધતિનાં લેખાંથી બાળકો લેખાંની કુશળિઓ બને બતાવી શકે છે. (૫) ગુજરાત પ્રાંતની ભૂગોળવિદ્યા. આ. ૬૬. પ્રત ૧૨૦૦૦. કિં. ૧૧ આનો. કાઠિયાવાડની સ્કેલો માટે બનાવી છે. કમિશન ૨૫ ટકા. મંગાવવાનો ખર્ચ લેનારને સિર છે.

મુખ્ય એજન્ટ—અમદાવાદ મેસર્સ ચી. સુ. ની કંપની. ગુજરાતના સઘળા બજારીતા શુકસેલારોને ત્યાંથી મળશે.

ત્રેમચંદ કરમચંદ શાહ. રે. એ. હ. ગોંડળ (કાઠિયાવાડ).

પરોપકારી શિક્ષક મિત્રો.

નાજુક નારી ને પીઠા સારી, જીંદગી લાગે સારા સારી; ૧

હીરિદિયાનું દર્દ કેવળ બચકર અને વાસદાયક છે. આપ દયાની દૃષ્ટિથી તેવા દર્દી પ્રત્યે બોધ શેઠા હો; માટે ત્યાં તે દર્દ હોય તેમને રાજ મુક્ત થવાને લગામણ કરશો. સતત પીડિતા દર્દીને તો ૨૪ કલાકમાં આસા-એશ મળે છે. માટે તે દર્દીને લગતી દેરડી કે પરદેશી દવાઓમાં ફક્ત એક દવા રામબાણુ છે. તે દેશી વનસ્પતિગાંથી બનાવી છે. કાયદો કાયમનો સાચ છે. પથ્ય નથી. તેની કિંમત રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. બુક.

હીસ્ટરિયા વાયુમુક્તા.

અનુભાવણી ડબ્બીની કિંમત-રૂ. ૨). ધાવણા અગ્નિની શીટ કે કાપણી કી. રૂ. ૨). પો. લુકુ-ગતે ખાત્રી કરો.

દેશી નામું. લગભગ લાખ પ્રત.

ધલાકાને માટે રેકરડ-લુકુ છે. નવાં ધોરણો અનુસાર રચેલું છે, વ્યાખ્યાની કોલેજ માટે અસંદેશ્ય છે, સુદ ગુજરાતી બાષા, અને સસ્તામાં સસ્તું ઉમદા પુસ્તક ફક્ત આ છે.

સ્ટોર-અમદાવાદ ચીમનલાલ સુની. કંપની છે.

છગનલાલ લલિતલાલ શાહ દેશીનામાવાળા.
હોલ્ડિંગ-વડોદરા.

લેખનકળા કોપી બુકો.

ગુજરાતી અને વ્યાગબોધ છ નંબરમાં
દેગવણીખાતાના મે. ડિરેક્ટર શાહેબે મુબબ હલાકાની
ગુજરાતી નિશાળોમાં ચલાવવાને મંજૂર કરી છે.

દેગવણીખાતાના મલ્યા અનુભવી અમદાવાદના મત લાઇ ગુજરાતી
અક્ષરોનાં સુદ વલણ શોધી કાઢી, તથા ધોરણોને અનુકૂળ અક્ષરોનાં કદ
તથા લખાણ ઢગની ગોઠવણ કરીને, હાલ ચાલતી સર્વ કોપીબુકો કરતાં
ચલીંચાતી થયાની ખાત્રી થયા પછી હપાવી બહાર પાડી છે.

કોપીબુકની સંક્રાંધ અને સુન્દરતા નળવચ માટે ત્રાંગાના પર્વા (કોપર-
પેટ) કાતરાવેલાં છે, જે ઉપરથી માત્ર દરેક પેન-એકેન્ડ બાલુએ સુન્દર
રંગની ચાલીથી છપાય છે. કાગળ અને કવર ઉંચા દકાઉ વાપરેલા છે
જે એક વખત જોવાયો ખાત્રી થશે.

૨૦૦ અને તે ઉપરાંત-કોપી અરીઠનારને સેંકડે ૩૩ ટકા
ફીક્ષીશન આપવામાં આવશે; પેસીંગ અને રેલ્વે અરથ પાણ
આપવામાં આવશે, પણ પોસ્ટ મારફતે રૂ. રેલ્વેનાથી આગળ ખર્ચ
આપવામાં આવશે નહિ.

કોપીબુક સાંચે બીજાં પુસ્તકો મંગાવનારને સેંકડે એક ટકા દફતારી
લાઇ મોકલી આપવા ગોઠવણ રાખી છે. મંગાવતું ફેરફાર-હાથાલાઈ
અગત્યનાકાસ, લેખનકળા કોપીબુકની ઓશીસ, બુની કાળકાદેવી
પોસ્ટ ઓશીસ સાથે નંબર-૨૨૯-મુબબ.

કાઠીઆવાડના મે. પો. એજન્ટ સાહેબે હુ. નં. $\frac{૧૭૨૭}{૭૧-૩-૧૩}$ થી
એજન્સીની સર્વ રફૂલોમા ધી. લા. માટે ગંજુર કરેલી. ડ્રોઇંગ
માસ્તરો ઉસમાન ખયસ તથા મોહમમ્મદ સિદ્ધ રાજાએ બનાવેલી.

ધોરણવાર ડ્રોઇંગ બુકો-સચિત્ર.

(કચ્છ, રાજકોટ, જુનામલ, જામનગર, ગોંડળ, પોરબંદર, ધાંગધા,
પાલીતાણા, વગેરે સ્ટેશનમાં ટેકસ્ટ તરીકે નિશાનોમાં આપે છે.)

નવા ધોરણોમાં જણાવેલા ડ્રોઇંગ તથા પદાર્થપાઠોના ધોરણવાર
ક્રમને અનુસરતી સાદા ભૂમિતિ ડ્રોઇંગ સાથે વિદ્યાર્થીઓ તેમજ
શિક્ષકોને ઉપયોગી છે. ધોરણવાર કિંમત.

બાળ વર્ગ ૩ ૦-૦-૬. ધો. ૧ હુ. ૩. ૦-૦-૬. ધો. ૨ હુ.
૩. ૦-૧-૦. ધો. ૩ હુ. ૩. ૦-૧-૦. ધો. ૪ હુ. ૩. ૦-૧-૦. ધો. ૫ હુ.
૩. ૦-૧-૬. ધો. ૬ હુ. ૩. ૦-૧-૬. ધો. ૭ હુ. ૩. ૦-૨-૨.

મહેમ રા. બ. લાલશાંકર ઉમીઆશાંકર ત્રપાડીકૃત.

અંકગણિતનાં મૂળતત્ત્વ.

શહેર તથા ગામડાંની રફૂલોનાં નવાં ધોરણોને અનુસરી મે. રા. ટ્રેનિંગ
કોલેજના શિક્ષક રા. રા. મનમોહનદાસ દલપતરામ દલાલ બી. એ.
એમલે આખ્યાસાગાએનાં ધોરણોને પણ ઉપયોગી થાય તેવા સુધારા કરેલી
આ ગણિતની નવી આવૃત્તિ તૈયાર થઈ છે. તે સર્વે રફૂલોમાં
ચલાવવા માટે મે. ડિરેક્ટર સાહેબે નં. ૧૬૪૬૭ તા. ૧૭-૨૮-૧૫ થી
મંજૂરી આપી છે. કિંમત સાઠા સાત આના.

ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળ.

કાઠીઆવાડ માટે ખાસ કાઠીઆવાડ આવૃત્તિ જુદીજાનવાળી છે.
ઘણા સુધારા સુધારા સાથેની પાંચમી આવૃત્તિ. કિં. અઢી આના.
જેમાં પ્રાકૃતિક, રાજકીય અને ઔદ્યોગિક સામાન્ય હકીકતો ઉપરાંત
સુંદર ચિત્રો અને ચાર નકશાઓ છે, તેમાં એક જ રંગથી રંગિત છે.
જીવનલાલ અમરશી મહેતા, ટે, પીરમશાહ રોડ-અમદાવાદ.

સરળ કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ,

રંગનાર:- કાનડા કાલીસાસ લેલી,
(શિક્ષક, ન્યૂ હાઈસ્કૂલ, ગુંબઘા).

બાળશાળાના પોથી-સરળ, સહેલી ને સતી કિં. ૦)ના. યશાં સ્ટેડો તથા મૂલોનાં ટેકસ્ટ તથા કનામ માટે મંજુર થા છે, સેક્ટો અભિ- પ્રાય સાથે નમુનો બે આનાના મ્દાય મે-ની મંગાવવા.

બાળશાળાના કમ-ચાર નકશાને સેટ-કિ. ૩ ૦) તથા; બાળ- જોધ તથા ગુજરાતી બેઠ લીપીની મળશે. મુખ્યની મુનિમિષમ મૂલોના દાખલ થયા છે. તે સિવાય કદનો ડામડો ૩. ના. બાળશાળાનો ડામડો સંપૂર્ણ ૩. ૫) -પાંચ, એકડા ૩. ના, કોળી સી ૩. ના, ચાર એ બી સી ૩. ૧) એક, ડિક્ટેશન ડાઈક ૩ ૧) એક, સચિત કદનાં હેટમ. ૩. ૧) એક, મજુદા ને સેટ ૩ ૧) એક.

બાળવર્ગી શિક્ષક સેટ-આ સેટમાં બાળવર્ગીનાં મંજુર કદ બાળશાળાનું તથા આકર્ષક સહેલાઈથી જ્ઞાન મો તેટલો લગભગ ઉપર જણા- વેયો દરેક સામાન આવે છે, કિં. ૩ ૧૫) પંદર, કમીગન સાક મળશે, એન. એમ. ગીપાનીની કું, } ઠેકાણુ કે. કે. નેરલી બ્રધર્સ, કાલગાદીની, -મુંબઘ. } ૮૪. ૯૨ કાલગાદી-મુંબઘ.

દરેક શિક્ષક કોપી બૂકો

ગુજરાતી અને બાળજોધ આક નમરમાં. કેળવણી ખાતાના મે. ડિરેક્ટર સારીએ ગુંબઘા કલાકાની દરેક ગુજરાતી શિક્ષાગ્રામ અધાવવાને મંજુર કરી છે. સમક્ષને લીવે કામળના બાવ બેઠુઃ વધી જવાથી મે. ડિરેક્ટર માહેજલા, નં. ૧૧૨૪૫ ૧૯૧૬-૧૮ ની સાવના, હુન્મયી હાદી ઘોડા વખત માટે અઢી આના દરેક નંબરની કિંમત રાખી છે ૨૦૦ અને તેથી વધુ કોપી ખરીદનારને ટાલના સેક્ટે (૧૫) ટકા કમિશન ઉપરાંત પેકિંગ અને રેલવે ખર્ચ આપનામા આવશે, પણ પોસ્ટ માર્કેનનું કે સ્ટેશનથી આગળનું ખર્ચ આપનામા આવશે નહિ. દરેક શિક્ષક કોપી કુદાની સ્વીચ પેના દરેક નમરને બવ એમની ૧ થી ૮ નમરની દરેક નમરના એકજ બાતની દા. કે કિંમત ૩. ના નક્કી.

મળવાનું ઠેકાણું,

આદરજી કાવસજી માસ્તર.

કે. નં. ૧૦, ઘોળી તલાવ, -મુંબઘ.

સૂચના,

૧. પત્રસૂચકી લખાણ—એકિંદર તરફ મોકલવું છાપવા મોકલવાનું /
લખાણ કાગળની એક ખાલુએ ચોખ્ખે અક્ષરે લખવું છાપવા ચોખ્ખું કાગળે તો
છપાશે નહિ ખમદકરેલો લેખ ટિફિટ મોકલી દશે તો પાછો મોકલવામાં આવશે.

૨. લેખકને ઉત્તેજન—વિષયો લખી મોકલનારની પૈસા લેવાની પ્રુથી
દશે તો પ્રથમથીજ ખમર આપેથી દર છાપેને પાને યોગ્યતા પ્રમાણે
રૂ. ૧) સુધી આપવામાં આવશે, ચર્ચાપત્ર માટે હર્ષ આપવામાં નહિ આવે

૩. લવાજમ—વરસ એકનો રૂ. ૧-૦-૦ ટપાલ ખર્ચ સાથે, દસ રૂપીઆ
સુધીના ફગારવાળા સિદ્ધિ તથા રફોલરો પાસે ટપાલ ખર્ચ સાથે ૦-૧૨-૦
લેવામાં આવશે. છુટક એકના રૂ. ૦-૨-૦, ચોટ્ટેજ રૂ. ૦-૩-૬ જુદુ.

૪. મનિઓર્ડર—રૂપન પર મામદે ચહેરનું ઠેકાણું અપદ લખવું તેમજ
ત્યાં એકથી વધારે નિશાનો હોય તો નિશાળનો નંબર તથા શાળાપત્ર ઓ-
ફિસ તરફથી અપાએલા સરનામાના લેખલ ઉપરનો નંબર લખવો.

૫. જાહેરખબરના લાવ-રૂપીઆ એકની ૩ લીટી પ્રમાણે, ખમર
માસ લગી લાગ્યાગટ દશે તો પહેલે મહીને પૂરા ચાલુ અને પછી
અગીઆર માસ લગી દર માસે રૂ. ચાલુ પડશે છ માસ માટે પહેલે
મહીને પૂરા ચાલુ, અને પછી દરેક માસે રૂ. ચાલુ લેવાશે, આ પત્ર
સાથે કોઈપણ હૈંદખિલ વહેચવામાં આવશે નહિ.

૬. શાળાપત્રમાં આપેલી ખાનગી જાહેરખબરોમાં જણાવેલી ચોપડીઓ
ખાતાએ મજૂર કરેલીજ હોય એમ હમેશ હોતું નથી, માટે દરેકને રાજુર
કરેલી તરીકે ગણવી નહિ

૭. દરેક માસના શાળાપત્રનો અઠ તે માસની તા. ૨૫ થી સુધીમાં ન
મજે તો તે માસની આખર તારીખ સુધીમાં અમને ખબર આપવી કે
જેથી તે અઠ મોકલવા ગોકવણ થાય માસ આખર પછી અઠ નહિ મ-
ળ્યાની ખબર આપનારને જે અઠ સિતકમાં હશે તો છુટક અઠ પ્રમાણે
કિંમત હર્ષ મોકલવામાં આવશે.

૮. શાળાપત્રનું વરસ જાન્યુઆરીથી ડીસેમ્બર સુધી ગણવામાં આવે છે,
માટે વરસની વચમાં જે આદક બધ થવા માગતા હશે તેમની પાસેથી જટલા
અથવા તેમને મળ્યા હશે તેટલાની છુટક અઠ લેખે કિંમત લેવામાં આવશે.

તંત્રી,

પુસ્તક પંચમું.

અંક ૪.

General School Paper.

ગુજરાત શાળાપત્ર.

એપ્રિલ, સને ૧૯૧૮.

વિષય. અનુક્રમણિકા. પૃષ્ઠ.

૧. શિક્ષણ ૩૨ નેવાત કે કરનું મળ્યું	...	૯૭
૨. જનની પાઠ સંનની કેટલીક સ્થાનાઓ	...	૯૭-૯૮
૩. પ્રદર્શનકારી નોધ	...	૯૯-૧૦૫
૪. શાળાપાત્રે નિર્ણય
(મિ. સ. શીમગાર્થ ના. દેવાઈ. બી. એ.)	...	૧૦૬-૧૦૮
૫. શ્રેણીગાનના બેઠક નેનાંથી નમનાઓ
(મિ. પ. બી. પંચા.)	...	૧૦૮-૧૧૦
૬. બહી દ્વારે બધી વિશે નોધ કેનો
(મિ. આઈ. જી. વ્યવસ્થાપક દેવે, બી. એ., ગોધરા)	...	૧૧૦-૧૧૩
૭. બીજી નીખવાયુ (મિ. બી. કે. ભટ્ટ)	...	૧૧૩-૧૧૪
૮. મંદાર (મિ. દરશાચ અ. દેવાઈ, બી. એ.)	...	૧૧૪-૧૧૭
૯. મંદાર મંદ પ્રેમચંદ્રે મયચંદ્રે દેવિંગ કાચેનો
૧૦. મંદ ૧૯૧૮ નો નિર્ણયકરમ	...	૧૧૮-૧૨૧
૧૧. સંસ્કૃત-કેટલીક નોધ	...	૧૨૧-૧૨૩
૧૨. દેવનાગરીપાત્રાની નિર્ણયકરમ	...	૧૨૩-૧૨૮

દેવનાગરીપાત્રાની હુકમથી.

તબી બને પ્રકારક (નોંધકોષ ૧૯૧૪થી)

મિ. કે. પુરાઈ અરેશર ખાલા, બી. એ.,

શિક્ષણ, એ. રા. દેવિંગ કોલેજ—અમદાવાદ.

(સા' ૬૮ સ્થાપીત. સંખ્યા ૯).

અમદાવાદ—શિવિલ હરિજીવ સાથે પાનાસરની રાહમાં
 શ્રી "સાધના" ૧૫/૫ પ્રિ. પ્રિયર્થ પોષ મોડીવાલ કાળીયાસે બાપુ

સૂચના.

૧. પત્રમધ્યસ્થી લખાણ—એકિટ તરફ મોકલવા આપના મોકલવાનું લખાણ હવે ૧લી એક જાણીએ મોકલ અથવા લખવું જાણી એક લખવું તે જાણી નહિ નવરેતો લેખકે એકની હવે તે પાટો મોકલવામાં આવશે.

૨. લેખકને ઉત્તેજન—નિપથો લખા મોકલનારની પસંદ લેવાની ખુશી હશે તે ૨ ભાગીયા ખચર આપથી દર અમેલે પાને યોગ્યતા પ્રમાણે ૨૧) સુધી આપનામાં આવશે. ચર્ચાપત્ર માટે ૪૪ આપવામાં નહિ આવે.

૩. લેખકના—વરસ એકનો ૩. ૧-૦-૦ ટપાલ ખર્ચ સાથે. દસ સુધીના સુધીના પગારવાળા દિલ્લો તથા રેલવેના પાને ટપાલ ખર્ચ સાથે. ૦-૧૨-૦ લેવામાં આવશે. છુટક અટકના ૨૧. ૦-૨-૦, પોસ્ટ-૨૧ ૦-૦-૬ છુટક

૪. સનિચાર—દૂપત પર મામ કે સરેરતુ ઠેકાણું સ્પષ્ટ લખવું તેમજ ત્યાં એકથી વધારે નિલાયો હોય તો નિલાયનો નગર તથા શાળાપત્ર ઓ. દિસ તન્દથી અપાએવા સરનામાના લેખક ઉપરનો નગર લખવો.

૫. જાહેરખબરના લાવ-૩૫૦ની એકની ૩ લીટી પ્રમાણે, ખુબ માગ લગી લાગુજાટ દો તે પહેલે મહીને પૂર્વે ચાલુ જો પછી અગીઆર નાસ લગી દર માગે ૩ ચાલુ પડશે છ માગ માટે પહેલે મહીને પૂર્વે ચાલુ, અને પછી દરેક માગે ૩ ચાલુ લેવાશે. આ પત્ર સાથે કોઈ પણ હિંદુસ્તાનિ વહેંચવામાં આવશે નહિ.

૬. રાજાપત્રમાં આપેલી જાણી જાહેરખબરમાં જણાવેલી ચોપડીઓ ખાતાએ મળતુ કહેલીજ હોય એમ હમેશા મેળુ નથી, માટે દરેકને મળતુ કહેલી તરીકે ચાલુ નહિ.

૭. દરેક માગના રાજાપત્રનો અંક તે માસની તા. ૨૫ થી સુધીમાં ન મળે તો તે માસની આખર તારીખ સુધીમાં અમને ખચર આપવી કે જેથી તે અંક મોકલના મોકલણ માય કાસ આખર પછી અંક નહિ મળ્યાની ખાતર જાણનારને જે અંક સિલકમાં દો ૧૧ છુટક અંક પ્રમાણે કિમત લઈ મોકલવામાં આવશે.

૮. શાળાપત્રનું વરસ નવનુસારીની ડીનેમર સુધી ગણવામાં આવે છે; માટે વરસની વચમાં જે ગાહક ખર્ચ થવા માગતા હોય તેમની પાસથી જેટલા રોકા તેમને સ્વયં હશે તેટલી છુટક અંક લેજો કિમત લેવામાં આવશે.

તંત્રી.

પુણદાસ ગોઠળદાસ પટેલની

ગુજરાતી.

ગુજરાતી કોપી બૂક.

નવા ધોરણના કમ પ્રમાણે કિંડરગાર્ટન પદ્ધતિએ આ કોપીબુકનો રચના કરવામાં આવી છે.

અઠીસો (૨૫૦) ઉપરાંત ખરીદનારને પેટા પેટા કમિશન મળશે.

સાથ એજન્ટસ ગુરત-કચ્છનદાસ નારણદાસ તથા સગુભાઈ નારણદાસ, બીલીમોરા—નવેશી ધનજીભાઈ શાપુરજી દાદા, સદ્ગુરુ-દેશાઈ અધર્સની કંપની, ગોંડલ-મરવતના શુભ ડીપો, ઉમરેઠ-અમૃતવાલ કીરપા-સંકર ભટ્ટ, આણંદ-આર. એમ. અધર્સની કંપની, નડીયાદ-ચુ. ગુજરાત બુક ડેપો, તથા હોદાલાલ ત્રિકમદાસ, તથા ધી સરસ્વતી બુક ડેપો, વડવા-જી-જેએંદ તલકરી, રાજકોટ-જેદેયા મેપજી, નવાનગર-હેમરાજ બાલજી, સાવનગર-અમદુલ હુસેન આદમજી, મુઝફ્ફર-એન. એમ. ત્રિપા-ઠીની કંપની, ગોંડલ-ચુનીલાલ ટેલકરી.

અમારી પાસે ગવર્મેન્ટ સેન્ટ્રલ બુક ડેપોનાં સઘળાં પુસ્તકો લેના. સર્વ હક સાથે આવેલાં છે, તે તથા ગુજરાતના ધણાખરા બાણીતા આદ્યેનાં પુસ્તકોની સોલ એજન્ટ્સ છે, તે સિવાય સઘળી જાતના કાગળો, કોરેશનરી સામાન વગેરે મળશે.

ચીમનલાલ ચુનીલાલની કંપની, આસ્તોડીયા રોડ-અમદાવાદ

જુકસેલર શાહ સફુભાઈ નારણદાસ, લીમડાચોક-સુરત.

અમારી દુકાને સાળામાં ચાલતી તમામ બુકો તથા રોશનરી, કાગળો વગેરે જોઈ ભાવથી માપવામાં આવશે. માટે અમારી દુકાનેથી ખરીદવાની કૃપા કરવી.

રાજેનશાહી મુખગણિત-ગણવર્ગ, પા. ૧-૨-૩ અને ૪-૫ માટે પાંચ ભાગમાં અંગ્રજિત સદિત. દરેકનો ૦/- રૂ. ૩ા. ના પ્રખ્યાત નીચેનાં હપ્તો છે. માટે ખાતરી કરો. એચ. યુ. ની કાં. પુરાણજી-રાજકોટ.

પરોપકારી શિક્ષક મિત્રો.

નાજુક નારી ને પીઢા સારી, જીંદગી લાગે સ્વારા સ્વારી; ૧

હિસ્ટિરિયાનું દર્દ દેવળ લયંકર અને ત્રાસદાયક છે. આપ દયાની દૃષ્ટિથી તેવા દર્દી પ્રત્યે બેઠક રાખો છો; માટે ત્યાં તે દર્દી હોય તેમને રોગ મુક્ત થવાને લગભગ કરો. સતત પીડાતા દર્દીને તો ૨૪ કલાકમાં આસા-જોશ મળે છે. માટે તે દર્દીને લગતી દેશી કે પરદેશી દવાઓમાં ફક્ત આ દવા સમજાવો છે. તે દેશી વનસ્પતિમાંથી બનાવી છે. કાયદો કાયમનો ચામ છે. પથ નથી. તેની કિંમત રૂ. ૪-૨૦-૦ પો. જુહુ.

હિસ્ટિરિયા વાયુમુક્તા.

અવગાપવાની ડીની કિંમત રૂ. ૨). ધાવણા બચ્ચાની કીટ કે કાપણી કિ. રૂ. ૨). પો. જુહુ-જાતે ખાતરી કરો.

દેશી નાખું.

લગભગ લાખ પ્રત.

ધક્કાકાને માટે ટેક્ટ જુદા છે. નવા ધોરણ અનુસાર રજોલું છે. બાપારી કોલેજ માટે પસંદ થયું છે. શુદ્ધ ગુજરાતી લાંબા, અને સરતામાં સ્વસ્ત ઉમદા પુસ્તક ફક્ત આ છે.

રોડ-અમદાવાદ ગીમનસાલ શુ.ની. કંપની છે.

છગનલાલ લલ્લુસાઈ શાહ દેશીનામાવાળા.
લસોઈ-વડોદરા.

જાહેર ખબર.

લાયબ્રેરી આગર વાંચનગૃહ વગરના ગુજરાતના પાંચીસ ગાગોમાં ગામ-લોક તરફથી સાર્વજનિક વાંચનગૃહ કાઢી, મંત્રોપસરક વડીવટ અંલાવવા તથા તેનો ત્રિમાસિક રીપોર્ટ મોકલી આપવાની મજુ ચાર આગેવાન ગૃહરચની કથુજાતના કાગળ સાથે બાર ફીઆ મોકલી આપવામાં આવશે, તો તેમાં ચોક્કસ રકમ ઉમેરી વાંચનગૃહ માટે એક વર્ષ સાથે એક દૈનિક તે ગામના જિલ્લાનું, એક સાપ્તાહિક તથા ત્રણથી ચાર માસિક મોકલી આપવાની મોક-વણ કરવામાં આવશે. યરીવટથી મંત્રોપ ચર્તા તેજ સરતે મહદ વધુ વર્ષ લેવાવવામાં આવશે. જેમણે લાલ લેવો હોય તેમણે નીચેના સરનામે પત્ર અપવાર કરવો.

નટવરલાલ સાધવલાલ દેસાઈ.

લેમિંગટનરોડ-ગીઆમ, મુંબઈ.

પ્રોફેસર ખેઈનની રસમય કથાઓ.

(૧) અનંગભાસ્મ—(સાળાઓનાં પુસ્તકાલય માટે મળૂર.) આવૃત્તિ બીજી.
પ્રો. ખેઈનની પ્રસ્તાવના સહિત. કિંમત આઠ આના.

(૨) નીલનેની—કિંમત આઠ આના
મળવાનું ટેકાણું—અનુવાદક, સાકરલાલ અમૃતલાલ દવે, બી. એ,
શિક્ષક, તેતંગ હાઈસ્કૂલ, —ગોધરા.

લેખનકળા કોપી પુકો.

ગુજરાતી અને બાળશોધ છ નંબરમાં

કેળવણીખાતાના મે, ડિરેક્ટર સાહેબે સુખદ્ધ ઇલાકાની
ગુજરાતી નિસાળોમાં ચસાવવાને મંજૂર કરી છે.

કેળવણીખાતાના ઘણાં અનુભવી અમલદારોના મત લઈ ગુજરાતી
અક્ષરોનાં શુદ્ધ વલણ સોધી દાઢી, તથા ધોરણોને અનુકૂળ અક્ષરોનાં કદ
તથા લખાણ ઢગની ગોઠવણ કરીને, હાલ ચાલતી સર્વ કોપીશુકો કરતાં
ચઢીઆતી થયાની ખાત્રી થયા પછી છપાવી બહાર પાડી છે.

કોપીશુકોની સફાઈ અને સુંદરતા બળવરા મહેત્રાખાના પત્રો (કોપર-
પ્લેટ) કાતરાવેલાં છે, જે ઉપરથી માત્ર દરેક પેંજ ગોઠવ બાબતે સુંદર
રંગની સાહીથી છપાય છે. કાગળ અને કવર ઉપરાંત રકાઉ વાપરેલા છે
જે એક વખત જોવાથી ખાત્રી થશે.

૨૦૦ અને તે ઉપરાંત કોપી ખરીદનારને મેકડે ૨૦ રકા
કુમિશન આપવામાં આવશે; પેકિંગ અને રેલવે ખર્ચ પણ
આપવામાં આવશે, પણ પોસ્ટ મારફતનું કે સ્ટેશનથી આગળનું ખર્ચ
આપવામાં આવશે નહિ.

કોપીઓ સાથે બીજા પુસ્તકો મંગલનારને મેકડે એક ટકા હકસાર્ધ
લઈ મોકલી આપવા ગોઠવણ રાખી છે. મળવાનું ટેકાણું—હાલિલાલ
જાણવતદાસ, લેખનકળા કોપીશુકની મોટીમ, -વૃત્તી કાળકાઢવી
પોસ્ટ ઓફીસ સાગે નંબર-૨૬૭-સુખદ્ધ.

સરળ કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ.

વ્યવસ્થા:—કાનજી કાલીદાસ જોશી,

(શિક્ષક, ન્યુ હાઈસ્કૂલ, મુંબઈ).

બાળજ્ઞાન પેઢી—સરળ, સહેલી ને સસ્તી કિં. ૦) ના. ધણી રોડે તથા રફલોમાં ટેકરેટ તથા કન્યામ માટે મંજુર થય છે. સેક્ટો અભિ- પ્રાય સાથે નમુનો બે આનાના સ્ટાંપ મોકલી મંગાવો.

બારાખડીના વ્યવસ્થા નકશાનો સેટ—કિં. રૂ. ૩) તથા; બાળ- બોધ તથા ગુજરાતી બે બે લીપીની મળશે. મુંબઈની મ્યુનિસિપલ સ્કૂલોમાં દાખલ થયા છે. તે સિવાય કક્કાનો ગ્રાંથો રૂ. ૧૦. બારાખડીના ડાળડો સંપૂર્ણ રૂ. ૫) પાંચ, એકટા રૂ. ૧૦, એ બી સી રૂ. ૧૦, ચારે એ બી સી રૂ. ૧) એક, ડિક્ટેશન કાર્ડ્સ રૂ. ૧) એક, સચિત કક્કાના હુકમો રૂ. ૧) એક, મણકા ને સ્લેટ રૂ. ૧) એક.

બાળવર્ગ શિક્ષક સેટ:—આ સેટમાં બાળવર્ગમાં સંપૂર્ણ કક્કા બારાખડીનું તથા ગ્રાંથનું સહેલાઈથી જ્ઞાન મળે તેટલેવગમગ ઉપર જણા- વેલો દરેક સામાન આવે છે, કિં. રૂ. ૧૫) પંદર કમીશન સાફ મળશે. એન. એમ. ત્રીપાઠીની કં, } ઠેકાણું. રૂ. ૩. જોશી પ્રધર્મ, કાલબાદેની,—મુંબઈ. } ૮૪. ૬૨ કાંદવાડી—મુંબઈ.

દરેકત શિક્ષક કોપી બુકો.

ગુજરાતી નવે બાળબોધ આઠ નંબરમાં, જેણેથી ખોતાના મેં ડિરેક્ટર સાહેબે મુંબઈ પ્રધાકાની દરેક ગુજરાતી નિશાળોમાં ચાલવાને મંજુર કરી છે. લઘાઈને લીધે કાળજના બાવ બેકદ વધી જવાથી મેં ડિરેક્ટર સાહેબના; નં. ૧૧૨૪૫ ૧૯૧૭-૧૮ ની સાલના, હુકમથી હાલ ચોઠા વખત માટે ગ્રાંથો આના દરેક નંબરની કિંમત રાખી છે. ૨૦૦ અને તેથી વધુ કોપી ખરીદનારને હાલમાં સેક્ટો (૧૫) ટકા કમિશન ઉપરાંત પેકિંગ અને દેલવે ખર્ચ આપવામાં આવશે, પણ પોસ્ટ મારફતનું કે સ્ટેશનથી આગળનું ખર્ચ આપવામાં આવશે નહિ. દરેક શિક્ષક કોપી છુટાની સ્કીલ પેતા દરેક નંબરને બધે બેસતી ૧ થી ૮ નંબરની દરેક બોક્સમાં એકજ નાતની દા. ૬ કિંમત રૂ. ૧૦ નહો.

મળવાનું ઠેકાણું,

આદરજી કાવસજી મારતર.

૮૦ નં. ૧૦, ધોબી તલાવ,—મુંબઈ.

ગુજરાત સાઠાપત્ર.

પુસ્તક ૫૭મું.

એપ્રિલ, સને ૧૯૧૮.

અંક ૪ થો.

ત્રિન્સિપલ જે. નેલ્સન ફેઝરનું મરણ.

અમેને. જાણવાને મળી જ દીલ્લીની ગાય છે કે મુંબઈની સેકન્ડરી ટીચર્સ (માધ્યમિક શાળાઓના શિક્ષક માટેની) ટ્રેનિંગ કોલેજના ત્રિન્સિપલ માર્સલ જે. નેલ્સન ફેઝર હુક મુદત માલગી ભોગની તા. ૧૨ મી માર્ચ ૧૯૧૮ ને રોજ સ્વર્ગસ્થ થયા છે. એમના મરણથી આખા હિંદુસ્થાનને અને ખાસ કરીને આખા મુંબઈ પ્રજાકોને એક મર્મય ગ્રિહલગ્નાત્રીની ખોટ પડી છે, અને તે ખોટ કોટલોક વખત કુધી પુરાની પણ મુશ્કેલ છે એમ અમારું માનવું છે. એમના મરણથી કૃષ્ણવણીના હિતચિંતકો, એમના મિત્રો, એમના હાથ નીચે શિક્ષણ લીધેલા 'વિદ્યાર્થીઓ' અને આખા મુંબઈ પ્રજાકોની માધ્યમિક શાળાઓના શિક્ષકોના અત્યંત દીલગીરી દેવાઈ છે. ધૈર્ય એમના આત્માને શાંતિ આપે.

પદાર્થપાઠ સંબંધી કેટલીક સૂચનાઓ.

કોઈપણ વિષયનો પાઠ આપતા પહેલા, તે વિષય શીખવવા માટે શિક્ષકે મંપૂર્ણ તૈયારી કરવી જોઈએ અને વિદ્યાર્થીઓને જોડવું શીખવવાનું. હોય તેના કરતાં શિક્ષકને ઘણું વધારે જ્ઞાન હોવું જોઈએ, એ કૃષ્ણવણીનાં મહાન સત્યો મર્મને બાજીતોજ છે. વળી શિક્ષણ આપતા બાજીતી વસ્તુઓ સાથે સુઝાવવાનો તથી ઉપયોગ કરવો, એક કરતાં વધારે ઉદ્દિ-યોનો ઉપયોગ થાય તેમ પાઠ શીખવવો અને પારિભાષિક સંબંધોનો જેમ અને તેમ ઓછો ઉપયોગ કરવો એ બાજીતો પણ દરેક કુશળ શિક્ષક બાજીતોમાં રાખવી જોઈએ. નવા બીન અનુભવી પ્રિયકોને પક્ષપાત્ર અને સહિનિરીક્ષણના પાઠ આપતાં સુરક્ષી આવમ પડે છે. આવા પાઠમાં સિદ્ધાંતુ કામ દરેક વિદ્યાર્થીને દોરવાનું અને રસ્તે ચલાવવાનું છે. વળી કોઈ વિદ્યાર્થી બીજાના અવલોકનનો લાલ ન લે તે બાજીત ઉપર કાળજી રાખવી

જોઈએ. જે પદાર્થ અથવા કુદરતી બનાવતું અવલોકન વિદ્યાર્થીઓ કરતા હોય, તે સંબંધી જ્ઞાન ધરાવતર, ચોક્કસ અને પદ્ધતિસર મળે એવી રીતે વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષકે દોરવા જોઈએ. અવલોકન માટે રાખેલી વસ્તુ, મળી શકે તો, કુદરતમાં મળે છે તેજ જોઈએ. તેને અભાવે આબેહુમ મોડેલ (નમુનો) અથવા ચિત્રનો ઉપયોગ કરવો. ચિત્રપટ પણ ન હોય તો પાટીઆ ઉપર ચિત્ર દોરવું. પદાર્થપાઠમાં શિક્ષકના સફળ શિક્ષણની આંકડી જે વસ્તુ કે વસ્તુના નમુના અવલોકન માટે રાખ્યા હોય તેનું વિદ્યાર્થીઓ પાસે ધરાવતર અવલોકન કરાવવું હોય તેના ઉપર છે; નહિ કે ઘણા નમુનાનું વિદ્યાર્થીઓ આગળ રૂકત પ્રદર્શન કરવાથી. વળી પદાર્થ-પાઠમાં તેમજ બીજા પાઠોમાં શિક્ષકે ચોક્કસ હેતુ કે હેતુકેન્દ્રિય પ્રધાનમાં રાખી વિવિધ શીખવવાનો આદેશ કરવો જોઈએ અને એવડ સુધી તે હેતુકેન્દ્રિય વળગી રહેવું અને તેજ સિદ્ધ કરવાને વિદ્યાર્થીઓને દોરવા જોઈએ. પદાર્થ-પાઠ આપવાનો મુખ્ય હેતુ બાળકોની અવલોકન કરવાની શક્તિઓનો વિકાસ કરવાનો અને કુદરતમાં બનતા સામાન્ય બનાવો, અને તેમની શ્વાસપાસે આવેલી સજીવ અને નિર્જીવ સૃષ્ટિની સામાન્ય વસ્તુઓ માટે તેમને રસ લેતા કરવાનો છે. પદાર્થપાઠમાં શિક્ષકે નવું જ્ઞાન એવી રીતે આપવું કે ઉપર જણાવેલા હેતુ સફળ થાય અને વિદ્યાર્થીઓને કાર્યકારણનો સંબંધ જોડી વિચારવાની ધીમે ધીમે ટેવ પડે.

પદાર્થપાઠ આપતી વખતે વિવિધાંતર ઘટ જવાનો, કે વધારે જોઈ જ્ઞાન આપવાનો અથવા શીખવવાનાં પગથીયાં ઉઘટ સુલટ ઘટ જવાનો સંભવ વધારે રહે છે. વળી વિદ્યાર્થીઓની ઉંમર, જ્ઞાન અને દોરણુના પ્રમાણમાં વિવિધ સંબંધી કેટલું જ્ઞાન આપવું-તેમાં કેટલા ઘટ બનરવું તે પ્રયત્નથી નક્કી કરી રાખવું જોઈએ. ઉપરનાં કારણોને લીધે પદાર્થપાઠની નોંધ દરેક શિક્ષકે પ્રથમથી કાઢી, શીખવતી વખતે ચોક્કસ પાસેન નજર આગળ રાખવી.

આ એકમાં 'હૃદય અને લોહીનું ફરવું' એ પદાર્થપાઠની ગ્રંથિત અને સંપૂર્ણ નોંધના નમુના આપેલા છે. દ્વિતીય કોષ્ટકોમાં અભ્યાસ કરતા પહેલાં અને બીજા વર્ગના સ્તરકરોને તેમજ બીજા અનુલબ્ધી શિક્ષકોને સંપૂર્ણ નોંધ વધારે ઉપયોગી ઘટ પડશે. ગ્રંથિત નોંધ કેવળ માર્ગદર્શક છે અને તે ખાસ કરીને અનુલબ્ધી શિક્ષકો અને દ્વિતીય કોષ્ટકોમાં અભ્યાસ કરનાર ત્રીજા વર્ગના સ્તરકરો માટે છે.

નિયમ-પદાર્થપાઠ (હૃદય અને લોહીનું ફરડું.)
 હૃદય-પારીરિન્દ જ્ઞાન આપના માથે અવ્યોક્તચક્તિ રૂપની.
 સાધન-હૃદયનો નમુનો ગ્રાહ્યતા મોડ પર તેમ જિન

હારીરમા નારીઓમાં અને જિનઓમાં એકી રૂપી રીતે ફર છે તેનું ચિત્ર

વખત ના કલાક.

વખત ના કલાક.

પાઠના ભાગ

શીખવાના મુદ્દા.

શીખવાની રીત.

આરભ.

વર્ગ યવસ્થા.

સહેનમાં પાણી પૂરે પાડવાની રીત
 ઉપરથી સુખ્ય વિષય ઉપર માનવ

સુખ્ય વિષય

૧. યોગીની દાહી-હૃદય (જોડ-
 હૃદય, હિન્દુવાર નેગેર લીખના) તેનું
 રંગીનમાં સ્થાન, રસભા, આકાર, કદ
 વગેરે (ભાગની આરંભિક)

આ-ભાગમાં પૂલ કરાવી વર્ગને વ્યવસ્થિત કરવો.
 દાહી અને તેમાંથી નીકળતા મોટા નાના નળના
 અણીતા દર્શાવે ઉપરથી.

નળીના અથડા ચિત્રના પ્રત્યક્ષ અવલોકન ઉપરથી
 નીચેની બાગમાં દેહાની સમાય
 આન-ઝાતીમાં પામળીઓની નીચેના ભાગમાં ઝાતીના
 મધ્યથી સદૃશ રાખી તરફ.

હૃદય-પારીરિન્દ આકાર-ફરીતે ભગભગ મળતો.
 હૃદ-હૃદય તેની મુઠી જેવું, એટલે બાળકનું બાળકની
 મુઠી જેવું અને મોટા માણસનું તેની મુઠી જેવું.

૨. મધ્યની અંદરની રૂચની.

३. चोखा होनीने रडेवानां दयान.

३. सोही पंढरानी नजीक—

પ્રશ્નો પૂંછીને તેમજ બીજી રીતે નિયમ મસલ્યાની ખાત્રી કરવી.

અનુચિત વર્ગ.

(ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਾਂਧ)

..... (ਭੁੱਖ ਨਾ ਖਾਏ, ਨਾ ਪੀਏ)

विषय—पद्मार्थपीठ (छद्म जन गान्धर्व) तथा अवलोकनशक्ति ३७वर्षातो.

स्मृ—शादीशुभ ज्ञान अपेक्षाना हया (आना अलावे गोथी

नृक्षयता नम्रुनी कथयता नृक्षय (५००)
 विषयना, भाडमा व्योखा
 विषय भाडमा व्योखा (५००)
 विषय भाडमा व्योखा (५००)

भाङ्गना वाग.	शीअवयवना अहा अने मुखदीआ.	शीअवयवानी रीत.
१. आरंभ.	१ वर्गव्यवस्था.	१. आरंभमां हाणि पञ्च अक्षरानी मिल अक्षरी मगने व्यव- स्थित अवेगरे नैथी अंधा विद्यार्थीआ. नभरते थाम, कति नै विनियोजन छ-ते अक्षर-अवयवने व्हाइ अयस.
		२. अक्षर-विनियोजन. अक्षर भाङ्गनानी मोल्यन-अक्षर- अक्षर अक्षर छिडिनी नोडिमां पावनी वर छ. पछी तेजोवरी अक्षर पठेमां नैथी अक्षर, ते नोडिमां विनीत बाङ्गना नोड, तेजोवरी अक्षरी अक्षरी व्यपदेशे सकिअ अक्षर छिडि नी प्रथम (व्याख्य) ना नोड अक्षरी ते पाठे मरणां व्याख्य, धरेमां अक्षर पञ्चम व्याख्य पावनी पहिलीइ छ. ना नोडिमां अक्षर पावनी छिडिमां अक्षर तयानी नोड.

૨. શહેરમાં પાણી પૂરું પાડવાની યોજના ચોજના મંજૂરી છે. જનતા દોર તે મંજૂરી પ્રમાણમાં મુખ્ય વિષય પર આવશે.

૨. શહેરમાં પાણી પૂરું પાડવાની યોજના ચોજના ચોજના મંજૂરી છે. જનતા દોર તે મંજૂરી પ્રમાણમાં મુખ્ય વિષય પર આવશે.

નાના - ગામડાના છોકરાઓ નજીક રહેતા - સંસ્કૃત ન જાણતા હોય તો કુવાના માળામાં પાણી ભરી તેમાંથી જુદી-જુદી નીકા વાટે જુદા જુદા પ્રેતરોમાં પાણી લઈ જવાય છે એ દર્શાવે છે. અર્થ - નિશાળના કપા-ઉડગાળ જેવું સ્થળે માટીનું નાનું કુંડ મૂકી, તેમાં પાણી ભરી તેમાંથી એક કાણા વાટે પાણી બહાર કાઢી, ત્યાંથી જુદા જુદા નીકા કાઢી જુદે જુદે સ્થળે પાણી લઈ જવાય છે તે બતાવી શકાય.

૨. મુખ્ય વિષય.

૧. શરીરમાં લોહીની ઘાંટી કમ, તેનું શરીરમાં સ્થાન, આ-કાર, રંગ, તથા તેના (તેમજ તેના સ્થાન) વધારે વાટે દર્શાવે કરેલું

૧. ગણના અથવા ચિત્રના અવલોકન ઉપરથી આ ગણની નીચેની ગણતો છે. ગણના પાસેથી કંઈકની શકાય. સ્થાન - પાસેથી ચોક્કસ મોટી છોડીતી મધ્ય ભાગમાં કાળી ગાળુએ મૂકેલ બધોરે જોવા રીત (જે છોડીતે

બરાબર મધ્યમાંથી ચીરાય તા પચ્ચન" કરતાં જરા વધારે લાગે. ડાબા ભાગ તરફ અને ડાબું કરતાં સહેજ ઘોડા જમણા ભાગ તરફ જાયો) આવેલું છે.

આકાર—હૃદયનો આકાર સાધારણ રીતે હરીના આકારને મળતો છે.

દૃદ—હૃદયનું કદ દરેક માણસની સુદૃઢ જેવું જોડે જાણવું હૃદય જાળવની સુદૃઢ જેવું અને ઘોડા માણસનું તેની સુદૃઢ જેવું લગભગ હોય છે.

રક્તજી—તેનું રક્તજી કરવાને ક્રિયે પાંચળીઓ ફરી જોડે હાડકાના મજથૂત પાંજરાની નીચે તેને રાખેલું છે. (જો તેમ ન કરું હોય તો ક્રિયાજોડાયલા આકારમાંથી થાય તો હૃદય બંધ પડી અથવા તૂટી જઈ માલુસ મરણ પામે જો સમજાવવું.)

ચિત્રમાં અથવા નમૂનામાં હૃદય બતાવ્યા પછી જોડે વિવાદોને ઉભો કરી, તેનાં જાતી ઉપરનાં કપડાં પ્રેક્ષા કરાવી હૃદયનું રચાન બતાવવું અને દરેક છાકરા પાશે તેની જાતી ઉપર સહેજ ડાબી તરફ હાથ મેલાવી ન્ખાં ધ્રુવકારો માસમ

પસિળાઓનું મજથૂત પાંજરું મળે.
(બહારથી આવેલો કન.)

(ચિત્રિક હૃદય શબ્દનો ઉચ્ચાર, જોડણી વગેરે પૂછવાં અને ન આવડે તો પાટીઆ પર શબ્દ લખી તે ઉપર બધા વિદ્યાર્થીઓનું ધ્યાન ખેંચવું.)

રૂઝ હદયની અંદરની રચનો.

ગ્રંથ' તે જભાગે ખાતું (ચોકખા ને મેવા લોહીતે ગેવાનાં સ્થાન) તથા તે દરેક ખાનાના ઉપલુ અને નીચલુ એવા બન્ને વિભાગ

મુશ્કેલી—મેલુ અને ચોગ્ગુ લોહી કયા કયા ભાગમાં રહે છે અને પ્રથમ કયા ખાનામાં ગાલી પછી કયા ખાનામાં જાય છે, એ બાબત ભૂતી જવાય એવી છે, માટે એ ઉપર ખાસ ધ્યાન એવી ચોકસ સમજાવવી.

આ મોજીત નયુનો દોષ તો તેનાં અવલોકિને ઉપરથી અથવા અંગેક પાટીના ઉપર ચિત્ર પાટી સમજાવી શકશે. (ક્રીતે કીટા આગળથી ચીરતે એ ભાગ કચ્ચામા આવે છે, તેની રીતે કાપતાં હૃદયના જે બે ભાગ થાય છે તેને દેખાવ.)

આ ઉપરથી નીચેની બાબતો સમજાવી શકાશે.
ક. હૃદયમાં ગ્રંથુ અને જમણું એના બે ખાનાં હોય છે.
ઘ. એ દરેક ખાનામા ઉપર તે નીચે જનાં બે ખાના પડી આખા હૃદયના ચાર વિભાગ પડે છે.

ક ગાબા ખાનામા ચોકગુ અને જમણા ખાનામાં મેલુ લોહી એકલુ થાય છે.

મેલુ લોહી જમણી તરફના ઉપરના ખાનામાં એકલું થઈ ત્યાંથી નીચેના ખાનામાં ગાલી એક નળ વાટે પાછળ ફેરફારમાં જઈ શુદ્ધ થાય છે, અને ત્યાંથી ગાળી તરફના ઉપવા ખાનામાં પ્રથમ આવે છે; પછી ત્યાંથી નીચલા ખાનામાં જઈ ત્યાંથી લુદી નળીઓ વાટે ગરીરના ફરેક ભાગમાં ફેરે છે. (આ હૃદયત નમુના અથવા ચિત્ર ઉપરથી સમજાવવી.)

સહેરમાં ચાકણું પાણી આવવાના નળ જાને અસ્વચ્છ
કે વપરાયેલું પાણી જવાના નળ (ગટર) એમ એ
બુદ્ધા બુદ્ધ નળો હોય છે એ જાણનારો જાણે છે, તે દશાંત
ઉપરથી ઘરીયાની નળીઓ મુંબી અને ચોકખા તથા ગેલા
લોહી મુંબી નીચેની હાઈડ્રાટ રીખની રાકડો.

અ. જેમ ચોકખું પાણી નદાવાથી અથવા કપડાં, વાસણ
વગેરે ધોવાથી ગેલું થાય છે, તેમ આપણા ઘરીયાના દરેક
લાગ કામ કરવાને લીધે હંમેશાં કંઈક ધસાયું છે અને તેને
લંધિ તે કંઈક બગડે છે. એ બગડેલો લાગ લોહીમાં મળવાથી
તે અસ્વચ્છ થાય તેથી તેના રંગમાં પણ સમાવતા આવે છે.

ચ એ ગેલું લોહી ઘરીયામાં જે વાદળી રંગની નળીઓ
જણાય છે (લાયની ચામડી ઉપર તરતી શિશીઓ બતાવવી)
તે વાટે હૃદયમાં જમણા ખાનામાં જોડકું થાય છે. આ
નળીઓને શિશીઓ કહે છે.

ક. જેમ નળવાટે આપણને ચોકખું પાણી મળે છે,
તેમ લાલ રંગની નળીઓ વાટે શરીરના દરેક ભાગમાં
ચોકખું લોહી વહે છે. (આ નળીઓ આંખના પુણામાં,
જીભની નીચેના ભાગમાં, નાના બાળકોના ગાલ ઉપર વગેરે
રંગે મલમ પડે છે તે પ્રત્યક્ષ)

૩. શાની વહેવાની નળીઓ.

અ રુક્તવાહિની કે નાડી. હૃદય

માંથી લોહી બહાર

જનારી નળીઓ.

ચ શિશી કે નસ. ઘરીયાની

ચોકખી હૃદયમાં લઈ જનાર

નળીઓ.

ચુરકી—નાડી અને નસ એ

જેની દિવા 'લુહી' લુહી હોય છે એ

ચોકસ સમાનવડું.

નળીઓ દ્વારે દેગની અને મેલું લોહી કાળાદા ખડતું લોવાથી તે વહેવાની નળીઓ જાંચુડીઆ કે વાદળી દેગની જાણાય છે. આટલું ચીખવા પછી ચીખવેલું નીચે પ્રમાણે દેશમાં ફરી જવું.

૧. શરીરમાં જાતીના ગંધ ભાગમાં પાંચળીઓની નીચે લોહી રહેવાની દાંડી છે તેને હથ ડહે છે.
૨. હથમાં જાણું અને, ડાણું એવા બે ખાનાં છે, અને તે દરેક ખાનામાં ઉપરતું ને નીચેતું એવાં બળ્લો ખાનાં થઈ આખા હથના ચાર ભાગ પડે છે, જમણા ખાનામાં મેલું અને ડાબા ખાનામાં ચોકણું લોહી ઓડું થાય છે.
૩. ચોકણું લોહી સાલ દેગતું થાય છે, અને તથા ને નળીઓમાં તે વહે છે તે સાલ દેગની જાણાય છે. આ નળીઓને સ્તવચાંદિની કે નાડી કહે છે.

૪. શરીરના ભાગો કાગ કરવાને લીધે ધસાય છે. જો ધસાદો લોહીમાં મળવાથી લોહી જાંચુઆ દેગતું થાય છે, તેને લીધે શિરાઓ કે નરેક જાંચુડીઆ કે વાદળી દેગની જાણાય છે. મેલું લોહી ચોકણું ફેલી રીતે થાય છે તે હથે પછી બીજા પાદમાં ચીખવી શકાયો.

ઉપરનું શરીરમાં સ્થાન, તેનો આકાર, કદ, અને ઉપ-યોગ તથા નાડી અને શિરાઓ ભેદ અને તેમનું કાગ વગેરે મેલુંથી અને તેટલા પ્રભો પૂછી જાણવું માન પાડે કરાવવું.

૫. ઉપરનાર, ચીખવેલી દાંડીને દેશમાં ફરી જવી.

શીખવેલી દાંડીને જાણવાની ખાતી કરવી.

૬. પુનરાગર્ભન.

માખાપોને સૂચનાઓ

શાળામાં સિદ્ધિ લેતાં બાળકોના હિતાયે તેમનાં માખાપોને સુખર્થના ઉપવચ્છીખાતાના બીજા ૩. એ. ઇ. રા. રા. સીમસાઈ નાં કેસાઈ, બી. એ., એમ. ડી. સી. બી અગત્યની સૂચનાઓ. *

૧ તમારાં બાળકો માટે નીચલી દુકીકત નોંધી રાખશો.

(૧) જન્મવારીખ, (૨) વજન, હંડ અને ગાપના ટિમાસિક પાંકડા, (૩) સ્વભાવ-લાગણી-દેવ-વર્તણૂક અને ખાસિગત તથા હંડગીના મુખ્ય બનાવે. (૪) અભ્યાસનાં પરિણામો, (૫) માંદગી વગેરે અગત્યની દુકીકતો-છોકરા અને છોકરી માટે બુદ્ધિ એક ચોપડીમાં નોંધી રાખશો.

૨ કોઈક મુશ્કેલી આતા રો શિક્ષકની ધરણ સારે છે?—જાં વાક્યને વાદ રાખવો કે જવચ્છી એ તબ, મન અને નીલિની-હંડગીના અવધારના કામકાજ માટેની તૈયારી છે. સાર કરવાને વખત-ગન્ન પહેલાં ૨૦ વર્ષ:- પૂર્વ જન્મ (માખાપો)ના સંસ્કાર-નન્દ માંડે ત્યારથી. પાપો મેમ, માનેંદ્રિ-યોની બિવવચ્છી, દેવ, અસ બોરાની-સારા ન્યાયની પરીક્ષા, જ્ઞાન અને તેનો દરેકજાની હંડગી સાથે સંબંધ, અનુકરણ, સંગત વગેરે બાખતો ઉપર ખાસ ધ્યાન ગાપના રહેશે.

૩ ગેમ્સની કામ લેશે—હમેશાં તમારાં શાળકોને રેનથી, દસ્તે ચહેરે-માં મવકાલિને બોલાવશો, કેમકે ગુસ્સો કરવાથી કામકાને બદલે તુક-શાન થવા સંભવ છે.

બુવચ્છ અને ગુન્દા માટે ગુસ્સો કરવા કરતાં થોડો વખત અણગમે બતાવશો. મનવજ કે ગુસ્સો કરી કાંધી ન બતાવો. મોર મારી દુકીકતો ન બતાવશો, અને જુદું બોલવાની ફરજ પાડશે નહિ. હમેશાં કરાવી રમાડીને, સમજવી પડાવીને, કામકાલીને કામ લેશે.

૪ બાળકોને નિશાળે રવાને ચૂક્યાં?—૪ વર્ષની ઉંમર થય. બાદ-જે-શાળામાં મુકવા ઇચ્છે તે શાળાની વાંચિક, પરીક્ષા પૂરી થાય કે

* શ્રી મુખેષ સાંગરાજ જૈન સલાની કન્યા અને રસિકેશુ શાળામાં
જે રાજ વિવેચન સાથે રજુ કરી દેલી.

તરતજ તમારાં બાળકોને શાળામાં દાખલ કરાવજો. કન્યાઓને છઠ્ઠું ધોરણ પૂરું કર્યા પહેલાં ઉઠાડી લેજો નહિ.

સાધારણ કૃત્યવણી પૂરી થયા બાદ ઘર સંસ્કાર કે ધર્મા રાજમારમા ઉપયોગી થઈ પડતા અમ વિષયોની કૃત્યવણી—તે તે વર્ગો મારફતે—આપવશે; અને જે જે વિષયો તમે જાણતા હો તે મંબંધી વખતે વખત જાન આપતા રહેજો.

૫ સ્વચ્છતા રખાવજો—શરીરની સુધાતા રખાવજો. આંખ, નાક, હાંન અને નખ ઉપર ખાસ લક્ષ આપતા રહેજો. રૂમાલ કે કડકો વાપરવાની ટેવ પાડજો. તંબ કપડાં, કમરપટા અને ઉચી એડીના જોડા પહેરાવજો નહિ.

ગોપરીઓનાં પનાં છુટાં પડે કે ચોંટાડાવી, ગંધાવી પોતાની વસ્તુઓની પૂરતી મેલાળ સંખાળની—અખતર દુસ્ત દરવાની ટેવ પાડજો. આવાં કામો કરી આપજો નહિ, પરંતુ કરતાં શીખવજો.

૬ નિયમિત હાજરી—બાળકો દરેકજ આખો વખત શાળામાં હાજર રહે તેની કાળજી રાખજો. લગ્ન વગેરે કાર્યોમાં જતું, બાલકો માંદગીમાં રોકાવું એ પણ ગેરલાજરી માટે સગળ-મંચીન કારણ નથી.

૭ બાળકોને રોજ નીચેની હુકીકત પૂછજો—આજે તેના ગર્ભમાં દરેક કલાકમાં શું શું કામ થયું. તેને પોતે ખાસ શું જોયું, શું સાંભળ્યું, શું કામ કર્યું, નવું કામ શું શીખ્યો, પોતાની કઈ ખામી પોતે જોઈ, અને તે દર કરવા ક્યા ઉપાય લેવા ધાર્યા છે.

૮ ખાનગી શિક્ષણની જરૂર નથી.—વાંંચી રમતમાં નળળા વિષયો ખાસ કમવળા ગિનાય આત્મતી નિરખજે ખાનગી શિક્ષક સખતની જરૂર નથી.

૯ બાળકોને ધમકી આપજો નહિ—બાળક કાણમાં ગળી ન સકાય તો શિલ કે ખીજ દાર્ધ પાસે સખ કરાવવાની—બાચા, ખૂત, અને સિપાઈની ખરી કે નાકી ધમકી આપજો નહિ.

૧૦ બાળકોને નિર્દોષ રમત રમવા દેજો—પોતાને કે ખીજને હાનિકારક ન હોય તેવી રમત ગમન બાળકો રમે તો આટલાવજો નહિ. કસરત ચાલ તેવી રમત ધણી ઉપયોગી છે.

૧૧ તમારું વાગ કામ—તમારું નામ અને રહેવાનું ઠેકાણું લખેલો કામગ હંમેશ તમારાં બાળકના મળવામાં રખજો કે અકસ્માત વખતે કામ આવે. (મુંબઈ, અપલવાદ જેનાં સંદેશમાં આ જરૂરનું છે.)

૧૨ પૈસા આપશો નહિ—જ્યોરે રજામાં આવ્યાની યીજ ધેરથીજ આપશો. પૈસા આપશો નહિ. નળણી બેઠાર યીજથી ઘણી વખત નુકસાન થાય છે.

૧૩ દાગીના પહેરાવવા જોખમભર્યું છે—દાગીનાની લાલચે નાનાં બાળકોને હુમ્મ્યા લોકો હેરાન કરે છે, દાગીના કાઢી જાય છે. કેટલીક વાર ખુન થયાના દાગળા જણાયા છે. માટે દાગીના પહેરાવવા જોખમકારક છે. ક્વચેત્ અને સુંદર-કપડાંથીજ સંતોષ માનશો.

૧૪ ખાનગી વાંચન ઉપર ધ્યાન આપશો—“અર્થ” વગેરેની ચોપડીઓ અપાવશો નહિ. તેમજ ધોરણ બદલારની અને નીતિને વધારનારી સિત્તામંત્રી બીજી બદલારની ચોપડીઓ તમારા બાળકોના હાથમાં મૂકતાં કે આવના દેતા પહેલાં તેની જરૂર અને ઉપયોગીપણું માટે બહુ વિચાર કરશો. પુસ્તકો સારામાં સારા તેમજ નળણામાં નળણા મિત્રોની ગરજ સારે છે.

૧૫ શાળા બદલાવશો નહિ—ખાસ જરૂર વિના શાળા બદલાવશો નહિ; વધી લેવા જેવું લાગે તો પૂરતી તજવીજ કર્યા પહેલાં અને ખુલાસો મેળવ્યા બાબતે શાળાના કામમાં અને તેના નુકસાનોની આડે આપશો નહિ.

૧૬ શિક્ષકને મળતા રહેશો—બાળકની તળીયત, દેવ-વર્તણૂક અને અભ્યાસ વિષે ખબર આપવા અને મેળવવા તેના વર્ગના શિક્ષકને મહીનામાં એકાદ વાર જરૂર મળશો.

૧૭ મેળાવડો કરશો—એકે અથવા બે માસે બાળકોનાં માળાપોત પૈકી કોઈ એક તરફથી વર્ગના બધાં છોકરાંઓ અને તેનાં માળાપોતો એક મેળાવડો થાય તેવી તજવીજ કરશો.

૧૮ શાળાને મદદ કરશો—શાળાના નિભાવ માટે જરૂર જણાય તો બેટના રૂપમાં મદદ કરવી.

સૃષ્ટિજ્ઞાનના પાઠ સંબંધી સૂચનાઓ.

(લેખક:—મિ. પુ. ગી. પંખા. વિદ્યાના શિક્ષક, પ્રે. સ. ટ્રે. કોલેજ.)

(ચાલુ પુ. ૫૬, ૫૪ ૩૭૩ થી.)

પાઠ ૮૬ માં રસાયનવિજ્ઞાન અને રસાયનશીતિ.

આ પાઠ શીખવવામાં નીચેના મુદ્દાઓ ઉપર ખાસ લક્ષ દોરવું.

(૧) તત્ત્વ કે મૂળતત્ત્વ અને મિશ્ર કે સંયુક્ત પદાર્થોની સમજ.

(૨) પ્રકૃતિ કે પ્રાકૃતિક વિકાર અને રસાયની વિદ્યાર વચ્ચેનો ભેદ.

(૩) રસાયની વિકાસના પ્રકાર.

અ પૃથક્કરણ.

ચ મંબંધીકરણ.

(૪) રસાયની પ્રીતિની સમજ અને તેના ઉપયોગ.

(૫) અણુ કે પરમાણુ અને અણુસમૂહની સમજ.

પહેલાં મુદ્દામાં સોનાને હળવો વખત ગાળવા છતાં સોના ઉપરાંત તેમાંથી કંઈ પણ નીકળતું નથી. પરંતુ પાણીમાં વીજળીના બે તાર દાખલ કરવાથી બે વાયુઓ બુદ્ધ પડે છે તે સમજાવવું, અથવા બે તો બતાવવું. એટલીનું સાધન ન હોય, તો દ્વિગોળને કે સતી પારદ ભસ્મને તપાવવાથી પારો તથા બીજો આસ તેમાંથી નીકળે છે, તે બતાવી શકાય.

બીજા મુદ્દાની સમજ આપવામાં યાદ રાખવું, કે હવા અને જુદી જુદી ધાતુઓના સંયુક્ત પદાર્થો જેવા કે પિત્તળ, કાંસ, જર્મનસિલ્વર વગેરે પ્રાકૃતિક વિકારથી થયેલા મિશ્ર પદાર્થો છે. તેના ખુલાસામાં સમજાવવું કે હવામાં બે વાયુઓ નામે ઓક્સિજન અને નાઈટ્રોજનનો સંયોગ થયો છે, પણ તેમાંથી ઓક્સિજન કે નાઈટ્રોજનના શુદ્ધ નાશ પામ્યા નથી, કારણ કે હવામાંથી ઓક્સિજન આપણે શ્વેત રંગની છીએ, દીવો તેને લાઈને બળે છે, અને દેવતા ધીમે ધીમે સળગે છે, પણ ગંધા કામલા કે લાકડાં એકદમ ગળી જતાં નથી. તેમજ પિત્તળમાંથી તાંબાના કે જસનના શુદ્ધ જતા રહ્યા નથી, કારણકે તાંબાના વાસણમાં ખાટા પદાર્થ ભરવાથી જેવો ઝેરી કાટ થાય છે, તેવોજ પિત્તળના વાસણમાં પણ થાય છે.

એકજ પ્રદાર્થના અણુસમૂહો વચ્ચે આકર્ષણ યર્ષ જે પદાર્થ બને તે પ્રાકૃતિક વિકાર છે, અને તે આકર્ષણ અવન્યૂનકર્ષણ છે, એક પ્રદાર્થના પરમાણુઓ બીજા પ્રદાર્થના પરમાણુઓ સાથે સંયોજાઈ નવો પ્રદાર્થ બનાવે છે તે રસાયની સંયોગથી બનેલો પ્રદાર્થ કહેવાય અને તેવા પરમાણુઓ વચ્ચેનું આકર્ષણ તે રસાયની આકર્ષણ કહેવાય છે.

સોદાનો ગંધીલ બનાવવાના પ્રયોગમાં સોદાનો જુદો જુદો વાપરવાથી ઘણી વાર શિક્ષકો નિષ્ફળ થાય છે. માટે તે પ્રયોગમાં સોદાનો ખારીક જુદા કે લોટ વાપરવાથી જલદી સફળ થવાશે. કાચની ફલાસ્કમાં આ પ્રયોગ

કરવો નહિ કારણકે બનેલો ગંધીલ ધણીમાર તળીજો એટલો સખત મોંટી
જન્ય છે કે આખરે તે વામણુ લાગ્યા વગર બદાર કાઢી શકતો નથી.
કમોટીની નળી બગાડવી હીન છે. કમોટીની નળી ન દોવ તો ચિનાઈ માટીના
ખુણા ચનાણુમાં પલુ પ્રયોગ બતાવી શકશે.

પરિચયા મુદ્દાની બાજત અવ્યક્ત પ્રયોગથી સમજાવી શકાય તેવી નથી.
દાખલા દલીલોથી સમજાવી શકાશે.

“ લક્ષ્મી લાર્ત બૂમી વિષે રોજ રે'તો.”

(એક—રા ગ. રસાકરવાદ અમૃતવાદ દલે, બી. એ., ગોધરા)

અંગ્રેજી માહિત્યમા સઃ વૉ'ટઃ સ્કેટર્લું નામ મુખગિદ છે. જો
લેખકે અનેક સુંદર કાવ્યો તથા એક લાખી નર માળા લખી છે. એના
એક કાવ્યમા આજેલું એક નાનકડું કનન આવળ એક મતક વડી ગયું
તેણે પ્રત્યેક અંગ્રેજનું લોહી ઉજાળે છે, અને સર્વે લક્ષિની વિવિધ
ગર્ભો લખાવે છે. એકેએક અંગ્રેજ નિશાનમા અને એકેએક અંગ્રેજ
જાનમા જો કાવ્ય હજી પણ તેમજેર ઉદાસનેર ગયાય છે, અને જો
સાચા છે કે અગ્રાજો પહોંચેલા અંગ્રેજને પણ ધણી વાગે મર્વજેર જો
કાવ્ય જોલે છે એ સુંદર કાવ્યનું લાપાંતર આવડે માત્રી સમજા પડ્યું
છે, એને વિષે અંગ્રેજી લાપા તથા માહિત્યથી અગાણુ એવા બાબા પ્રાથમિક
સાધના બાંધુને કર્ક કહેવા મને મેર છે.”

સ્કેટર્લની સંદેશપ્રીતિ એટલી ઉડત છે, કે

“ લનો દેસ મારો લાગી જોમ માત્રી,

મને પ્રાણથી નિત્ય છે એવર પાત્રી ”

એમ નહિ કહેતાગે તે આત્મહીન, નિર્જીવ, મરી ગયેલા આત્માવાળે
જુદે છે. તેને આને લાગનાનું મિત્રાઈ એવે મોળો સડ છે: તે
મૂળનું યથાર્થત પ્રતિબિંબ પાડેલો નથી. તેમજ આખી પહેલી કક્ષી

x The Lry of the Last Mustul.

* With soul so dead.

પ્રમવાચક હોય વિરામચિહ્નમં ચોમ્ય દેરકાર કરતાં હું તો તે કડી નીચે
પ્રમાણે લખતી વંચારે યોગ્ય ગણું:—

લાલી બાર્ત બૂમી વિમે રાજ રેતો
દુરો દા મુએયો નથી જોડ કેતો:
ભયો દેશ નારા લાલી બોમ-ભારી,
મને પ્રાણુથી નિત્ય છે એ જ ખાતરી ?

આમ લખવાથી જાણકારને અન્યાયામાં પાત્ર સરળતા મળે. આખી
કડીમાં મુદ્દો એજ છે કે આવણા રૂપ ભારતનામાં ન્દેનાર પ્રલોક ભારત-
વામીએ ભારતમાતા પ્રત્યે પ્રેમ તથા લાક્ષિની દષ્ટિએ જેવું નોંધીએ;
અને જેવું આગ્રિ તેની કક્ષિતિ વિનાનું જે ને છત્રનો મુગ્યા બગળર છે.
માતૃભૂમિ પ્રાણુથી પણ અધિક વસાહી હોય નોંધીએ એ વિચાર જાણકારના
મન પર સ્થાપનનો છે.

જીજી કડી પણ પ્રયાચેક છે. એમાં 'લક' ગણ્ડ બધુ ચોમ્ય છે. જેનું
તેમ દેશના દુષ્ણે કાઢવું નથી, બાપુ નથી, તેને 'મુજી' કહેલો છે, અને
તે નકામો લાગીને ભ્રમભૂત છે. કેમકાંક વગરના માણુ-વું હલ્ય રમાઈ નથી
હોતું, પરંતુ 'મુજી' જેવો મુકુ ટોચ છે, એકદમ સ્થિત ટોચ છે.

હોય છતાં જે મનુષ્ય કેવળ સ્વાર્થપરાયણ રહી સ્વદેશ પ્રત્યે લક્ષ્ય દેતો નથી, તે મનુષ્યનાં યશોગાન કદી ગવાશે નહિ; એટલુંજ નહિ પરંતુ તે ખેવડો મરશે. ખેવડો એવી રીતે, કે એક તો તે છવતોજ સુઓ છે, અને બીજી વાર તે ખરેખર મરશે ત્યારે જે માટીના લોચામાંથી તેને દેહ ઉત્પન્ન થયો હતો તે જ અધમ માટીમાં તે લણી જશે. અને એવા મનુષ્યના ખેવડા મરણને માટે પણ કોઈ પોક મૂકવાનું નથી, કે કોઈ શોકાદિગાર કાંઠવાનું નથી. આ બધો ભાવ ભાષાન્તરમાં બિતર્યો નથી; અને એટલે અંશે કાવ્યની સુંદરતા ઓછીજ થઈ છે.

વળી લોક કલ્યાણમાં લાભ લેજે,

પુત્ર પ્રેમથી કાણુ તેને ન પેજે ?

આ પંક્તિઓ શીખવતી વખતે આપણા લોકકલ્યાણકારી દેશી-જનોનાં પુષ્કળ દષ્ટાન્ત આપવાં જોઈએ. જગસેદજી તાતા ને ચીનુભાઈ માધવગ્રાહ જેવાએ પોતાની લક્ષ્મીનો દેશજનના કલ્યાણને અર્થે કેવો મહુપયોગ કર્યો ? વિતાન જેવા પ્રદેશમાં પણ જગદીશચન્દ્ર બોઝે હિન્દુ-સ્થાનનું નાક ફેરું નાખ્યું ? બામી પ્રતિના સાહિત્યમાં સ્વીન્દ્રનાય ઠાકુર કેવા જગ સમક્ષ ઝગડી રહ્યા છે ?

આ પ્રમાણે અનેક નરનીરના દાખલા લઈ તેમનાં હૃદયમાંથી ઉદ્ધારણુ આપી સાચી સ્વદેશભક્તિ શીખવવી જોઈએ. અને આ કામ શિક્ષક નહિ કરે તો કોણ કરશે ? શિક્ષકને એ કામ કરવાનુંજ છે એમ સારી પેઠે સમજીનેજ આ કાવ્ય વાંચનમાળામાં મૂકવામાં આવ્યું છે એ બુદ્ધવાનું નથી.

‘વૃથા જન્મ જોયો; કરી શી કમાણી ?’ એ લીટી ઉપર પણ વિવેચન થવું જ જોઈએ. અને આ બધું વિવેચન જેમ અને તેમ વિદ્યાર્થીઓ જાતે જ કરે એટલી કુશળતા શિક્ષકે વાપરવી.

સૌથી છેલ્લી કેડીમાં અનુવાદકે કરણુ રમ જમાવવા પલન કર્યો છે. ધણો કાળ વિદેશમાં રહેવાથી પોતાનો દેશ વધારે વઢાલો લાગે અને ફરીથી પગ મૂકતાં અનેરો આનન્દ અનુભવાય એ તદ્દન સ્વાભાવિક છે.

વિયોગી ભૂમિને ભેટી ભાવે,

કહો કાણુને હર્ષનાં આંસુ નાવે ?

એ પ્રશ્ન જેટલો વાસ્તવિક છે તેટલો જ ઉદ્યમો સાચી દેશભક્તિની

છેમિ જગાડનારો છે. હરખનાં આંસુ એ અતુલસિદ્ધ વાત છે; છતાં બાળકોને કદાચ સમજાવવું મુશ્કેલ થઈ પડે. ખરું.

ઉપર પ્રમાણે કાન્યનું હાર્દ-કુમળા મળ્યું પર ઉતારાય તોજ પાક સફળ થયો કહેવાય. છેવટે, એક ખેડની વાત નોંધવી પડે છે: હું જાણું છું કે ચોથા ચોરણના કેટલાક શિક્ષકો આ કવિતાને અધરી સંગ્રહ બિલકુલ છોડી દે છે. જરા વિચાર કરજો તો તેમને સમજાશે કે આ કવિતા અધરી નથી, એટલુંજ નહિ પણ ઘણી અંગતની છે. કદાચ અધરી પડતી હોય, તો તેને સહેલી બનાવવી એ તેમનો ધર્મ નથી? આ કવિતાને છોડી દેનારનાં કેટલી સ્વદેશપ્રીતિ છે એ કહેવાની જરૂર નથી.

બીનું વીખરાણું.

(લેખક:-મિ. સી. કે. ભટ્ટ, મોડલ સ્કૂલ, મુંબઈ).

જો પ્રમાણે ફલોની આકૃતિ, રંગ અને સુગંધ, કુદરતમાં ફલોત્પત્તિકર્મને પાસ્તે ઘણું અગત્યનાં છે, તેમ બીના ફેલાવાને માટે ફળની આકૃતિ, હલકા-ભારેપણું, રંગ અને સ્વાદ ઘણું અગત્યનાં છે. ફળમાંથી બી નીકળી તેના પ્રથમતા ઝાડ નીચે પડે તો ઝાડના જાંયડાને લીધે તેમજ જમીનમાંથી તેનાં તેજ તત્વો ખૂદી જવાને લીધે બીને ઉમી નીકળવાનો સંભવ ઘણો ઓછો છે. તેથી બી લુદે લુદે ઠેકાણે પડે ચાટે કુદરતે લુદી લુદી હુક્તિએ રચેલી છે. મહેતા પાણીથી તેમજ પવનથી, પ્રાણી અને પક્ષીઓથી બી ધણે દૂર સર્થ જવામાં આવે છે. આખણે જુની દિવાલો ઉપર અથવા પડી ગએલા પુરણે તેમજ જુનાં ફિલાઓ ઉપર વનસ્પતિ ઉગેલી જોઈએ, ત્યારે વિસ્મય પાળીએ છીએ કે આંવી ઉમી અને ન જઈ રાકાય એવી જગા ઉપર વનસ્પતિ દાણુ વાવવા ગયું હશે. પણ વિચાર કરતાં માલમ પડશે કે એવો કુદરતનું કર્તવ્ય છે. કેટલાંએક ફળો અને બી વાયુથી ઠાંમ ઠાંમ ફેલાઈ જાય છે. કેટલાંએક ફળો જોરથી ફાટે છે; એટલે તેનાં બી લાંબે જઈ પડે છે. કેટલાંએક ફળો પ્રાણી આખાં ને આખાં ગળી જાય છે અને તેમના શરીરમાંથી ઠાંમ ઠાંમ પડે છે.

બીની વીખરાવવાની રીત.

કેટલાંએક ફળો એવાં હોય છે કે જોરથી પવન આવે છે અથવા જરા

કેઈ પણ લાગે છે કે ફળ ફાટી બી ઉડી દૂર પડે છે. આ પ્રમાણે તનમની આમાં બેવામાં આવે છે.

નાળિયેર, કાંદા, બીલાં, એ દંદણ અને હલકાં ફળો છે. આ ફળો વર્ષા-ઋતુમાં નદી નાળામાં તણાઈને મોઈલોને માર્શિલિ ધમ્મકાઈ જાય છે, અને નદી અથવા દરીઆના કિનારા ઉપર આવી અતુદ્ગળ સંયોગો મળવાથી કાદવમાં ઉગી નીકળે છે.

તમે રૂના યુગતા જેવું, તમે જ્યાં જોશો હો અથવા વાંચતા હો ત્યાં ઉડતું ઉડતું આવતાં જુઓ છો. અને તમે હાથમાં લઈને જુઓ છો તો તમને માલમ પડે છે કે એક બીને આસપાસ પીછાં નેચા રેસાઓ બાજેલાં છે, જેને લીધે બી પાત્રથી આકાશમાં માર્શિલિના માર્શિલિ સુધી પતંગની આકૃતિ દેખા કરે છે. જ્યારે આકાશનું ફળ પડતું થઈ ફાટે છે, ત્યારે આકાશનાં બી આ પ્રમાણે આકાશમાં ઉડતાં માલમ પડે છે. તમે પીંછું નામનો ફળો જ્યાં હશે, તે નાનાં કારેલાં જ્યાં હોય છે, અને રોચ ઉપર વાંકા આંધરો ત્રિય છે. એ ફળો જાણુ સદેલાઈથી આપણાં લુગડાંમાં લગાઈ જાય છે; અને આપણે જ્યાં જઈએ ત્યાં વળગેલાં ને વળગેલાં રહે છે. જ્યારે આપણાં જાણુ-વામાં આવે છે, ત્યારે લુગડામાંથી કાઢી ફેંટી દઈએ છીએ, પરદેશથી આપણે ફેંટી મંગાવીએ છીએ. ફેંટીને રણ આઈ જોડતા આપણા મર આગળ ફેંટી દઈએ છીએ. આ રીતે એક દેશના આંગણનાં બી જોડત દેશમાં જઈ પડે છે. આવળનાં ફળો એટલેવપરના આય દોર આય છે. અને આવળનાં બી તેના છાણમાં ઠામઠામ પડે છે. કાચર અને કામગીરી બીજાં પડીગો વડે પીપળા તથા ઉમરગનાં ફળો ખાય છે, અને તેની અધાર દિવાલોની કાંઠામાં અથવા જુની ધમારતો ઉપર પડે છે. તેમાં ખાધેલાં ફળોનાં બી હોય છે. આ બં અતુદ્ગળ સંયોગો મળવાથી ઉગી નીકળે છે. આ પ્રમાણે આપણે પીપળ તથા વડો દિવાલોની કાંઠામાં ઉગેલાં વળા બેવા છે.

ઉપરનાં ઉદાહરણો ઉપરથી જોશું તો માલમ પડે કે વનસ્પતિઓ નાશ નગાય માટે કુદરતે વિધિવિધ ઉપાયો મેળવ્યા છે. અને એક જ વસ્તી બીજા જગ્યા ઉપર બી સદેલાઈથી લઈ જવાય છે.

મદ્રાસ.

(લેખક-સા. રા. હરરાય અમુલખરાય દેસાઈ, ખી. એ.)

(આશુ પુઠ પાઠ ૫૦ પદ ધી.)

ગીઝ વગેના ઉત્તરગોને રાઈચુર સુધી ઉભા રહેવું પડે છે. આ જે ગીઝ ઉભા હોય તેમનો સામાન પોતાના પગ પર ઝીલી રાખવો પડે છે. ખી. ખી. સી. આઈ. ની માફક દસ દસ માણસનાં ખાનાં ત્યાં નથી, પણ આડી પાટલીઓ હોય છે; અને એક ખાનાંમાં પંચી વધુ માણસો બેસવાનાં હોય છે. આટલાં બધાં માણસો બેસવાનાં હોય, ત્યાં બે પાંચ વધારે આખ્યાં તેની અગર પાટી નથી. ધડાધડ ને કચકચચરી ચતી ત્યાં બેવામ આવે છે. જોગ ને પહેલા વર્ગમાં દોઢક દહાડો મુખ ને દોઢક દહાડો દુખ હોય છે. બે દહાડાં છ. આઈ. ખી.ના ડખ્યા દોડે છે, ત્યારે તેમાં પીઠ-ખીના દીવા, પંખા ને મુંવાળી ગાડીઓ હોય છે; પણ પછી બે દહાડાં એમ. એસ. એસ. ની ગાડીઓ દોડે છે ત્યારે ગ્યારની ઝાંખી બત્તીઓ, બુએ એવી ગાડીઓ અને પંખાનો અભાવ બેવામાં આવે છે. અમને આ બન્નેનો અનુભવ થયેલો. મુંબઈથી ઉપરની ગાડીમાં ઇન્ટર કલાસનો લુહો ડખો હોય છે, પરંતુ મદ્રાસથી ઉપરની ગાડીમાં હોય છે પણ ખરા ને કલાસ નથી પણ હોતો.

મદ્રાસ ફ્રંક દેલું બોલ્યે એવા વિચાર કરેલા અને ત્યાં સુંદર મકાનો, સ્તાઓ વગેરે જેવા ગાયા વાપિલી, પણ મદ્રાસ રેલવેના મુખ્ય સ્ટેશન મદ્રાસ સેન્ટ્રલ સ્ટેશન અમે ત્યાં પહોંચ્યા અને ત્યાંની ઝટકા, બંડી વગેરે મદ્રાસ જેવી ગાડીઓ, બોર્ડ એટલે તે ગાયા કરવાવા લાગી અને સ્ટેશન બહાર નીકળી લાઈલુબવાડ જેવા ત્યાંના વોલ્ટેજમ રોડ બેતાં તે નોંશ પામી.

સ્ટેશન પર મણુરો અંગેજીમાં વાતચીત કરી બદલે છે અને તેઓનો નંબરનો ખરો વ્યાપસી પામે લઈ લઈને સામાનના દાગીના ગણી આપી ગાડી કરવા બધાનો ત્યાં રિવાજ છે. આ સામાન હાથેથી ખેંચવામાં આવતા મેસા અસહવાદી ગામ બેવડાં ગાડીઓમાં લગાવી બદલાવું હોય છે. થોડો સામાન તો બગદના એકાઓમાં લઈ સકાય. વધારે સામાનની આ દયા છે. ૮૦ મણુ સુધી સામાન ત્રણ માણસો ખેંચી લેાય છે.

ચોલટ્રેકસ રોડથી સારા રસ્તાઓ અને ત્યાંના કરતાં સારાં મંકનો પાછળથી જોયાં; પણ પ્રથમ ગ્રાસે માંખ ગળી જનારને પાછળનું અલ ભાવતું નથી તેમ માફ થયું. શહેરમાં મોટા રસ્તાઓ પૈકી ઓડરોડ, માઉન્ટરોડ અને ખીચરોડ છે. ઓડરોડ અમદાવાદના પાંચકુવા દરવાજાની બહારના રસ્તા જેવડો પહોળો છે; માઉન્ટરોડ રણછોડભાઈના ધુવારા પાસે બળરોડ ક તેના જેટલો પહોળો છે, પણ તે રસ્તો ઘણો સારો છે. ખીચરોડની પશ્ચિમે મંકનો ને પૂર્વે દરીઓ આવવાથી તે ઘણો સારો લાગે છે. શહેરના ખીજ રસ્તાઓ સાંકડા છે અને દોડીઆ જેટલા કપાલમાં લમરો આવ્યો હોય તેમ તેમની બે બાજુએ ખુલ્લી ગોરીઓ આવવાથી તે દીપી ઉઠે છે.

મદ્રાસમાં પશ્ચિમથી પૂર્વ તરફ વહેતી નાનકડી કુચ્ચમ નદી છે. તેનું પાણી સગવળ સ્થિત રહે છે. વરસાદ આવે ત્યારે તે વહે છે પણ ખીજ નાળમાં તે વહી શકતી નથી, કારણકે તેની સપાટી દરીઆની સપાટીથી નીચી છે. ઉત્તર દક્ષિણ બંધીગ્રામ કેનલ છે. આ બંનેમાંથી સવાર સૌજ ખુબજ બો મારે છે. પૂર્વ દરીઓ છે ત્યાં ફરવામાંજ આનંદ પડે છે.

બ્યોર્જ રાઈનમાં મુખ્ય વસ્તી છે. ત્યાં હાઈક્રાઈટ, લો ક્રાલેજ, બેન્કો વગેરે છે. મદ્રાસીઓ વિશે પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવા ત્યાં ફરવું ફરવું જોઈએ અને ત્યાંના લોકો સાથે પરિચય પાડવો જોઈએ.

બહારથી આવનાર માણસો સાર ત્યાં ધર્મશાળા જેને તેઓ ચોલટ્રી કહે છે તે છે. સ્ટેશન પરની નાજ સેર સમસ્યાની મુદ્દલીપરની ચોલટ્રી છે તે સર્વે કામો માટે ખુલ્લી છે. વૈષ્ણવો સાર શહેર વચ્ચે સાત સ્વરૂપની હવેલી છે. ત્યાં હિતરો ત્યાં રસોઈની ગાંડવણ પોતાની કરી લેવાની છે. મુરોપીઓ અને હોટેલોમાં ખાનારા દેશીઓ સાર ત્યાં સારી હોટેલો છે. ત્યાં મજતાં બાડાનાં વાદનો પૈકી મુખ્ય પીજળીની દ્રામવે છે. તે ઉપરાંત એક ધોડાનો એક્ટો જેને ઝટકા કહે છે તે, એક બળદનો એક્ટો જેને

કહે છે તે અને જનરીક્ષાઓ નેચામાં આવે છે. કાર્પક વખત મોટર મળે છે ખરી. બે ધોડાની સારી ગારીઓ હોટેલવાળા રાખે છે. બંડી ને ઝટકા બે ધાટમાં સરખાં છે. તેમાં પાટીઆની જમીન પર બેસવાનું હોય છે અને ઉપર એક સાદડી ગોળ વાળી છત્રી બનાવેલી હોય છે. આ ઉપર કપડું જડી વાનીંશ કરેલું હોય છે; પણ તેથી અંદર બેઠેલા ચોમાસામ

પદ્મજતા અટકતા નથી. છત્રીમાંથી પણ પાણી ચુએ છે. ઉંચા માણસો સારૂ તે છેજ નહિ. અંદર બેઠેલા માણસોને આંચકા આવતાં છત્રી ઝટાઝટ વાગે છે, તેથી તેમાં નામ પ્રમાણે ઝટકા મારવાનો શુભ છે એમ જાન થાય છે. દ્રામમાં ખેસવું ન હોય તે સામાન ન હોય તો ધીમે ચાલતી છત્રીની પસંદ કરવા જોઈ છે. ત્યાંની દ્રામમાં એક પૈસાથી માંડીને તે જ પૈસા સુધીની દીક્રીટ મળે છે. લાંબે જવું હોય તો તેજ જગ્યાએ સીધી જતી ગાડીમાં ખેસવું પડે છે, કારણકે તેમાં એક્સપેન્ડેન્સ (ખર્ચવાની) દીક્રીટો મળતી નથી. ઘણી વખતે સીધી દ્રામ નહિ મળવાથી લંકાશન સુધીની દીક્રીટ લઈ ખીજી માટે રાહ જોવી પડે છે. દ્રામની અંદર કાલુનો છાપી ચોંટતા છે તે જાણના ત્યાં લાગ થાય છે. બેઠકાની વચ્ચે માણસો ઉભા રહે છે, પગથીઆ પર લોકો ઉભા રહે છે અને મરજીમાં આવે ત્યાં ખીજી પીએ છે; અને દ્રામકન્ડક્ટરો તથા ઇન્સ્પેક્ટરો પોતાને ગમે તેવી હરકત પડે તોપણ બેસતા નથી.

ત્યાંની મ્યુનિસિપાલિટીની વ્યવસ્થા જરાજર લાગતી નથી. પ્રેસીડન્ટને ત્યાં પગાર મળે છે. રસ્તાની બે બાજુએ જે ખુલ્લી ગટરો હોય છે તેને જરાજર સાફ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. જગજગ સાફ કરવા સારૂ દરેક ઘરઘણીએ ટેવડીઓ સાથે ખાનગી ગેલ્વણ કરી લેવી પડે છે. તેને ઘરડોડ મહીને ચાર આઠ આના આપવામાં આવે છે. તે સવારે આપી ઘરંધરી પાસે જગજગમાં પાણી નંખાવી બહુ મેલુંગટરમાં વહેવાથી ચાલી જાય છે. આથી ગટરોમાંથી પુષ્કળ બાસ મારે એમાં શી નવાઈ!

ત્યાંની પોલીસ સફત લાંબો પાવનગો, સફત હાઈકોટ ને લાલ ચટક પાથરી પહેરે છે. આ હીપતાં નથી. તેઓ રસ્તા વચ્ચે ઉભા હોય તોપણ જમણી બાજુએ ગાડી હાંપી જનારાં જોવામાં આવે છે. વળી ખીચરોડ જેવા મોંઠા રસ્તાઓ પર તો પોલીસ બિચારા પગથીઆ ઉપર કે તેની આગળ ઉભા રહે છે. મુંબઈની પોલીસ જેટલી તે ચાલાક નથી લાગતી.

(અપૂર્ણ.)

૧૧૮ અમદાવાદ, પ્રે. સં. ટ્રેનિંગ કોલેજનો અને ૧૯૧૮ નો અભ્યાસક્રમ.

અમદાવાદ, પ્રેમચંદ્ર રામચંદ્ર ટ્રેનિંગ કોલેજનો અને
૧૯૧૮ નો અભ્યાસક્રમ.

હાથા.

બીજું વર્ષ—પાઠ્ય પુસ્તક—મુદ્રારાક્ષસ કિંવા મેળની નૃસિંહ, અને ૧૯૧૪
ની મોટી આવૃત્તિ, અનુવાદક દેશવલાસ દર્વદરાય મુન. આ નાટકનો
પહેલો પાંચ અંક પૃ. ૧ થી ૮૦.

ત્રીજું વર્ષ—પાઠ્ય પુસ્તક—સાહિત્યરત્ન, અને ૧૯૧૪ ની છઠી આવૃત્તિ,
સંયોજક ઈ. પ્રા. ખાનસાહેબ બી. એ. અને નરહરિ ત્રાંબકલાલ,
એમ. એ., એલ. એલ. બી.

આ પુસ્તકમાંથી પસંદ કરેલાં નીચેનાં પાન, અને નાટ્ય તથા
ગદ્યના કથના:—

પદ્ય—મહેતાનું મામેરું, અંગદ વિદિમાંથી, કાલિયુક સંસાર, વિદાય,
હિન્દુલગ્નની દુનિમતા, માનગણુદણ્ડ, અમરનાથે દાવડ, કાળુચક,
આગીઆગે, અમારા દેર, ગુણવંતી ગુજરાત, અને અનેરી આથા.
કથિતાનો ગુપ્તપાદ—મહેતાનું મામેરું, અંગદવિદિ અને કાલિયુક, સંસાર
રાજાપનાં ઉપર ગણુમેલાં કાળ (હિન્દુ લગ્નની દુનિમતાની ૮૦
છાંદી અને બીજાં પૃષ્ઠાં).

નાટ્ય—ગેમારુંદ—શીલગાની સદૃશ યુક્તિ, બીમ.ને હનુમાનનો
ગેમાપ, તપોવનમાં વાલ્મીકી ત્રાસ. દોહરતરામ—વિદ્યાધરના વિનોદને
ધનરાજની પૂર્વતા. નંદરૂકર—અંતરસાગર. મણિલાલ ગણુભાઈ—
આરિયણ, પ્રશ્ન પ્રકૃતિ, હવન ચરિત, અને ચિત્રી દુરાચાર.
મન:ગુપ્તરામ—અસ્ત અને ઉદયનું દંદ, ઉદયનું સાર્વક અને
ઉત્તરે—ગોવર્ધનરામ—સત્સતીચંદ્રનો મૃતપ્રાણ અને અર્ધદાસને
મણિમુદ્રાની બેટ.

સંસ્કૃત.

બીજું વર્ષ—શિક્ષક ઉપરાંત કવિદાસના અભિજ્ઞાન સાકુન્તલાનો એકો અંક.
અંકગણિત અને ઇતિહાસ.

સને ૧૯૧૭ ના ફેબ્રુઆરીના સાળાખના ૭૧ અને ૭૨ ને પાને
અમદાવાદ સાલમાં પણ ત્રણ વર્ષ માટે સમયાવાધિ આપ્યો છે.

અમદાવાદ, ગ્રે. સી. ટ્રેનિંગ કોલેજનો સને ૧૯૧૮ નો અભ્યાસક્રમ. ૧૧૯

સુદ્ધિનિરીક્ષણનો અભ્યાસક્રમ વર્ષ પહેલું.

કાગળનો અભ્યાસક્રમ—૧૯૧૬ ના દે. આરીના શાળાપત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે તે કાયમ.

લાકડાનો—ચાકુ અને રંદાંગા ઉપયોગ. ૧. પ્લેટ લેગલ—કાંઠા નામની પટી લટકાવવાની પટી ૧૮" x ૧" x ૩".

૨. પેન્સિલ શાર્પનર—પેન્સિલની અણી ધસવા માટે સેન્ટ પેપર ચોટવાની પટી ૬" x ૧.૩" x ૩".

આ વર્ષથી બદલેલા કોલેજનારોને પણ લાકડાનું કામ કરવું આવડે.

પરીક્ષા વખતે બદલેલા કોલેજનારોએ કાગળના તથા લાકડાના નમુના અભ્યાસક્રમ પ્રમાણે બનાવી પરીક્ષા વખતે સાથે લઈ આવવા. તે બેગના કપર પરીક્ષાના નમુના તપાસાને નહિ. કાગળના નમુના ડ્રોઈંગ પેપરના બનાવવા.

બીજા અને ત્રીજા વર્ષમાં—(૧) સ્કોર્ચિંગ (૨) ડ્રોઈંગ અને કલેસોર્ડેઈંગ અને (૩) સુઈનિરીક્ષણ અને બાગકામ એ ત્રણ પેડી એક વિષય પસંદ કરવાનો છે. સ્કોર્ચિંગના અભ્યાસક્રમ માટે ગ્રે. સી. ટ્રે. કોલેજના પ્રિન્સિપલને લખી પુછાવવું.

સુઈનિરીક્ષણનો અભ્યાસક્રમ.

વર્ષ પહેલું.

વનસ્પતિ—સાદાં મૂળ, સરદ ૯, માદાં અને મંચુક્ત પોત, એ સવળાનાં કર્તવ્ય. ફલ તેના લાગ તથા કર્તવ્ય. સાદાં ફળ અને સાદાં બી.

બીજેદલાન ક્રિયાનું નિરીક્ષણ.

ગ્રામી—પહેલી ગુણવત્તી આઠ ઓપરીઓમાં આવી ૧૮માં ગ્રામીઓનું વર્ગીકરણ. દેડકા અને ગચ્છરી બુદી વુડી અવસ્થાઓનું નિરીક્ષણ.

જમીન—જમીનપર અરસ કરવાનાં કારણ; અમદાવાદ અને અમદાવાદની આસપાસ આવેલી જમીનની ખનાવટ.

હવા—થર્મોમીટર, બેરોમીટર તથા વરસાદના એક અકાગીઆના આપનો નકશો નિરીક્ષણની નેધિપોથી.

વર્ષ બીજું.

વનસ્પતિ—સાધુપ અને અધુષ (હમ્મલ) વનસ્પતિનું ફોટોગ્રાફ કરી મનુષ્યને ઉપયોગી વનસ્પતિનું નિરીક્ષણ (તુલ્યાન્ય, કોષળ, તેલીબીજાં, તલુઓ, ચોક વનકરી વગેરે જે અમદાવાદની

૨૦ અમદાવાદ, ગ્રે. સ. ટ્રેનિંગ કોલેજનો સને ૧૯૧૮ નો અભ્યાસક્રમ.

આસપાસ મળી આવે તે). વનસ્પતિનો દેશ અને આબોહવા સાથે સંબંધ.

પ્રાણી:—મુકામલા ઘોડો અને ચઘેડો, ગાય અને હિસ, બકરી અને ઘેરું, કુતરો અને બિલાડી. ઢાંગડો, મોપટ અને ચકલી. પક્ષીઓની યાંચ અને પગ. મરઘી અને એરડીનો રેશમનો કપડો એ બન્નેનું ઉછરતી વખતનું નિરીક્ષણ.

હવા:—જુદી જુદી ઋતુમાં સૂર્યના સ્થાનની ફેરફારીનું નિરીક્ષણ.

અગ્નિ:—ચંદ્રનો કળાઓ.

બાગકામ:—બાગની જગા, હવા, અજવાળું, પાણી, ખેડ ખાતર સાથે સંબંધ. સાળાપયોગી બગીચાની વ્યવસ્થા અને રચના. દરેક વિદ્યાર્થીને સોંપેલું કામ. નિરીક્ષણની નોંધપોથી અને નિરીક્ષણ કરેલી વનસ્પતિના નમુના.

વર્ષ ત્રીજું.

સ્પતિ:—તૃણધાન્ય વર્ગ, કઠોળવર્ગ, દુધીનો વર્ગ, કપાસનો વર્ગ, રીંગણી વર્ગ અને પારિજાતકનો વર્ગ, એ વર્ગોના અમદાવાદની આસપાસ મળી આવતા છોડોનો ઉછેર અને નિરીક્ષણ.

કલમ બનાવવા વિષે.

પ્રાણી:—કુતર, કાબર, સમડી તથા એવા બીજાં મળી આવતાં પક્ષીનું નિરીક્ષણ. સાપ, વીંછી, માદક અને માખીનું નિરીક્ષણ. બાગમાં ચર્તા નાશકારક જંતુઓનું નિરીક્ષણ અને તેમને અટકાવવાના ઉપાય.

આકાશ:—જુલ્હી આંખે દેખી શકાય એવાં નક્ષત્રોનું અવલોકન.

જમીન:—ખેતી સંબંધી જમીનના જુદા જુદા ભાગ. જાત-જાતનાં ખાતર.

સંગ્રહસ્થાન:—સુવિજ્ઞાનને લગતા સાળાપયોગી સંગ્રહસ્થાનની વ્યવસ્થા અને રચના.

બાગકામ:—દરેક વિદ્યાર્થીને સોંપેલું કામ. નિરીક્ષણની નોંધપોથી અને નિરીક્ષણ કરેલી વનસ્પતિના નમુના.

કલેમ્બાટેલિંગનો સને ૧૯૧૮નો અભ્યાસક્રમ.

બીજું વર્ષ.

૧—માટી અને તેને કેવી રીતે બનાવવી.

૨—માટીના વીંટા, દોરી, અછોડા, મજુકા વગેરે બનાવવા અને તે તરફ બનાવવી.

૩—માટીની તપ્તી બનાવવી, અને તેને ચોરસ, લંબચોરસ, ત્રિકોણ, પદ્-
કોણ અને અષ્ટકોણમાં માપ પ્રમાણે કાપવી.

૪—આંગણી અને અંગુઠાની મંદદંથી તપ્તી ઉપર આકૃતિ અને અક્ષર કાઢવા.

૫—નળાકાર.

૧૪—નારંગી.

૬—ઘડું.

૧૫—કેળાં.

૭—ધન.

૧૬—કેરી.

૮—સોડું.

૧૭—દાડમ.

૯—પિરામિડ.

૧૮—પતંગીડ.

૧૦—આમલીનું પાંદડું.

૧૯—સાપ.

૧૧—સૂર્યસુખી ફૂલ.

૨૦—નદી, બેઠ, મૂંઝિર, સામુદ્રકુની અને

૧૨—કદિ.

કોપકરપ.

૧૩—મૂળા.

૨૧—મુંગઈ ઈલાકાનો 'રીલીફ' નકશો.

રીલું વધ.

૧—ચપ્પુ.

૯—કાચ.

૨—તાણુંકુંચી.

૧૦—ફલની પાંખડીની તરેહ.

૩—ખડકીઓ.

૧૧—એનિન. (વરાળ મંત્ર.)

૪—તીરકામડું.

૧૨—ઉદર.

૫—પીપળાનું પાંદડું.

૧૩—માછલી.

૬—ગુલાબનું ફૂલ.

૧૪—દીવાલંડી.

૭—વેગણ.

૧૫—કિંકરુત્તાનનો 'રીલીફ' નકશો.

૮—પપૈડ.

૧૬—વિદ્યાર્થિઓના પોતાના જિલ્લાનો

'રીલીફ' નકશો.

ગુજરાત કેળવણીમંડળ.

નવાં સ્થાપવાનાં ૫૦ વાંચનાલયો.

નીચેના નિયમો પ્રમાણે આજ સુધીમાં ગુજરાતના પાંચે જિલ્લામાં મળીને ૫૭ વાંચનાલયો સ્થાપવામાં આવ્યાં છે. આવતા જુન માસની પહેલી તારીખથી ખીજાં ૫૦ વાંચનાલયો તેજ નિયમાનુસાર સ્થાપવાનું નક્કી થયું છે. પ્રગતવર્ગની બાળ માટે તે નિયમો નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવેછે:-

સગભગ એક હજારથી બે હજાર વસ્તીવાળા ગામ, જ્યાં હજુ મુખી પુસ્તકાલયની સ્થાપના થઈ ન હોય ત્યાં ટ્રાઈ-ઇન-એડ નો ધોરણ મદદ આપી પુસ્તકાલય સ્થાપના કરાવવામાં સહાયત્વન થવું એ ઉદ્દેશ કૃષ્ણવણી મંડળની વ્યવસ્થાપક કમિટીએ રાખ્યો છે. સગભગ આડધી રૂકમ ગામના ગૃહસ્થો એકઠી કરે, અને આડધી મંડળ ખાસ એકઠા કરેલા ફંડમાંથી આવે એ પ્રમાણે વાર્ષિક રૂ. ૩૦ સુધીના ખર્ચ પુસ્તકાલય ચલાવવું.

(૧) ગામ લોક રૂ. ૧૫) પંદર એકઠા કરી મંડળના સેક્રેટરીઓને મોકલી આપેથી તેમાં ખીજા રૂ. ૧૦) ઉમેરી, તથા વર્તમાનપત્ર વાળાઓ ખાસેથી છૂટ મેળવી, સગભગ રૂ. ૨૫ થી ૩૦ ની કિંમતનાં વર્તમાનપત્રો તથા માસિકો પૂરા પાડવામાં આવશે. આ પ્રમાણે દર વર્ષે ચાલુ રાખવામાં આવશે.

(૨) વર્તમાનપત્રો તથા માસિકો મંડળ તરફથી પસંદ કરવામાં આવશે, પરંતુ પુસ્તકાલયની વ્યવસ્થાપક મંડળની સલાહથી તેમ કરવામાં આવશે. દેશની ચાલુ રાજકીય, સામાજિક વગેરે રિયલિટી જ્ઞાન મળે તેવાં વર્તમાનપત્રો તથા માસિકો પસંદ કરવામાં આવશે. જિલ્લાના મુખ્ય શહેરો એક પત્ર જરૂર લેવામાં આવશે.

(૩) પુસ્તકાલયની સ્થાપના તેજ ગામના ૩ થી ૭ પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થોનું મંડળ કરે અને તેમણે દરેક વાર્ષિક રૂ. ૧) એક લાઇબ્રરીના ફંડમાં આપવો. મંડળ પોતામાંથી એકને સેક્રેટરી નીમશે અને કૃષ્ણવણી મંડળને તેઓ દર ત્રણ મારો ખાપેલા ફારમ ઉપર રીપોર્ટ મોકલશે.

(૪) આ પુસ્તકાલય મદત વાપરવાનો દક ગામના દરેક સી પુરુષને રહેશે.

(૫) દરેક પુસ્તકાલયનું નામ “ગોખલે પુસ્તકાલય” રાખવામાં આવશે.

(૬) ડાઈ પબ્લ કારણથી આ પુસ્તકાલય નંધ પડે તો વર્તમાનપત્રોની ફાઈલ ઉપર ગામ સમસ્તનો દક રહેશે.

(૭) આ સંબંધી તમામ અરજીઓ અમદાવાદમાં દાદાભાઈ શ્રી લાઇબ્રરીને સરનામે ગુજરાત કૃષ્ણવણી મંડળના સેક્રેટરીઓને મોકલવી. તે અરજીના જવાબમાં જે જાપેલું પત્રક મોકલવામાં આવે તેમાં માગેલી વિગતો ભરીને રૂ. ૧૫ ની સાથે તે મોકલી આપવું.

(ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૫-૨-૧૮ ના હુકમ
નં. ૧૦૪૭૭ ઉપરથી.)

જાહેરખબર નં. ૧૨૬૭૮.

પ્રાથમિક શાળાઓ માટે મંજુર કરેલી નીચેની ચોપડીઓની યાદી
સર્વ લેણાંની જાણ માટે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

નં.	ચોપડીનું નામ.	જે ભાષા- માં છપાઇ હોય તે.	શાને માટે મંજુર થઈ.	કિંમત રૂ.આ.પા.
૧	ચિન્નગાસીલાલ ખી. એ, નિશાળોના અસિસ્ટન્ટ ઇન્સ્પેક્ટર, કુમોન ભાગ સંયુક્ત પ્રતિ:— 'જ્ઞાતિ-મુખ્યત્વે ઉદ્ધૃ.'	ઉર્દુ	ઉર્દુ નિશાળોમાં ચલા- વવા માટે અને લાઇ- બરી તથા ઇનામમાટે.	૦-૮-૦
૨	ભુઆશિયએ આલમ જ્ઞાતિ, દિલ્લિએ અન્વય.	"	ઉર્દુ નિશાળોમાં ચ- લાવવા માટે અને ઇનામ માટે.	૦-૧૨-૦
૩	" " ફર્મ.	"	" "	૦-૧૨-૦
૪	" " ફર્મ.	"	" "	૦-૧૨-૦
	મહમદ મુક્તાદખાન સરવાની, અલીગઢ:—			
૫	'હીનયાત કા પહેલા રિસાલા.'	"	ઉર્દુ નિશાળોમાં	
૬	'ફુસતા રાય બહાદુર કે. બી. કાપેર, લાહોર:—	"	ઇનામઆપવામાટે	
૭	'Prof. Ramsay muir's Britain's Case against Germany નો ઉર્દુમાં તરજુમો. શેખ અબ્દુલ અલીજ ખી. એ. 'Loyal thoughts pub- lishing Association, Lahore (લાહોર):—	"	ઉર્દુ નિશાળોમાં ઇ- નામ તથા લાઇબરી માટે.	૧-૦-૦
૮	'શેર ખતોનિયા' મર્દમ લાર્ડ કિંગનરવે જીવનચરિત્ર.	"	" "	૧-૪-૦

ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શનની (સહી) K. G. Joshi.
ઓફિસ, પુના, તા. ૩૧-૧-૧૮. ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શનની પતી.

(જી. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૫-૩-૧૮ ના હુકમ
નં. ૧૧૫૧૭ ઉપરથી.)

જાહેરખબર. નં ૧૧૫૧૭.

ચોપડીનું અને કર્તાનું નામ.	જે ભાષામાં જણાવેલ છે તે.	જાને માટે મંજૂર મર્મ.	કિંમત રૂ.આ.પા.
મિ. કેપ્પરસ મોરાળજી પટેલ, એમ. બી. બી., એસ., મહદર મેન્શન, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ:—	મુંબઈ	સ્ત્રીઓ માટેની ટ્રેનિંગ કોલેજની લાઇબ્રરી માટે.	૨-૦-૦
૧ "મુવાવડ અને જાળકંઠી માવજત" મિ. હિમતલાલ મહેશજી અં. જાગિઆ, જીવાજી કોટેજ, સાન્તાક્રુઝ બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલવે:— "કિન્ડરગાર્ટન સંબંધે ૭ લેખો" ૧૯૧૬ ની આવૃત્તિ.	મુંબઈ	સ્ત્રીઓ માટેની ટ્રેનિંગ કોલેજની લાઇબ્રરી માટે.	૨-૦-૦
૨ મિ. ફરદુનજી માણીજી પાવરી જી. એ., નં. ૩ પાંડે ધર્મશાળા પાસે, કારેલ વાડી, મુંબઈ:— "આથ્રા અને દિલ્લી" ૧૯૧૬ ની આવૃત્તિ.	"	અધી પ્રાથમિક શાળાઓની લાઇબ્રરી માટે.	૦-૬-૦
૩ મિ. બીરબલ એમ. મહેતા, હિલામિઆના મેન્શન પાસે, રોન્ડ-કર્ટ રોડ, મુંબઈ:— "શનગદનો આળ કુમાર" ૧લી આવૃત્તિ.	"	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક નિશાળોની લાઇબ્રરી માટે.	૧-૦-૦ (ચોપડીમાં કિંમત નથી આપી.)
૪ મિ. સોરાળજી મયેરજી કેસારી, રેસન રોડ નવસારી:— "દુષ્પ્રીનો દિવાસો" ભાગ ૧, ૧૯૧૫ ની આવૃત્તિ.	"	પ્રાથમિક નિશાળોમાં જેનામ માટે.	૦-૧-૦
૫ મિ. ગૌરીશંકર મગનલાલ પંચોળી, જી. બી. કાચિવાળ મ્યુનિસિપલ નિશાળમાં શિક્ષક, કરાંચી:— "નીતિશિક્ષક" યાને જાળકાનો ફૂલ કાર ૧ લી આવૃત્તિ.	"	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક નિશાળોની લાઇબ્રરી માટે.	૦-૪-૦ (દરેક લાઇબ્રરી માટે ૧ નાનું)
૬ "નીતિશિક્ષક" યાને જાળકાનો ફૂલ કાર ૧ લી આવૃત્તિ.	"	પ્રાથમિક નિશાળોમાં જેનામ માટે.	૦-૬-૦

<p>મિ. રતિલાલ દાણીજી ભટ્ટ, બાળ મિત્ર કાર્યાલયના ઝો. સેક્રેટરી, રજી- ઓડ લાઈન્સ, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, આણં- દજી બંહેચરના બિલ્ડિંગ, કરાચી:—</p>			
<p>૭ “બાળમિત્રમાળા-પુસ્તક ૧થી૫” ગુજરાતી.</p>		<p>પ્રાથમિક નિશાળો- માં ઇનામ માટે.</p>	
<p>૧ માઆપની સેવા, ૧૯૧૬ એપ્રિલ આ.</p>	<p>”</p>	<p>”</p>	<p>૦—૧—૦</p>
<p>૨ હિંદના બાળકો, ૧૯૧૬ના મેની આ.</p>	<p>”</p>	<p>”</p>	<p>૦—૧—૦</p>
<p>૩ બાળશિક્ષણ ” બુનની ”</p>	<p>”</p>	<p>”</p>	<p>૦—૧—૩</p>
<p>૪ નાનીનાનીવાતોભાગ ૧, બુલાઈની,”</p>	<p>”</p>	<p>”</p>	<p>૦—૧—૩</p>
<p>૫ “બાળસંવાદ” ;; ઓગસ્ટની ;;</p>	<p>”</p>	<p>”</p>	<p>૦—૧—૩</p>
<p>મિ. પોપટલાલ કેળવણ્યંદ શાહ, હેડ- માસ્ટર, આઇ. પી. મિશન ક્લાસીક ટ્રેનિંગ કોલેજ, અમદાવાદ:—</p>			<p>આખા વર્ષ ની માળા ખરીદે તો.</p>
<p>પ્રસિદ્ધ કરનાર-મેસર્સ લક્ષ્મીચંદ ઉત્તમચંદ અને કં.શુક્લેશ્વર, રાજકોટ:—</p>		<p>પ્રાથમિક કન્યાશા-</p>	<p>૦—૪—૦</p>
<p>૮ “નવીન ગરબાવળી” ૧૯૧૬ ની આવૃત્તિ.</p>	<p>”</p>	<p>ળાઓ અને સ્ત્રીઓ માટેની ટ્રેનિંગ કોલે- જોમાં લાઇબ્રેરી અને ઇનામ માટે.</p>	
<p>દિવાન બહાદુર રજીઓડભાઈ ઉદય-</p>		<p>પ્રાથમિક નિશાળો,</p>	<p>૨—૮—૦</p>
<p>રામ, ૩૬ ઝો, ચોપારી રોડ મુંબઈ:—</p>		<p>માધ્યમિક હાઈસ્કૂલો (દરેક મા.)</p>	
<p>૯ “યુરોપિયનોનો પૂર્વ દેશ આદિ સાથે વ્યાપાર, ભાગ ૧ થી ૪” ૧૯૧૬ ની આવૃત્તિ.</p>	<p>”</p>	<p>અને ટ્રેનિંગ કોલે- જોની લાઇબ્રેરી માટે</p>	
<p>રા. રા. જ્ઞેડીસનંદાસ એલ. ડી.</p>		<p>માધ્યમિક હાઈસ્કૂ- ૧—૦—૦</p>	
<p>ખારલેયા, કરમચી દામજીના બિલ્ડિંગ</p>		<p>જોની લાઇબ્રેરી માટે. (સામગ્રી)</p>	<p>એક ડઝન</p>
<p>૪, ગીરગામ બેકરોડ, મુંબઈ પોસ્ટ</p>		<p>ના રૂ.</p>	<p>૮—૦—૦</p>
<p>ઓફિસ નં. ૪:—</p>		<p>”</p>	
<p>“અર્ચ શાસ્ત્રનાં સિદ્ધાંતો, ભાગ ૧</p>		<p>”</p>	
<p>લો” ૧લી આવૃત્તિ.</p>		<p>”</p>	
<p>સરદાર બહાદુર મોતીલાલ મુની-</p>		<p>”</p>	
<p>લાલ, વાઈસ પ્રેસિડન્ટ, ભરૂચ જિલ્લો</p>		<p>”</p>	
<p>ઓગ્રીકલ્ચર અને ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એ-</p>		<p>”</p>	
<p>સોસાયેટીન ભરૂચ:—</p>		<p>”</p>	
<p>૧ “The Gujarat Agricultural and Industrial Quarter- ly” (શ્રી ગુજરાતી ખેતીવાડી અને દુનર ઉદ્યોગ ત્રિમાસિક).</p>	<p>”</p>	<p>ખાધી નિશાળો અને ટ્રેનિંગ કોલેજોની લા- ઇબ્રેરી માટે.</p>	<p>૧—૦—૦ (વાર્ષિક)</p>

૧૯૧૪-૧૫ ૧ લી વર્ષના ૪ અંક.		
૧૯૧૫-૧૬ ૨ ના ,, ૪ અંક.		
૧૯૧૬-૧૭ ૩ ના ,, ૩ અંક.		
મિ. જયજીલાલ અમરશી મહેતા, પીરમરા રોડ, અમદાવાદ:—		
૧૨ “ પોતાનો પ્રયત્ન ” ૧ લી આવૃત્તિ	પ્રાર્થમિક નિશાળો- માં ધનામ માટે.	૨-૦-૦
મિ. કુનેયાલાલ આત્મારામ પટેલ, ગ્રામીણ શિક્ષક, મેનંજ ટ્રેનિંગ કોલેજ, પાટણ:—		
૧૩ “ અગ્રવિદ્યા શિક્ષિકા ” ૧ લી આવૃત્તિ	પ્રાર્થમિક શાળાઓ અને ટ્રેનિંગ કોલેજો ની લાઇબ્રરી માટે.	૦-૫-૦
મિ. મગનલાલ જગજીવન પાઠક, આકાશીકા કુવાની પોળ, ૧૭૯૬, અમદાવાદ:—		
૧૪ “ વીજળી અને લોહચુંબક શાસ્ત્ર ” ૧ લી આવૃત્તિ.	બધી નિશાળોની લાઇબ્રરી માટે.	૧-૮-૦

ઉ. ભા.ના એ. ઇ.ની ઓફિસ
અમદાવાદ, તા. ૫ મી માર્ચ ૧૯૧૮.

(Sd) D. S. Savarkar.
એ. ઇ. ઉ. ભા.

કેળવણીખાતાની જાહેરખબરો.

(ઉ. ભા. ના મે. એ. ઈ. સાહેબના તા. ૨૧-૨-૧૮ ના હુકમ નં,
૧૧૦૮૯ ઉપરથી.)

‘ સુશીલ માને ખાલસદખોલ ’ ની કિંમત ૦-૬-૦ આના હતી
તે વધારી ૦-૭-૦ સાત આના છ વાઈ કરવા મિ. બી. એમ. વ્યાસને
ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના ઇન્સપેક્ટર સાહેબે રજા આપી છે.

ફક્ત લગભગ સમયમાં ફાટવાની એથી અને ત્યાર પછીની આવૃત્તિઓ
ની કિંમતમાં વધારો કરવા રજા આપવામાં આવી છે. સામાન્ય વખતમાં
છાપેલી આ એપ્રીની નકલોની કિંમતમાં વધારો કરવાનો નથી.

(ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૧-૩-૧૮ ના
હુકમ નં. ૧૧૫૫૪ ઉપરથી)

જાહેરખબર.

સને ૧૯૧૮ માં લેવાની વર્નાક્યુલર ફાઇનલ પરીક્ષા અત્યાર
સુધી લેવાય છે તેમ સપ્ટેમ્બર મહીનામાં લેવામાં આવશે અને પૂર્વણીની
પરીક્ષા ૧૯૧૯ ના એપ્રિલમાં લેવાશે. ત્યાર પછીનાં વર્ષોમાં વર્નાક્યુલર
ફાઇનલ પરીક્ષા નિયમિતપણે એપ્રિલ માસમાં લેવાશે.

ઉ. ભા. ના એ. ઇ. ની ઓફિસ, (સહી.) D. S. Savarkar.
અમદાવાદ, ૬મી માર્ચ, ૧૯૧૮. એ. ઇ. ઉ. ભા.

(ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૩૦ મી જાન્યુઆરી
૧૯૧૮ ના હુકમ નં. ૧૦૨૭૦ ઉપરથી.)

‘નવી ભૂમિતિ, ભાગ ૧’ ની બીજી આવૃત્તિ મે. ડિરેક્ટર સાહેબે
પસંદ કરી છે અને મેલુર કરી છે; અને તે વેચવાની મેસર્સ ચીમનલાલ
સુનીલાલ એન્ડ કં. તે રજા આપવામાં આવી છે.

લગાઈના સંમેલોને સીધે તેની દિમત રૂ. ૦-૬-૬ રાખવામાં આવી છે.

ઉ. ભા. ના મે. એ. ઇ. સાહેબના તા. ૧૬-૨-૧૮ ના
હુકમ નં. ૧૦૬૧૨ ઉપરથી.

જાહેરખબર નં. ૧૦૬૧૧, સને ૧૯૧૭-૧૮.

આ ઉપરથી સંબંધે જાહેરવામાં આવે છે કે નામદાર સરકારે નીચે
આપેલી ખાતાની ચુકવણીઓ તપાસ કરવા, અચિત્ત કરવા, જ્યા
જ્યા રાખવા અને વેચાણ કરવા માટે અંમલવાદના મેસર્સ ચીમનલાલ
સુનીલાલ અને કંપનીને તા. ૧૬ મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૭ થી દસ વર્ષ સુધી
ફરીને ટ્રાન્સફર આપ્યા છે.

ધી-ગુજરાત યોરીએન્ડલ બુક દીપા.

શીચીરોડે રતનપોળનો નોકે-અમહાવાદ.

ટેકસ્ટ બુકો.

ટેકસ્ટ બુકો—વાચનમાળાઓ અને સપળી ટેકસ્ટ બુકો, ઉર્દૂ બુકો, નોટી, નકશા, સાધનની પટ્ટીઓ, રખર, પુટ, ફોર્મ-બુકો બાપેલી ને દારી અને સુલને ઉપયોગના સપળા સાધનો અને મોટા જગ્યામાં સપળીઓ છીએ અને પૂરતું કમિશન આપીએ છીએ.

કોપી બુકો.

નવી દમની એક આતો કોપી બુક નં. ૧ થી ૫, ફેબ્રુવરી ખાતાએ પ્રાયમિક શાળાઓ માટે મહાર કરેલી કમિશન જગ્યાએ ખરીદ નારને પૂરતું આપીએ છીએ, વધુ નંબરો નંબર, માલ છે.

મુખગણિત.

વધુ જથ્થો આવૃત્તિઓ હુંક સમયમાં પૂરી થયેલી. ભાગ ૧ કિં. ૦-૨-૦, ભાગ ૨ કિં. ૦-૨-૯. માણેલાય કાળીદાસ બદેશ.

સરળ પ્રાથમિક બુક.

ધીરેશવાગ ચિત્ર સાથેની ઉત્તમ કદારની કામમાં સરળ હોવા સાં કિમતમાં બચીજ જૂજ.

પ્રાથમિક અંકગણિત.

કર્તા—પરજી દાહ્યાદ દેશાઈ

કિમત ૦-૬-૦

ફેબ્રુવરી ખાતાએ પ્રાયમિક શાળાઓ માટે ટેકસ્ટ બુક તરીકે મેંજુર થયું છે. કમિશન સાથે આપનામાં આવશે.

આ ઉપરાંત સપળી બુકો, ફોર્મને લગતો સામાન વગેરે રાખી ધરા અને પૂર્ણ સતોષ આપી કામ કરીએ છીએ, બદલિઆમેના ચીરાર ઉપ વસ્ત્ર અમથ કરી ડી.પી. થી રવાના કરીએ છીએ. એક વખતે કામ કરનાર પૂર્ણ ખાતરી થશે.

ગુજરાત શાળાપત્ર

પુસ્તાક ૬૪મું, ફેબ્રુઆરિ સને ૧૯૨૫, અંક ૨-જો

યુનિસિપાલિટિ તથા લોકલબોર્ડને માંયમિક શાળાઓ
સોંપવા સંબંધી ઠરાવો—

(પુ. ૬૪, અંક-૧, પૃષ્ઠ ૩૧ થી ચાલુ)

ટીપ—‘શિક્ષક’ પદ્ધતિ પ્રમાણે અડધા વિદ્યાર્થીઓ સવારમાં નિશાળે આવે છે, અને બાકીના બપોર પછી નિશાળે આવે છે, અને તેમાં તેના તેજ શિક્ષકોને જાને વખત નિશાળમાં હાજર રહેવું પડે છે. કેળવણી અંક-ની કક્ષા રજ (૩) ના આધારે જનાવવામાં આવેલા કાનુનો પ્રમાણે તે પદ્ધતિ ત્રીજા ધોરણના વર્ગો સુધી અમલમાં મૂકી શકાશે; પરંતુ તેવા પ્રસંગે નિશાળના જાને વખતમાંથી કાઢી પછી વખતે કાઢી પછી શિક્ષકને બે કક્ષાના વધારે વર્ગ મોંપી શકાશે નહિ.

૫૮. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે રાખેલા શિક્ષકોમાં ઓછામાં ઓછા ૫૦ ટકા અગર સરકાર વખતે વખત ને પ્રમાણુ ટ્રેઇનડ શિક્ષકોનું પ્ર- નક્કી કરે તેટલા પ્રમાણમાં ટ્રેઇનડ શિક્ષકો હોવા જોઈશે; અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે રાખેલા શિક્ષકોની કુલ ગ્રંથા ઓછામાં ઓછા ૧૫ ટકા

અને વધારેમાં વધારે ૩૦ દરજ્જા 'નેટવર્ક' શિક્ષકો પાસે ટ્રેનિંગ હાલગત ૫ વર્ષોમાં અગર ત્રીજા વર્ષનું સર્ટિફિકેટ હોવું જોઈશે. જે ટ્રેનિંગ શિક્ષકોની સંખ્યા સરકારે કરાવેલી ઓછામાં ઓછી સંખ્યા કરતાં ઓછી હોય, તે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ જરૂર જણાય તેવી સ્કોલરશિપો આપીને અગર બીજી રીતે દર વર્ષે પુરતી સંખ્યામાં શિક્ષકોને ટ્રેનિંગ કરવાનો એવેજ બહોળસ્ત દરજ્જો કે ઇ. સ. ૧૯૨૮-૨૯ ની સાલમાં ટ્રેનિંગ શિક્ષકોનું નક્કી કરેલું પ્રમાણ આપી રહે, અને સારપણી જળવાઈ રહે; પુણ્યે તેમાં કેળવણીની પ્રગતિ અને શિક્ષકોની સંખ્યાના ઘટાડા તરફ પુરતું ધ્યાન આપવું જોઈશે.

૫૯. (૧) કેળવણી એક્ટની કલમ ૮ (૧) ના આધારે લીધેલા અને નોકરીમાં રાખેલા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોને, શિક્ષકોના પગારના તેમને લેતી વખતે અને નોકરીમાં રાખતી વખતે દર. સરકાર કેળવણીખાતામાં પગારના જે ધોરણ આદ્ય હોય, તે ધોરણે, પગાર આપવો પડશે.

(૨) સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે નોકરીમાં રાખેલા પ્રાથમિક શાળાના જા શિક્ષકોના સંબંધમાં લાગકાત નહિ ધરાવનાર શિક્ષકોનો અગર લાયક ધરાવનાર હંમેશા મદદનોશ શિક્ષકોનો પગાર માસિક રૂ. ૧૫ થી ાછો હોઈ શકશે નહિ, અને સરકારની મંજૂરી મેળવ્યા સિવાય પહેલાંને માસિક રૂ. ૨૦ કરતાં અને બીજાને માસિક રૂ. ૨૫ કરતાં વધારે પગાર માપી શકાશે નહિ.

(૩) જે જગ્યાઓ ખાસ કરીને ખર્ચાળ હોય, અગર જેનાં હવા-પાણી ખરાબ હોય, અગર જ્યાં યોગ્ય સ્થાનિક શિક્ષકો મળી શકતાં ન હોય, તેવી જગ્યાઓ માટે સરકારની મંજૂરી મેળવીને એલાવન્સ આપી શકાશે.

ટીપ્—પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોને રાખતી વખતે તેમને ચોક્કસ કહેવું જોઈશે કે ખાધ જોરાફીની વસ્તુઓની કિંમતમાં સારો ઘટાડો થશે તો તેમના પગારનાં ધોરણમાં ઘટાડો કરવાનો સંભવ રહેશે.

૬૦. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ પાસે થએલા વિદ્યાર્થીશિક્ષકો, તેમને શિક્ષકના ધંધા માટે કેળવવાનાં હેતુથી, નીચી શકશે.

પાસ થએલા વિદ્યાર્થીશિક્ષકોએ વર્નાક્યુલર હાઇનલ પરીક્ષા અથવા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકની નોકરી માટે

લાયક બનાવનારી બીજી પરીક્ષામાં માસ કરેલી હોવી જોઈશે, અને તેમને ખામ-ચૂંટી કાઢેલા મુખ્ય શિક્ષકોની નિશાળોમાં મોકલવા જોઈશે. ઉપરના વિદ્યાર્થીશિક્ષકોને દરરોજ ઓછામાં ઓછા ચાર કલાક નિશાળમાં હાજર રહેવું પડશે; અને તેમાંથી ઓછામાં ઓછા બે કલાક શિક્ષણકર્તાનું શિક્ષણ લેવામાં ગણવા પડશે.

પાસ થએલા વિદ્યાર્થીશિક્ષકો સાધારણ રીતે એક વર્ષને માટે નીમવા; પણ તેની મુદત બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ દ્વારા તે પ્રમાણે તેમને પગાર આપવો પડશે. પાસ થએલા વિદ્યાર્થીશિક્ષકો નરીકેની નોકરી તદ્દન હંગામી ગણવામાં આવશે, અને રમ, પેન્શન, અગર પગારના વધારામાં તેની ગણતરી કરવામાં આવશે નહિ.

૧૧. અગ્રુક વર્ગની નિશાળો માટે એટલે દાખલા તરીકે ઉર્દુ નિશાળો અગર કન્યાશાળાઓ માટે જે જગ્યાએ લાયકાતે લગુતા વિદ્યાર્થી- શિક્ષક. ધરાવનારા શિક્ષકો મળી શકતા ન હોય તેવી જગ્યાએ, નિશાળની અંદર કામ કરવાથી વર્નાક્યુલર ફાઇનલ પરીક્ષા અગર તેની બીજી લાયકાત આપનાર પરીક્ષા માટે તૈયાર થાય, તે હેતુથી સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ લગુતા વિદ્યાર્થી- શિક્ષકો નીમી શકશે. આવા વદ્યાર્થીશિક્ષકોએ જુ ધોરણ પાસ કરેલું જોઈશે. (સ્ત્રીઓ માટે હમ્મકામાં પાંચમું ધોરણ પાસ કરેલું અને સિંધમાં ચોથું ધોરણ પાસ કરેલું જોઈશે.) નિશાળના વખતમાં બધો વખત તેમને નિશાળમાં હાજર રહેવું પડશે, પણ તેઓ દરરોજ બે કલાક કરતાં વધારે વખત શીખવી શકશે નહિ.

લગુતા વિદ્યાર્થીશિક્ષકો સાધારણ રીતે એક વર્ષને માટે નીમવા, પણ તેમની મુદત બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ દ્વારા તે પ્રમાણે તેમને પગાર આપવો પડશે. લગુતા વિદ્યાર્થીશિક્ષક તરીકેની નોકરી તદ્દન હંગામી ગણવામાં આવશે, અને રમ, પેન્શન અગર પગારના વધારા માટે તેની ગણતરી કરવામાં આવશે નહિ.

૩૬ લોકશબ્દોડને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી હરવો ।

મકરણ પ મુ

જગાની સવડ, સાધન અને સાહિત્ય, શિક્ષણના અવકાશકમ,
અને હાજરી

[તા. ક. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચેની અગર તેની મદદ મેળવતી શાળાઓ હોય, કિંના ન હોય, તોપણ માન્ય રાખવામાં આવેલી જયી શાળાઓને (પ્રકરણ છટું જુઓ) આ પ્રકરણના અ, બ અને ક વિભાગમાં આપેલા નિયમો લાગુ પડે છે.]

૬ અને ઈ વિભાગના નિયમો ફક્ત સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચેની નિશાળોને લાગુ પડે છે; પણ માન્ય રાખવામાં આવેલી બીજી નિશાળો માટે તે માર્ગદર્શક થઈ પડશે. પરંતુ, જો મો નિયમ ગ્રાન્ટ-ઈન્-એડ, કાડની જાળતમાં જયી નિશાળોને લાગુ પડે છે.

અ--જગાની સવડ

૬૨. વર્ગના પત્રકની મંજૂરના દરેક વિદ્યાર્થી માટે, દરેક વર્ગના ઓરડામાં (ઓરડાઓ સિવાય) ઓછામાં ઓછી વર્ગના ઓરડાની આઠ ઓરડા ફુટ જગા પુરી પાડવી જોઈશે. ઓછામાં ઓછી જગા.

૬૩. પુરતી સખ્યામાં જગડ અને પિશાબખાનાંની જોડવણ જગડ અને પિશાબ-કરવી પડશે. ખાનાંની જોડવણ.

૬૪. રમતગમતના સ્થળની પણ જોડવણ કરવી પડશે. રમત ગમતના સ્થળની જોડવણ.

બ--સાધન અને સાહિત્ય

૬૫. નિશાળના સરસામાન માટે જોઈતા પદાર્થો જેવા કે ખુરશી, મેજ, અને કાળું પાટીઉં, દરેક વર્ગના ઓરડામાં સરસામાન પુરો પુરા પાડવા જોઈશે. પાડવા વધે.

લોકસભાએ નિશાળમાં શિક્ષકોના ઉપયોગ માટે જોઈતી શાળાઓ માટે ૩૭

૬૬. નિશાળમાં શિક્ષકોના ઉપયોગ માટે જોઈતી શાળાઓ માટે મંજૂર કરેલી ચોપડીઓ, નકશાઓ, ચિત્રો અને શાળાઓ માટે શિક્ષણના સાદિલ પણ પુરાં પાડવાં પડશે. મંજૂર કરેલી ચોપડીઓ વગેરે પુરી પાડવા વિષે.

૬૭. નાણાંની છૂટ પ્રમાણે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે લાઝમીરી-લઝમીરીઓ. નાં પુસ્તકો પુરાં પાડવાં પડશે.

૬૮. જે માસિક ચોપડીઓ, સ્લેટો અને નિશાળમાં જોઈતી બીજી વસ્તુઓ ખરીદવાને અશક્ત હોય તેમનાં છાકરાં ગંરીય છાકરાંને માટે તે વસ્તુઓ પુરી પાડવી પડશે. ચોપડીઓ વગેરે આપવા વિષે.

ક--શિક્ષણના વિષયો

માન્ય રાજ્યમાં આવેલી શાળાઓમાં અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચે રાખેલી અગર તેની પાસેથી મદદ સુખર્ષ પ્રાથમિક કેળવણી માટે જોઈતી શાળાઓમાં શિક્ષણના વિષયો, વહીવટ, રૂઢરૂઠ, અભ્યાસક્રમ, પુસ્તકો અને શિક્ષણનાં ધોરણો નક્કી કરવા પ્રમાણે રાખવાં પડશે, પણ તેમાં સ્થાનિક જરૂરિયાતોને અનુકૂળ ફેરફાર સરકારની મંજૂરી મેળવીને સ્કૂલબોર્ડ કરી શકશે.

૬૯. મરાઠી, ગુજરાતી, કાનડી, ઉર્દુ-ગુજરાતી, અને ગુજરાતી-ઉર્દુ ધોરણોના ઇપેક્ષા અભ્યાસક્રમ, અને સિંધના અભ્યાસક્રમો. પ્રાથમિક શાળાના અભ્યાસક્રમ, નવા અભ્યાસક્રમ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલાં સુધી ચાલુ રાખવા પડશે. પણ સરકારની મંજૂરી લઈને સ્કૂલબોર્ડ ફેરફાર કરેલા અભ્યાસક્રમ ચલાવી શકશે.

૭૦. સરકારી કેળવણીખાતાએ મંજૂર કરેલાં પુસ્તકોની યાદીમાં હોય તેવાંજ પુસ્તકો વાપરી શકશે. એવાં મંજૂર મંજૂર કરેલાં પુસ્તકો કરેલાં પુસ્તકો સિવાયનાં બીજાં પુસ્તકો સરકારની

૩૮ લોકશબ્દોને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરાવે

કે વાપરવા વિષે. અગાઉથી મંજુરી લીધા સિવાય, જેવણી ખાતામાં વાપરી શકાશે નહિ.

૭૧. જેવણી એક્ટની કલમ ૨૭ (૩) (અ) (બ) (ક) (કે) માં વિગતવાર જે શિક્ષણના વિષયો આપેલાં છે જેવાં કે ખાસ અભ્યાસક્રમો (અ) રચાનિક જરૂરિયાતોને અનુકૂળ આવે તેવા માટે સરકારની વ્યાવહારિક શિક્ષણના અભ્યાસક્રમ, મંજુરી.

(બ) પ્રયોગદ્વારા વિજ્ઞાનનું શિક્ષણ, માટીના નમુના જતાં વાનું શિક્ષણ, સહિતનાનું શિક્ષણ, હસ્તકળા-શિક્ષણ, અને ભવિષ્યના ધંધામાં ઉપયોગી થાય તેવું કામ જેની અંદર ગૃહવિજ્ઞાનનો સમાવેશ થાય છે, તેવા પ્રાથમિક જેવણી લેતાં કાર્ષ પછી ઉમરનાં બાળકો માટેના શિક્ષણના અભ્યાસક્રમ.

(ક) પ્રાથમિક જેવણી લેતાં કાર્ષ પછી ઉમરનાં બાળકો માટે શારીરિક અને મૈત્રિક જેવણી માટેના અભ્યાસક્રમ.

(કે) પ્રાથમિક શાળાનાં ઉપકાં ધોરણોમાં શિક્ષણના ભાગ તરીકે ભવિષ્યના ધંધા માટે ઉપયોગમાં આવે તેવા અભ્યાસક્રમ.

ઉપર જણાવેલા વિષયોમાંથી કાર્ષ પછી વિષય દાખલ કરવાની કાર્ષ પછી સ્થાનિક સત્તાધીશ મંજુરી ઇચ્છે, તે તેણે તે સંબંધી એક પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરીને મંજુરી માટે સરકારને મોકલી આપવી પડશે, અને સરકારની મંજુરી મળ્યા સિવાય તે વિષયો દાખલ કરી શકાશે નહિ.

૭૨. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંજુરતા વહીવટ નીચેની શાળાઓમાં ધાર્મિક શિક્ષણ કે જેની અંદર કુરાનના શિક્ષણનો ધાર્મિક શિક્ષણ સમાવેશ કરવામાં આવે છે તે આખી શકાશે; પરંતુ (૧) તેવા શિક્ષણ સંબંધી કાર્ષ સ્થાનિક હસ્તકળાની જોઈએ નહિ અને (૨) વિદ્યાર્થીઓની હાજરી અરજિયાત હોવી જોઈએ અને (૩) ધાર્મિક શિક્ષણ આપવાના વખતનો ૭૩ માં નિયમમાં નક્કી કરેલા શિક્ષણના વખતમાં સમાવેશ કરેલો હોવો જોઈએ નહિ.

૭૩. માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળામાં જવું એટલે સ્કૂલમાં સરકારની પરવાનગી મેળવીને કરાવે તે પ્રમાણે ઉપલી નિશાળ સુબંધ પ્રાથમિક માં નક્કી કરેલા દિવસોએ અને દરરોજ નક્કી

કેળવણી એક્ટ, કલમ, કરેલા વખતે નક્કી કરેલી મુદત સુધી શિક્ષણ લેવા માટે હાજર રહેવું એવો અર્થ થાય છે.

૭૩. જે કોઈ રચાનિક, સ્કૂલકમિટી હોય, તો તેનો અભિપ્રાય લઈને સ્કૂલમજાડ દરેક નિશાળ ચલાવવાનો વખત નક્કી નિશાળનો વખત કરશે. શિક્ષણના કક્ષાક બાળવર્ગ અને ૧લા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ માટે દરરોજ ત્રણથી ચોખા અને ચારથી વધારે રાખી શકશે નહિ; અને બીજા વિદ્યાર્થીઓ માટે ચારથી ચોખા અને છથી વધારે રાખી શકશે નહિ. કોઈ પણ શાળાએ જો વખતે લાગણામય તથા કક્ષાક કરતાં વધારે વખત શિક્ષણ આપી શકશે નહિ. જે નિશાળોમાં શિક્ષક પ્રદક્ષિતા દાખલ કરવાની મંજૂરી આપેલી હોય, તે નિશાળોમાં ઉપરના કલકા ઘટાડી શકશે.

દરેક નિશાળમાં રવિવારની રજા પાળવી પડશે અને અડવાડીઆમાં બીજાનું એક દિવસે અડધી રજા આપવી પડશે. મુમત્તમાનની નિશાળોમાં, નિશાળો આરંભ વિદ્યાર્થીઓનાં ઘણાં માખાપની ઇચ્છા હોય, તોજ રવિવારને બદલે શુક્રવારે રજા પાળવી.

૭૪. પ્રાયમિક શાળાઓમાં વેકેશનોની કુલ મુદત દર વર્ષે ત્રણ અડવાડીઆંથી વધારે રાખી શકશે નહિ. રચાનિક વેકેશન પાળવા સ્કૂલકમિટી હોય તો તેનો અભિપ્રાય લઈને સ્કૂલ વિષે મજાડ દર વર્ષે વેકેશનો આપવાની સંખ્યા નક્કી કરશે, અને દરેક વેકેશનની મુદત, અને દરેક વેકેશન પાળવાનો વખત નક્કી કરશે; પરંતુ કોઈ પણ વેકેશનની મુદત ચાર અડવાડીઆંથી વધારે રાખી શકશે નહિ.

એક એક વર્ષમાં વેકેશનો ઉપરાંત વધારેમાં વધારે ૩૫ બીજા તહેવારો સ્કૂલમજાડ મંજૂર કરી શકશે, અને કોઈ પણ નિશાળની વાર્ષિક પરીક્ષા અગર તપાસણી કર્યા પછી તરતજ વેકેશન કરનાર અમલદાર અગર દેખરેખ રાખનાર અમલદાર એક દિવસની રજા આપી શકશે.

૭૫. જે જગાએ સરખાતની પ્રાયમિક કેળવણીનું શિક્ષણ ફરજિયાત હોય, તો સરખાત કુવામાં આવ્યું હોય તે જગાએ નિશાળ ફરજિયાત શિક્ષણ આપતી હોય, તે દિવસોએ અને તે વખતે નિશાળની જગાએ હાજર ના હોય, વિદ્યાર્થીઓ હાજર રહેવું પડશે. માંદગી

૪૦ લોકલમોર્ડને પ્રાથમિક શાળાઓમાં સોંપવા સંબંધી કરાવો

વિષય. માટે અગર ખીજી યોગ્ય કારણ માટે થોડી મુદતની રજા મુખ્ય-શિક્ષક આપી શકશે.

૭૬. માન્ટ-ઇન્-એઇડ-કેડ અને વનીકયુલર પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષિકાના કાનુનોના કાડમાં આપેલા વિદ્યાર્થી-ઓને દાખલ કરવાના અને તેમને તે ઉઠાડી લેવાના, કેડ અને વની- તેમની ઉંમર અને હાજરી નોંધવાના અને લીવિંગ કયુલર પુરુષ શિક્ષક- સર્ટિફિકેટ આપવાના નિયમો કેળવણી એક્ટની કલમ ૬૦ અને સ્ત્રી શિક્ષક- ૨૭ (૩) (૬) ના આધારે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ કે આદેશો કાનુ- નવા કાનુનો જનાવીને તેમાં ફેરફાર કરે નહિ ત્યાં- નાનો કેડ લાગુ મુખી અમલમાં રાખવા પડશે.

આદેશો વિષે.

ઈ. ફી

૭૭. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળની પ્રાથમિક શાળાઓમાં તેમજ સ્થાનિક સત્તા નહિ ધરાવતી મ્યુનિસિપલિટીની મ્યુ- ફી. નિસિપલ હાલની અંદર આવેલી જિલ્લા લોકલમોર્ડના વહીવટવાળી પ્રાથમિક શાળાઓમાં કાર્ડ પથ વખતે

શી કાઢી નાખી શકશે.

૭૮. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચે આલેખી પ્રાથમિક શાળાઓમાં નીચે જણાવેલોને શી આપવામાંથી ફીમાંથી મુક્ત મુક્ત કરવા પડશે.

કરવા વિષે.

(અ) બધી ઊકરીઓ;

(બ) સ પરિશિષ્ટમાં દર્શાવેલા અત્યજ વર્ગના ઊકરીઓ;

(ક) જે ઊકરીઓનાં માન્યપ રૂલમોર્ડને ખાતરી કરી આપે કે, તેઓ શી આપવાને અસક્ત છે, તે ઊકરીઓ;

(ઙ) જે દેશી લોકરી સિપાઈઓ અને લશ્કરની સાથે ગએલા માણસો મહાન યુદ્ધની અંદર રણ- સેવમાં મરણ પામ્યા હોય અગર અશક્ત થઈ ગએલા હોય તેમનાં ઊકરીઓ;

- (દ) લશ્કરની લડાયક ટુંકડીઓની અંદર જોડાએલા દેશી લશ્કરી સિપાઈઓના છોકરાઓ;
- (ક) જે સ્ત્રી શિક્ષકોનાં પગાર માસિક રૂ. ૧૦૦ અગર તેથી ઓછો હોય, તેમના છોકરા;
- (ક) વિભાગમાં જણાવેલી સ્કૂલખોડની સત્તા સ્કૂલખોડ સ્થાનિક સ્કૂલકમિટીને આપી શકશે.

પ્રકરણ ૬

માન્ય રાજવામાં આવેલી શાળાઓ

કોઈ પણ શાળાનો ભાગ જેની અંદર સરકારની પ્રાથમિક કેળવણીનું શિક્ષણ અપાતું હોય, અને જેને ચાલુ વખતને માટે મુખ્ય પ્રાથમિક સ્કૂલખોડ અગર સ્કૂલખોડ નાપાસ કચેરોના ઠરાવ ક્યાં કેળવણી એક્ટ, ૧૯૨૩, કલમ ૨. પછી અપીલ કરવાથી સરકારે માન્ય રાખી હોય તેને 'માન્ય રાજવામાં આવેલી શાળા' કહેવામાં આવી છે.

દરેક માન્ય રાજવામાં આવેલી શાળા અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચે રાખેલી અગર તેની મદદ મેળવતી દરેક પ્રાથમિક શાળા, નિશાળના વખત અંદર સરકારના અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના તપાસણી કરનાર અમલદારો ખાસ કરીને નીચેની બાબતોની ચોક્કસાઈ કરવા તપાસી શકશે:—

- (અ) ૧૭ મી કલમમાં નક્કી અગર, મંજૂર ક્યાં પ્રમાણે શિક્ષણ આપવામાં આવે છે કે નહિ,
- (બ) કોઈ પણ જાતનું નુકસાનકારક શિક્ષણ આપવામાં આવે છે કે નહિ,
- (ક) વિદ્યાર્થીઓની ફરજિયાત હાજરી વિષેના કેળ-

૬૨ લેઝલખોઈને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી ઠરાવો

વહીવી ઍક્ટના ઠાનુનોનો બરાબર અમલ
થાય છે કે કેમ, અને

(૬) નક્કી કરેલાં રજિસ્ટરો અને પત્રોડા રાખવામાં
આવે છે કે કેમ.

સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચે રાખવામાં આવેલી કોઈ
પણ પ્રાથમિક શાળાની બાબતમાં રફૂલખોઈ અને

કલમ ૧૬ (૨) એવી બીજી કોઈ 'માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા'
ની બાબતમાં શાળાના મેનેજરે સરકાર અગર સ્થા-
નિક સત્તાધીશ મંડળ વારંવાર જો દહીકતા અગર પત્રોડા માગે તે પુરાં
પાડવાં પડશે.

'માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાઓમાં' તેમજ સ્થાનિક સત્તાધીશ
મંડળના વહીવટ નીચે રાખવામાં આવેલી અગર
કલમ ૨૭. તેની મદદ મેળવતી, બીજી પ્રાથમિક શાળાઓમાં
શિક્ષણના વિષયો, અભ્યાસક્રમ, પુસ્તકો, અને શિક્ષ-
ણનાં ધોરણ, નક્કી કર્યાં મુજબનાં રાખવાં પડશે; પણ સ્થાનિક જરૂરિ-
યાતને અનુકૂળ આવે તેવા ફેરફાર સરકારની મંજૂરી મેળવીને તેમાં
રફૂલખોઈ કરી શકશે.

ફરજિઆત કેમવણી દાખલ કરવામાં આવી હોય, તેવા ફેરફાર-
ની અંદર, જો બાળકને ફરજિઆત કેમવણીની
કલમ ૨૮. યોજના લાગુ પડતી હોય, તેને પાછળ દર્શાવ્યા

પ્રમાણેનું કોઈ પણ યોગ્ય કારણ હોય નહિ તો,
અને જો 'તે' માળાપ અને બાળક સંધારણ રીતે તે વિસ્તારનાં રહેવાશી હોય
તો તેના માળાપે તે વિસ્તારની અંદર આવેલી કોઈ પણ માન્ય રાખવામાં
આવેલી શાળામાં મોકલેનું પડશે.

નીચેની કોઈ પણ બાબતને લઈ કોઈ પણ બાળકને માન્ય રાખ-
વામાં આવેલી શાળામાં ન મોકલવામાં આવેલું હોય
કલમ ૧૬. તો તેના માળાપ તેને યોગ્ય કારણસર નથી મોક-
લેવાનું માન્ય લેવાનું જોમ ગણી શકાશે:—

(ઈ) બાળક રહેતું હોય તે જાગમાં બાળકની માતૃ-
ભાષામાં શિક્ષણ આપતી માન્ય રાખવામાં આવેલી
કોઈ પણ શાળા હોય નહિ.

(ક) આજુક રહેલું હોય તે ભાગમાં તેનાં માળાપ વાંધા ઉઠાવે તેવું-પ્રાથમિક શિક્ષણ કરાજિઆત અપાતું હોય તેવી નિશાળો સિવાયની તેનાં માળાપ તેને મોકલી શકે તેવી માન્ય રાખવામાં આવેલી કોઈ પણ શાળા હોય નહિ.

૭૬. માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાની વ્યાખ્યાની અંદર રચાનિક સત્તાધીશ મંડળની ચલાવવામાં આવતી કોઈ શાળા અગર શાળાનો ભાગ જેની અંદર શરૂઆતની પ્રાથમિક કક્ષવણી અપાતી હોય તેનો સમાવેશ થઈ જાય છે.

૮૦. માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાઓના અ અંતે અંતે અંતે જે વર્ગ પાડવામાં આવશે. અ વર્ગની અંદર જે માન્ય રાખવામાં નિશાળોમાં પ્રાથમિક શાળાઓનાં આશુ ધોરણોનો આવેલી શાળાઓ. અભ્યાસક્રમ ચલાવવામાં આવતો હશે તેમનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. આ વર્ગની અંદર રચાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ નીચે રાખવામાં આવેલી પ્રાથમિક શાળાઓનો તેમજ ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ-કોડના નીચ પ્રકરણને આધારે અગાઉ સ્વીકારવામાં આવેલી હોય તેના જેવી પ્રાથમિક શાળાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

અ વર્ગની અંદર જે નિશાળોમાં શિક્ષણનું ધોરણ હેતુક પ્રકારનું હશે તે, નિશાળોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. આ વર્ગની અંદર ગામડી શાળાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે એટલે, સિંધની મુદ્દા નિશાળો અને ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ-કોડના નીચ પ્રકરણને આધારે અગાઉ સ્વીકારવામાં આવેલી હોય તેના જેવી નિશાળોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

જે નિશાળની અંદર કોઈ પ્રજા જાતનું, ગુરુસાનકારક શિક્ષણ, ગુરુસાનકારક શિક્ષણ આપવામાં આવતું હશે, તેવી નિશાળને માન્ય રાખવામાં આવશે.

વિષય

૮૨. કોઈ પણ શાળા કે જે આ નિયમો ચોથા પ્રકરણના ક વિભાગમાં અને માંચમા પ્રકરણના અ, બ અને ક આ વર્ગની નિ- વિભાગોમાં, શિક્ષક વર્ગ, મહાનતી, સવડ, નિશાળ શાળો માટેની માટે, જેમાં સાધન, અને શિક્ષણના અભ્યાસક્રમ શરૂ થાય તેની અધી જતાવેલી શરૂ થાય તે સાધારણ રીતે આજુક

નહિ તેને અ વર્ગની શાળા તરીકે માન્ય કરવામાં આવશે નહિ. વળી તેથી શાળાના મેતેજરેનો માન્ટ-ઇન-એઇડ-ફાઇના નિયમો અગર સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ અને સરકારની મંજૂરી મેળવીને સ્કૂલબોર્ડ તેવા બીજા કાનુનો બનાવે તે કાનુનો પળવાની કસુલાત આપશે નહિ, સાંસુધી તેમને અ વર્ગમાં મૂકી શકાશે નહિ.

૮૩. નીચેની શરતો પાળે તે સિવાય કોઈ પણ નિશાળને સ્કૂલબોર્ડ અ વર્ગની નિ- અ વર્ગની શાળા તરીકે માન્ય રાખી શકશે નહિ:-
શાળો માટે શરતો.

(i) વ્યાવહારિક પ્રાથમિક શિક્ષણનો સરકારની મંજૂરી મેળવીને સ્કૂલબોર્ડ પસંદ કરેલો નિયમિત અભ્યાસક્રમ અસાધવો.

(ii) આખા વર્ષ દરમિયાન ઓછામાં ઓછા દસ વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી માસિક હાજરી રાખવી.

(iii) નક્કી કરેલા નમુના પ્રમાણેનું હાજરીપત્રક રાખવું, અને મેતેજરેનો સરકાર અગર સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ માગે તેવા સાદાં પત્રક એકલી આપવાની કસુલાત આપવી.

(iv) સરકાર અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ નિશાળની તપાસણી કરી શકે તેવી કસુલાત આપવી.

૮૪. અ વર્ગની કોઈ પણ નિશાળમાં જે શરતોએ તેને અ વર્ગમાં મંડવામાં આવી હોય તેમાંની કોઈ પણ શરતનો અ વર્ગની નિ- લંગ થશે અગર સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહી- શાળ તરીકેની વટ નીચે રાખવામાં આવેલી શાળાઓમાં અપાંત મંજૂરી પાછી શિક્ષણ કરતાં શિક્ષણ લણી ઉતરતી પંક્તિનું હશે, જેથી લેવા અગર બીજું યોગ્ય અને પુરતું કારણ હશે તો નિશાળ- વિષે ના મેતેજરેને યોગ્ય ચેતવણી આપ્યા પછી અને સ્કૂલબોર્ડની માગણીઓ પુરી પાડવા માટે તેમને આપ્યા પછી, સ્કૂલબોર્ડ અ વર્ગની નિશાળ તરીકેની તેને મંજૂરી મેળવે તે વખતે પાછી જેથી કોઈ શકશે; પણ તે સંબંધી શરતો શકશે.

૮૫. બધા વર્ગની કાઈ પણ નિશાળમાં જે શરતોએ તેને બધા વર્ગમાં મુકવામાં આવી હોય તેમાંની કાઈ પણ શરતને બધા વર્ગની નિશાળમાં લગાડી શકે, અગર કાઈ ચોગ્ય અને પુરતું કારણ તરીકેની મંજૂરી હશે તો બધા વર્ગની નિશાળ તરીકેની તેને આપેલી મંજૂરી સ્ફુલ્ભભાઈ ગમે તે વખતે પાછી ખેંચી લઈ શકે; પરંતુ તેવી નિશાળનો સરકારને અપીલ કરવાનો હક રહેશે.

૮૬. કાઈ પણ માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા આન્ટને માટે અરજ કરે તો તેને રચાનિક સત્તાધીશ મંડળે માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા આન્ટ આપવી પડશે; પરંતુ જે લાગમાં તે શાળા આવેલી હોય તે લાગમાં નિશાળની અગલ તે પૂરી પાડતી હોવી જોઈશે. વળી અમુક લાગમાં માન્ય રાખવામાં આવેલી ફક્ત એક જ શાળા હોય અને તે અમુક એક પંથનું ધાર્મિક શિક્ષણ લેવા હાજર રહેવાની નિશાળમાં લખુતા ખીજ પંથના વિદ્યાર્થીઓને ફરજ પાડતી હોય તો તેવી શાળાને આન્ટ આપી શકાશે નહિ.

૮૭. રચાનિક સત્તાધીશ મંડળને એમ લાગે કે અમુક શાળા પૈસા કમાવાની ખાતર ચંદાવવામાં આવે છે તો તેને આન્ટ પૈસા કમાવા માટે આપવામાં આવશે નહિ. મદદ નહિ આપવા વિષે.

સમંજસુતી:—આ નિયમ દ્વારા અંતઃકરણવાળા શિક્ષકને નિશાળ ચંદાવવા માટે અને તેમાં શિક્ષક તરીકે કામ કરવા ગાદલ ચોગ્ય પગાર લેવા માટે બાધક નથી.

૮૮. માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાને આપવાની આન્ટ વહીવટ કરનાર અમલદારના રિપોર્ટ પર વિચાર કરીને સ્ફુલ્ભ આન્ટ નક્કી કરવા જોઈ મંજૂર કરી શકે. પણ ખાસ વર્ગની એટલે સિધ્ધતી મુક્ત નિશાળો જેવી નિશાળો માટે જે સરકાર કરાવે તો સરકારી કેળવણીખાતાના તપાસણી

૪૬ લોકલગેઝીને પ્રાયમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરારો

કરનાર અમલદારો આન્ટ નક્કી કરશે. સરકારની મદદ મેળવતી. શિક્ષણની સંસ્થાના લાગુ તરીકે ચલાવવામાં આવતી. પ્રાયમિક શાળાની આન્ટ સરકાર આપશે.

૮૯. ઠોઈ પછુ વર્ષમાં અંતર્ગતની શાળાને વધારેમાં વધારે આન્ટ આપવાનો આધાર આગલા વર્ષમાં નિશાળના પત્ર અંતર્ગતની નિશાળો ક્રમાં વિદ્યાર્થીઓની માર્મિક સરાસરી સંખ્યા એટલે માટે વધારેમાં તે વર્ષના દરેક મહીનાની પંદરમી તારીખે પત્રકમાં વધારે આન્ટ. વિદ્યાર્થીઓની જે સંખ્યા હશે તેની સરાસરી સંખ્યા ઉપર રહેશે અને તેથી પ્રમાણે નક્કી કરવામાં આવશે:-

(અ) રચાનિક સત્તાધીશ મંડળના વહીવટ તીએ રાખેલી શાળાઓમાં બાગલા વર્ષમાં દરેક વિદ્યાર્થી દીક જે સરાસરી વારંવાર થતું ખર્ચ આવતું હશે તેના કે જેટલી દરેક વિદ્યાર્થી માટે માથા દીક આન્ટ સાધારણ રીતે આપવામાં આવશે, પરંતુ દરેક વિદ્યાર્થી માટે દસ કરતાં વધારે રૂપિયા આન્ટ માટે ગણી શકાશે નહિ. જે નિશાળની અંદર પી લેવામાં નહિ આવતી હોય તો દરેક વિદ્યાર્થી માટે માથા દીક આપવાની આન્ટ રૂપિયા બાર સુધી વધારી શકાશે. સરકારની મંજૂરી મેળવીને આન્ટ આપવાની ઉપરની ઉવટની હદમાં વધારો કરી શકાશે.

(બ) હોકરીઓને માટે માથા દીક આન્ટ ૫૦ ટકા વધારે આપી શકાશે.

(ક) તેમ જતાં ઠોઈ પછુ નિશાળને આપવાની વધારેમાં વધારે આન્ટ તે નિશાળના આગલા વર્ષના માન્ય રાખેલા એકમાત્ર ખર્ચે ખર્ચે ચએલા વારંવાર થતા ખર્ચ કરતાં એટલે નિશાળના ખર્ચે ખર્ચ ચએલા ખર્ચ માંથી પીની આવક, જિહા લોકલગેઝીમાંથી અગર રચાનિક સત્તા નહિ ધરાવનારી મ્યુનિસિપાલિટીમાંથી મળેલી આન્ટ, સરકારમાંથી મળેલી ખાસ આન્ટ, અને નિશાળનાં જીવણી ઉત્તેજક ધર્માદા ફંડની આવક આદ કરતાં જે ખર્ચ રહે તેના કરતાં વધારે ઠોઈ શકશે નહિ.

સમજાવતી:- માન્ય રાખેલું ખર્ચ ” એટલે જે ખર્ચને સ્કેલગેઝી માન્ય રાખ્યું હોય તે. ખર્ચની દરેક રકમ બરાબર છે કે નહિ તે સ્કેલગેઝી નક્કી કરી શકશે.

૯૦. ૮૯ મા નિયમના (ક) વિભાગમાં બતાવેલી હદ ધ્યાનમાં રાખીને તેજ નિયમના (અ) અને (બ) વિભાગમાં જણાવેલી

વધારેમાં વધારે સરતો પ્રમાણે (અ) વર્ગની કોઈ પણ શાળાને માટે આપવાની આન્ડ ગણવામાં આવેલી વધારેમાં વધારે આન્ડ નો, માં ઘટાડો કરવા વિષે.

(અ) આગલા વર્ષમાં નિશાળની દરરોજની સરાસરી હાજરી સરાસરી માસિક સંખ્યાના ૮૦ ટકા કરતાં ઓછી હોય,

દટ્ટાંત.—જો સરાસરી માસિક સંખ્યાના ૭૦ ટકા જેટલી દરરોજની સરાસરી હાજરી હોય તો વધારેમાં વધારે આન્ડના ફક્ત $\frac{1}{10}$ જેટલી આન્ડ અપાયે.

(ખ) નિશાળમાં અપાતું શિક્ષણ નોંધે તે કરતાં ઓછું હોય અથવા સાફ ન અપાતું હોય;

દટ્ટાંત.—જો કોઈ પણ શાળામાં ૭૫ ટકા વિદ્યાર્થીઓ ઉપલા વર્ગમાં ગવાને યોગ્ય જણાય તો તે શાળાનું શિક્ષણ પુરતું સાફ ગણી શકાય; પરંતુ પછાત કોમ અથવા અન્ય વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉતરતું ધોરણ માન્ય રાખી શકાય.

(ક) ઉપલા ધોરણમાં વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ઓછું હોય;

(ડ) આરોગ્યશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ નિશાળનું મકાન પુરતી સગવડવાળું ન હોય અથવા શિક્ષકાર્ગ પુરતો ન હોય અથવા બરાબર લાયકાત ધરાવનાર ન હોય;

(ઈ) નિશાળનાં રજિસ્ટરો, પત્રો, અથવા હિસાબ બરાબર રાખવામાં આવતાં ન હોય, અથવા ખોટાં રાખવામાં આવતાં હોય;

(ક) સરકાર અથવા સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ જે જે હકીકત અથવા પત્રો માગે, તે મેનેજરે પુરાં પાડતા ન હોય તો પ્રમાણસર કમી કરી શકાય.

૯૧. કોઈ પણ વર્ષમાં બે વર્ગની શાળાને આગલા વર્ષની દરરોજની સરાસરી હાજરી પરથી વધારેમાં વધારે અ વર્ગની શાળા-કેટલી આન્ડ અપાય તે ગણી શકાય. અને સાધારણ ઓને વધારેમાં રીતે સરાસરીના દરેક છોકરા દીક વધારેમાં વધારે વધારે આન્ડ. ૪ ફીઆ અને દરેક છોકરી દીક વધારેમાં વધારે ૬ ફીઆ કરતાં વધારે આન્ડ આપવામાં આવશે

નહિ. આ નિયમ જુદાં જુદાં ધોરણોના તેમજ જુદી જુદી જાતનાં વિદ્યાર્થીઓ માટે અંતરની જુદા જુદા દર નક્કી કરવાને જાહેર નથી.

દાખલા તરીકે—જાળેવર્ગનાં છોકરાઓ માટે ૩ રૂપીઆ પ્રમાણે,

૧ હા ધોરણના છોકરાઓ માટે ૪ રૂપીઆ પ્રમાણે,

૨ જા ધોરણના છોકરાઓ માટે ૫ રૂપીઆ પ્રમાણે, અને

૩ જા ધોરણના છોકરાઓ માટે ૬ રૂપીઆ પ્રમાણે,

ગ્રાન્ટ આપી શકાય, અને તે દરમાં અંત્યજ વર્ગના છોકરાઓ માટે પાંચ રૂપીઆ, છ રૂપીઆ, અને તે પ્રમાણે આગળ એમ વધારો કરી શકાય. ગ્રાન્ટ નક્કી કરવામાં ખાસ કરીને કેળવણીના ધોરણ તથા પ્રકાર, ઉપર ધ્યાન આપવું જોઈશે, પણ જો નિશાળનાં રજિસ્ટર જરાજરા રાખવામાં નહિ આવ્યાં હોય, અથવા સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ અંગર સરકારને જોઈતાં પત્રો પુરાં પાડવામાં નહિ આવ્યાં હોય તો ગ્રાન્ટમાંથી ઘટાડો કરવામાં આવશે.

દર. માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાઓને નિશાળનાં મકાનો માટે

અને બીજાં વારંવાર નહિ કરવાના ખર્ચ માટે જે

અમારત વગેરેની તે ખર્ચ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે અને સરકારે

ગ્રાન્ટ. અગાઉથી મંજૂર કર્યું હશે તો ગ્રાન્ટ આપવામાં

આવશે. આ ગ્રાન્ટ ખરેખર યોગ્ય અંગર અડસડે

કાઢેલા ખર્ચમાં જે ઓછું હોય તેના અડધા લાગ કરતાં વધારે આપી

શકશે નહિ. અને વગના ઓરડાની જગ્યામાં વિદ્યાર્થી દીક હસ ચોરસ

ફૂટના ધોરણે, મકાનમાં જેટલા વિદ્યાર્થીઓની સવડ થઈ શકે તેટલા

વિદ્યાર્થીઓ પૈકી દરેક વિદ્યાર્થી માટે સાધારણ રીતે વીસ રૂપીઆ કરતાં

વધારે મકાનની ગ્રાન્ટ આપવામાં આવશે નહિ.

૬૩. સરકારી કેળવણીખાતા તરફથી લેવામાં આવતી કોઈ પણ

જાહેર પરીક્ષામાં માન્ય નહિ રાખવામાં આવેલી

માન્ય નહિ રાખ- કોઈ પણ શાળા જેવાના વિદ્યાર્થીઓને મોકલી

વામાં આવેલી શકશે નહિ.

શાળાઓ જાહેર

પરીક્ષામાં વિદ્યાર્થીઓ નહિ મોકલી

શકે તે વિષે.

પ્રકરણ ૭ મું

સ્કૂલકમિટિઓ

આ ઍક્ટને આધારે જિલ્લા લોકલેન્ડને નિયમો બનાવે તે નિયમો-
ને આધીન રહીને (અ) પંચાયતને ગ્રામ્ય શાળાની
મુંબઈ ગ્રામ્ય પંચા- દેખરેખ રાખવી પડશે.
યતે ઍક્ટ, ૧૯૨૦
કલમ ૨૦ (૧).

ટીપ્પણી:—મુંબઈ ગ્રામ્ય પંચાયત ઍક્ટ, ૧૯૨૦ ની કલમ ૨૦ (૧) ના
આધારે જિલ્લા લોકલેન્ડને નિયમો બનાવે નહિ લાંબુધીજ ૯૪ મો નિયમ
અમલમાં રહેશે. મુંબઈ પ્રાથમિક કેળવણી ઍક્ટ, અને ૧૯૨૩ ની કલમ
૨૭ (૩) (૩) ના આધારે જિલ્લા લોકલેન્ડને પ્રાથમિક શાળાઓના વહીવટ
અને કારોબાર માટે બનાવેલા કાનુનો સરકાર મંજૂર કરે નહિ લાંબુધીજ
૯૬ થી ૧૦૮ સુધીના નિયમો અમલમાં રહેશે.

૯૪. (૧) મુંબઈ ગ્રામ્ય પંચાયત ઍક્ટ, ૧૯૨૦, ના આધારે જે
ગામોમાં પંચાયત બનાવવામાં આવેલી હોય, તે
પંચાયતવાળા ગામો- ગામોમાં પંચાયતને પોતાના સભ્યોમાંથી જોખામાં
ની અંદર સ્કૂલ- જોખા ત્રણ અને વધારેમાં વધારે પાંચ સભ્યોની
કમિટિઓ બનાવે એક સ્કૂલકમિટિ દર વર્ષે નીમવી પડશે.
વવા વિષે.

(૨) જે જિલ્લા લોકલેન્ડનેના મત પ્રમાણે ગામની મુસલમાન વસ્તી
ગામની કુલ વસ્તીના દસ ટકા કરતાં વધારે હોય અને પેટા નિયમ (૧)
ના આધારે બનાવવામાં આવેલી સ્કૂલકમિટિમાં એકે મુસલમાન સભ્ય હોય
નહિ તો સ્કૂલકમિટિને ગામના પુખ્ત વયના મુસલમાન પુરુષ વતનીઓ-
માંથી એક મુસલમાન સભ્યને પોતાની સાથે કામ કરવા ચૂંટી દાખલો પડશે.

(૩) જે જિલ્લા લોકલેન્ડનેના મત પ્રમાણે ગામની અંસજ વર્ગની
વસ્તી ગામની કુલ વસ્તીના દસ ટકા કરતાં વધારે હોય અને જે આ
વર્ગનો એક સભ્ય પેટા નિયમ (૧) ના આધારે બનાવવામાં આવેલી સ્કૂલ-

૧૦ લોકલેબોર્ડને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવાં; સંબંધી કરાવો.

કમિટીમાં હોય નહિ તો સ્ટૂડન્ટમિટિને ગ્રામના પુખ્ત વયના અંલગ કોમના પુરુષ વતનીઓમાંથી એક અંલગ વર્ગના સંખ્યને પોતાની સાથે કામ કરવા ચૂંટી કાઢવો પડશે.

૬૫. જે ગામોની અંદર લોકલેબોર્ડની શાળાઓ હોય પણ પંચાયત હોય નહિ, તે ગામોમાં સ્ટૂડન્ટમિટિ, મુસલમાન, પંચાયત-કોમ, અને અંલગ વર્ગના યોગ્ય પ્રમણ્યમાં પ્રતિનિધિઓ રાખીને, ઓળંગમાં ઓળંગ થાય અને વધારમાં વધારે સાત સભ્યોની એક સ્ટૂડન્ટમિટિ નીમવી પડશે.

૬૬. સ્ટૂડન્ટમિટિને પોતાના સભ્યોમાંથી એક ચેરમેન ચૂંટી કાઢવો પડશે અને એક વાઇસ ચેરમેન પણ ચૂંટી કાઢવો પડશે. ચેરમેનની ચેરલાઈટરીમાં વાઇસ ચેરમેને ચેરમેન કામકામ કરવા પડશે.

ચેરમેન અને વાઇસ ચેરમેન ચૂંટ વપે.

૬૭. સ્ટૂડન્ટમિટિએ—
સ્ટૂડન્ટમિટિએ કરવાનાં કામ.

(અ) નિશાળને માટે મંજૂર સંબંધી યોગ્ય સગવડ કરવામાં સ્ટૂડન્ટલેબોર્ડને મદદ કરાવી પડશે.

(બ) જે નિશાળનું આયુ સમારકામ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંજૂર કરવાનું હશે તો તે કામ કરાવી આપવું પડશે.

(ક) તેની દેખરેખ નીચે રાખેલી બંધી નિશાળોની મૂલીનામાં ઓળંગમાં ઓળંગ એક વખત મુલાકાત લેવી પડશે.

(ડ) નિશાળનું હાજરીપત્રક પુરેપૂરું કરેલું છે કે કેમ તે જોવું પડશે. મુલાકાત વખતે નિશાળમ. હાજર-વિવાર્યાઓની ક્રમમાં નિશાળની હાજરી-પત્રકમાં પુરેલી ક્રમવાની બરાબર છે કે કેમ તે નોંધવું પડશે, અને નિશાળનું અનિયમિતપણું જણાય તો તે સંબંધી સ્ટૂડન્ટલેબોર્ડના વહીવટ કરનાર અમલદારને રિપોર્ટ કરવો પડશે.

(ધ) નિશાળને ઉપાડવા અને બંધ કરવાની બાબતમાં તેમજ શિક્ષકોની હાજરીની બાબતમાં કંઈ અનિયમિતપણું અગર સુકરર કરેલા વખતમાં કંઈ અચોક્કસપણું જોવામાં આવે તો તે સંબંધી સ્ટૂડન્ટલેબોર્ડના વહીવટ કરનાર અમલદારને રિપોર્ટ કરવો પડશે.

(૬) નિશાળના મકાનને અને તેના સ્થગતા ભાગને દુરસ્ત કરાવવાને સારી સ્થિતિમાં રાખેલાં છે કે કેમ અને આરોગ્ય જળવાઈ રહે તેની સ્થિતિમાં છે કે કેમ તે જોવું પડશે.

૬૮. સ્કૂલકમિટિનો ટ્રાઈ પશુ સભ્ય નિશાળની મુલાકાત લઈ શકશે, અને જે કાંઈ ટીકા તેને કરવાની હોય તેનો રિપોર્ટ સ્કૂલકમિટિના સ-સ્કૂલકમિટિને કરી શકશે, પણ ઉપરનો ટ્રાઈ પશુ જ્યાંએ મુલાકાત સભ્ય શિક્ષકવર્ગને કંઈ પણ હુકમ કાઢી શકશે લેવા વિષે નહિ.

૬૯. સ્કૂલકમિટિએ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો કરવા ખાસ કરીને પછાત કોમ અને અત્યજ વર્ગના વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો કરવા અને દાગરીમાં વિદ્યાર્થીઓની સુધારો કરવા પ્રયત્ન કરવો પડશે.

સંખ્યામાં વધારો કરવા વિષે.

૧૦૦. જે કાંઈ ભાગમાં ફરજિઆત ફેળવણી દાખલ કરવાનું નક્કી કરવામાં આવે તો તે ભાગમાં આવેલી નિશાળોની ફરજિઆત ફેળવણી સ્કૂલકમિટિએ ફરજિઆત ફેળવણીનો ધારો છોકરા-દાખલ કરવામાં નાં માખાપને સમજાવવો પડશે, અને જે તે સ્કૂલકમિટિએ સ્કૂલબોર્ડ તરફથી કહેવામાં આવે તો નિશાળે જ્યાં મદદ કરવા વિષે લાયક ઉમરનાં છોકરાનું વસ્તીપત્ર બનાવવામાં મદદ કરવી પડશે.

૧૦૧. જ્યારે કાંઈ પણ ભાગમાં ફરજિઆત ધારો દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે સ્કૂલકમિટિએ તેને અમલમાં મૂકવામાં મદદ કરવી પડશે.

સ્કૂલકમિટિએ ફરજિઆત ધારો અમલમાં મૂકવા વિષે.

૧૦૨ ગરીબ માખાપોનાં ક્યાં જાળકાને ચોપડીઓ, રહેઠા અને નિશાળમાં જોઈતી બીજી વસ્તુઓ પુરી પાડવાની સ્કૂલકમિટિએ મુ-જરૂર છે તે નક્કી કરવામાં સ્કૂલકમિટિએ મુખ્ય

૫૨ લોકલબોર્ડને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરાવે.

૫૫ શિક્ષકને મદદ શિક્ષકને મદદ કરવી પડશે.
કરવા વિષે.

૧૦૩. કેળવણી અગર બીજી રજા પર જતા પહેલાં મુખ્ય શિક્ષક પોતાના તે ઇરાદા સંબંધી સ્ટુડન્ટમિટિના ચેરમેનને મુખ્ય શિક્ષકની સિખિત ખગર આપવી પડશે.
રજા સંબંધી ચેર-
મેનને રિપોર્ટ ક-
રવા વિષે.

૧૦૪. મુખ્ય શિક્ષકની અણચિંતવી માંદગી વખતે અગર તેની નજીકના સગાના મરણ જોવા પછી અગત્યના કારણ મુખ્ય શિક્ષકને રજા વખતે મુખ્ય શિક્ષક આજી આખી રજા પર જવાની આપવા વિષે પરવાનગી આપવાની સત્તા સ્ટુડન્ટમિટિના ચેરમેનની રહેશે, અને ચેરમેનને યોગ્ય લાગશે તો તેની રજા આખી ચકશે; પરંતુ ચેરમેને તે સંબંધી સ્ટુડન્ટબોર્ડન નીવટ કરનાર અમલદારને એકદમ રિપોર્ટ કરવો પડશે.

૧૦૫. જો ડોઈ પછુ મુખ્ય શિક્ષક અગર મદદનીશ શિક્ષક વગર રજાએ જોરહાજર જણાય તો તે સંબંધી સ્ટુડન્ટમિટિના સિવાય ચેર- ના ચેરમેને સ્ટુડન્ટબોર્ડના વહીવટ કરનાર અમલદાર રહેવા સં- દારને એકદમ રિપોર્ટ કરવો પડશે.
મંથી રિપોર્ટ કરવા
વિષે.

૧૦૬. જો મદદનીશ શિક્ષક હોય નહિ તો મુખ્ય શિક્ષકના મરણ પ્રસંગે સ્ટુડન્ટમિટિના ચેરમેને નિશાળનો ચાર્જ લેવો અમુક પ્રસંગોમાં પડશે અને તે સંબંધી સ્ટુડન્ટબોર્ડના વહીવટ કરનાર ચેરમેને નિશાળોના અમલદારને એકદમ રિપોર્ટ કરવો પડશે.
ચાર્જ લેવા વિષે.

૧૦૭. કેળવણી અગર રેવન્યુ ખાતાનો ડોઈ પછુ અમલદાર અગર લોકલબોર્ડ અગર સ્ટુડન્ટબોર્ડનો ડોઈ પછુ સભ્ય અમુક પ્રસંગોમાં અમલદાર નિશાળની મુલાકાત લેતો હોય તે વખતે સ્ટુડન્ટમિટિની ચેરમેન અને સ્ટુડન્ટમિટિના સભ્યોએ બની શકે જાય રહેવા વિષે. તો હાજર રહેવું પડશે.

૧૦૮. કોઈ પણ મુખ્ય સિદ્ધાંતની બદલી વખતે નિશાળનો હિસાબ, પત્રક, સામાન અગર ખીજાં સાહિત્ય વિષે ચાન્ડ આઈ બોર્ડમાં લેનાર સિદ્ધાંતને કંઈ તંદરોરે હોય તો સ્ટુડન્ટમિટિના સ્ટુડન્ટમિટિ સમક્ષ જે અથવા વધારે સભ્યો જેની અંદર, જે હાજર ચાન્ડ આપવા વિષે રહી શકે તો ચેરમેનનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે. તેમની સમક્ષ ચાન્ડ આપવો પડશે. હાજર રહેલા સભ્યો ચાન્ડ રિપોર્ટ વિષે ચોખ્ખા હાજરો નેવી રીકાઓ કરી શકશે.

પ્રકરણ ૮ મું

સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળોને આન્ટ આપવા વિષે

(૧) જે (કોઈ પણ ભાગમાં ફરજિઆત ફેગવણી આપવા વિષેની) ચોખ્ખા સરકારે મંજૂર કરી હશે તો તે ચોખ્ખાને ચુબ્ધ પ્રાથમિક અંગે યોગ્ય વધારાના વારંવાર ચતા અને વારંવાર નહિ ચતા વાર્ષિક ખર્ચ પેટે જે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ કોઈ મ્યુનિસિપાલિટિ હશે તો તે ખર્ચના ૧૨૬૩, કલમ ૧૩. ૧ અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ કોઈ જિલ્લા લોકસભા હશે તો ૬ સરકાર આપશે. પરંતુ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે અડસ્ટ નફી કરેલા ખર્ચના જે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ મ્યુનિસિપાલિટિ હોય તો ૬ અને જિલ્લા લોકસભા હોય તો ૬ કરતાં વધારે રકમ સરકાર આપશે નહિ.

(૨) ફેગવણી અંદર અમલમાં આવે તે વખતે કોઈ પણ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળને પ્રાથમિક ફેગવણી માટે સરકાર તરફથી જે વાર્ષિક આન્ટ આપવામાં આવતી હશે તે વાર્ષિક આન્ટ ફેગવવાના તેના હેતુ આ કલમથી કંઈ નુકસાન થશે નહિ; પરંતુ કોઈ પણ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના ફેગવણી ફંડનો દુરુપયોગ અગર ગેરઉપયોગ થએલો અગર થવાનો સરકારને હાજરો તો તેના સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ પાસે તેના દુરુપયોગ અગર ગેરઉપયોગ માટે સરકાર ખુલાસો માગશે, અને જે સેનોપરરક ખુલાસો નહિ મળે તો સરકારને ચોખ્ખા હાજરો નેટલો તે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળને આપવાની આન્ટમાં ઘટાડો કરશે.

અ—વારંવાર આપવાની આન્ડ

૧૦૯. પ્રાથમિક કેળવણીના વારંવાર ચતા ખર્ચ પેટે કેળવણી એક્ટની ૧૩ મી કલમ મુજબ આપવાની સરકારી આન્ડ આન્ડ ગણવા વિષે. સાધારણ રીતે નીચે પ્રમાણે ગણવામાં આવશે.

અ—જિલ્લા લોકલબોર્ડ

કોઈ પણ વર્ષમાં કેળવણી એક્ટ અમલમાં મૂકતી વખતે સરકારે પ્રાથમિક કેળવણી માટે આપવાની નક્કી કરેલી આન્ડ કરતાં ઓછી આન્ડ આપી શકાશે નહિ; અને તે ઉપરાંત જે વર્ષની આન્ડ આપવાની હોય તે વર્ષના પ્રાથમિક કેળવણીના માન્ય રાખેલા વારંવાર ચતા કુલ ખર્ચ અને તેના અરેખર થએલા જે ખર્ચ માટે મુકરર કરેલી આન્ડ આપવામાં આવતી હોય, તે ખર્ચના તફાવતના રૂ નોટલી આન્ડ આપવામાં આવશે.

ખ—સ્થાનિક સત્તા ધરાવનારી મ્યુનિસિપાલિટિઓ

કોઈ પણ વર્ષમાં તે વર્ષમાં પ્રાથમિક કેળવણીના માન્ય રાખવામાં આવેલા વારંવાર તથા કુલ ખર્ચના અડધા ભાગ નોટલી આન્ડ આપવામાં આવશે; પરંતુ કેળવણી એક્ટની કલમ ૧૨ પ્રમાણે મંજૂર કરવામાં આવેલી ફરજિઆત શરૂઆતની પ્રાથમિક કેળવણીને લગતી યોજનાને લઈ જે ખર્ચ કરવામાં આવ્યું હોય, તે ખર્ચ સિવાય પ્રાથમિક કેળવણીને લગતા કરવામાં આવેલા ખર્ચ માટે કોઈ પણ લોકલબોર્ડ અગર મ્યુનિસિપાલિટિને ઉપરના દરે આપવાની આન્ડનો આધાર તે વર્ષની સરકારની આર્થિક સ્થિતિ ઉપર રહેશે.

૧૧૦. કોઈ પણ વર્ષમાં જે આન્ડ આપવામાં આવશે તે આન્ડનો આધાર તે વર્ષના અડસટે કાઢેલા ખર્ચ ઉપર રહેશે; આન્ડનો સિલિસીય અને આન્ડના યોક્તસ આંકડા સંબંધી હિસાબ બીજે નક્કી કરવા વિષે. વર્ષ નક્કી કરવામાં આવશે.

હમાંત—કોઈ જિલ્લા લોકલબોર્ડનું અડસટે કાઢેલું ખચ ૧૯૨૫-૨૬ ની સાલમાં ૪૬ લાખ રૂપીઆ હોય, અને ૧૦૯મા નિયમના (અ) ભાગમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સરકારે આપવાની મુકરર કરેલી આન્ડ ૨૬ લાખ રૂપીઆ હોય; અને જે ખર્ચ માટે મુકરર કરેલી આન્ડ આપવામાં આવતી હોય તે ખર્ચ ૩ લાખ રૂપીઆ હોય, તો ૧૯૨૫-૨૬ ની સાલમાં

લોકલ બોર્ડને આયમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરાવે ૫૫

બંધી મળીને, આપવાની ગ્રાન્ટ રૂ. ૬ લાખ અને રૂ. (૪૨૧—૩) લાખ એટલે ૪૨૪ લાખ થશે.

૧૯૨૫-૨૬ નો સાલ પૂર્ણ થયા પછી ઉપરની જિલ્લા લોકલ બોર્ડનું તે વર્ષનું ખર્ચ ૪,૨૦,૦૦૦ રૂપીઆ થએલું હોય, તો તેને ખરેખર આપવાની ગ્રાન્ટ ૨,૫૦,૦૦૦ રૂપીઆ+રૂ. (૩,૪,૨૦,૦૦૦—૩,૦૦,૦૦૦) એટલે બંધી મળીને ૩,૩૦,૦૦૦ રૂપીઆ થાય, તેથી વધારે આવેલા ૨૦,૦૦૦ રૂપીઆ ૧૯૨૬-૨૭ ની સાલના અડધા કાલે ખર્ચ ઉપર તે વર્ષમાં આપવાની ગ્રાન્ટમાંથી કાપી લેવામાં આવશે.

૧૧૧. દરેક વર્ષે કાર્ક પછી સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળને અડધા આપવાની સરકારી ગ્રાન્ટમાંથી અડધી ગ્રાન્ટ મોડામાં ગ્રાન્ટ આપવાના મોડી ૧ લી મે સુધીમાં આપવામાં આવશે; અને વર્ષાંત વિષે. ૧૧૦મા નિયમમાં જણાવ્યા પ્રમાણે દિસાઈ નક્કી કરીને બાકીની ગ્રાન્ટ મોડામાં મોડી ૧ લી નવેમ્બર સુધીમાં આપવામાં આવશે.

૧૧૨. વારંવાર થતા જે વાર્ષિક ખર્ચ ઉપર ગ્રાન્ટ નક્કી કરવામાં આવશે તેની અંદર નીચેની વિગતોના ખર્ચનો સમાવેશ નક્કી કરવા વેરા કરવામાં આવશે:-
મોટેના ખર્ચની

વિગતો.

(અ) જરૂરી, કાયમ, અને હંગામી, વહીવટ કરનાર, દેખરેખ રાખનાર, તપાસણી કરનાર, અમલદારો અને શિક્ષકવર્ગ, કારકુનો, અને હલકા દરજ્જાના નોકરી અને હાજરીના નિયમો પગાવવા, બાળકોનું વસ્તીપત્રક બનાવવા અગર એવાં બાંજી કામને માટે રાખવામાં આવેલા ખાસ અમલદારોના પગારનું ખર્ચ અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે આપવાની રજા, પેન્શન, અને પ્રોવિડન્ટ ફંડના ફાળાની રકમ.

(બ) નિશાબો અગર ઓફિસોના ઉપયોગ માટે રાખવામાં આવેલાં મકાનોનું બાંકું, તેમને લગતા વેરા, કર, અને તેમનું સમારકામનું ખર્ચ.

(ક) નિશાબો માટે લીવેલો સરકારી, સાધન અને પુસ્તકો જેની અંદર ધનામનાં પુસ્તકો અને ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને આપવાનાં પુસ્તકો અને સ્ટેશનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે, તેમનું ખર્ચ; પરંતુ ઉપરની બાબતો.

૫૬ લોકલખોડને આયમિક સાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરાવે

ને લઈ થએલું કુલ ખર્ચ કોઈ પણ નિશાળમાં નિશાળના પહેલાં વર્ષમાં વિદ્યાર્થી દીક ૫ રૂપીઆ કરતાં અને પછીના દરેક વર્ષે વિદ્યાર્થી દીક ૧ રૂપીઆ કરતાં વધારે થઈ શકશે નહિ; નહિતો, તે ખર્ચ વારંવાર નહિ થતાં તરીકે ગણવામાં આવશે.

(૩) જુજ રકમનાં ખર્ચ માટે નિશાળોને આપવામાં આવતી માસિક ગ્રાન્ટ (કંટિનન્ટ એલાવન્સ).

(૪) આયમિક નિશાળોમાં આપેલી સ્ટેન્ડરસિપો અને શિક્ષણની સંસ્થાઓ અગર સરકારે માન્ય રાખેલી હોય તેવી તેના જેવી બીજી સંસ્થાઓમાં આપેલી સ્ટેન્ડરસિપો.

(૬) મુસાફરી ભત્યાની રકમ.

(ગ) કામગી, પેન્સિય વગેરેનું ખર્ચ, ટ્રિપ્લિટનું ખર્ચ, હપ્તામંજૂરું ખર્ચ અને આફિસને લગતાં બીજાં ખર્ચ.

(હ) પોતાની સત્તાની હદની અંદર આવેલી માન્ય રાખવામાં આવેલી આયમિક સાળાઓને આપેલી ગ્રાન્ટ.

(૫) સરકાર માન્ય રાખે તેવું બીજું ચોગ્ય ખર્ચ:

(i) પરંતુ કોઈ પણ સ્થાનિક સત્તાધિશ મંડળે આયમિક કેળવણી સિવાયની બીજી કેળવણીની બાબતમાં કરેલા ખર્ચનો ઉપર કહેલા વારંવાર ચૂંતાં વાર્ષિક ખર્ચની અંદર સમાવેશ કરવો નહિ.

(ii) રીફંડની રકમો એટલે વધારે અંપાએલી પરંતુ પાછળથી પાછી લીધેલી રકમોને ઉપર જણાવેલા ખર્ચમાંથી કમી કરવામાં આવશે.

(iii) મુખ્ય લોકલખોડ એક્ટ, ૧૯૨૩, નો કક્કમ ૭૭ અને ૭૬ ના આધારે કોઈ જિલ્લા લોકલખોડે કોઈ મ્યુનિસિપાલિટીને અગર કોઈ જાવણીવાળા લોકોને ગ્રાન્ટ આપેલી હશે, તે ઉપર જણાવેલા ખર્ચની અંદર તેના સમાવેશ કરવામાં આવશે નહિ.

અપૂર્ણ)

શુદ્ધિપત્રક.

પુ. ૬૪, અંક ૧.

અસુદ્ધ

શુદ્ધ

- પા. ૬ ક. ૩ (૧)-(હાસીઆમાં)
પ્રાથમિક શાળાઓ વિષે - પ્રાથમિક શાળાઓ રાખવા વિષે
- પા. ૭ ક. ૩. (૨) લીટી ૧૦ ન હોય અને તેવા વિસ્તારની અંદર
ન હોય તો ફરજિયાત શરૂઆતની પ્રાથમિક કેળવણી શિખવવાનું દાખલ કર્યું હોય તો
જે અમલદારો
- પા. ૮ ક. ૫. (૧) લી. ૧
- પા. ૯ ક. ૫. (૨) લી. ૧.
અગર વખતોવખત અગર સરકાર વખતોવખત
લી. ૨.
ફંડ કાઢવાની ફંડ કાઢીને ઉપર જથ્થાવેલા પેન્શન
આપવાની ગોઠવણ કરવી પડશે. જ્યાં
પેન્શન ફંડ કાઢવાની
- પા. ૧૧ ક. ૧૩. લી. ૫ એકટની
... ૨૫ મી એકટની ૧૫ મી
- પા. ૧૪ ક. ૨૨. (હાસીઆમાં) સરકારી નોકરાની નીમ-
લુક નહિ ચર્ચ શકે તે વિષે
- પા. ૧૫ ક. ૨૩. લી. ૬ અને
પગલાં અને જે પગલાં
- પા. ૧૬ ક. ૨૬. લી. ૪ ઓછામાં
ઓછા ભાગના ઓછામ ઓછા ત્રીજા ભાગના
- પા. ૨૦ ક. ૩૩. (i) લી. ૨. જે
યોજના કરવાની છે જે યોજના સરકારને રજુ કરવાની છે
- પા. ૨૧ ક. ૩૪. (૩) લી. ૨. પછી
તે અમલદાર પછી જો તે અમલદાર
- પા. ૨૬ ક. ૪૪. લી. ૬. ફરી
ખતાવવું ફરી ખતાવવું
- પા. ૨૮ ક. ૪૮. (ii) લી. ૪.
દેખરેખ રાખવાની દેખરેખ રાખનાર અમલદાર રાખવાની
- પા. ૩૦ ક. ૫૧. લી. ૧. અગર
પ્રાથમિક અગર માધ્યમિક

પા. ૩૧ ક. ૫૪. (૩) લી. ૧૬૬, ૧૬૭, ૧૬૮

પંદર ટકા કરતાં ઘાઉં પશુ પાંદરા કરતાં અને લાપકાત નહિ.
ધરાવનાર સ્ત્રીશિક્ષકોની કુલ સંખ્યાના
સેંકડે પંદર ટકા કરતાં ઘાઉં પશુ

સરકારી જાહેરખબર

સને ૧૯૨૫ ની છોકરાઓ માટેની વર્તીકયુક્તર ક્ષાઇનલ
પરીક્ષામાં સુધારો

(ઉ-સા-ના-એ-ઇ. ના હુકમ નં. ૧૦૭૧૪, તા. ૧૫-૧૨-૨૪ ના આધારે)
પરિશિષ્ટ બ (પરીક્ષાનો અભ્યાસક્રમ)

માકે
૧૨૫

પહેલો વિષય—

૩૦ (અ) કેળવણીખાતાની વાચનમાળાની સાતમી ગ્રોપરીમાંથી
ગદના પાંદોનું વાચન અને કવિતાની ૩૦૦ લીટીઓનો
મુખપાઠ. ઉમેદવારો વાંચેલા અને મોંએ બોલેલા ભાગ
કેટલે અંશે સમજ્યા છે તે બેવા મોઢાના પ્રશ્નો પૂછવામાં
આવશે.

૪૫ (બ) વાચનમાળાની સાતમી ગ્રોપરીમાંથી ગદના પાંદોની અને
કવિતાની ૩૦૦ લીટીઓની સમજુતી.

૩૦ (ક) વાક્યોનું પૃથકકરણ, પદચ્છેદ અને વ્યુત્પત્તિ સહિત
વ્યાકરણ પુરું. નક્કી કરેલી કવિતાઓમાં આવતું પિંગળ
વિષેનું જ્ઞાન.

૨૦ (૩) હાથના લખાણવાળા સરકારી તુમારોનું સરળતાપૂર્વક
વાચન. ઉર્દુ-ગુજરાતી વિદ્યાર્થીઓની ખામતમાં સરકારી
તુમાર સિવાયનાં ખીખાં હાથનાં લખાણ વંચાવી શકાય.
નોંધ-બ અને ક ના વિષયો માટે એક પ્રશ્નપત્ર.

૭૫

બીજો વિષય—

૫૦ (અ) આપેલા વિષય ઉપર ચાલુ અક્ષરે નિબંધ અથવા
રિપોર્ટ લખવો. બોડણી, વ્યાકરણ અને વિરામચિહ્નો
ઉપર લક્ષ આપવામાં આવશે.

૨૫ (બ) ઉપરના વિષયમાં હસ્તાક્ષર અને સખ્તોને છુટા પાડવાની રીત.
નોંધ-ગણિત ને બીજો વિષય છે તે ત્રીજો વિષય થશે.

કન્યાઓ: માટેની વર્નાક્યુલર શાળાનાં પરીક્ષાનાં સુધારેનો અભ્યાસક્રમ

(ઇલાકામાં સને ૧૯૨૫થી અને સિંધમાં સને ૧૯૨૬થી અમલમાં આવશે.)
(ઉ. ભાગના એ. ઇ. ના હુકમ નં. ૧૧૨૬૫, તા. ૩-૧-૨૫ ના આધારે)
સને ૧૯૨૪ માં કન્યાઓ માટેની વર્નાક્યુલર શાળાનાં પરીક્ષાનાં
ધારાઓમાં પરિશિષ્ટ બ માં જે અભ્યાસક્રમ જણાવેલો છે તેમ સુધારો
કરવામાં આવ્યો છે. (જુઓ. શા. પ. પુ. ૬૩; પા. ૨૦૩-૨૦૫)

માફ

૧૨૫

પહેલો વિષય—ભાષા:

૩૦ (અ) દળવણીખાતાની છઠી ચોપડીના ૨ થી ૩ ભાગનું સરળતાથી
અને ભાવપૂર્વક વાચન, અથવા તો ઉત્તર ભાગમાં કન્યા-
વાચનમાળા નં. ૩ પુરી. વાંચેલી ચોપડીની ૭ કવિતા-
ઓનો મુખપાઠ.

(ઉર્દૂ ઉમેદવારો માટે)

મૌલવી સૈયદ અસદુલ્લ અશરશીના;
"સરમાય-યે-ઉર્દૂ" નામના પુસ્તકના ૨ થી ૩ ભાગનું
સરળતા અને ભાવપૂર્વક વાચન. વાંચેલી ચોપડીમાંથી
૧૫૦ કડીઓનો મુખપાઠ.

પુસ્તકના પાંચો અને કવિતાઓ એ. ઇ. નકી કરશે.

૪૫ (બ) વાંચેલા ગ્રંથ અને પદનાં પાંચોની સંમજુતી.

૩૦ (ક) વ્યાકરણ—ગ્રામર અને પાંચમા ધોરણનું કામ. પુરુષ અને
વિલક્તિ; સકર્મક અને અંકર્મક ક્રિયાપદો; સાદા-
કાળ; સાદા પ્રયોગો; મિશ્ર અને સંયુક્ત
વાક્યોની સમજ.

૨૦ (ડ) હાથના લખાણનું વાચન.

મરાઠી પરીક્ષાઓ માટે મોડી લખાણનું વાચન.

નોંધ. બ અને ક વિષયો માટે એક પ્રશ્નપત્ર.

૭૫ બીજો વિષય—નિબંધ અને અક્ષર:

૬૦ (અ) વિદ્યાર્થીઓના રોજના અનુભવમાં આવતા વિષયો ઉપર
નિબંધ (ચાલુ મરેણવાળા અક્ષરમાં). કથન અને વર્ણન.

અક્ષર, નોડણી, શેબોને છૂટા પાંડ્યાની રીત અને વિરામ-
ચિહ્નો ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

૧૫ (ખ) શ્રુતલેખન—વાચનની ચોપડીના જેવીજ અધરી ચોપડીના
કોઈ અનુપયા ફકરામાંથી.

૧૦૦ ત્રીજો વિષય—ગણિત અને નોંધ:

૮૦ (અ) ગણિત—સાદા અને વિવિધ પરિમાણોના સરવાળા, બાંહેબાકી,
ગુણાકાર અને ભાગાકારના દાખલા; અવયવો પાડીને દે-
ભાજક અને લઘુત્તમ, વહેવારી અપૂર્ણાંક, દશાંશ પદ્ધતિની
સમજ અને એકમ પદ્ધતિ પ્રમાણે સાદા અને મિથ્ય
પ્રમાણો. સાદું વ્યાજ અને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજની રીતથી માત્ર
બાજ દાદવાનું. બની શકે તેમથી વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાન
અને અનુભવમાં આવતી વસ્તુઓ અને બાજતોને લગતા પ્રશ્નો.

૨૦ (બ) ધરના હિસાબ; ચોપડા રાખવાનો અને ખાતાવહી ખત-
વવાના સાદો મહાવરો.

ચોથો વિષય—ભૂગોળ:

સમુદ્રો અને ખડોનું જ્ઞાન, હિંદુસ્તાનની વિગતવાર હકી-
કત; એશિયા ખંડ નેડે ભૂગોળની દૃષ્ટિએ તેનો સંબંધ
અને દુનીયાના બીજા દેશો નેડે તેનો રાજકીય અને
વ્યાપારી સંબંધ.

બ્રિટિશ ટાપુઓ અને એશિયાનું સામાન્ય જ્ઞાન.

પાંચમો વિષય—ઇતિહાસ:

બ્રિટિશ સમય સાથેના ખાસ સંબંધપૂર્વક હિંદુસ્તાનનો
ઇતિહાસ. રાજ્યકારભારપદ્ધતિનો સામાન્ય ખ્યાલ.

છઠ્ઠો વિષય—આરોગ્ય:

કન્યાઓ માટેના ધોરણ ૪, ૫ અને ૬ માટે નક્કી કરેલો
અભ્યાસક્રમ.

સાતમો વિષય—સૌંદર્યકામ:

લિખિત પરીક્ષા નહિ. પરીક્ષકની રૂબરૂ વિદ્યાર્થીઓને—

(અ) પોતાને બંધ બેસતો ચર્ચ રહે તેવો કબજો વેતરવો અને
જેડવો પડશે;

(બ) કન્યાઓ માટેની પ્રાથમિક શાળાનાં પહેલાંનાં ધોરણોના
અભ્યાસક્રમ માટેના દોરાકામના નેમુનામાંથી કોઈપણ નમુનો

તૈયાર કરવો પડશે અને તજવાનું અને યીગડાનું કામ કરવું પડશે;

(ક) નીચેનામાંથી કોઈ નાનો નમુનો:—

ગુંથવાનું, સોયાથી દોરાનું ગૂંથણકામ અથવા તો હિંદી ભરતકામ.

આક્રમો વિષય—નીચેના ઐચ્છિક વિષયોમાંથી એક:—

(૧) કુદરેતનો અભ્યાસ—કન્યાઓ માટેના ધો. ૪ અને ૫ માટે નક્કી કરેલો અભ્યાસક્રમ.

(૨) ચિત્રકામ—ટ્રોઇંગ કમિટિએ ધો. ૬ માટે ધડેલો નવો અભ્યાસક્રમ.

(૩) સંગીત—(પછીથી જણાવવામાં આવશે)

નોંધ. સને ૧૯૨૭ થી ઇતિહાસ ફરજિયાત વિષય રહેશે. સને ૧૯૨૫ અને ૧૯૨૬ માં ઇતિહાસ આક્રમો વિષયમાં ઐચ્છિક વિષય તરીકે રહેશે. સને ૧૯૨૫ અને ૧૯૨૬ માં ઉમેદવારોએ ઐચ્છિક વિષયોમાંથી એક તો લેવોજ પડશે; બે વિષયો પણ તેઓ લઈ શકે.

સરકારી જાહેરખબર

છોકરાઓ માટેની વર્તિકચલર ફાઇનલ પરીક્ષા; ઉત્તર ભાગ.

(ઉ. ભા. ના એ. ઇ. ના હુકમ નં. ૧૨૬૭૪, તા. ૩૧-૧-૨૫ ના આધારે)

આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે ઉત્તર ભાગમાં છોકરાઓ માટે વ. ફા. પરીક્ષા, સને ૧૯૨૫, એપ્રિલ, તા. ૪ થી અને શનિવારે અને તે પછીના દિવસોએ નીચેનાં મધ્યસ્થળોએ લેવામાં આવશે:—

અમદાવાદ, નડિઆદ, ગોધરા, ભરૂચ અને સુરત.

પરીક્ષા સને ૧૯૧૫, જુન. તા. ૨૪ મીના સુંઘઈ. ગેઝિટનાં પાનાં ૧૬૨૧-૧૬૨૪ ઉપર છાપેલાં કેળવણીખાતાના સને ૧૯૧૫, જુન. તા. ૧૪ મીના સરકારી નોટિફિકેશન નં. ૧૭૩૮-એ, માં જણાવેલાં નિયમો પ્રમાણે અને તેમાં થએલાં સુધારા પ્રમાણે લેવામાં આવશે.

(સુધારાના નોટિફિકેશન નંબરો મંટે જુઓ. શા. પ. પુ. ૬૩, અંક ૨, પા. ૫૬)

દરેક મધ્યસ્થળે પરીક્ષા કમિટિ દસ્તક લેવાશે. અમદાવાદ અને સુરતના ડે. એ ઇન્સ્પેક્ટર, અને નડિઆદ, ગોધરા અને ભરૂચની સરકારી હાઇસ્કૂલના હેડમાસ્તરો તે તે સ્થળે પરીક્ષક કમિટિના પ્રેસિડેન્ટ રહેશે.

પરીક્ષાની શી પરીક્ષાના પહેલા દિવસે પ્રેસિડેન્ટ લેશે.

અભ્યાસક્રમની ચોપડીઓનાં નામ સને ૧૯૨૩, એ, તા. ૧૦ મીના

સુંઘઈ ગ. ગે. ના પા. ૬૪૯ ઉપર છાપેલાં છે.

દરેક ઉમેદવારની ઉંમર સને ૧૯૨૫ ના એપ્રિલની પહેલી તારીખ

સુધીમાં પુરાં ૨૫ વર્ષની થએલી હોવી જોઈ એ નહિ; અને જે જિલ્લાના પરીક્ષાના સ્થળમાં તે બેસવાનો હોય તે જિલ્લામાં તે છેલ્લા ૭ માસ સુધી રહ્યો હોવો જોઈ એ.

સને ૧૯૧૬, ફેબ્રુઆરિ, તા. ૨૭ મીના કેળવણીઆતાના મુરકારી હુકમ, નં. ૭૩૬ થી, મંજુર થએલાં અને સને ૧૯૧૬ ના માર્ચની તા. ૧૪ મીના મુજબ ગ. જ. લાગ ૧ના પા. ૬૪૧-૬૫૪ ઉપર જાહેલાં હિદુ-ગુજરાતી અને ગુજરાતી-હિદુ ધોરણે પ્રમાણે હિદુમાં વ. કા. પરીક્ષા હિદુ ઉમેદવારો માટે તેજ વખતે તે અધાં સ્થળોએ લેવામાં આવશે.

ખેતીકામના શિક્ષણ માટે શિક્ષકો માટે સરકારે ઉદાહેલા વર્ગો:

(ઉ. લા. ના એ. ઇ. ના હુકમ નં. ૧૦૮૭૬, તા. ૧૮-૧૨-૨૪ ના આધારે)

પ્રાયમિક શાળાઓમાં ખેતીકામને લગતું શિક્ષણ આપવાનું નક્કી થયાથી સરકારે લોણીમાં સને ૧૯૨૨-૨૩ માં ખેતીકામને લગતું શિક્ષણ લેવા કેટલાક શિક્ષકોને મોકલ્યા હતા, અને સને ૧૯૨૩ માં ખીજ કેટલાક શિક્ષકોએ ખેતીને લગતું શિક્ષણ લીધું હતું. અત્યારે મુજબ ઈલાકામાં પણ એ શિક્ષણ અપાય છે. અને આ સાતમાં પંચુ ખીજ વધારે શાળાઓમાં ખેતીનું શિક્ષણ આપવામાં આવશે.

શિક્ષકોને માટે અભ્યાસક્રમ જે વરસનો રહેશે પણ ચોથા ધોરણ સુધીની ગામડાની નિશાળના કેટલાક શિક્ષકો માટે એ અભ્યાસક્રમ એક વરસનો રહેશે. આ શિક્ષકોને ખેતીશિક્ષણની પદ્ધતિ અને અભ્યાસ સંબંધી પ્રયોગોનું જ્ઞાન આપવામાં આવશે.

આવા હેતુથી પૂર્વ આનંદેશ જિલ્લામાં ૧૩ શિક્ષકોને આવી જતનું ખેતીનું શિક્ષણ લેવા મોકલવામાં આવનાર છે.

ગામડાંની નિશાળોમાંથી જાળજો ચોથા ધોરણ પછીથી પોતાનો અભ્યાસ ધણુંચઈ છોડી દે છે, અને ફરેલો અભ્યાસ ભૂલી પણ જાય છે. એનું કારણ એ છે કે તેઓને પોતાના બાપદાદાના ધંધે એટલે ખેતીને ધંધે વળગવાનું હોય છે. પણ ખેતીને લગતી શાળાઓમાં તેઓ ખેતીમાં પણ ઉપયોગી થઈ પડે. એવા વાચન અને ગણિતનો, અભ્યાસ કરશે અને શાળાને લગતી જમીનમાં ખેતીકામ પણ કરશે. એથી તેઓને પોતાના બાપદાદાના ધંધામાં અને વેપારીઓ સાથેની લેવડદેવડમાં પણ ઘણી સગવડ થઈ પડશે. ગામડાંમાં નિશાળોમાં છોકરાંઓ ને આવા વર્ગોમાં ભણવા જશે તો તેમને ઘણા ફાયદો થશે.

(વધુ હકીકત માટે જુઓ. સા. પ. પુ. ૬૩ મું. ૫૪ ૨૮૬)

સને ૧૯૨૪ ના ડિસેમ્બરની તા. ૩૬ મીએ પુરા થતા ત્રિમાસિક માટે (ડિસેમ્બર ઑવ પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શન અને ઉ. ભાગના એ. ઇન્સપેક્ટરે પાઠ્યપુસ્તક, ઇનામ અને લાઇબ્રેરી માટે

મંજુર કરેલાં પુસ્તકોની યાદી

(ઉ. ભાગના એ. ઇ. ના હુકમ નં. ૧૧૫૨૭, તા. ૮-૧-૨૫ ના આધારે)

પુસ્તકનું નામ	અંચસ્તોનું નામ	પ્રસિદ્ધતાનું નામ અને ઠેકાણું	નકલ દીઠ કિંમત રૂ. આ. પા.	શા માટે મંજુર પાડ્યપુસ્તક, ઇનામ, લાઇબ્રેરી	ટીકા
૧ હિંદુસ્તાનનો ઐક્ય ઇતિહાસ (૩ ભાગ)	રા. બા. કે. પી. ત્રિવેદી.	મેસર્સ કસ્તનદાસ નારાયણદાસ એન્ડ સન્સ, સુરત.	૧-૦-૦-૦	પાઠ્ય પુસ્તક	પ્રાથમિક શાળાનાં ઇન્સપેક્ટર ડી. પ. ૬ અને ૭ માટે.
૨ શ્રીકૃષ્ણ ચંદ્રોદય ચિત્રકથા (પહેલી આવૃત્તિ)	રા. કલ્યાણંદ ને. શાહ.	શાહરા. બાલુભાઈએફ. શાહ ટોરાપોળ, નાડઆદ,	૦-૧-૦-૦	ઇનામ	પ્રાથમિક શાળાઓ માટે.
૩ રંગોળીએ પુસ્તક (૧૯૨૩ ની આવૃત્તિ)	રા. હમોદર વાઈ. બારોટ	રા. શંકર નરહર જોશી, મેનેજર, ચિત્રચાળાત્રેસ, પુણા,	૧-૦-૦-૦	ઇનામ અને લાઇબ્રેરી.	કન્યાઓ માટેની પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓ અને સ્ત્રીઓ માટેની ટ્રેનિંગ સંસ્થાઓ માટે.

અનાજ અને વતરપતિનાંથી સુવર્ણ ભરમ જેની મજાશુત સ્વાદિષ્ટ

ચીત્તે ખનાતીને ઉત્તમ પ્રશરનો ખોરાક લેવાની ઇચ્છા

હોય તો તમારી બહેનોને, માતાઓને, પુત્ર—

વધૂઓને અને તમારી મૃદીશુને

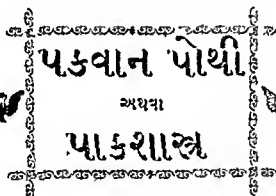
અવશ્ય વચાવો.

અન્નકુળ, શાક, જાત જાતનાં પકવાનો ખનાવવાની રીત

દર્શાવનારું પુસ્તક

દરેક કુટુંબમાં અવશ્ય રાખવા લાયક—નાની ખાખાઓને

અવશ્ય અભ્યાસ કરવા લાયક

પકવાન પોથી

અથવા

પાકશાસ્ત્ર

લેખક તથા પ્રકાશક

ગં. સ્વ. લલિતગૌરી સામરાય, તથા

ગં. સ્વ. વિમલાગૌરી મગનલાલ.

નવીન મુધરેલી બીચ આશ્રિતિ

કિંમત રૂ. ૨-૦-૦; સોનેરી ગીલકનું પકું રૂ. ૩-૮-૦.

આ પુસ્તકની અંદર ૬૦૦ થી વધુ તરેહ તરેહનાં ખાવાનાં પકવાનો

ખનાવવાના જુદા જુદા પ્રકારો દર્શાવવામાં આયા છે.

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની.

કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

મુખ્ય ઇલાકાના સરકારી કેળવણીખ. પ્રએ નિશાળોમાં
ચલાવવા માટે ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજૂર કરેલી.
તદન નવી પદ્ધતિ મુજબ વિદ્યાર્થીઓના અક્ષરો સુધરે તેવી

ગુજરાતી કેપીબુક.

નંબર ૧ થી ૫ જેઠા ૩૨ વાળા કરેલી કિંમત ૦-૨-૬.

વેપારી તથા માસ્તર સાહેબોને બરખુર કમિશન.

ગુજરાતી નિયામમાં આપતી બધી ચોપડીઓ વેચનાર
બુકસેલર ડામોદર હીરાલાલ ખંભાત; અને રાચીગેડ, અમદાવાદ.

૧. સરસ દેશોનામાની પદ્ધતિ-ટેકસ્ટ બુક, આ. ૩૨ મી
૦-૫-૦; ૨. સરસ ગુજરાતી બાલ વ્યાકરણ-ટાઈ. બુક, બેઠે ટેકાણે
ટેકસ્ટ, આ. ૨૮મી, ૦-૫-૦; ૩ સરસ બુદ્ધિપ્રતિજ્ઞાન પ્રકાશ (૫-૬-૭
માં ચોપડીના પાઠવાર સંખ્યાના ટાપસહિત,) લા. પ્રા. બુક, સુધરેલી આ.
૩૭. ૦-૮-૦; ૪. નવું સરસ મુખગણિત (બાળવર્ગથી ધા. ૫ સુધી
એકજ છુકમાં) બેઠે ટેકાણે ટેકસ્ટ, આ. ૧૪ મી, ૦-૩-૦; ૫. ગુજરાત
માંની બુદ્ધિગવિદ્યા આ. ૧૪મી, ૦-૬-૬. મુખ્ય એજન્ટ અમદાવાદ,

ડ. પાનકાર નરિ. એસ. બી. શાહની કંપની ઈ. ઇ.

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ, ગોડગના માણ કે. એ. ઈ.

સુ. કપડવાજ.

શિક્ષકોને ટેકસ્ટ બુકો પર વધુ કમિશન આપનાર કેણુ ?

શાળાપત્રમાં આવેલી જાહેરખબરમાં તમામ પુસ્તકો-સાલતી ટેકસ્ટ
બુકો, ગ્રામી-બુકો, એકસસાઈઝ બુકો, ટોમ્સ રા. પ્રસ્તુતાઈ
પોલ વાળા મેટ્રો ગુજરાતી સંસ્કૃતિ, કિ. રૂ. ૧૨. (ફક્ત ૩૦ ટોપીજ
શિક્ષક છે.) નવલકથાઓ, રોસનરી વગેરે સારા કમિશનથી તમાને નોંધએ
તો નીચેનાં સ્થળે લખો:-અમદાવાદમાં બુકબ કમિશન આપનાર

બુકસેલર રણુછોહલાલ મોતીલાલ શાહ

રાચીગેડ-અમદાવાદ.

કેમલ રાં ૦-૬-૦.

પદ્યપાઠ

સંગ્રહ ૧.

સંપાદક—દેરાસરાલ હર્ષદરાય દુવ

અને ડાહ્યાભાઈ પીતાંબરદાસ દેરાસરી, અમદાવાદ

બે બેલ

આ સંગ્રહમાં પાંચ દવિની કવિતામાંથી ગીતારા આપ્યા છે. પ્રથમ કવિ દશપતરામનો સૌપ્રથમીસંવાદ આગ્રહ્યો મૂકી દેઈ સંગ્રહ ગીતારો છે. પછી સાંભળભટ્ટની અંગદવિદિમાંથી કંઈનાં ત્રોસની કહીકત લીધી છે. તે પછી વૈદ્યમંભટ્ટના કવિગણના ગરંગામાંથી ઐતિહાસિક ભાગ તારવી કહીને આપ્યો છે. તારંગાદ પ્રેમાનંદનું ભાવવત સપ્તમસ્કંધમાંથી દ્વિરણ્ય-કથિપુના વધુનું પ્રકરણ સમર્પનું છે. છેવટ ભાલજીની રામચાળલીલાનાં પંદ મેંકમાં છે. એ ગીતારા તે તે કવિની કવિતાનું કંઈક ઓળખાણ કરાવશે અને રસદત્તિ જળવશે. સંગ્રહ હાંમેસૂલના ચોથા ધોરણના વિદ્યાર્થી માટે કરેલો છે.

અંગ્રયાસં સરળ અને સંચોટ યામ એ અર્થ સાધવા સમજૂતી પૂરેતા પુલામાંથી આપી છે. વિવેચનમાં કવિની દષ્ટિએ કવિતાનો ભાવ અંતરમાં ગીતારવા સીવંટ રાખી છે. કવિત સાહિત્ય પદાર્થનો પરિચય પણ કરાવ્યો છે. તે સાથે પ્રત્યેક ગીતારાની સમજૂતીને અતે કવિ વિશે મુદ્દાની માહિતી પણ આપી છે.

બાપાનાં સાહિત્યના વારસ ગજરતી પ્રગ્ન છે. એમની માલકીના એ ભંડારનો આ હિસ્સો એમના ગોપભોમ મોટે છે, તેનો એ લાભ લેા અને લાભકી મેળવેા.

ઈન્ડિયામાં રથપાએલી, પ્રકટ કર્તા, મુંબઈ.

મંદમિલન એન્ડ કંપની લિમિટેડ, મુંબઈ.

Selections from Gujarati Poetry, Part I. By Rao Bahadur

K. H. Dhruva, B.A. and D. P. Desai, Aa. 6.

લેખનકળા કોપીખુકો

ગ્લેઝ કાગળ { ગુજરાતી અને બાળબોધક છ નંબરમાં } ૪૮
દરેક નંબરની કિંમત અઢી આના પાન

કેળવણીખાતાના એ. ડિરેક્ટર સાહેબે મુખર્ષ ઠલાકાન ગુજરાતી નિશાળોમાં ચલાવવાને મંજૂર કરી છે.

૨૫૦ અને તે ઉપરાંત કોપી ખરીદનારને એકડે ૨૫ ટકા કમિશન આપવામાં આવશે. પેકિંગ અને રેલ્વે ખર્ચ પણ આપવામાં આવશે, પણ પોસ્ટ મારફતનું કે સ્ટેશનથી આગળનું ખર્ચ આપવામાં આવશે નહિ.

કોપીઓ સાથે બીજાં પુસ્તકો મંગાવનારને એકડે એક ટકા હકસાર સર્ક મોકલી આપવા ગોઠવણુ રાખી છે.

મળવાનું ઠેકાણું—

મુખર્ષ-કાઠિયાભાઈ જગજીવનદાસ એન્ડ સન્સ.

કાલકાદેવી ખાતાના મંદિર સામે નં. ૩૬૭.

અમદાવાદ-શ્રીખરાયતા છુટકીયા-રીઝીડેડ

જાહેરખબર

શિક્ષકો તેમજ શિષ્યવર્ગમાં અતિશય પ્રિય થઈ પડેલાં ધોરણવા પ્રશ્ના-રૂપે બાળોપયોગી સરળ

સૃષ્ટિજ્ઞાનનાં પુસ્તકો

અમારા તરફથી સંપૂર્ણ વિવેચન સાથે બહાર પાડવામાં આવેલાં તે ધણી ઉપયોગી હોઈ શિક્ષક વર્ગમાં પ્રસંશાપાત્ર નીવડ્યાં છે જે દુક મુદતમાં બહોળો ફેલાવો થઈ ધણાંની દશબો તથા અગીઆરમ આજ્ઞાતિ કારવાનો પ્રયોગ આવ્યો છે એવ એની ઉપયોગિતા સાબીત કરે બતાવે છે વધારે પ્રસંશાની જરૂર નથી. ધોરણવાર કિંમત નીચે મુજબ:—
સાદગાન ધો. ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

૦-૨-૦ ૦-૧-૬ ૦-૩-૦ ૦-૩-૦ ૦-૪-૦ ૦-૪-૦ ૦-૫-૦

પ્રશ્નો:—સરળતાંડનો સરળ ઈતહાસ. ધો. ૫ ૬.

શિં ૦-૩-૦ ૦-૪-૦

તો જ્યાંબધ લેનારને કમિશન ટકા ૨૫ મળશે. આ ઉપરાંત ધોરણ નોટો પણ અમોએ પ્રગટ કરી છે તેમાં પણ સાદ કમિશન પવામાં આવશે.

લખો:—

મણિલાલ મૂળજીભાઈ ઉપાધ્યાય.

પેકસેલર એન્ડ પાબ્લિશર મું. પેટલાદ (વાયા-આણંદ).

ઘેર બેઠાં પુરી સવડ

પ્રાઈમરી સ્કૂલોના ઉપયોગની બધી જાતની ટેકરટ છુટોનો મોટો જથ્થો તૈયાર છે. અને તે સાથે ડ્રોઈંગ છુટો, નોટો એટલાસ, કંપાસ, પેટીઓ, આદિ, એક્સ-સાઈડો, કોરા દાગળ વગેરે મળશે. દરમિયાન સરકારી છુટમાં ૦-૦-૬ આનો. અને બીજી છુટમાં ચલતા ઉતરતા કમનું દા. દા.થા ૫૦ ટકા સુધીનું છે. ઓરડામાં નજીકનું રોશન હખવા બૂલતા નાદ.

મંજુર થયેલી છુટો

આના કોપી છુટ નં. ૧ થી ૫.

કી ૦-૧-૬ ૨૫ ટકા

ગુજરાતપ્રાંતની બૂલોગ, કર્તા. વદ્યમ-

બાઈ પટેલ. કી. ૦-૪-૦ ૧૮૧ "

ગુજરાતપ્રાંતનો ઇતિહાસ, કર્તા. જેમ્સ

ઉમાલાલ કી. ૦-૪-૦ ૨૫ "

સામાયોગી દિ'દુરતાનનો ઇતિહાસ

ચિત્રો સાથે, પ. કંપા. કી. ૧-૦-૦ ૧૨૧ "

મહાકવિ દિ'દુરતાનનો ઇતિહાસ

કી ૦-૧૨-૦ ૧૫ "

આદિ અને તેનો ઉપયોગ કી ૦-૧-૬

૨૫ "

ચિત્રો અને મુખગણિતના વિષય સાથે

ધી ગુજરાત ઓરિએન્ટલ બુક ટ્રીપો

સીઆર-૩-અમદાવાદ.

નૂતન હુન્નરસાગર

જાતિ અનુભવ તેમજ વિવિધ પ્રયોગના આધારે આ પુસ્તકમાં વિવિધ વિષયો ઉપર ધણીજ લગભગની માહિતી આપેલી હોવાથી ગમે તેવા અનુભવ અભાવ માણસ પણ આ પુસ્તકની સહાયતાથી હુન્નરો શીખી શકે છે. આમાં મીથુનજીઓ, દીવેટો તથા તે સંગ્રામીના મસાલા વગેરે સુકા રંગો, હાથીદાંત ઉપર ચઢાવવાના જુદા જુદા રંગ ને તે સાફ કરવાની રીત તથા તે જથ્થો સાધવા માટેની મેજનણી સાબુઓ જેવા કે વીંડરસોપ, ખારસોપ, કપડાં ધોવાના સાબુના પાણિર, વગેરે ધણી જાતના સાબુઓની માહિતી, જુદી જુદી જાતના વાર્નિશો, કેવા અને કેટલી ઉડાઈએ પાણી નીકળશે તે સંગ્રામીની માહિતી, શીંગડાં તેમજ હાથીદાંતનાં ખટનો, કાચનાં પીતળનાં, લોખંડનાં ખટનો, જુદી જુદી જાતનાં પકવાત, અથાણાં ચટણી વગેરે જનાવવા વિષે, અમરજાતી, અર્મજો, ચુલાસ, અખીસ, અને છોકણી, જનાવટી રતેટા, કાથો, એળાઓ, સુગંધી ધૂપ કાચ જાતી ચીનો લાકડા જેવી કરવા વિષે, રૂપાં, તાંબા આદિ ઉપર દોળ ચઢાવવાની જુદી જુદી રીતો, સોનેરી ચાકી, કપડાં ઉપરની જાગવાનને ઉપયોગી હરકાઈ જાતના ગ્રામ માલવાની રીત, જેવા કે મોની ઉપરનો, તમાકુનો, જર્મન સીવર ઉપરનો ગ્રામ, દીવાસંગીઓ, વીશાવતી બેપોરીઆ, રંગીન તારાઓ, વગેરે વગેરે. જુદી જુદી જાતના નાસદાપક જંતુઓ દૂર કરવાની રીત; જુદી જાતની લાખ જેવી કે સીસ કરવાની લાસ તેમજ કોળી લાખ; આમડાં સંગ્રામીના જુદી જુદી જાતનાં દુખરો કાચ સંગ્રામી જુદા જુદા હુન્નરો, લાકડા સંગ્રામીના જુદી જુદી જાતનાં દુખરો, ધાતુઓ સંગ્રામી જાત ભિન્ન પ્રયોગો. જુદી જુદી જાતનાં સુગંધી તેલો, જેવા કે, માંદીકઅર્ડ, દીકચર આલેકાઇન, એવી વગેરે ધણી અત્યંત જાગ્રતા આપવામાં આવી છે. સર્વ સાધારણોને સમજાય પડે તેટલાં ખાતર પુસ્તકની બાપા ધણી સહેલી રાખવામાં આવી છે. કાચગ ઝેજ પાકું પુકું છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧૫ પોસ્ટેજ. બાજ

મળવાનું ઉકાણું:—પ્રહલદેવ રામચંદ્ર જાગૃષ્ટે, જુકસેતર.

નજી દરવાજા—અમદાવાદ.

દરકત શિક્ષક કોપીખુકો

કોપીની પહેલ કાઢનાર હુમા છીએ. બીજાઓએ પછી નકલ કીધી છે,
ગુજરાતી અને બાળબોધ આઠ નંબરમાં તૈયાર છે.

કેળવણીખાતાના મે. ડિરેક્ટર સાહેબે મુંબઈ ઇલાકા-
ની દરેક ગુજરાતી નિશાળમાં ચલાવવાને મંજુર કરી છે
દરેક નંબરની કિંમત અઢી આના રાંખી છે.

૨૫૦ તથા તેથી વધુ કોપી ખરીદનારને સેંકડે (૧૫) ટકા કમિશન
ઉપરાંત પેકિંગ અને રેલ્વે ખર્ચ આપવામાં આવશે. ૧૦૦૦ કોપી લેશે
તો ખર્ચ સાથે (૨૦) ટકા મળશે પણ પોસ્ટ માં તરું કે સ્ટેશનથી આવળ-
નું ખર્ચ આપવામાં આવશે નહિ. દરકત શિક્ષક કોપી છુટાની રટીલ પેના
દરેક નંબરને બે ધ બેસતી ૧ થી ૮ નંબરની, દરેક બોક્ષમાં એકજ ભતની
દા. ૬ કિમત ૩. ના નક્કી [લાલ માલે નથી.]

મળવાનું ડેકાલું:-આદરજી કાવસજી મારતર.

કે. નં. ૨૮-૩૦ ધોખીતલાવ-મુંબઈ

વાપરે! બોમ્બે, અનડા, વગેરે કૃત શિક્ષણનાં ઉત્તમ પુસ્તકો. વાપરે!

મું. ધ ના સં. કે. ખાતાએ ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજુર કરેલા:-

સરલ બાળચોથી-કન્યાગણિત ભાગ પહેલા.

(શ. ૦-૧-૬, ત્રીજી આવૃત્તિ) (નીચવાં ત્રણ ધોરણોનું ધોગણુવાર રૂ. ૦-૮-૦.)

મંજુર થયેલી સરલ બાળચોથીનાં કાર્ડની પેટી. રૂ. ૦-૮-૦

બંદોર પડ્યું ઉપવાં ધોરણો, વ. દા. ને દે. દો. ના અભ્યાસ પ્રમાણે

તૈયાર કરેયું

૨ કન્યાગણિત ભાગ બીજો રૂ. ૦-૧૨-૦.

મળવાનાં ૧ કાર્ડ પાસે-મહાગોપાલ દેવી; ગોચીપોળ, ૨૩૪૮, અમદાવાદ.

સ્થળ ૧ મુંબય એજન્ટ-ની. પુ. અનડા; સાંકળજર, મો. ૬-અમદાવાદ.

સામગ્રી મકાનમાં હાર કમિશન.

માત્ર જુજ નક્કલો શીલીકમાં છે.

પુસ્તકતું નામ	કિંમત રૂપીઆ
ગુલીસ્તાનનું ગુલ	૫-૦
રીજમંડ વીલાનો વારસ	૨-૮
આઈતાંપર કેઈતું	૫-૦
માફી ચવીત્રી	૪-૦
જુલુ ગોરાણી	૪-૦
અકકલના સમુદર	૪-૦
ખેમાન સંગ્રહ	૫-૦
ખુશ દરપણુ	૪-૦
રંગભૂમી ઉપર રખડ	૪-૦
ગુલવાડીનું ગુલાબ	૩-૮
તાલેવંતની તેહમી	૫-૦
સોનેરી ટોલી	૪-૮
પાટલી પુત્રની પડતી	૪-૮

એન.એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની.

કાલબાદેવી રોડ મુંબઈ.

પુસ્તક ૬૪ સું]

[અંક ૩ નો

Government School Paper

ગુજરાત શાળાપત્ર

માર્ચ, સને ૧૯૨૫

કેળવણીખાતાના હુકમથી

તાંત્રી અને પ્રકાશક (જાન્યુઆરિ ૧૯૨૪ થી)

કૃષ્ણલાલ સુરજરામ વકીલ, M. Ed., I. E. S.

એજ્યુકેશનલ-ઇન્સ્પેક્ટર, ઉત્તર ભાગ, અમદાવાદ.

(સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે)

પ્રિન્ટર પ્રિં ગ્રેસમાં, મુળચંદ્રજી ત્રિવેદીલાલે બાપુ—

કેમ્પ—બાગુપુર ટંકસાગ—અમદાવાદ

ના સરકારી કરાવમાં જણાવવામાં આવે તે તારીખે જે મુખ્ય પ્રાથમિક કેળવણી-નિષ્ણામાં મ્યુનિસિપાલિટિ આવેલી હોય તે નિષ્ણાના વર્ણી એક, ૧૯૨૩, નિષ્ણા લોકસભાએ તે બધી પ્રાથમિક શાળા-કક્ષ ૬ (૧), એને લગતી જમીન, મકાનો, દફતર, અને સાહિત્ય જે તેના તાજામાં હોય તે સોંપી દેશે અને નિષ્ણા લોકસભાએ તરફથી મ્યુનિસિપલ હદનાં છાત્રાને પ્રાથમિક કેળવણી મળતી હશે, તેમની સંખ્યાના ધોરણ પર સરકાર વારંવાર જે રકમ કરાવે તે રકમ, અને પ્રાથમિક કેળવણીને લગતાં દર ૬૩ (ધર્માદા ૬૩) સહિત તેની પાસે જે કંઈ કંડ હોય તેમની આવક, અને પ્રાથમિક કેળવણી માટે જે કંઈ પૈસા મળ્યા હોય તે દર વર્ષે નિષ્ણા લોકસભાએ તે કેળવણી ખર્ચ માટે આપશે.

જે ઉપરની ટ્રાઈ મ્યુનિસિપાલિટિને સરકાર ટ્રાઈ વખતે તેની નિશાળો ચકાવવાની મત્તા આપે તો એ બાબતમાં કક્ષ ૬ (૨). સરકારી કરાવમાં જણાવવામાં આવે તે તારીખે તે નિષ્ણાની નિષ્ણા લોકસભાએ તે મ્યુનિસિપાલિટિને તે મ્યુનિસિપલ હદમાં આવેલી બધી પ્રાથમિક શાળાઓ, શાળાઓને લગતી જમીન, મકાનો, દફતર, અને સાહિત્ય સોંપી દેશે, અને તે મ્યુનિસિપાલિટિને ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની તારીખથી પેટા કક્ષ ૧) માં બતાવ્યા મુજબના પૈસા આપવાની જવાબદારી વધુ વખત રહેશે નહિ.

૧૧૭. પોતાની નિશાળો ચકાવવાની જે મ્યુનિસિપાલિટિને સરકારે મત્તા ન આપી હોય તે મ્યુનિસિપાલિટિની પ્રાથમિક પોતાની નિશાળો શાળાઓને વડીલ જે નિષ્ણામાં તે મ્યુનિસિપાલિટિ ચકાવવાને મત્તા નહિ આવેલી હશે તે નિષ્ણાની નિષ્ણા લોકસભાએ ચકાવનારી મ્યુનિસિ-વે પડશે; અને તે મ્યુનિસિપાલિટિની હદની અંદર પાલિટિઓની આવેલી બીજા માન્ય રાખવામાં આવેલી પ્રાથમિક નિશાળો નિષ્ણા લોકસ- શાળાઓને નિષ્ણા લોકસભાએ ગ્રાન્ટ પણ આ- મોડે ચકાવવા વિષે. પત્રી પડશે.

૧૧૮. સ્થાનિક મત્તા નહિ કરાવનારી મ્યુનિસિપાલિટિમાં ટ્રાઈ પણ વર્ષે પ્રાથમિક કેળવણીને લગતા ચએલા વારંવાર મ્યુનિસિપાલિટિ અને ધના ખર્ચના ત્રીજા ભાગ સુધીનું ખર્ચ મ્યુનિસિ-

૬૮ લોકશબ્દોને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરાવે.

જિલ્લા લોકશબ્દોને પાલિકાઓ આપવું પડશે; અને મ્યુનિસિપાલિટીઓ આપવાના ખર્ચનું આપવાની રકમ ૧૧૬ માં નિયતમાં જણાવ્યા પ્રમાણે નક્કી કરવામાં આવશે.

૧૧૮. (i) દરેક વર્ષ વર્ષમાં મ્યુનિસિપાલિટીઓ આપવાની રકમ જિલ્લા લોકશબ્દોની સત્તા નીચે આવેલી હદમાં (સ્થાનિક મ્યુનિસિપાલિટીઓ નિક્ક સત્તા નહિ ધરાવનારી મ્યુનિસિપાલિટીઓ સહિત) વડીવટ કરવાનું, દેખરેખ રાખવાનું વગેરે ખર્ચ અને કેવી રીતે અંદર ગણીને વિદ્યાર્થી દીકરાઓને શરૂઆતી સરાસરી અપાય તે વિષે. વારંવાર ચતુર્થે ખર્ચ તે વર્ષમાં આવે તેને તે વર્ષમાં મ્યુનિસિપલ નિશાળોનાં પત્રો પડી અડસટે ગણેલી વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી સંખ્યાએ ગુણતાં જે રકમ આવે, તેના ૩ નેટલી થશે. તેજ વર્ષની અંદર મ્યુનિસિપલ હદની અંદર આવેલી બીજી માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાઓને ગ્રાન્ટ તરીકે અડસટે આપવાની રકમનો ૩ ઉપરની રકમમાં ઉમેરવો પડશે. ઉપર પ્રમાણે અડસટે નક્કી કરેલી કુલ રકમમાંથી કેળવણી એક્ટની કલમ ૬ (૧) મુજબ મ્યુનિસિપાલિટીઓ જિલ્લા લોકશબ્દોને જે દરેક રકમ તે વર્ષની અંદર આપી હોય તે રકમ બાદ કરતાં બાકી રહેલી રકમ મ્યુનિસિપાલિટીઓ જિલ્લા લોકશબ્દોને અગાઉથી જ માસિક બે હફતામાં આપવી પડશે. દરવર્ષે પહેલો હફતા ૧૦ મી એપ્રિલ પહેલાં ભરવો પડશે અને બીજો હફતા ૧૦ મી ઓક્ટોબર પહેલાં ભરવો પડશે.

(ii) વર્ષ પુરું થયા પછી, પેટા કલમ (૧) પ્રમાણે મ્યુનિસિપાલિટીઓ આપવાની ખરેખરી રકમ, તે વર્ષમાં નિશાળોમાં વિદ્યાર્થીઓની ખરેખરી સંખ્યા, વિદ્યાર્થી દીકરાઓની ખરેખર થયેલું ખર્ચ, અને માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાઓને ખરેખર આપેલી ગ્રાન્ટ અને કેળવણી એક્ટની કલમ ૬ (૧) મુજબ મ્યુનિસિપાલિટીઓ જિલ્લા લોકશબ્દોને ખરેખર આપેલી રકમ પરથી નક્કી કરવામાં આવશે અને ચોખ્ખું ફેરફાર કરી હિસાબ ચોકસો કરવામાં આવશે.

દૈનિક—અડસટે એમ નક્કી કરવામાં આવ્યું હોય કે ૧૯૨૫-૨૬ ની સાલમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧,૦૦૦ ની રહેશે, વિદ્યાર્થી દીકરાઓની સરાસરી ૩.૨૧ થશે, અને મદદ મેળવતી પ્રાથમિક શાળાઓને આપવાની રકમ ૩.૨૧ થશે, અને મદદ મેળવતી પ્રાથમિક શાળાઓને આપવાની રકમ ૩.૨૧ થશે, અને મદદ મેળવતી પ્રાથમિક શાળાઓને આપવાની રકમ ૩.૨૧ થશે.

જાતી ગ્રાન્ટ રૂ. ૬૦૦ થશે તો ૧૯૨૫-૨૬ ની સાલમાં મ્યુનિસિપાલિટિએ આપવાની રકમ રૂ. $૩૬ \times ૧,૦૦૦ + ૩. ૬૦૦$ એટલે રૂ. ૭,૨૦૦ થશે.

૧૯૨૫-૨૬ની સાલ પુરી થવા પછી, વિદ્યાર્થીઓની સરાસરી સંખ્યા ૬૫૦ અને વિદ્યાર્થી દીક સરેરાશ ખર્ચ ફક્ત રૂ. ૧૮ અને મદદ મેળવતી શાળાઓને ગ્રાન્ટ તરીકે આપેલી ખરેખરી રકમ રૂ. ૭૫૦ જણાય છે.

મ્યુનિસિપાલિટિએ તેટલા માટે રૂ. $૩૬ \times ૬૫૦ + ૩. ૭૫૦$ એટલે બધા સમજીને રૂ. ૫,૬૫૦ આપવા જોઈશે; તેથી રૂ. ૭,૨૦૦—રૂ. ૫,૬૫૦ નો તફાવત એટલે રૂ. ૧,૨૫૦ ૧૯૨૬-૨૭ ની સાલમાં અડમસ્ટ નથી કરેલા મ્યુનિસિપાલિટિએ આપવાના ફાળામાંથી કમી કરવામાં આવશે.

૧૨૦. શાળાનાં મકાનો બાંધવા અગર વધારવા સંબંધી ચએક્કા વારંવાર નહિ આવતા ખર્ચના ત્રીજા ભાગ સુધીનું મ્યુનિસિપાલિટિએ ખર્ચ મ્યુનિસિપાલિટિએ આપવું પડશે અને બાકીના અગર સરકારે મકાનોને જો લાગવું સરકાર મદદ તરીકે આપશે; પરંતુ તેવાં સંગતું વારંવાર નહિ મકાનો બાંધવા સંબંધી સરકારે ગાળાકી પરવાનગી થતું ખર્ચ આપવાનું આપેલી હોવી જોઈશે, અને તે સંબંધી ગ્રાન્ટ પ્રમાણુ આવવાનું મંજૂર કરેલું હોવું જોઈશે.

૧૨૧. બીજું વારંવાર નહિ આવતું ખર્ચ એટલે ૧૧૨ મા નિયમના (ક) વિભાગમાં નક્કી કરેલી દદ ઉપરાંત કરેલા બીજા વારંવાર નહિ સામાન, સાધન અને પુસ્તકોના ખર્ચના અગર થતા ખર્ચ વિષે. ખાસ સમારકામના કરેલા ખર્ચના ત્રીજા ભાગ સુધીનું ખર્ચ પણ મ્યુનિસિપાલિટિએ આપવું પડશે. શાને વારંવાર આવતું ખર્ચ ગણવું અને શાને વારંવાર નહિ આવતું ખર્ચ ગણવું એ સંબંધી સરકારનો સુકારો છેવટનો ગણાશે.

૧૨૨. મ્યુનિસિપાલિટિની પ્રાથમિક શાળાઓની વિદ્યાર્થીઓની શી રીતે રથાનિક સત્તાધીશ મંડળને ખાતે જમા કરવી પ્રાથમિક શાળાનાં પડશે. ઓની ફી રથાનિક સત્તાધીશ મંડળને આપવા વિષે.

૧૨૩. મ્યુનિસિપલ હંદની અંદર આવેલી પ્રાથમિક શાળાઓની.

દેખરેખ રાખવા માટે મ્યુનિસિપાલિટીને યોગ્ય લાગે.

મ્યુનિસિપાલિટીએ તે પ્રમાણે મ્યુનિસિપાલિટીના અમુક સભ્યોની અગર.

સ્કૂલકમિટી નીમ- મ્યુનિસિપલ સભ્યો ન હોય તેવા બીજા સભ્યોની.

વા વિષે. એક સ્કૂલકમિટી નીમવી પડશે.

૧૨૪. સરકારી ઝાંઝિટમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી વિસ્તારની કમિ-

ટિઓ જેમને મુંબઈ ડિસ્ટ્રિક્ટ મ્યુનિસિપલ અંદર.

સરકારી ઝાંઝિટમાં પ્ર- ૧૯૦૧ ની કલમ ૫૪ ની પેટા કલમ (૧) તો પેટા

સિદ્ધ કરવામાં આ- વિભાગ (૧) લાગુ પાડવામાં આવેલ હોય.

વેલા વિસ્તારની ક- તેમને પણ આ પ્રકરણના નિયમો મ્યુનિસિપાલિટી-

મિટીઓને નિયમો ઓને જે રીતે અને જે દરજ્જે લાગુ પડે છે, તેજ

લાગુ પાડવા વિષે. રીતે અને તેજ દરજ્જે લાગુ પડશે; અને આવી

સરકારી ઝાંઝિટમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલી વિસ્તાર-

ની કમિટીઓને આ નિયમો માટે સ્થાનિક સત્તા નહિ ધરાવતી.

મ્યુનિસિપાલિટીઓના જેવી મળવામાં આવશે, અને પ્રાથમિક જગત્વી-

અંદરની કલમ ૬ (૧) ની દારનો લાગુ પાડવામાં આવશે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

ફર્નિચરનાત ધારો અમલમાં મુકવા વિષે.

ફર્નિચરનાત ફર્નિચરના કલમમાં આવી હોય તેવા દરેક વિસ્તાર-

ની અંદર જે બાગદને ફર્નિચરનાત ફર્નિચરની.

મુંબઈ પ્રાથમિક શાળાના લાગુ પડવી હોય, તે બાગદને પાછળ દર્શા-

ફર્નિચરનાત એક્ટ, ૧૯૨૩, આ પ્રમાણેનું કોઈ પણ ગોચર દારણ હોય નહિ.

કલમ ૧૮.

તો, અને જો તેનાં માખાપ અને બાળક માધારણ.

રીતે તે વિસ્તારનાં રહેવાસી હોય તો તેના માખાપે.

તે વિસ્તારની અંદર આવેલી કોઈ પણ માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા-

માં મોકલવું પડશે.

નીચેની કોઈ પણ બાબતને લઈ કોઈ પણ બાબતને માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળામાં ન મોકલવામાં આવતું હોય કલમ ૧૯. તે તેના માંડપ તેને યોગ્ય કારણસર નથી મોકલતાં એમ ગણી શકાય:—

(અ) મોંઘળી શારીરિક ખોડ, અગર એવા બીજા અનિવાર્ય કારણને લઈ બાળક નિશાળે ન જઈ શકતું હોય;

(બ) માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા સિવાય બીજી રીતે બાળકને કેળવણી આપવામાં આવતી હોય, અને તે કેળવણી સ્કૂલખોડની નજરમાં કાર્યસાધક હોય અગર શરૂઆતની પ્રાથમિક

કેળવણી પુરી કર્યાનું સર્ટિફિકેટ સ્કૂલખોડે બાળકને આપ્યું હોય;

(ક) બાળકના રહેવાના સ્થળ આગળ નજીકમાં નજીક આવેલા રસ્તાથી માપતાં સ્કૂલખોડનો અભિપ્રાય લઈને સરકારે અંતર મુકરર કરેલું હોય તે અંતરની અંદર કોઈ પણ માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા ન હોય;

(ડ) યોગ્ય અરજ કર્યા પછી, અમુક માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળામાં બાળકને દાખલ કરવા ના પાડવામાં આવી હોય અને તેનાં માંડપને એવી ખર્ચ આપવામાં આવી હોય કે અમુક મુદત પછી તે બાળકને તે નિશાળમાં દાખલ કરવામાં આવશે, અને (ક) વિભાગમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે નક્કી કરેલા અંતરની અંદર તેને દાખલ કરી શકાય તેવી બીજી માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળા ન હોય તો તે મુદત સુધી;

(ઈ) બાળક રહેતું હોય તે ભાગમાં બાળકની માતૃભાષામાં શક્ષણ આપતી માન્ય રાખવામાં આવેલી કોઈ પણ શાળા ન હોય;

(જ) બાળક રહેતું હોય તે ભાગમાં તેનાં માંડપ વધેલા હોય તેવું ધાર્મિક શિક્ષણ ફરજિયાત અપાતું હોય, તેવી નિશાળ સિવાયની તેનાં માંડપ તેને મોકલી શકે તેવી માન્ય રાખવામાં આવેલા કોઈ પણ શાળા ન હોય.

કેળવણી બેઠકની ૧૮ મી કક્ષમના નિયમોના આધારે દરેક માંચાપે

પોતાના બાળકને માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાની

કલમ ૨૦ (૧). અંદર મોકલવું જોઈએ એમ છે, તેમ છતાં સ્કૂલ-

બોર્ડની ખાતરી થાય કે અમુક માંચાપ તે

પ્રમાણે વર્તન કરતાં નથી, તો તેવાં માંચાપને તે સંબંધમાં જે કંઈ કહે-

વાનું હોય, તે કહેવાની તક આપવી, અને સ્કારપટ્ટી તે સંબંધમાં સ્કૂલ-

બોર્ડને યોગ્ય લાગે તેવી તપાસ કરવી, અને સ્કારપટ્ટી તેવાં માંચાપને

દુકમમાં મુકરર કરવામાં આવી હોય તે તારીખથી પોતાના બાળકને

માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળામાં મોકલી આપે તેવો સ્કૂલબોર્ડ દુકમ ઘડવો.

સ્કૂલબોર્ડ આ સત્તા કોઈ પણ માણસને અગર પોતે નીમેડી

કલમ ૨૦ (૨) કમિટિને આપી શકશે.

૨૦ મી કક્ષમના આધારે જે વાલીને અમુક બાળક સંબંધી દુકમ

આપવામાં આવેલો હોય, અને દુકમમાં દર્શાવેલી

કલમ ૨૧ (૧). તારીખે અગર ને તારીખ પછી તે બાળકની બાળત-

માં તે વાલી ૧૮ મી કક્ષમના કાનુનીનો ભંગ

કરતો હોય, અને જો તે મેંડરેટવાળા સહેર અગર ગામમાં વસતો હોય,

તો તે મેંડરેટ અને જો બીજા જગ્યાએ વસતો હોય તો રેવન્યુ અગર

પોલીસ પટેલ અગર આ સંબંધમાં જિલ્લા મેંડરેટ મત્તા આપી હોય તેવો

બીજો માણસ તેને યુનેગર કરાવીને બે ફીઆથી વધુ નહિ એવો દંડ કરી

શકશે અને ઉપર પ્રમાણે યુનેગર કનાલા પછી કાનુનીનો ભંગ કરવાનું તે

બરી રાખશે તો જેટલા દિવસ કાનુનીનો ભંગ તે આણ રાખશે અગર

તેમનો વારંવાર ભંગ કરશે તેટલા દિવસનો પૂર્વોક્ત મેંડરેટ, પટેલ,

અગર માણસ તેનો દરરોજનો આઠ આના લેખે દંડ કરી શકશે.

સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ અગર ૨૦મી કક્ષમના આધારે દુકમ

ઘડનાર માણસ અગર આ સંબંધમાં ઉપદ્રા મંડળે

કલમ ૨૨ (૨). સત્તા આપેલી હોય તેવો કોઈ માણસ ફરિયાદ કરે

તે સિવાય કોઈ પણ મેંડરેટ, પટેલ અગર માણસ

પેટા કલમ (૧) ના આધારે થએલા યુના માટે ફરિયાદ સાંભળી શકશે નહિ.

જે બાળકના સંબંધમાં ૧૮ મી કક્ષમના કાનુની લાગુ પડતા હોય

તે બાળકને કોઈ પણ માણસ ધરાણપૂર્વક પોતાને

કલમ ૨૨ (૨). માટે અગર બીજા કોઈ માણસને માટે તે બાળકના

સંતોષકારક શિક્ષણની અંદર અંતરાય આવે તેવી રીતે

કામે લંગાડશે તો તેવા માણસને મેંજસ્ટ્રેટ આગળ ગુનેગાર કરાવીને વધારેમાં વધારે પચીસ રૂપીઆ સુધીનો દંડ ફેરવામાં આવશે.

આ કલમના આધારે યએલો ગુના માટે સ્કૂલખોડ અગર સ્કૂલખોડનો વહીવટ કરનાર અમલદાર અગર ખોડે સત્તા આપી હોય કલમ ૨૨ (૨). તેવો માણસ અગર આ કામને માટે રાખવામાં આવેલો અમલદાર ફરિયાદ નોંધાવે તે સિવાય કોઈ પણ કોર્ટ તેને ગુના તરીકે ગણી શકશે નહિ; અને આ કલમ પ્રમાણે કોઈ પણ માણસની વિરુદ્ધ ફરિયાદ કરવામાં આવે તે પહેલાં જો તે માણસ અગાઉ તેજ બાળક માટે આ કલમના આધારે ગુનેગાર ન થએલો હોય તો, સ્કૂલખોડે અગર સ્કૂલખોડના વહીવટ કરનાર અમલદારે અગર એવા કોઈ માણસે તે માણસને એક વખત ચેતવણી આપવી.

૨૧ અગર ૨૨માં કલમના આધારે કોઈ મેંજસ્ટ્રેટ, પટેલ, અગર માણસે કરેલો દંડ વસુલ આવે તો તે સ્થાનિક સત્તા- કલમ ૨૩ (૧). ધીશ મંડળને ખાતે જમા કરવો પડશે, અને તે મંડળને ફેળવણીના કામમાં તેનો ઉપયોગ કરવો પડશે.

જો ઉપરનો દંડ વસુલ ન આવે તો તે દંડની રકમ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ, કરની રકમ જેવી રીતે વસુલ કલમ ૨૩ (૨) કરી શકાય, તેવી રીતે વસુલ કરી શકશે.

૨૧ મી કલમના આધારે કોઈ પટેલ અગર માણસ કોઈ માણસને ગુનેગાર કરાવે, તો તે માણસના રહેવાના ગામ 'યા કલમ ૨૪. શહેરમાં નજીકમાં નજીકના જે મેંજસ્ટ્રેટની સત્તા ચાલતી હોય, તે મેંજસ્ટ્રેટ આગળ તેની અપીલ કરી શકશે.

ફરજિઆન ફેળવણીના કોઈ વિસ્તારમાં અગર તે વિસ્તારના કોઈ લાગમાં કોઈ અમુક વર્ગ અગર કોમનાં બાળકો કલમ ૨૫. પૈકી છોડરા અગર છોકરીઓને આ ઍક્ટનો ફરજિઆત ધારે લાગુ પાડવામાંથી મુક્ત કરવાનો સર-કારી કરાવ નામદાર સરકાર મુંબઈ સરકારી ઍજિટમાં પ્રસિદ્ધ કરીને કરી શકશે.

૪ લોકલભોઈને પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરવા

૧૨૫. કોઈ પણ વિસ્તારની અંદર સરકારની પ્રાથમિક કેળવણી દરજ્જાનાં કરવામાં આવે તે પહેલાં તેના વિસ્તારની માળકોની વસ્તીની અંદર જે બાળકોને સરકારની પ્રાથમિક કેળવણીને ગણતરી બાળકોનું દરજ્જાના ધારે લાગુ પડતો હોય તે બધાં બાળ-વસ્તીપત્રક પ્ર-કોની વસ્તીની ગણતરી સ્કૂલભોઈ કરવી પડશે, અને શિક્ષ કરવા તેવાં બાળકોનું વસ્તીપત્રક પુરવણી અ માં આપેલા નમુના પ્રમાણે પ્રસિદ્ધ કરવું પડશે. જે છોકરીઓની વિષે. બાળકમાં સરકારની પ્રાથમિક કેળવણી દરજ્જાનાં કરવાનું કરાવવામાં આવ્યું હોય, તે છોકરીઓ માટેનું એક જુદું વસ્તી-પત્રક બનાવવું પડશે. વસ્તીપત્રકો દર વર્ષે સુધારીને નવાં બનાવવાં પડશે.

૧૨૬. ૧૨૫ માં નિયમ પ્રમાણે રાખવામાં આવેલા વસ્તીપત્રકમાં લખેલી દરેક બાળકની જન્મતારીખ જે નિશાળમાં નિશાળના પત્રકમાં તે બાળક જતું હશે તે નિશાળના સામાન્ય રજીસ્ટર-જન્મતારીખ નોં-રમાં દાખલ કરવામાં આવશે, અને સ્કૂલભોઈની ધવા વિષે. મંજૂરી સિવાય તેમાં ફેરફાર કરી શકાશે નહિ.

૧૨૭. કોઈ પણ બાળકને જે દિવસે પહેલું વહેલું નિશાળે મોકલ-વું જોઈએ તે દિવસના યોજામાં યોજા પાઠશાળા સંબંધી તથા મહિના અગાઉ તે બાળકના વાલીને પુરવણી નોટિસ કાઢવા અ માં આપેલા નમુના પ્રમાણે સ્કૂલભોઈ અંગર વિષે. કેળવણી એક્ટની કલમ ૨૦ (૨) ના આધારે સત્તા આપવામાં આવેલી હોય તે કમિટિએ અગર તે

માણસે નોટિસ આપવી જોઈશે; અને નોટિસમાં જણાવવામાં આવેલી અંશક ચોક્કસ તારીખથી તે બાળકને કોઈ માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળામાં મોકલવું પડશે, એવું નોટિસની અંદર તેના વાલીને જણાવવું પડશે.

ટીપ્પ:—જો નોટિસની નકલ માળખ અગર વાલીને હાથોહાથ પહોં-ચાડવામાં આવે અગર માળખ ના વાલી છેવટના જે મકાનમાં રહેતાં હોય તે મકાનના આગલા ભાગમાં ચોંટાડવામાં આવે તે નોટિસ રીતસર જાળવવામાં આવેલી ગણાશે.

૧૨૮. કેળવણી એક્ટની કલમ ૧૬ ના આધારે કોઈ વાલી કોઈ બાળકના સંબંધમાં માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળામાં વાલીની હકીકત મોકલવામાંથી મુક્ત થવા માટે અરજ કરે તો તે

- સાંલગવા વિષે. બાળક સંબંધી કંઈ હુકમ કાઢવામાં આવે તે પહેલાં સ્કૂલબોર્ડ અગર આ સંબંધમાં સ્કૂલબોર્ડની સત્તા આપવામાં આવેલી હોય તેવી કમિટિ અગર માણસ તે વાલીને પોતાની સમક્ષ બોલાવશે. અને તેની અરજ સંબંધી જે નિકાલ કરવામાં આવેલ હશે, તેની લિખિત ખબર આપશે.

૧૨૯. અમુક નિશાળમાં મોકલવાના હુકમ જે બાળકોના વાલી-ઓને કાઢવામાં આવેલા હોય તે બધાં બાળકોનાં અમુક બાળકોએ નામની તેમજ જે તારીખથી તેવાં બાળકોએ નિશાળમાં હાજર રહેવું જોઈ એ તે તારીખની ખબર જોઈએ તેવા હુ- તે નિશાળનાં મુખ્ય શિક્ષકને આપવી જોઈશે. કમોની વિગત મુખ્ય શિક્ષકને પહોં- આડવા વિષે.

૧૩૦. ૧૨૭ માં નિયમના આધારે કાઢવામાં આવેલી નોટિસમાં જણાવેલા કોઈ બાળકને નિશાળે મોકલવામાં ન આવે, તે મુખ્ય શિક્ષક સ્કૂલબોર્ડને અગર ફળવણી એકઠી કલમ ૨૦(૨) ના આધારે સ્કૂલબોર્ડની સત્તા આપવામાં આવેલી હોય તેવી કમિટિને અગર માણસને તે સંબંધી એકદમ રિપોર્ટ કરવો.

૧૩૧. નિશાળે જવું કોઈ બાળક અગર તેનો વાલી જે ગામ અગર શહેરમાં તે બાળક અગર વાલી રહેતાં હોય ત્યાંથી જો બાળક અગર બીજા જગાએ રહેવા જાય, તે જે નિશાળમાં તે બાળક વાલી બીજા જગા- જવું હોય તે નિશાળના મુખ્ય શિક્ષકે તે બાળકને બીજા એ રહેવા જાય તે જગાએ લઈ જવામાં આવ્યું છે તેની ખબર સ્કૂલબોર્ડના સ્કૂલબોર્ડના વહી- વહીવટ કરનાર અમલદારને આપવી પડશે. જે બીજા વટ કરનાર અમલ- ફરજિઆત વિસ્તારની અંદર તે રહેવા ગએલ હોય દારને ખબર આ- તે તેના વિસ્તારની અંદર આવેલી શાળામાં તે પવા વિષે. બાળકને મોકલવાનો હુકમ તેના વાલીને નક્કી કરેલી રીતસરની નોટિસદ્વારા પહોંચાડવા માટે સ્કૂલબોર્ડના વહીવટ કરનાર અમલદારે પગલાં ભરવાં પડશે.

પ્રકરણ ૧૧ મું

૬૪

શરૂઆતની પ્રાથમિક કેળવણી ફરજિયાત કરવા માટેની યોજના તૈયાર કરવા વિશે.

કાર્ષ પશુ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ પોતાની હદમાં આવેલા કાર્ષ પશુ ભાગમાં અગર જ્યાં ભાગમાં છોકરાઓ માટે મુંબઈ પ્રાથમિક અગર છોકરીઓ માટે અગર બન્ને માટે શરૂઆતની કેળવણી એકઠા, પ્રાથમિક કેળવણી ફરજિયાત શિખવવાનો પોતાનો ઠરાવો બહાર કરવાનો ઠરાવ કરશે, અને જે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ જિલ્લા લોકસભા હોય તો જિલ્લામાં આવેલી સ્થાનિક સત્તા નહિ ધરાવનારી મ્યુનિસિપાલિટીની હદના કાર્ષ પશુ ભાગમાં શરૂઆતની પ્રાથમિક કેળવણી ફરજિયાત શિખવવાનો ઠરાવ કરી શકશે, અને તેની એક યોજના તૈયાર કરીને તે સંબંધીના ઠરાવ નામદાર સરકાર આગળ રજૂ કરશે.

જો સરકાર હુકમ કરે તો સરકાર ઠરાવે તેટલી મુદતની અંદર દરેક સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે ઉપર બતાવેલી હદમાં કલમ ૧૦ (૨) સરકાર ઠરાવે તે પ્રમાણે અને છોકરાઓ અગર છોકરીઓ અગર બન્નેની બાબતમાં સરકાર સુચવે તે પ્રમાણે શરૂઆતની પ્રાથમિક કેળવણી ફરજિયાત શિખવવાની યોજના તૈયાર કરી રજૂ કરવી પડશે.

દરેક સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે પોતાની સત્તાની હદમાં અસુક નક્કી કરેલી મુદતની અંદર સર્વત્ર ફરજિયાત કેળવણી કલમ ૧૦ (૩) લામલ કરવાની બની રહે તેવી સંપૂર્ણ યોજના આપેલી મુદતની અંદર તૈયાર કરવી પડશે.

કલમ ૧૧. યોજનામાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ કરવો પડશે:—

(અ) ફરજિયાત ધારા લાયક પાઠવાનો વિસ્તાર;

(બ) ઉપરના વિસ્તારની અંદર રહેતાં બાળકોનું એટલે છોકરા

અગર હોકરીઓનું અગર ગુન્નેનું વસ્તીપત્રક અને જાતિ અને માનુભાષા પ્રમાણે તેમનું વર્ગીકરણ;

(ક) હાલમાં ચાલતી શાળાઓ અને ભવિષ્યમાં નવી ઉઘાડવાની શાળાઓની યાદી જેની અંદર જે ખાનગી શાળાઓ માન્ય રાખવામાં આવેલી શાળાઓ ગણવામાં આવશે તે ખાનગી શાળાઓ ખતાવવી પડશે;

(ડ) હાલમાં કામ કરતા અને ભવિષ્યમાં જોઈતા શિક્ષકવર્ગ અને તપઃમણી કરનાર અને દેખરેખ રાખનાર અમલદાર-વર્ગનું પરિશિષ્ટ;

(ઘ) ફરજિઆત વિસ્તારની અંદર બધી જાતિનાં બાળકોને તેમની માનુભાષામાં શરૂઆતની પ્રાથમિક કેવળાણુ ફરજિઆત શિખવવાને કેવી રીતે ગોઠવણુ કરવામાં આવશે તે;

(ઙ) યોજના પરત્વે વારંવાર થતું અને વારંવાર નહિ થતું ખર્ચ અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે તે ખર્ચમાંથી પોતાના હિસ્સાના ખર્ચનાં નાણાં ઊભાં કરવાની શી નેગવાઈ કરેલી છે તે; અને

(ચ) ફરજિઆત વિસ્તારની અંદર સ્થાનિક સત્તા નહિ ધરાવનારી કોઈ મ્યુનિસિપાલિટિ હોય તો તેની મ્યુનિસિપાલિટિએ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના મત પ્રમાણે કેટલો વાર્ષિક ફાળો આપવો પડશે તે જણાવવું પડશે.

જરૂર જણાય તેવી તપાસ કર્યા પછી ઉપરની યોજનામાં સુધારો વધારો કરીને અગર કર્યા સિવાય નામદાર સરકાર કલમ ૧૨. તેને મંજૂર કરશે.

મંજૂર કરેલી યોજના સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ સરકારની મંજૂરી મેળવીને પાછી જેઠી લઈ શકશે, અગર વારંવાર કલમ ૧૫. તેમાં સુધારો વધારો કરી શકશે, અગર સરકાર તે યોજનામાં સુધારો વધારો કરવાનો, અગર તેને દંડ કરવાનો અગર તેને થોડો વખત બંધ રાખવાનો હુકમ તેમ

૨૭૮ લોકસભાએ પ્રાથમિક શાળાઓ સોંપવા સંમતી કરાવી

કરવાનાં કારણો જતાવીને મુંબઈ સરકારી ઝંજિટમાં પ્રસિદ્ધ કરીને કરી શકશે.

ગોળના તૈયાર કરવા માટે કોઈપણ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળને કહેવામાં આવે તેમ છતાં જો તે મંડળ ગોળના તૈયાર કલમ ૨૬ (૧). કરશે નહિ અગર ગોળના મંજૂર કર્યા પછી મંજૂર કરેલી ગોળના પ્રમાણે શરૂઆતની પ્રાથમિક કેળવણી શરૂઆત કરવાનો અને તે ગોળનાને અમલમાં મૂકવાનો અગર અમલમાં મૂક્યા પછી જારી રાખવાનો ગોળ્ય જાહેરનામું કરશે નહિ, તો ગોળ્ય તપાસ કર્યા પછી જરૂર હશે તે પ્રમાણે ગોળના તૈયાર કરવા માટે અગર ગોળનાને અમલમાં મૂકવા માટે અગર અમલમાં મૂકેલી હશે તો જારી રાખવા માટે નામદાર સરકાર કોઈ માણસને નીમી શકશે અને તે સંબંધમાં જે ખર્ચ થશે, તે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે સરકારને આપવું પડશે.

જો ખર્ચ ઉપર પ્રમાણે આપવામાં આવશે નહિ તો તે વખતે જે માણસની પાસે મંડળના શરૂ કરી શકે અગર ખીજા કલમ ૨૧ (૨). સંબંધને લઈ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળનાં નાણાં કમળમાં હશે, તે માણસને પોતાની પાસે હાય પર જે નાણાં હોય તેમાંથી અગર વખતો વખત તેની પાસે જે નાણાં આવે તેમાંથી ખર્ચના પૈસા આપવાનો હુકમ નામદાર સરકાર કરી શકશે, અને તેવા માણસે તે હુકમને માન્ય કરવો પડશે.

૧૩૨. કેળવણી એક્ટની ૧૧ મી કલમ પ્રમાણે ગોળનામાં જે વિગતો આપવાની છે, તે નીચે દર્શાવેલા ત્રણ વિભાગમાં ગોળનામાં દાખલ પુરી પાડવી પડશે:—
૧. જમીની વિગતો

(અ) જે જાળકા માટે ગોળવણી કરવાની હોય તે જાળકાની અડસ્ટે કાટેલી સંખ્યા.

(બ) દસ વર્ષ કરતાં વધુ પહેલે નહિ તેવો શરૂઆત ધારે જાણ પાડવા માટેનો સામાન્ય કાર્યક્રમ, અડસ્ટે નક્કી કરેલા ખર્ચ સંદિત.

(ક) કાર્યક્રમની દરેક વર્ષની વિગતવાર યોજના.

૧૩૩. ૧૩૨ માં નિયમના પેટા વિભાગ (અ) પ્રમાણે પુરી પાડવાની હકીકત પુરવણી ક, ડ, ઈ, અને ફ માં બતાવેલા પત્રકોના નમુના પ્રમાણે તૈયાર કરવી પડશે.

અડમટેનક્કી કુંરે-
લી બાળકોની
કુલ સંખ્યા સં-
બંધી હકીકત
પુરી પાડવાનો
નમુનો.

૧૩૪. ૧૩૨ માં નિયમના પેટા વિભાગ (બ) માં જણાવવામાં આવેલા સામાન્ય કાર્યક્રમમાં જે નિયમો વડે ફરજિયાત ધારેલા સામાન્ય કાર્યક્રમ લાગુ પાડવો હોય, અને જે મુદતની અંદર કાર્યક્રમ પુરો કરવાનું કરાવેલું હોય, અને પોતાના હિસ્સાનું અસલ કરવાની ખર્ચ પુરું પાડવા માટે રચાનિક સત્તાધીશ મંડળે વિગતો જે ઉપાયો યોજવાની ગોઠવણ કરેલી હોય તે દર્શાવવું પડશે.

પુરવણી ગ, હ, અને ય માં આપેલા નમુનાનાં પત્રકો પણ તૈયાર કરવાં પડશે અને નામદાર સરકારને મોકલી આપવાં પડશે. પુરવણી ગ નું પત્રક દર વર્ષે જાહેર બનાવવું પડશે.

૧૩૫. ૧૩૨ માં નિયમના પેટા વિભાગ (ક) માં જણાવવામાં આવેલી કાર્યક્રમની દરેક વર્ષની વિગતવાર યોજના પુરવણી વિગતવાર યોજના. જ માં બતાવેલા નમુના પ્રમાણે તૈયાર કરવી પડશે, અને ઝોજામાં ઝોજા એક વર્ષ પહેલાં નામદાર સરકારને મોકલી આપવી પડશે, એટલે ૧૯૨૬-૨૭ ની યોજના ૧ લી. એપ્રિલ ૧૯૨૫ પહેલાં મોકલી આપવી પડશે અને તે પ્રમાણે આગળ.

• લોકજ્યોત્સને પ્રાયમિક શાળાઓ સોંપવા સંબંધી કરાવે

અક્ટુઅલ ૧૨ મું

મરજિઆત ધોરણ પર પ્રાથમિક કેળવણીની અભિવૃદ્ધિ
માટેની યોજના તૈયાર કરવા વિષે

૧૩૬. મરજિઆત ધોરણ પર પ્રાથમિક કેળવણીની અભિવૃદ્ધિ માટેની યોજનાના વિભાગ યોજનામાં નીચેના ત્રણ વિભાગમાં માગેલી હકીકત પાડવા વિષે. આપવી જોઈશે:—

(અ) મોકલણ કરવાની હોય તેવાં બાળકોની અડમ્બરે નક્કી કરેલી કુલ સંખ્યા.

(બ) દસ વર્ષથી વધુ મુદત પહેલેથી નહિ તેવો કેળવણીની અભિવૃદ્ધિ માટેનો સામાન્ય કાર્યક્રમ, અડમ્બરે નક્કી કરેલા અર્થ સહિત.

(ક) કાર્યક્રમની દરેક વર્ષની વિગતવાર યોજના.

૧૩૭. ૧૩૬ માં નિયમના પેટા વિભાગ (અ) માં માગેલી હકીકત આ નિયમોની પુરવણીઓ ૬, ૩, ૪, અને ૬ માં અડમ્બરે નક્કી કરે. આપેલાં પત્રોના નમુના પ્રમાણે તૈયાર કરવી પડશે. લી બાળકોની અને સરકારને મોકલી આપવી પડશે, કુલ સંખ્યા.

૧૩૮. ૧૩૬ માં નિયમોના પેટા વિભાગ (બ) પ્રમાણે બનાવવાના સામાન્ય કાર્યક્રમમાં જે નિયમોને આધારે નિશાળો ઉઘાડવાનું નક્કી કર્યું હોય તે નિયમો, જે મુદતની અંદર કાર્યક્રમ પુરો કરવાનું નક્કી કર્યું હોય તે મુદત, અને પોતાના હિસ્સાનું અર્થ પૂરું કરવાને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે જે ઉપાયો યોજવાનું કરાવ્યું હોય તે ઉપાયોની હકીકતનો સમાવેશ કરવો પડશે. આ નિયમોની પુરવણીઓ ૭, ૮, અને ૯માં બતાવેલાં પત્રો પછી તૈયાર કરવાં પડશે, અને સરકારને મોકલી આપવાં પડશે. ૭ પત્રક દરેક વર્ષને માટે જુદું જ બનાવવું.

જાહેર: ૧૩૬ ના નિયમના પેટા વિભાગ (ક) પ્રમાણે નિયમના સામાન્ય કાર્યક્રમની દરેક વર્ષની વિગતવાર યોજના પુરવણી વિગતવાર યોજના. ૬ માં આપેલી સૂચના પ્રમાણે તૈયાર કરવી પડશે; અને જોહામાં જોહા એક વર્ષ અગાઉ સરકારમાં મોકલી આપવાં પડશે; એટલે ૧૯૨૬-૨૭ ની સાલની યોજના તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૨૫ પહેલાં મોકલી આપવાં જોઈશે, અને તે પ્રમાણે આગળ.

પ્રકરણ ૧૩ મું

(બજેટ). અંદાજ પત્ર તૈયાર કરવા વિષે

અ. — બજેટ

સ્કૂલખોડ તેવું વાર્ષિક બજેટ, અને તેની અંદર જે બધા ફેરફાર કર્યા હોય તે, સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળની મંજૂરી મુખર્જી પ્રાથમિક માટે મોકલી આપશે.
કેળવણી એક્ટ,
૧૯૨૩; કલમ ૪(૩)

૧૪૦. (૧) નામદાર સરકાર નક્કી કરે તેવા નમુનાની અંદર સ્કૂલખોડે દરેક વર્ષ માટે પ્રાથમિક બજેટ તૈયાર કરવું સ્કૂલખોડે બજેટ પડશે, અને મોડમાં મોડું આગત્તા વર્ષના સપ્ટેમ્બર તૈયાર કરવા વિષે, મહિનાની ૧ લી તારીખ સુધીમાં સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળને મંજૂરી માટે મોકલી આપવું પડશે.

(૨) વર્ષની ઇલાકા ગ્રાન્ટ મંજૂર થાય કે તરતજ સ્કૂલખોડે બજેટમાં જરૂર જણાય તેવા સુધારાવધારા કરવા પડશે, અને સુધારેલું બજેટ સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળને છેવટની મંજૂરી માટે મોકલી આપવું પડશે. સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ તે સુધારેલા બજેટમાં થોડા હાથગે તેવા સુધારાવધારા કરશે અને તા. ૧ લી માર્ચે સુધારેલું બજેટ મંજૂર કરશે.

બ. — જમાંખર્ચનો હિસાબ

૧૪૧. (૧) દરેક સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના સ્કૂલખોડે પ્રાથમિક કેળવણીકે રાખવું પડશે. આ ફંડનાં નાણાં હિંદુ પ્રાથમિક કેળવણી સ્થાનની ઇમ્પ્રોવિઝેશન બેન્કની જે શાખા હોય તો તે ફંડનું બંધારણ. સ્થાનિક શાખામાં અગર સરકાર માન્ય રાખે તેવી બીજી બેન્કમાં અગર કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૧૨ મુજબ રેગિસ્ટર કરેલી અગર રેગિસ્ટર કરેલી ગણવામાં આવતી કોઓપરેટિવ સોસાયટીમાં અગર સરકારી તિબેરીમાં રાખવાં પડશે.

(૨) નીચે દર્શાવેલા નાણાં પ્રાથમિક કેળવણીકેડના ભાગરૂપ થશે, અગર પ્રાથમિક કેળવણીકેડમાં આપી પ્રથમિક કેળવણી- દેવામાં આવશે:—
કેડ શાનું ખનાવવું
તે વિષે.

(અ) કેળવણી એક્ટ અમલમાં મૂકવામાં આવે તે વખતે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ જિલ્લા લોકલબોર્ડ હોય તો કેળવણીના લોકલબોર્ડની સિલિક અને સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ કોર્ષ મ્યુનિસિપાલિટી હોય તો સ્કૂલબોર્ડની સિલિક.

(બ) પ્રાથમિક કેળવણી માટે સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળે આપવાની ગ્રાન્ટ, જેની અંદર સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ જિલ્લા લોકલબોર્ડ હોય તો મુંબઈ લોકલબોર્ડ એક્ટ ૧૯૨૩ ની કલમ ૮૦ ના આધારે જે ઉપજનો મામલે કેળવણીના કામમાં વાપરવાનો છે, તે ભાગનો સમાવેશ કરવો.

(ક) પ્રાથમિક કેળવણી માટે નામદાર સરકારે આપવાની ગ્રાન્ટ.

(ડ) સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળ જિલ્લા લોકલબોર્ડ હોય તો જિલ્લામાં આવેલી સ્થાનિક સત્તા નહિ ધરાવનારી મ્યુનિસિપાલિટીઓનો કાળો.

(ધ) પ્રાથમિક શાળામાંથી આવેલી શી અને દંડની રકમ.

(કે) પ્રાથમિક કેળવણી માટે વારંવાર એવી ખીજ જે રકમો મળે તે.

૧૪૨. કોઈ પણ એક અગર રકમમાં સ્કૂલબોર્ડના વહીવટ કરનાર અમલદાર સહી કરી નહોતો, અને સ્કૂલબોર્ડના ચેરમેને કેડનાં નાણાં ઉપા-અગર તેની જરૂરમરીમાં ચેરમેને એક અગર રકમમાં ઉપા વિષે તપાસી સામે સહી કરવાની સત્તા આપેલી હોય તેવા વાઇસ-ચેરમેને અગર સ્કૂલબોર્ડના સભ્યે તપાસી સામે સહી કરી નહોતો, તે સિવાય પ્રાથમિક કેળવણીકેડમાંથી એક અગર રકમનાં નાણાં જેન્ડ અગર સરકારી તિજોરીમાંથી આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની સત્તા આપવામાંથી જે જેન્ડે અગર-સરકારી તિજોરીમાં પ્રાથમિક

ફળવણી ફંડનાં નાણાં રાખવામાં આવેલાં હોય તે એક અગર તિજોરીને ચેરમેને વખતસર ચોગ્ય ખર્ચ આપવી.

૧૪૩. કોઈ એક અગર રૂકો તૈયાર કરવામાં આવે તે પહેલાં તેને

સગતી બધી પહેચો અને બધાં ભંડારીયાની ખારીક

ખરાખર તપાસવા તપાસ કરવા માટે સ્ટૂલગોડના વહીવટ કરનાર અમ-

માટે સ્ટૂલગોડના લદારને જોખમદાર ગણવામાં આવશે, અને કોઈ

વહીવટ કરનાર અસાધારણ બાબતને માટે પૈસાં લેવામાં આવતા

અમલદારને જોખમદાર હોય તો તે અસાધારણ બાબત ચેરમેન, વાઈસ-

ગણવામાં આવશે. ચેરમેન, અથવા એક અગર રૂકામાં તપાસીને સામે

સહી કરનાર સ્ટૂલગોડના બીજા કોઈ સભ્યના ખાસ

ધ્યાનમાં લાવવાની ફરજ સ્ટૂલગોડના વહીવટ કરનાર અમલદારની રહેશે.

૧૪૪. સ્ટૂલગોડના વહીવટ કરનાર અમલદારે બધાં નાણાંની ચોગ્ય

સ્ટૂલગોડના વહીવટ વ્યવસ્થા કરવી પડશે.

કરનાર અમલદારે

નાણાં વહેંચવા વિષે.

૧૪૫. દરેક સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના સ્ટૂલગોડે આવકગવડનો

હિસાબ સરકાર નક્કી કરે તેવા નમુના પ્રમાણે

આવકગવડનો રાખવો પડશે.

હિસાબ રાખવાનો નમુના.

૧૪૬. દરેક સરકારી વર્ષમાં ચએલા આવકગવડનો સંક્ષિપ્ત સાર

સરકારે નક્કી કરેલા નમુનાની અંદર વર્ષ પુરે થયા

હિસાબનો સંક્ષિપ્ત પત્રી જેમ અને તેમ તાકીદે ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક

સાર ડિરેક્ટર ઓફ હાઈસ્કૂલને ચોક્કસ આપવો પડશે.

પબ્લિક ઇન્સ્ટ્રક્શન-

ને મોકલવા વિષે.

૬.—હિસાબની તપાસણી

૧૪૭. પ્રાયમિક ફળવણી ફંડના આવકગવડનો હિસાબ સરકારે ફર-

માવે તેવે વખતે, તેની રીતે. સરકાર દ્વારા તેને

હિસાબની તપાસણી કરનાર અમલદાર તપાસશે, હિસાબની તપાસણી અગર મેળવશે, અગર તેવા અમલદારની દેખરેખ નીચે તપાસવામાં આવશે, અગર મેળવવામાં આવશે.

૧૪૮. ૧૪૭ માં નિયમ પ્રમાણે નીમવામાં આવેલો હિસાબની તપાસ-
ણી કરનાર દરેક અમલદાર સ્ટુલખોર્ડના કમચ-
હિસાબ, ચોપડા, માં અગર તેના તાખામાં જે જે હિસાબ, ચોપડા-
વગેરે હિસાબની તપા- જો, ખતપત્ર, કરારનામાં, પહોંચે, અને ખાખ
સણી કરનાર અમલ- બધા દરતાવેજ અને દફતર હશે તે જોઈ શકશે.
દારે જોઈ શકે તે
વિષે.

૧૪૯. સ્ટુલખોર્ડલો વહીવટ કરનાર અમલદાર હિસાબની તપાસણી
કરનાર અમલદારે કારેલા વાંધાનો નિકાલ કરવામાં
સ્ટુલખોર્ડના વહી- તેને મદદ કરશે, અને જે બધા વાંધાનો નિકાલ
વર કરનાર અમલ- હિસાબની તપાસણી કરનાર અમલદારની સમક્ષ
દારે હિસાબની થયો હોય, તે બધા વાંધા સ્ટુલખોર્ડની આવતી મીટિંગ-
તપાસણી કરનાર ગમાં રજુ કરશે.
અમલદારને મદદ
કરવા વિષે.

૧૫૦. હિસાબની તપાસણી કરનાર અમલદારનો દરેક સ્ટુલખોર્ડના
હિસાબનો રિપોર્ટ સરકારમાં મોકલવો પડશે, અને
હિસાબની તપાસણી તેની નકલો સ્થાનિક સત્તાધીશ મંડળના પ્રમુખને,
કરનાર અમલદારનો સ્ટુલખોર્ડના ચેરમેનને, ડિરેક્ટર ઓફ પબ્લિક
રિપોર્ટ કેને મોક- ઇન્સ્ટ્રક્શનને તથા સંબંધ ધરાવનાર જિલ્લા કલેક્ટર-
લેલો તે વિષે. ને મોકલવી પડશે.

૧૫૧. હિસાબ તપાસણીના જે બધા વાંધાઓ હિસાબની તપાસણી
કરનાર અમલદારે હિસાબ જોતી વખતે અગર
હિસાબની તપાસણીના હિસાબ તપાસણીના રિપોર્ટમાં દર્શાવ્યા હોય તે
વાંધાનો જવાબ આ- બધા વાંધાનો જવાબ સ્ટુલખોર્ડે વાંધાઓ મળ્યા
પવા વિષે. પછી જે માસનો અંદર કરવો પડશે.

પરિશિષ્ટ

પદાત	હલકી	પદાત	હલકી
અગસા	અદતીચીયર	ધાડી	દોડીઆ
આગેર	અધીકર	ધાંચી	ધોર
આગરી	અહુરપી	ગોલા	દુખળા
આહીર	અમણીયા	ગોલ્લા	ગામડા
અમરદારી	બાલમંતોપી	ગોંગડીકર	ગાંધપ
અખીગ	બાન્ડી	ગુડીગર	ગરૂડી
આરેર	બારડા	ગુરવ	ચાડશી
અનારી	બાદેટલ	દુખ્તુ	ધીસરી
આતે વક્ત	બાવો	દુખમ	ગોન્ડ
બાલીયા	બાવયા	દાલેપેઈક	ગોન્ધાલી
બાધાઈ	બાજગર	દાલીર	ગોપાલ
બાડીગ	બલદાર	દલવાકી વક્ત	દલસાર
બાગડી	બેરાડ (ખિડર)	દંબાર	દેલાવ
બાજર	ભાંખી	દરિદાસ	દોલોઆ
બાકડ	ભામડા	દરકંટા	નગરીઆ
બધારા	ભાંડ	દાડી	નગીઆરી(સિંધ)
બારી	ભંગી	દંકીગર	નમક (સિંધ)
બાડબુંબ	ભગડી	નગરી	નરીઆ
ભંડારી	ભાટ (અથવા)	નટ	નેગી
ભરવાડ	આરેટ	જંગાર	નેગીન
ભાવસાર	ભવયા	કબ્યાલીગર	નેશી
બોઈ	ભાનીન	દાચારી	નેહારી
બેગર	બીલ	દાણીઆ	કાદર
ચતુર્થ	ભીસ્તી	કાંચી	કાંડી
ચોદસરી	ભુટે	કલાલ	કંજરી
ડખગર	ખુરડ	કલાવંત	કટકરી
દરજી	ચંભાર	કમાડી	કાપડી
ધંગાર	ચામડા	કમ્માર	કાટક
ધાવડ	ચાંદલગર	કામલી	ખાલપા
ધોખી	ચંપરગંદ	કાનડા	ખાડી (સિંધ)
ગાખીટ	ચારણ	કંચાગર	ખવાસ
ગામ વક્ત	ચીતદારી	કંસારા	કીર્તિકટ
ગંધારીઆ	ચોધરા	કારે વક્ત	કોકણા
ગાન્નીગ	ચુહાર	કસાઈ	કોલહારી
ગાવડા	દામ	કસાર	કોલી મહાદેવ
ગાવલી	દેપના	કાટરી	કોલો મલાર
ગવન્ડી	દેડ	કાઠી	કોલી ધોર

૮૬
પછાત
કલસી
ખરાદી
ખરાક
ખારવા
ખેત્રી
ખાત્રી
ખીત્રી (સિંધ)
કીચદ
કોળી ગુજરાતના
કોલી સોન
કામારપેક
કાટી
કોટ
કોત્રી
કુદા વક્ત
કુલમા
કુંભાર
કુલુખી અને કુલુખી
કુઆ વક્ત
કુલમી
કુકળ
કાડ
લાડક
લાડનેરી
લિંગાયત
લોહ
લહાર
માછી
મહીઆ
માળી
મરાઠા
મસંદ (સિંધ)
મેર
મોગર
નાદાર
નાધેરી
નાયકવાડી
નાયર
નહાવી
નીલાગ

ગુજરાત શાળાપત્ર
હલકી
કોલધા
કોરવા
કોરચર
કોરી (સિંધ)
કોટેગર
કુકોહરિયા (સિંધ)
લામાણી
માહર
મરાઠ
મમ્લાવ
મોંગ અને માડીંગ
મોંગ ગરૂડી
માન્માંસ
મે
મીઆણા
મધવાર
મોન્ની
મુકરી
મોરલી, વાખા
નાયકડા
નંદીવાલે
નાંગા
નટ
નાય
ઝોડ
પદારીયા
પદીઆર
પોંગુલ
પત્રવર
પથરવાટ
પવયા
ફણમે પાન્ધી
પુડગી
પોમવા
રામેવર
રાવકરી
રામોશી
રાવળીઆ
સહદેવ જોશી
સસાટ

પછાત
ઝોસથમા
ઝોતારી
પદમસાલી
પદવી
પગી
પગેલી
પરીત
પટેલીઆ
પાટેગર
પટવેકુરી
પેધરી
પોંગરી
રઆરી
રડી
રજપૂત
રાવત
સગર
સાઆ
સંધાર
સારીકરી
સરવણ
સતારકર
સથવાર
શીરાગર
શીમ્પી
ગુદ (સુદીર)
ગુતાર
ગુવાર
તાંગટ
તજોલી
તર
તેલ ગુંદગ
તેલી
કોકોર (સિંધ)
ચોરી
ટીંગલા
ટીમલીઆ
ટીરગુલી
ઉપ્પાર
વંજા

હલકી
સંગાર
સંગેગી
સંન્યાસી
સપ્પાલીંગ
સુરધીઆ
સારોડી
સરવડે
શિકારી
શીડવ
સોચી
સુલર
સુધરીઆ (સિંધ)
તકારી
કાકર (રતનાગીરી)
કાકુર (ઉત્તર
કેકથ)
તીલાર
તીરામાલી
તુરી
ઉંચી
વાડર
વાહી
વાધરી
વકુ
વડી
વંજતરી
વલહાર
વંજરી
વરલી
વાસુદેવ
વીર
વીરોગીઆ
ગરેકરી
રંછાન
વાધેર
વહાન
વહર

મુંબઈ યુનિવર્સિટીની બી. ડી. (બેચેલર ઓફ ટીચિંગ)ની
ડિગ્રી માટેની છેલ્લી પરીક્ષામાં યુજાએલા કેટલાક પ્રશ્નો:-

૧. 'મગજ' પોતાનું કામ કેવી રીતે કરે છે તે આકૃતિ આપી સમજાવો.
૨. શિક્ષણમાં વિષયોની મંકજાનાની અગત્ય સમજાવો (ઉદાહરણ સહિત).
૩. 'પ્રેરણા' એટલે શું ? ચારિત્ર્યના બંધારણમાં પ્રેરણા કેવી રીતે સહાય-
જૂત થાય છે સમજાવો.
૪. 'દેવ' અને 'પ્રેરણા' વચ્ચે શો ભેદ છે ? બાળકો સારી દેવો સ્વીકારે
અને ખરાબ દેવો છોડી દે એવા હેતુથી તમે કયા સિદ્ધાંતોનું અવ-
લંબન કરશો ?
૫. 'લાગણી' એટલે શું ? તેનાં લક્ષણ ગણાવો. બાળકોની લાગણીઓને
શિક્ષકે કેટલે દરજ્જે ઉત્તેજન આપવું ?
૬. શિક્ષણમાં "સચનાં" ની અગત્ય વિષે દૃષ્ટાંતો આપી વિવેચન કરો.
૭. 'કેળવણીનો ઉદ્દેશ' તમારા પોતાના અભિપ્રાય પ્રમાણે કયો હોઈ શકે
તેનું દલીલો આપી વિવેચન કરો.
૮. 'રમત' ની પ્રવૃત્તિ બાળકને ઉપયોગી છે એમ કહેવાનું શું કારણ ?
કેળવણીના કામ માં એ પ્રવૃત્તિનો તમે કેવી રીતે ઉપયોગ કરશો ?
૯. જીવનશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ કેળવણીની અગત્ય શી છે તે સમજાવો.
એ દૃષ્ટિએ કેળવણીની પદ્ધતિ પર શી અસર કરી છે ?
૧૦. " જો કેળવણીથી બાળકનું વ્યક્તિત્વ પૂરીલે ને બહાર પડે તેજ કેળ-
વણી 'કુદરતને અનુસરતી' કેળવણી છે "

ઉપલા વાક્યનો અર્થ સમજાવો.

એ ઉક્તિમાં રહેલાં સત્યને વ્યાવહારિક સ્વરૂપ આપવા માટે આધુનિક
સમયમાં કેવા પ્રયાસો થયાં મળ્યાં છે તે જણાવો.

૧૧. 'ચારિત્ર્ય' એટલે શું ? 'ચારિત્ર્ય' ની પ્રીત્તરણીમાં કેળવણી કેવી રીતે અને કેટલે અંશે સહાયમૂલક થઈ શકે એમ છે ?

૧૨. માનસશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ 'અનુકરણ' નો અર્થ કરો. સંક્ષેપમાં વ્યાખ્યા લખો.

૧૩. બાળકનાં સ્વભાવે સિદ્ધાન્તે તેની કેળવણીના કાર્યમાં કેવી રીતે ઉપયોગી નીવડે છે એ લખો.

૧૪. પેરેટ્ઝેલી, કબલ, હર્બર્ટ અને મૉન્ટેસોરી-એમણે કેળવણી સંબંધી વિચારમાં અને કેળવણીની પદ્ધતિમાં શા ઉમેરો અથવા ફેરફાર કર્યો છે તે જણાવો.

૧૫. નીચેની સંસ્થાઓ પૈકી ગમે તે એકનું વર્ણન લખો:—

(૧) રેવરંડ મેટ્રીની યોજના પદ્ધતિથી ચાલતી પ્રાથમિક શાળા.

(૧) બોળપૂરનું ડૉ. રવીન્દ્રનાથ ટાગોરનું સાંતિનિકેતન.

(૨) હરદ્વારનું ગુરૂકુળ.

૧૬. આપણા દેશમાં હાલમાં કેળવણીની જે પદ્ધતિ પ્રચલિત છે તેની રચનામાં કયા કયા મહાન અંગ્રેજ અધિકારીઓએ ભાગ લીધો હતો તેમનાં નામ લખો, અને તેની રચનામાં તેમણે શા ભાગ લીધો હતો તે જણાવો.

૧૭. આપણા દેશમાં પ્રાચીન સમયમાં કેળવણીના જે આદર્શોનું અવલંબન કરવામાં આવતું હતું તે પૈકી જે કોઈ આદર્શોનું, આપણી હાલની પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ રાખીને, આધુનિક સમયમાં પણ અવલંબન કરવું ઇષ્ટ જણાતું હોય તેવા આદર્શોનું વર્ણન કરો.

૧૮. નીચેનાં અવતરણોમાંથી ગમે તે ૬ ની પસંદગી કરી તેમના લેખકોના નામ લખો. તે અવતરણોના અર્થ પણ લખો:—

(૧) "પુનઃકથન અધ્યયનની માતા છે."

(૨) "ગોખલું એ નહિ સમજવા બરાબર છે."

(૩) "હું કેળવણીને માનસશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ ચર્ચવા ઇચ્છું છું."

(૪) “કેળવણીનો હેતુ મનુષ્યની અંદર કંઈપણ વધારે ઘુસાડવાનો નથી, પણ તેની કનેથી વધારે વધારે પ્રમાણમાં તેને બહાર કાઢવાનો છે.”

(૫) “એટલું તો સ્પષ્ટ છે કે જે કામ કરવાની આપણે આપણી ફરજ સમજીએ છીએ તેનો અભ્યાસ પણ કરવાની આપણી ફરજ જ છે.”

(૬) “મારે મન તો લાગતું—જ્ઞાન સંપાદન કરવું—એ કેળવણીનું છેલ્લું અને સૌથી યોગી અગત્યનું કાર્ય છે.”

(૭) “જ્યારે વર્ષમાં બાગકા પાકમાં લક્ષ આપે નહિ અને તેમને તેમાં રસ પડે નહિ એવું સિદ્ધકને સમજાય ત્યારે તેનું કારણ શોધતાં સિદ્ધકે પોતાની તરફ પણ દૃષ્ટિ કરવાની છે.”

(૮) “આપણા તત્ત્વજ્ઞાનના પહેલા સિદ્ધકો આપણા પગ, હાથ અને ચમુ—એજ છે.”

(૯) “ઇન્દ્રિયોમાં જેનો પ્રવેશ નથી થયો તેનો બુદ્ધિમાં પણ પ્રવેશ ન થઈ શકે.”

(૧૦) “કેળવણીનું કાર્ય કરનાર સિદ્ધકનું કામ બાળકને વિજ્ઞાનના કાર્ષ પણ લાગમાં સંપૂર્ણ રીતે પ્રતીક જનાવવાનો નથી પણ લવિષ્યમાં તેને તેમાંથી જે કાર્ષ લાગનું જ્ઞાન લેવાની જરૂર પડે તે મેળવવા માટે તેને તે વખતે યોગ્યતા મળે અને તેમાં તે કુશળતા મેળવી શકે એવું તેના મનને વલણ મળે એ છે.”

સરકારી જાહેર ખખર
ઉ, વિન ની શને ૧૯૨૪ માં લેનાએલી કન્યાઓ માટેની વર્નાકુલર ફાઇનલ પરીક્ષામાં પાસ થએલી
કન્યાઓનાં નામની યાદી

(ઉ. વિ. ના એ. એ. ઈ. સાહેબના હક્ક નં. ૧૩૭૦૩ તા. ૨૪-૨-૧૯૨૫ ઉપરથી)

નં.	નામ	માર્ક	નં.	નામ	માર્ક
૧	કેસ દલાનજી ખિસ્તી	૪૨૯	૧૬	અનપૂર્ણા ગૌરિશંકર જાની.	૩૩૮
૨	અજનાળી કેશવલાલ અમદાવાદી	૪૨૫	૧૭	{ શાતાગવરી ભાલુશંકર જોષી.	૩૩૬
૩	સુશિલા દાદાનજી ખિસ્તી	૪૦૭	૧૮	{ શાતા પરભુલાલ મહેતા.	૩૩૩
૪	પ્રભાવતી શંકરભાઈ દુધીઆ	૩૯૧	૧૯	લીરા નર્મદાશંકર ત્રિવેદી.	૩૨૭
૫	ચંદન શંકરભાઈ પટેલ.	૩૯૦	૨૦	લેલીના કેશવલાલ જોષાયા.	૩૨૪
૬	લીલાવતી ભણિકલાલ શાંકર	૩૮૯	૨૧	ફાથી સોમાભાઈ વાળંદ.	૩૨૨
૭	બહેન દરફુનજી મહેતા.	૩૮૦	૨૨	ચંચળગવરી રાજાભાઈ ખત્રી.	૩૨૨
૮	ચંદ્રા સલાનજી ખિસ્તી.	૩૭૮	૨૩	કેસ. સુલેમાન રાનીચેરીઆ.	૩૧૭
૯	કેશુ રણજીડ ખિસ્તી.	૩૭૧	૨૪	પારવતી નારાયણ જોષી.	૩૧૨
૧૦	મણિ ગોવિંદાસ પીપટવાલા.	૩૬૮	૨૫	{ ચંદન ચુનિલાલ મિસ્ત્રી.	૩૧૧
૧૧	લીરા જંબકલાલ ભટ.	૩૬૭	૨૬	{ હીરાશંકરી વાગીલાલ શેઠવાલા.	૩૧૧
૧૨	મણી જયંકર જોષી.	૩૫૭	૨૭	શારદા છવતરામ પંખ.	૩૦૮
૧૩	સાલોમી વીરા ખિસ્તી.	૩૪૮	૨૮	પારવતી સોમનાથ ભગત.	૩૦૭
૧૪	જસદ ગોવિંદાસ શાહ.	૩૪૩	૨૯	ચંપાગવરી જંબકલાલ ત્રિવેદી.	૩૦૫
૧૫	કમળા બાલાશંકર ત્રવાણી.	૩૪૨	૩૦	લાલગવરી ભાલુશંકર ત્રવાણી.	૩૦૪

૪૮૪ ૪૬૯ ૪૫૯ ૪૫૯ ૪૫૬ ૪૪૯ ૪૪૩ ૪૩૭ ૪૩૫ ૪૩૪ ૪૧૨ ૪૧૦ ૪૦૨ ૩૯૮ ૩૯૪ ૩૯૨ ૩૯૦ ૩૭૪ ૩૬૭ ૩૫૯ ૩૫૬ ૩૫૩

એડા બિલ્લો.
અતી કુમન્ડા ગોવિંદ ક્રિશ્ચિયન.
ફલમણિ ફરીરભાઈ રોકોડ.
ફિરોલીન મંજિલાલ દેસાઈ.
સાલોમી ધનજી ખ્રિસ્તી.
ચંતોંય ભગવાન ક્રિશ્ચિયન.
સહનચીલ માતીલાલ ખ્રિસ્તી.
ગણેક વિલિઅમ ક્રિશ્ચિયન
સુભત્રા જોસંગ ખ્રિસ્તી.
દરકાસ ડોનઅલ ખ્રિસ્તી.
પ્રીતિ નાથાજી ક્રિશ્ચિયન.
ફેલીરા કહાનજી ખ્રિસ્તી
ફેલમણી માધવ ખ્રિસ્તી.
સુકીર્તિ દાભાઈ ખ્રિસ્તી.
લુંપસ સેચુઅલ ખ્રિસ્તી.
મંજુલા છગન કથારિઆ.
મરીઅમ કચરા ખ્રિસ્તી.
એન્નીસ બચમલ ખ્રિસ્તી.
નેઓમી હાસમ ખ્રિસ્તી.
વિદ્યાગવરી પાઉલ ખ્રિસ્તી.
બલ્ડીના પ્રેમચંદ ક્રિશ્ચિયન
નેઓમી પુંખલાલ ખ્રિસ્તી.
ફરફર ધંધા ક્રિશ્ચિયન.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨

૩૦૦ ૨૯૧ ૨૯૦ ૨૮૮ ૨૮૭ ૨૮૧ ૨૮૦ ૨૭૯ ૨૭૨ ૨૬૮ ૨૬૮ ૨૬૭ ૨૬૨ ૨૫૮ ૨૫૫ ૨૫૫ ૨૪૬ ૨૪૩ ૨૪૨ ૨૩૦ ૨૨૭ ૨૧૮ ૨૧૨

ફેલમાણી પુલસીદાસ ભટ.
શાતાગવરી માલુશંદર વ્યાયાય.
દીના-મહીજી ખ્રિસ્તી.
જાંબા ઉમેદરામ શાહ.
હીરાલંદમી હરિલાલ ભટ્ટ.
ચારદા ચંદુલાલ શાહ.
ચંચળ ઝોધર શાહ.
ઝવેરી ગુલાબચંદ શેઠ.
પ્રીતિ પાઉલ ખ્રિસ્તી.
મેના લક્ષ્મીચંદ ચોહાણ.
મંગલા મોહનલાલ ત્રવાડી.
રમીલા રજુહાડલાલ શાહ.
સવીતાબેન અમતલાલ જોષી.
હસમુખ માલુકલાલ પંડયા.
બનકેવર પ્રભાચંદર ત્રવાડી.
તારાગવરી રજુહાડલાલ ઝોઝા.
પુળી પુંખભાઈ પટેલ.
સુભદ્રા ગણપતરામ ભટ.
શાતા હરિલાલ ત્રવાડી.
કાશી મરધોભાઈ પટેલ.
વિજયાગવરી નંદલાલ ત્રવાડી.
લાલતા ભાઈચંદ સોની.
જસ સોમચંદ ગોળવાળા.

૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩

२३	गंगाभेन सोमालाहं वाणदं	३४६	३	असं ज्ञानां प्रिस्ती.	४०५
२४	इच्छा सोमसं प्रिस्ती	३४६	४	उत्तरं धनं प्रिस्ती.	३८४
२५	सुमित्रा ज्ञानालाहं प्रिस्ती.	३४६	५	मरीचम दानीयल प्रिस्ती.	३६३
२६	सालुमातं देरीवाल यद्विष्णु.	३२१	६	सारा प्रेमयंद प्रिस्ती.	३६२
२७	गुदायं देला प्रिस्ती.	३१६	७	मरीचम मृणाल प्रिस्ती.	३६१
२८	मंगदां मोतीवाल पुरोहित.	३१५	८	सरा जेतु प्रिस्ती.	३६१
२९	यंयणभेन निर्धरलाहं सीलोत.	३१३	९	सुमित्रा ज्ञाना प्रिस्ती.	३४७
३०	तारा येय प्रिस्ती.	३१३	१०	नेओमी नीजल प्रिस्ती.	३४५
३१	मल्लिभेन देवाशंडर पुरोहित.	३०७	११	लावतां शालाहं प्रिस्ती.	३१५
३२	मल्लिभेन मोतीलाहं परेक्ष.	२९४	१२	सुशीला ज्ञानाहं प्रिस्ती.	३१३
३३	इय मापववाल प्रिस्ती.	२८३	१३	सालोमी ज्ञान प्रिस्ती.	३१२
३४	गोदीकदमी देशववाल बाकर.	२८०	१४	मेरी प्रेमयंद प्रिस्ती.	३०३
३५	गंगाभेन मयुरलाहं मोनी.	२७४	१५	गङ्गा नागर प्रिस्ती.	३०१
३६	माल्लिभेन लप्तालाहं पाटलुवादीया.	२७३	१६	मरीचम पुंनवाल प्रिस्ती.	२९६
३७	लपनीया प्रेमालाहं प्रिस्ती.	२६३	१७	समल्लु जगनाय बाकर.	२९४
३८	धनकदमी जगनाय लट.	२५६	१८	देमी पलासल प्रिस्ती.	२९२
३९	हीराभेन वाधजलाहं परेक्ष.	२४३	१९	अययत जवराज तवादी.	२९२
४०	गोदीभेन जगनलाहं परेक्ष.	२४२	२०	सुमित्रा जगनगर प्रिस्ती.	२९१
४१	पुंजभेन नैसीगलाहं परेक्ष.	२३६	२१	देमी मोहनवाल जनी.	२९०
४२	माल्लिभेन मगनवाल निवेदी.	२२४	२२	देमी दयाल प्रिस्ती.	२९०
४३	पंथमहाल गदलो.	४२१	२३	माल्लेद लुवालाहं प्रिस्ती.	२८६
४४	इच्छेन नेम्स प्रिस्ती.	४१४	२४	दरिगंगा यंतुर परेक्ष.	२८५
४५	जोमी गला प्रिस्ती.		२५	जोमी जगन प्रिस्ती.	२८४

૨૫૩
૨૫૨
૨૫૧
૨૪૫
૨૩૪

૨૪૭
૨૪૭
૨૧૩
૨૦૨
૩૫૭
૩૫૪
૩૫૧
૩૪૨
૩૪૦
૩૩૭
૩૨૨
૩૧૫
૨૯૯
૨૯૮
૨૯૮

જ્યાગવરી અમૃતલાલ ત્રિવેદી.
મહિંગવરી દુધિરદાસ લીળાચીઆ.
અદ્રકાન્તા હીરાલાલ પંડ્યા.
ઉજ્જમ મથ્વર કુંભાર.
અમથી ગોમેશ્વર દેરાસરી.

મુસ્ત જિલ્લો.

દેખી ડેવિડ માસ્તર.
નંદાગવરી આત્મારામ પરિખ.
યુતલાંબાઈ એલલ સદરી.
ધનગવરી મગનલાલ નોરી.
લલિતાબેન રણછોડજી દેસાઈ.
બીખીબેન ગુલાબભાઈ નોરી.
કુંદનબેન રણછોડદામ શાહ.
રમણગવરી રતિલાલ યાતિક.
મનોરમાબેન લીળાજીરાવ-સમાને.
અવેરબેન નરસિરભાઈ પટેલ.

લાડકોર કુંવરજી પટેલ.
કમળાબેન નારણજી નોરી.
હીરાંગાઈ હોરમજી સુણેયલાલા.
બીખીબેન બાબરભાઈ લોડીઆ.
ગમનહરીબેન ગાલાભાઈ મેગોડકર.

૧૨
૧૩
૧૪
૧૫
૧૬

૧
૨
૩
૪
૫
૬
૭
૮
૯
૧૦
૧૧
૧૨
૧૩
૧૪

૨૮૦
૨૭૨
૨૬૬
૨૬૨
૨૬૧
૨૫૭
૨૫૧
૨૫૧
૨૪૭

૩૬૫
૩૪૩
૩૨૯
૩૧૫
૩૦૫
૨૯૫
૨૯૧
૨૮૧
૨૮૦
૨૮૦
૨૬૬

કુલમન હંધા ખિસ્તી.
સોના મીઠાલાલ ખિસ્તી.
ગિરિજાસદની ભોગીલાલ ત્રિવેદી.
વિદ્યાગવરી પુરુષોત્તમ ભટ.
બુલીઆ અમરીદાસ ખિસ્તી.
લલિતા રણછોડજી મહેતા.
જસોદા હોટલાલ શાહ.
આગુસ ભાથા ખિસ્તી.
સદની દલસેખ ફોડ.

લસેય જિલ્લો.

આરખા નારણજી ખિસ્તી.
સારા સોમચંદ ખિસ્તી.
કપિલાગવરી હીરાલાલ ત્રિવેદી.
લલિતા ગંગાજીલાલ નોરી.
ચંચળ હરિલાલ ચોકસી.
લલિતા અમરતરામ હિંદીઆ.
સુદંરમતિ ચોહનલાલ કાપરીઆ.
પારવતી ઉત્તમરામ દાકર.
ગમાનગવરી દુધિરદાસ લીળાચીઆ.
મંચ્છાબેન ગુમાનદાસ માધી.
બાલુ ગણપતરાવ મહેતા.

૨૬
૨૭
૨૮
૨૯
૩૦
૩૧
૩૨
૩૪

૧
૨
૩
૪
૫
૬
૭
૮
૯
૧૧

ત્રણ ઓડલાલ ઓડલાલ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ

અમદાવાદ

પ્રાવેશિક પરીક્ષા

(ઉ. ભા. એ. હો. સા ના દરમ નં. ૧૪૮૩૦ તા. ૧૯-૩-૧૯૨૫ ઉપરથી)

આ મંસ્થાની પ્રવેશક પરીક્ષા તા. ૧૭ મી જુન ૧૯૨૫ ને બુધવારે નક્કરવાગે આ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં લેવામાં આવશે.

આ ઇન્સ્ટીટ્યુટની અંદર:—

૧ મીકેનીકલ એન્જીનીયરીંગ.

૨ ડાટન પીપીંગ.

૩ ડાટન સ્પીનીંગ.

આ પ્રમાણે ત્રણ લુદાં ખાનાં રાખવામાં આવ્યાં છે. આ ત્રણ પૈકી ચમે તે એકજ ખાતામાં વિદ્યાર્થીની ઇન્જીન્યુઅ દાખલ કરવામાં આવે છે. દરેક ખાતામાં બ્યવહારીક શિક્ષણ આપવા માટે પુરતા સાંચાઓની ગોઠવણ કરી છે, તેથી પાસ થએલા વિદ્યાર્થી મોત અગર કારખાનામાં કામ કરવાને સારો લાયક બની શકે છે.

અભ્યાસક્રમ—દરેક ખાતામાં અભ્યાસક્રમ ત્રણ વર્ષનો છે. લાયક વિદ્યાર્થીઓ માટે કોલેજરસીપો. તેમજ માશીની જગાઓ રાખવામાં આવી છે. અભ્યાસમાં જરૂરીઆતી ઓળરો સ્કૂલમાંથી આપવામાં આવે છે.

બહારગામના વિદ્યાર્થીઓની સવડ માટે બોર્ડિંગ હાઉસ પણ ઉપાડવામાં આવેલું છે.

ઉમર—ઉમેદવારની ઉમર પ્રવેશક પરીક્ષાને દવસે ૧૫ વર્ષની પુરી ચતી હોવી જોઈએ.

દાખલ થવા માટે લાયકાત—દાખલ થતાં ઇચ્છનાર ઉમેદવારોએ ઓળામાં ઓછું અંગ્રેજી પાંચમું ધોરણ પાસ કરેલું હોવું જોઈએ, પરંતુ પાસ કરીને મેટ્રીક પાસ થએલાને અગર અંગ્રેજી સાન ધોરણ પુરાં કરેલા વિદ્યાર્થીઓને વધુ પડતું કરવામાં આવે છે.

આ સિવાય અંગ્રેજી ત્રીજા ધોરણમાં પાસ થએલામાંથી અગર યુજરાતી ગણ્યનારમાં વનકિયુલર કોર્સનલ પરીક્ષા પાસ થએલામાંથી દુન સારા હોકરાઓને કેટલીક વખત અગતાં નરીક દાખલ કરવામાં આવે છે, માટે તેવા વિદ્યાર્થીઓએ પણ દાખલ થવું હોવો પ્રવેશક પરીક્ષામાં બેસવા માટે અરજ કરતી.

દાખલ થવા ઇચ્છતા તમામ ઉમેદવારોએ પોતાની અરજી ઇન્સ્ટીટ્યુટના ડાયેક્ષર ફોર્મ ઉપર તા. ૧૫ જુન ૧૯૨૫ પહેલાં મોકલી આપવી. સ્કૂલમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓએ આ અરજીઓ બનતાં યુધી મે વેકેશન પડતાં પહેલાં પોતાની સ્કૂલના હેડમાસ્ટર મારફત ભરી મોકલવી. કેન્ડી કોરીને પાછળથી રજાઓને લીધે સ્કૂલ ખામ હોવાથી તેમને અડચણ પડે નહિ. નીચે જણાવેલા વિદ્યાર્થીઓં હેડમાસ્ટરને ખદ્દે પોતાના ત્રાણીની મૂઠી સાથે અરજીઓ તા. ૧૫-૬-૨૫ સુધીમાં મોકલશે તેા ચાલશે. આવા વિદ્યાર્થીઓએ ચોક્કસ જન્મ તારીખની ખબર નહોતે તેા ફક્ત ઉમર લખવી.

૧. મેટ્રીક પાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓ.

૨. વર્નાક્યુલર ફાઈનલ પાસ થએલાં વિદ્યાર્થીઓ.

૩. હાલમાં કોઈ સ્કૂલમાં ભણતા ન હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓ.

૪. ચાલુ સાલે મેટ્રીકમાં નપાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓ.

પ્રવેશક પરીક્ષાનો શીનો ૨. ૧) પરીક્ષાને દિવસે લેવામાં આવશે. અરજી સાથે મોકલવો નહિ.

પ્રવેશક પરીક્ષા દરેકને ફરજિયાત છે અને તેમાં પાસ થએલા વિદ્યાર્થીઓ પૈકી ફક્ત જરૂર જેટલા વિદ્યાર્થીઓનેજ લેવામાં આવશે.

ખદાર ગામના વિદ્યાર્થીઓને અરજીનાં ફોર્મ તથા ઇન્સ્ટીટ્યુટનું વિગતવાર નોંધક પત્ર આપ્યા આનાની ટિકિટ ખાંડનાંથી મોકલી આપવામાં આવશે. અમદાવાદમાં રહેતા વિદ્યાર્થીઓએ નોંધતા ખુલાસો અમારી ઓફિસમાં આવી મેળવવો.

આ ઇન્સ્ટીટ્યુટ અમદાવાદ રેલ્વે સ્ટેશન પાછળ સરસપુર રોડ ઉપર આવેલું છે.

આર. સી. ટેક્નીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ,
અમદાવાદ તા. ૨૪-૩-૨૫

J. H. M. chha
પ્રિન્સિપલ.

અનોગ અને વનસ્પતિમાંથી મુવર્ણી, લશ્મજેવી, મનજીત ત્વાદિષ્ટ
ચીજો ખનાવીતે ઉત્તમ પ્રકારનો ખોરાક લેવાની ઇચ્છા
હોય તો તમારી જીંદગીને, માતાઓને,
પુત્ર—વધૂઓને અને તમારી ગૃહિણીને
અવશ્ય વચાવો.

અન્નફળ, શાક, જાતજાતનાં પકવાન્નો ખનાવવાની રીત
દર્શાવનારું પુસ્તક
દરેક કુટુંબમાં અવશ્ય રાખવા લાયક—નાની બાળાઓને
અવશ્ય અભ્યાસ કરવા લાયક

પકવાન પોથી

અથવા

પાકશાસ્ત્ર

લેખક તથા પ્રકાશક

ગાં. સ્વ. લલિતગૌરી સામરાવ, તથા

ગાં. સ્વ. વિમલાગૌરી મગનલાલ.

નવીન મુધરેલી બીજી આવૃત્તિ

કિંમત રૂ. ૨-૦-૦; સોનેરી ગીલ્ડનું પુઠું રૂ. ૩-૮-૦.

આ પુસ્તકની અંદર ૬૦૦ થી વધુ તરેહ તરેહનાં ખાવાના પકવાનો
ખનાવવાના જુદા જુદા પ્રકારો દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની.

કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

મુખ્ય ઇલાકાના સરકારી કેળવણીખાતાએ નિશાળોમાં
 ચલાવવા માટે ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજૂર કરેલી
 તદ્દન નવી પદ્ધતિ મુજબ વિદ્યાર્થીઓનાં આકરો સુધરે તેવી

ગુજરાતી કોપીબુક

નંબર ૧ થી ૫. પેજ ૩૨ વાળી. દરેકની કિંમત ૦૦૨-૬

વેપારી તથા માસ્તર સાહેબોને બરખૂર કમિશન.

ગુજરાતી નિશાળમાં આલતી બધી ચોપડીઓ વેચનાર
 બુકસેલર હામોદર, હીરાલાલ ખંભાત; અને રાચીરોડ, અમદાવાદ.

૧. સરસ દેશીનામોની પદ્ધતિ-ટેકસ્ટ બુક, આ. ૩૨ મી
 ૦-૫-૦; ૨. સરસ ગુજરાતી બાલ વ્યાકરણ-દાર્ઘ. બુક, ધણે દેશણે
 ટેકસ્ટ, આ. ૨૮મી, ૦-૫-૦; ૩ સરસ બુદ્ધિવૃદ્ધિના પ્રકાર (૫-૬-૭
 મી ચોપડીના પાકવાર શબ્દોના કોપસહિત) આ. પ્રા. બુક, સુધરેલી આ.
 ૩૭. ૦-૮-૦; ૪. નવું સરસ મુખ્યશિલ્પ (બાળવર્ગથી ધો. ૫ સુધી
 એક જ બુકમાં) ધણે દેશણે ટેકસ્ટ, આ. ૧૪ મી, ૦-૩-૦; ૫. ગુજરાત
 પ્રાંતની ભૂગોળવિદ્યા આ. ૧૪મી, ૦-૧-૬. મુખ્ય એજન્ટ અમદાવાદ,

દ. પાનદાર નાટિકા એસ. બી. સાહની, કંપની ઈ. ઇ.

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ, ગોંડળના માણુ ડે. એ. ઈ.

મુ. કપડવાળ.

શિક્ષકોને ટેકસ્ટ બુકો પર વધુ કમિશન આપનાર કોણ ?

શાળાપત્રમાં આવેલી નહેરખંબરનાં તમામ પુસ્તકો, આલતી ટેકસ્ટ
 બુકો, કોપી બુકો, એકસસંક્રિષ્ટ બુકો, ગ્રેજીંગ બુકો તેમજ રાં. હાલુલાલ
 પટેલ વાળા મોટા ગુજરાતી શબ્દકોષ. કિં. રૂ. ૧૨. (ફક્ત ૩૦ કોપીજ
 શિલ્ક છે.) નવવચ્યાઓ, સ્ટેશનરી વગેરે સારા કમિશનથી તમોને નેહર
 તો નીચેનાં સ્થળે લખો:- અમદાવાદમાં બુકબાં કમિશન આપનાર

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ

ચીચીરોડ-અમદાવાદ.

ગુજરાતના માનીતા કવિ ન્હાનાલાલ દલપતરામ કવિનૃત

પ્રેમભક્તિ અન્યમાળા

રાજ્યસૂત્રોની કાવ્યત્રિપુટિ	૦-૮-૦
ધન્વકુમાર નાટક ૧ લો	૧-૦-૦
ન્હાની ન્હાના રસ (૮૦ રાસ)	૦-૧૦-૦
શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા-સમશ્લોકી	૧-૪-૦
જયા-જયન્ત	૧-૮-૦
મેવદત્ત સમશ્લોકી	૧-૪-૦
ઉા	૧-૦-૦
ચિત્રદશનો	૦-૦-૦
રાજ્યપિ ભગત	૧-૪-૦
પ્રેમકુળ	૧-૦-૦
સાહિત્યમન્યન	૧-૮-૦
પ્રેમભક્તિ-ભજનાવલિ	૦-૮-૦

સાક્ષરવર્ષ શ્રી કેશવલાલ હર્ષદરાય કવિનૃત પુસ્તકો.

પંરાક્રમની પ્રગાદી-મહાકવિ કાલિદાસના વિદ્યાર્ચનાશીય	
નાટક ઉપરથી આવૃત્તિ ૩ કી	૧-૦-૦
વિદ્યપત્નની કન્યકા કિંવા પ્રિયદર્શન સ્વપ્નની સુંદરી-મહાકવિ ભાગના સ્વપ્નવાસવદત્ત નાટક ઉપરથી આવૃત્તિ ૦૭	૦-૧૫-૦
પ્રેમાનની પ્રતિજ્ઞા મહાકવિ ભાગના પ્રાતઃપ્રાયશ્ચિત્ત નાટક ઉપરથી આવૃત્તિ ૦ ૭	૦-૧૨-૦
મંથમ-મહાકવિ ભાગના મંથમ નાટક ઉપરથી આવૃત્તિ ૫૬	૦-૮-૦
ગીતગોવિંદ-અમૃતને આધારે ગુજરાતીમાં આવૃત્તિ ૫ મી	૦-૧૦-૦
લઘુ ગીતગોવિંદ-અમૃતને આધારે ગુજરાતીમાં	૦-૧૦-૦
અમરકાવ્ય-મહાકવિ અમરના મૂળ માથે સમશ્લોકી	૦-૧૦-૦
અનુવાદ આવૃત્તિ ૪ થી	૧-૪-૦
ભાલજીવૃત કાદંબરી-પૂર્વભાગ	૮-૦-૦
મેળની મુદ્રિકા-શ્રી વિગાખતના મમ્મુ નાટક ઉપરથી.	
આવૃત્તિ ૬ કી	૧-૮-૦
ભાલજીવૃત કાદંબરી-ઉત્તરભાગ	૭૫૫ ૭

ઉપરનાં તેમજ ઘીજાં દરેક જાતનાં પુસ્તકો માટે લખો

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુજી

જુલસેલ અને પબ્લીશર

ગ્રામ દરવાજા, અમદાવાદ

ઘેર બેઠાં પુરી સવડ

ગ્રાઈમરી સ્ટુડેન્ટના ઉપયોગની બધી
જાતની ટેકરટ છુકાને મોટા જથ્થા તૈયાર
છે. અને તે સાથે ડ્રાઈંગ, છુકા, નોટી
એટલાસ, કપાસ, પેટીઓ, આંક, એક્સ-
સાઈઝો, ઢારા કાગળ વગેરે મળશે. કમિ-
શન સરકારી છુકામાં ૦-૦-૬
અને બીજી છુકામાં ચઢતા ઉતરતા કમનું
૬૧ ટકાથી ૫૦ ટકા સુધીનું છે. આરડરમાં
નજીકનું સ્ટેશન સખવા બુલતા નહિ

મંજુર થયેલી છુકા

આના આપી છુકા નં. ૧ થી ૫.

કી ૦-૧-૬ ૨૫ ટકા

ગુજરાતપ્રાંતનો બુગોળ, કર્તા વ. નભ.

બાઈ પટેલ. કી. ૦-૪-૦ ૧૮૧ ,,

ગુજરાતપ્રાંતનો ઇતિહાસ, કર્તા જેમ્સ

ઉદાભાઈ કી ૦-૪-૦ ૩૧ ,,

સાબોપયોગી દિંદુરતાનનો ઇતિહાસ

ચિત્રો સાથે, ૫ ૪૫૫ કી ૧-૦-૦ ૧૨૧ ,,

દાંડકૃત દિંદુરતાનનો ઇતિહાસ

કી ૦-૧૨-૦ ૧૫ ,,

આંક અને તેનો ઉપયોગ કી ૦-૧-૬ ૨૫ ,,

ચિત્રો અને સુખગણિતના વિષય સાથે

ધી ગુજરાત એરિએન્ટલ બુક ઈ

રીગીરોડ-અમ

કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦

આરોગ્યશાસ્ત્રનાં મૂળતત્ત્વો

(કન્યાઓ માટે)

કર્તા.

મેજર હચિસન, આર્. ઇમ્. ઇસ.

પ્રાસક્તર્તા.

મૅકમિલન એન્ડ કંપની, લિમિટેડ

આ પુસ્તકમાં મુખર્ષ ઈલાકામાં કન્યાઓ માટે સરકારે નક્કી કરેલા અવ્યાસક્રમ પ્રમાણે 'આરોગ્યશાસ્ત્ર'નાં મૂળતત્ત્વો સરળ રીતે ચિત્ર સાથે સમજાવ્યાં છે. શરીરનાં ભુદા ભુદા અવયવો એક એક સાથે કેવી રીતે જોડાએલાં છે તે શાં કામ કરે છે; હાડકાં, હૃદય, ફેફસાં, સ્નાયુ, બરડાની કચોડ અને ઘાનતન્તુ, આસ લેવાના તે પાચન કરવાના અવયવો, એ બધાં કેવી રીતે પોતાનું કામ કરે છે તે બધું બહુ સારી રીતે સમજાવ્યું છે. હવા, પાણી, ખોરાક-એની આવશ્યકતા, સ્વચ્છતા, વસ્ત્ર, ચેપી રોગ, અકસ્માત, તે વખતે કેવા ઉપાય લેવા, તેમજ બાળકોને કેવી રીતે ઉછેરવાં અને માદાં માણસની કેવી રીતે માવજત કરવી એ બધી બાબતો આરોગ્યશાસ્ત્રને લગતી છે, તેનું વિવેચન, ધણી સરળતાથી કરવામાં આવ્યું છે.

કિંમત રૂ. ૦-૬-૦.

(મુખર્ષ ઈલાકાના પ્રાથમિક નિશાળોમાં વ્યાખ્યાન કરેલા મહારાષ્ટ્રી દોરડા બુક)

આરોગ્યવિજ્ઞાન

રામચંદ્ર મહારાષ્ટ્રી, એમ. એ., એલ.એલ. બી. બી. એસ સી. (લંડન)

પ્રસ્તાવના

'શરીરમાત્ર સ્વસ્થ ધર્મસ્તાધનમ્'-કાલિદાસ

(ધર્મનું પહેલું માધન તો શરીર છે.)

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચારે પુરુષાર્થનો શરીરની સારી સ્થિતિ પર મુખ્ય આધાર છે. આ શરીરરૂપી યંત્ર બનાવવામાં વિદ્યાતાની અદ્ભુત કારીગરી નજરે પડે છે. આ યંત્ર ઔટોમેટિક છે એટલે પોતાની મર્યામત એ જાતેજ કરી લે છે, પોતાનાં અકરોમાં પાતેજ તેલ પૂરે છે, એટલુંજ નહિ પણ પોતાના ભાગોની જરૂરિયાત પોતેજ કરે છે. 'શતાયુષ્યં પુરુષઃ' (માણસનું આયુષ્ય સો વરસનું છે). આ વચન પરથી આ શરીર સો વરસ સુધી પોતાનું કામ કરવાને શક્તિમાન હોવું જોઈએ, એમ જણાય છે. મતલબ કે એમ જો ન હોય તો આ યંત્ર વાપરનારા જે આપણે છીએ તે આપણામાંજ કંઈ પણ દોષ હોવો જોઈએ. રા. મ. જોશી.

*Hygiene for Girls. By Major Hutchison, I. M. S, As. 12.

xPrimer of Hygiene, By R. M. Joshi, M. A., LL. B., B. Sc. (London) I. E. S. As 6.

દરકત શિક્ષક કોપીખુકો

કોપીની પહેલ કાઢનાર હમા છીએ. બીજાઓએ પછી નક્કલ કીધી છે, ગુજરાતી અને બાળબોધ આઠ નંબરમાં રજૂ છે.

કેળવણીખાતાના એ. ડિરેક્ટર સાહેબે મુજબ ઇલાકાની દરેક ગુજરાતી નિશાળમાં ચલાવવાને મંજૂર કરી છે.

દરેક નંબરની કિંમત અઢી આના રાખી છે.

૨૫૦ તથા તેથી વધુ કોપી ખરીદનારને સેક્ટે (૧૫) ટકા ઇમિશન ઉપરાંત પેકિંગ અને રેલ્વે ખર્ચ આપવામાં આવશે. ૧૦૦૦ કોપી લેશે તો ખર્ચ સાથે (૨૦) ટકા મળશે. પણ પોસ્ટ માર્ફેટનું કે સ્ટેશનથી આગળનું ખર્ચ આપવામાં આવશે નહિ. દરકત શિક્ષક કોપી છોકાની રટીલ પેનો દરેક નંબરને બંધ બેસતી ૧ થી ૮ નંબરની, દરેક બોક્ષમાં એકનું જાતની શ. ૬ કિંમત રૂ. ૦.૧૧ નક્કી [કાલ માલ નથી.]

મળવાનું ઠેકાણું:-આદરજી કાવસજી માસ્તર

કે. નં. ૨૮-૩૦ ધોખીતલાવ-મુંબઈ

વાપરેશી. બેભણી, અનહા, વગેરે કૃત શિક્ષણનાં હત્તમ પુસ્તકો. વાપરેશી

મુંબઈ છ. ના સં. કે. ખાતાએ ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજૂર કરેલાં:-

સરળ બાળપોથી-(બોધી આવૃત્તિ દોઢ આનો)

કન્યાગણિત ભાગ પહેલો-

(નીચલાં ત્રણ ધોરણવાર આઠ આના.)

મંજૂર થયેલી સરલ બાળપોથીનાં કાર્ડની પેટી

આઠ આના

હાલમાં નવું બહાર પડ્યું છે.

ઉપલાં ધોરણો, વ. કાઈનલને ટ્રે. કોલેજના અભ્યાસ ક્રમ.

પ્રમાણ રચેલું.

કન્યાગણિત ભાગ બીજો રૂ. ૦-૧૨-૦.

મળવાનાં } કૃતી પાસે-મહાગોપાલ હવેલી, મોચીપોળ, ૨૩૪૮, અમદાવાદ.

સામટી નક્કલમાં સાફ ઇમિશન

લેખનકળા કોપીખુકો

રહેલ { ગુજરાતી અને બાળબોધ હ નંબરમાં } ૪૮
કાગળ { દરેક નંબરની કિંમત અઢી આના. } પાના

કેળવણીખાતાના મે. ડિરેક્ટર સાહેબે મુખ્ય ઇલાકાની
ગુજરાતી નિશાળોમાં ચલાવવાને મંજુર કરી છે.

૨૫૦ અને તે ઉપરાંત કોપી ખરીદનારને એકડે ૨૫ ટકા કમિશન
આપવામાં આવશે. પોંકમ અને રેલ્વે ખર્ચ પણ આપવામાં આવશે, પણ
પોસ્ટ મારફતનું કે સ્ટેશનથી આગળનું ખર્ચ આપવામાં આવશે નહિ.

કોપીઓ સાથે બીજાં પુસ્તકો મંગાવનારને એકડે એક ટકા હકસાંઈ
હાઈ મોકલી આપવા ગોઠવણ રાખી છે.

મળવાનું કેઝર્સ—

મુખ્ય-કાશીભાઈ જગજીવનદાસ એન્ડ સન્સ.

કાલકાદેવી ખાતાના મંદિર સામે નં. ૩૬૭.

અમદાવાદ-શ્રીખડાયતા બુકડીપો-રીચીરોડ.

બહિરખખર

શિક્ષકો તેમજ શિષ્યવર્ગમાં અતિશય પ્રિય થઈ પડેલાં ધોરણવાર
પ્રશ્નો-રૂપે બાળોપયોગી સરળ

સૃષ્ટિજ્ઞાનનાં પુસ્તકો

અમારો તરફથી સંપૂર્ણ વિવેચન સાથે બહાર પાડવામાં આવેલાં છે
તે બધાં ઉપયોગી હોઈ શિક્ષક વર્ગમાં પ્રશંસાપાત્ર નીવડ્યાં છે કે જેનો
દુકે મુદતમાં બહોળો ફેલાવો થઈ બધાંની દરશ્યા તથા અગીઆરમા
આવૃત્તિ કાનવાનો પ્રસંગ આવ્યો છે એજ એની ઉપયોગિતા સાબીત કરી
જતાવે છે. વધારે પ્રશંસાની જરૂર નથી. ધોરણવાર કિંમત નીચે મુજબ:—
સૃષ્ટિજ્ઞાન ધો. ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭

૦-૨-૦ ૦-૧-૬ ૦-૩-૦ ૦-૩-૦ ૦-૪-૦ ૦-૪-૦ ૦-૫-૬

પ્રશ્નો:—અરતખંડનો સરળ છેતિહાસ. ધો. ૫ ૬.

૦-૩-૦ ૦-૪-૦

જ્યાંખંડ લેનારને કમિશન ટકા ૨૫ મળશે. આ ઉપરાંત ધોરણ-
વાર નોટા પણ અમોએ પ્રગટ કરી છે તેમાં પણ સાફ કમિશન
આપવામાં આવશે. લખો:—

મણિલાલ મૂળજીભાઈ ઉપાધ્યાય.

બુકસેલર એન્ડ પબ્લિશર મુ. પેટલાદ (વાયા—આણંદ.)

માન જુજ નક્કલો શીલીકર્મા છે.

પુસ્તકનું નામ

કિંમત રૂપિયા

ગુલીસ્તાનનું ગુલ

૫-૦

રીજમંડ વીલાનો વારસ

૨-૮

આંધતાંપર કોઇતું

૫-૦

માદી ચવીત્રી

૪-૦

જીલુ ગોરાણી

૪-૦

અકલના સમુદર

૪-૦

ખેમાન સંગ્રહ

૫-૦

ખુશ દરયાણુ

૪-૦

રંગભુમી ઉપર રંગડ

૪-૦

ગુલવાડીનું ગુલાબ

૩-૮

તાલેવંતની તેહમી

૫-૦

સોનેરી ટોલી

૪-૮

પાટલીપુત્રની પડતી

૪-૮

એન એસ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની,

કાલ્યાદેવી રોડ, મુંબઈ.

સૂચના

૧. આ માસિકમાં છપાતા અન્ય લેખકોના લેખ માથે અમારે મળનાપણું હોતું જોઈએ એમ વાચકોએ માનવું નહિ.

૨. આ પત્રો સખંધી લખાણુ-‘મેનેજર, શાળાપત્ર ઉપર મોકલવું. છાપવા મોકલવાનું લખણુ કાગળની એક બાજુએ ચોકળે અક્ષરે લખવું. છાપવા ચોખ્ખું કાગળે તો છપાશે; નહિ પછે કરેલા લેખ પાછા મોકલવામાં આવશે નહિ.

૩. લેખકને ઉત્તેજન-વિષયો લખી મોકલનારની પૈસા લેવાની ખુશી હશે તો પ્રથમથીજ ખબર આપેલી દર છાપેલે પાત્રે ચોખ્ખતા પ્રમાણે રૂ. ૧) સુધી આપવામાં આવશે. ચર્ચાપત્ર માટે કંઈ આપવામાં આવશે નહિ.

૪. લવાજમ-વરસ એકતો રૂ. ૧-૮-૦ (૮પાલ ખર્ચ સાથે) અગાઉથી. વિદ્યાર્થીઓ માટે ૦-૧૨-૦; છુટક અંકના રૂ. ૦-૨-૬; પોસ્ટેજ ૦-૦-૬ જુદું.

૫. મનિયોર્ડર-કુપન પર ગાસ કે શહેરનું ઠેકાણું સ્પષ્ટ લખવું. તેમજ સાં એકથી વધારે નિશાળો હોય તો નિશાળનો નંબર તથા શાળાપત્ર એકિસ તરફથી અપાએલા સરનામાના લેખક ઉપરનો નંબર પણ લખવો.

જાહેખબરના ભાવ

નાણું અગાઉથી લેવામાં આવશે.

મુદત	એકપાન	અડધુપાન	પા પાન.
આખું વર્ષ	રૂ. ૧૦૦	રૂ. ૬૦	રૂ. ૪૦
૭ માસ	રૂ. ૬૮	રૂ. ૪૦	રૂ. ૩૦
ત્રણ માસ	રૂ. ૪૦	રૂ. ૩૦	રૂ. ૨૦

આ પત્ર સાથે કોઈ પણ હેડબીલ વહેંચવામાં આવશે નહિ.

૬. શાળાપત્રમાં-આપેલી ખાનગી જાહેરખબરોમાં જણાવેલી ચોપડીઓ ખાતાએ મંજૂર કરેલીજ હોય એમ દર્શાવેલું નથી માટે દરેક મંજૂર કરેલી તરીકે ગણવી નહિ.

૭. શાળાપત્રનું વરમ-જન-મુઆરથી ડિસેમ્બર સુધી ગણવામાં આવે છે; માટે વરમની વચમાં જે ગ્રાહક બંધ થવા માગતા હશે તેમની પામેથી જોટલો અથવા તેમને મળ્યા હશે તેટલાની છુટક અંક લેખે કિંમત લેવામાં આવશે.

તમારી, ગુલુ બેડીઓને સ્ત્રીજીવનના અનેક ઉત્તમ આદર્શ, પૂરા
પાડી તેમનાં જીવન, ગુલુ અને સંતતિને સુખી તથા સંતુલિત
બનાવવા માટે આ અમુલ્ય રત્નભંડાર પાણીનો મુદ્દે
મેળવી તેમના હાથમાં મૂકે.

ભારતનાં સ્ત્રીરત્નો

૭૦૦-૭૦૦ પૃષ્ઠના ગ્રંથો માં

આવૃત્તિ બીજી-કદ પાનાં ૪૮

સત્યગુણો માંડીને અત્યાર સુધીમાં અર્ધ ગયેલી પરંતુ મહાન
સતી સાધ્વીઓ અને વીરાંગનાઓનાં અલંકાર બોધમુદ
અને અસરકારક ચરિત્રોનો ભારતવર્ષમાં સર્વથી
મોટો, સરતો અને ઉત્તમ સંગ્રહ.

પહેલો અંકમાં પ્રાચીન સમયનાં ૧૧૩; બીજા અંકમાં વચ્ચેના સમયનાં
૨૪૬; અને ત્રીજા અંકમાં ૧૭૧ રત્નો હોઈ, તેમાં મોટે ભાગે
હેલ્થી સદીઓનાં છે. જેમાં હેલ્થ ચરિત્ર આદર્શ માતા

બી. અમ્બાનું છે. આગળ કરતાં આ આવૃત્તિમાં ૧૬૦

ઉત્તમ નવાં ચરિત્રો ઉમેરાયાં છે. પુષ્કળ ચરિત્રો બહેન

સુધારા વંધારા સાથે તથા ફરીથી પણ લખાઈ છે;

અને હયાત સ્ત્રીઓનાં બીજા કદ ચરિત્ર

પડ્યાં મળ્યાં છે.

ગ્રંથો ગ્રંથના માત્ર ૩. ૬) શૈવ સુધી પા

ગુચના—જે પંચમાં આ વાંચીને મંગલોત્તર પાવનું નામ પણ
લખાશે. છતાં ગ્રંથ દાંડ ૩. ૨૫, ગોરેજ ગ્રંથો ગ્રંથનો ૩. ૧૫, રેલ્વે રસ્તે
૩. ૧૫ માં આપશે, પણ તે ૩. ૧૫ તથા મુલ્ય પ્રમથથીજ મોકલું.

સરતું સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય

અમરનાદમાં-શૈલનદી પાસે મુઅમ્મમાં-હાલોદીના મંદિર સામે